

॥ अर्हम् ॥

औत्पलसिक रास-संग्रह.

(विजयतिलकसूरि रास)

भाग ४ था.

संशोधक—

मुनिराज श्रीविद्याविजयशु.

प्रकाशक—

श्रीगणेशविजयन्तेनग्रंथभाणाना व्यवस्थापकमंडली तरुश्री

शेठ प्रेमचंद रतनशु

तथा

शेठ चंद्रलाल पूनमचंद.

सावनगर.

७७७७

वीर अ. २४४७]

अत १०००

सं. १६४७

५५

१६४९

किंमत १०००

દેશી, ૨ -

દર્શન

(વિનય)

વિદ્યા વિ

૨૨૧

ભાવનગર—ધી આનંદ પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં શા. ગુલાબચંદ લલુભાઈએ છાપ્યું.

221

રાસ-સારની અનુક્રમણિકા.

૧ જન્મસ્થાન.	૨
૨ દીક્ષા.	૩
૩ કુમતિકુદાલગ્રંથ જલશરણુ.	૪
૪ શ્રીધર્મસાગર ગચ્છબહાર.	૫
૫ પાછા ગચ્છર્મા લીધા.	૬
૬ ધર્મસાગરજીનો એક વધુ પ્રપંચ.	૬
૭ શ્રીહીરવિજયસૂરિ અકબરના દરબારમાં.	૧૦
૮ ધર્મસાગરની ધાધલ.	૧૧
૯ સૂરિજીના બાર બોલ.	૧૧
૧૦ સાગરજીના મિચ્છાદુક્કડ.	૧૫
૧૧ સર્વગ્રંથકની ઉત્પત્તિ.	૧૭
૧૨ હીરવિજયસૂરિનો દેહોત્સર્ગ.	૧૮
૧૩ સાગરજીનો સ્વર્ગવાસ.	૨૦
૧૪ લખ્મિસાગરજીનો દેહોત્સર્ગ.	૨૦
૧૫ સૂરતમાં પાછી છેડછાડ.	૨૦
૧૬ સૂરતના સંઘ ઉપર પાંચ બોલનો પટો.	૨૩
૧૭ સૂરતના સંઘ ઉપર બીજો પત્ર.	૨૪
૧૮ સૂરિજીનું સૂરતમાં ચોમાસું.	૨૮
૧૯ સૂરતમાં વળી એક નવું તોફાન.	૨૫
૨૦ સૂરિજીનો સમાગમ અને દર્શનવિજયને આબ્બાશી.	૨૭
૨૧ સૂરિજીની સિક્કારશ.	૩૦
૨૨ સાગરોનું કપટ પ્રકાશ.	૩૩
૨૩ દેવસાગરનો કપટીપત્ર.	૩૫
૨૪ આ તે શાસ્ત્ર કે શસ્ત્ર.	૩૭
૨૫ સાગરના ગ્રંથો અપ્રમાણ.	૪૦
૨૬ સાગરોનો દુરાગ્રહ.	૪૧
૨૭ ગચ્છ બહારનો ખુલ્લો પત્ર.	૪૫
૨૮ બીજા આચાર્ય સ્થાપવાનો સૂત્રપાત.	૪૬
૨૯ સાગરોની રામકહાણી.	૪૮
૩૦ જીજ્ઞાસુકનો સ્વર્ગવાસ.	૪૯
૩૧ વિજયદેવસૂરિની કબૂલાત.	૫૨
૩૨ વિજયદેવસૂરિનો પાટણમાં પ્રવેશ.	૫૨

૩૩ ભક્તિસાગરનું અપમાન.	૫૩
૩૪ સાગરમતની ખુલ્લી પ્રપંચા.	૫૪
૩૫ છત્રીસ બોલ.	૫૭
૩૬ વિજયદેવસૂરિનું દુસ્સાહસ.	૬૦
૩૭ વિજયદેવસૂરિ માટે ઠરાવ.	૬૧
૩૮ સાગરો ઉપર વધારે સંખ્યા.	૬૩
૩૯ દર્શનવિજય યુરાનપુરમાં.	૬૪
૪૦ અમદાવાદના સંઘનું આન્દોલન.	૬૬
૪૧ દુષ્ટ પ્રયત્નોમાં નિષ્ફળતા.	૬૭
૪૨ બીજા આચાર્ય માટે વિનંતિ.	૬૯
૪૩ સોમવિજયજીનો પત્ર.	૭૦
૪૪ વિજયદેવસૂરિને મનાવવા વધુ પ્રયત્ન.	૭૦
૪૫ બે મુનિઓ પાટણમાં.	૭૧
૪૬ નવા આચાર્યની સ્થાપના.	૭૨
૪૭ જહાંગીર અને ભાનુચંદ્ર.	૭૪
૪૮ યુરાનપુરમાં મ્હોટું રમખાણ.	૭૫
૪૯ ગુન્હેગારોની માફી.	૭૭
૫૦ બાદશાહની શિખામણ.	૭૮
૫૧ પદોની પ્રભાવના.	૭૯
૫૨ આચાર્યપદની સ્થાપના.	૮૦
૫૩ વિજયતિલકસૂરિનો સ્વર્ગવાસ.	૮૦
૫૪ વિજયનંદસૂરિનો વિહાર.	૮૧

બીજો અધિકાર.

૫૫ વિજયદેવસૂરિ આશ્રિતમાં.	૮૨
૫૬ શાંતિદાસ શેઠનો સંપાદો.	૮૨
૫૭ બે આચાર્યોની એકતા.	૮૩
૫૮ રંગમાં ભંગ.	૮૫
૫૯ પ્રતિષ્ઠા માટે પ્રાર્થના.	૮૬
૬૦ ખામણાંમાં ખટકો.	૮૬
૬૧ સુરત ગમન.	૮૭
૬૨ બે વ્યાખ્યાનો.	૮૮
૬૩ ચૂલવંદનનો નિષેધ.	૮૯
૬૪ ફરવાડામાં પ્રતિષ્ઠા.	૯૦
૬૫ વિજયનંદસૂરિ ગચ્છપતિ.	૯૧
૬૬ સિદ્ધાચલની યાત્રા.	૯૩

૩૩ ભક્તિસાગરનું અપમાન.	૫૩
૩૪ સાગરમતની ખુલ્લી પ્રપણા.	૫૪
૩૫ છત્રીસ યોલ.	૫૭
૩૬ વિજયદેવસૂરિનું દુસ્સાહસ.	૬૦
૩૭ વિજયદેવસૂરિ માટે ઠરાવ.	૬૧
૩૮ સાગરો ઉપર વધારે સંભાષ.	૬૩
૩૯ દર્શનવિજય ભુરાનપુરમાં.	૬૪
૪૦ અમદાવાદના સંધનું આન્દોલન.	૬૬
૪૧ દુષ્ટ પ્રયત્નોમાં નિષ્ફળતા.	૬૭
૪૨ ખીજા આચાર્ય માટે વિનંતિ.	૬૯
૪૩ સોમવિજયજીનો પત્ર.	૭૦
૪૪ વિજયદેવસૂરિને મનાવવા વધુ પ્રયત્ન.	૭૦
૪૫ બે મુનિઓ પાટણમાં.	૭૧
૪૬ નવા આચાર્યની સ્થાપના.	૭૨
૪૭ જહાંગીર અને બાનુચંદ્ર.	૭૪
૪૮ ભુરાનપુરમાં મ્હોટું રમખાણ.	૭૫
૪૯ ગુન્હેગારોની મારી.	૭૭
૫૦ બાદશાહની શિખામણ.	૭૮
૫૧ પદોની પ્રભાવના.	૭૯
૫૨ આચાર્યપદની સ્થાપના.	૮૦
૫૩ વિજયતિલકસૂરિનો સ્વર્ગવાસ.	૮૦
૫૪ વિજયાનંદસૂરિનો વિહાર.	૮૧

ખીજો અધિકાર.

૫૫ વિજયદેવસૂરિ આદ્યતમાં.	૮૨
૫૬ શાંતિદાસ શેઠનો સપાટો.	૮૨
૫૭ બે આચાર્યોની એકતા.	૮૩
૫૮ રંગમાં ભંગ.	૮૫
૫૯ પ્રતિષ્ઠા માટે પ્રાર્થના.	૮૬
૬૦ ખામણમાં ખટકો.	૮૬
૬૧ સૂરત ગમન.	૮૭
૬૨ બે વ્યાખ્યાનો.	૮૮
૬૩ ચૂલવંદનનો નિષેધ.	૮૯
૬૪ કેરવાડામાં પ્રતિષ્ઠા.	૯૦
૬૫ વિજયાનંદસૂરિ ગચ્છપતિ.	૯૧
૬૬ સિદ્ધાચલની યાત્રા.	૯૩

પ્રસ્તાવના.

પ્રાચીન જૈન રાસાઓ ઇતિહાસમાં કેટલું મહત્વનું સ્થાન ભોગવે છે, એ સંબંધી પૂજ્યપાદ પરમ ગુરૂ આચાર્ય શ્રીવિજયધર્મસૂરીશ્વરજી મહારાજે ઐતિહાસિકરાસસંગ્રહ લા. ૧ ની પ્રસ્તાવનામાં બહુ સારી રીતે સમજાવ્યું છે, એટલે તે સંબંધી અહિં કહેવાની કંઈ આવશ્યકતા નથી. આ રાસ-વિજય-તિલકસૂરિરાસ-પણુ ઐતિહાસિક દૃષ્ટિએ ધણો ઉપયોગી રાસ હોવાથીજ ‘ઐતિહાસિકરાસસંગ્રહના ચોથા ભાગ’ તરીકે બહાર પાડવો ઉચિત ધાર્યો છે.

જહે વખતે આ રાસ મહારા જોવામાં આવ્યો, તે વખતે આ રાસનો વર્ણિત વિષય જોઈ તે છપાવવો કે કેમ ? એ સંબંધી ‘હા’ ‘ના’ નું માનસિક યુદ્ધ ધણો વખત ચાલ્યું હતું છેવટે ઐતિહાસિક દૃષ્ટિએ આની અત્યુપયોગિતા જણાયાથી ‘હા’ નીજ જીત થઈ.

રાસાન્તર્ગત વિષય સંબંધી નિરીક્ષણ જુદું લખવામાં આવેલું છે, એટલે તે સંબંધી આ પ્રસ્તાવનામાં ઉલ્લેખ કરવાની કંઈ જરૂર નથી. આ પ્રસ્તાવનામાં જહે કંઈ કહેવાનું છે, તે કેવળ કવિ-રાસકાર કવિ-સંબંધીજ છે.

રાસના કર્તા કવિ દર્શનવિજયજીએ, આ રાસની અંતમાં આપેલા પોતાના પરિચય ઉપરથી જણાય છે કે-તેઓ રાજવિમલવાચકના શિષ્ય મુનિવિજય ઉપાધ્યાયના શિષ્ય થતા હતા. આ રાજવિમલ તે છે, કે જહેઓ હીરવિજયસૂરિ (હીરહર્ષ) અને ધર્મસાગરજીની સાથેજ દક્ષિણમાં ન્યાયશાસ્ત્રનો અભ્યાસ કરવાને ગયા હતા. કવિ દર્શનવિજયજીની કવિત્વશક્તિ જાણવાને માટે આ રાસ ઉપયોગી છે, તેમ તહેમનો બનાવેલો ‘પ્રેમલાલચ્છીરાસ’ પણ અતીવ ઉપયોગી છે, આ રાસ (પ્રેમલાલચ્છીરાસ) તહેમણે સં. ૧૬૮૯ માં બનાવ્યો હતો અને તે દેવચંદ લાલભાઈપુસ્તકોદ્ધારકંડ તરફથી આનંદ કાવ્ય-મહોદધિ મૌક્ટિક ૧ લામાં બહાર પડ્યો છે. કવિની આ બે પ્રસિદ્ધ કૃતિઓ સિવાય અન્ય કોઈ કૃતિઓ જાણવામાં આવી નથી. અને તેથી કવિનો આશી વધારે-તહેમનું ગૌમ-નામ-માત-પિતા વિગેરે સંબંધી-પરિચય આપવાને અસમર્થ નિવડ્યો છું.

પ્રસ્તુત રાસ-વિજયતિલકસૂરિ રાસ-કવિએ બે અધિકારમાં વિભક્ત કર્યો

છે, અને તે બંને અધિકારો બુદ્ધ બુદ્ધ સમયમાં પૂરા કર્યા છે. પહેલો અધિકાર સં. ૧૬૭૯ ના આગશર વદિ ૮ મે પૂરો કર્યો છે, બપોરે બીજો અધિકાર સં. ૧૬૮૭ ના પોસ સુદમાં પૂરો કર્યો છે, એટલે બંને અધિકારો પૂરા કરવામાં અઢાર વર્ષનું અંતર પડેલું છે, તેમ છતાં કવિએ બંને અધિકારોની સંકલના જહેવી જોઈએ તો જોઈ જાણવીજ રાખેલી છે.

આ રાસ, માત્ર એકજ પ્રતિ ઉપરથી, કે જે લીંબડીના લંડારમાંથી પ્રાપ્ત થઈ હતી, સંશોધન કરવામાં આવ્યો છે, પરંતુ જો પ્રતિ ઉપરથી સંશોધન કરવામાં આવ્યો છે, તે પ્રતિમાં ખાસ એક વિશેષતા છે, કે જે વિશેષતા કવિચિત્તજ પ્રાપ્ત થાય છે. આ વિશેષતા એ છે કે—આ પ્રતિ બુદ્ધ રાસકાર કવિ દર્શનવિજ્ઞયજીએ પોતે લખેલી છે. અને તેથીજ આ પ્રતિના પ્રથમ પત્રનો ફોટો પણ આ સાથે મૂકવાનું ઉચિત ધારવામાં આવ્યું છે.

અહિં એક ખુલાસો કરવો સમુચિત સમજી શકાય. યદ્યપિ આ રાસ (આ ચોથા ભાગ) ને છપાવવાનું કાર્ય લગભગ ચારેક વર્ષ ઉપર શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું; પરંતુ આનું કામ પૂરું થાય તે દરમિયાન સૂરીશ્વર અને સમ્રાટનું કામ હાથ ધરવાથી અને તે ઐતિહાસિક ગ્રંથને પૂરો કરવામાં અને બહાર પાડવામાં લાંબો સમય જવાથી આ રાસનું કાર્ય અટકી પડ્યું હતું અને તેથી આ ભાગની પ્રતીક્ષા કરી રહેનારાઓની ઇચ્છા જલદી પૂર્ણ કરી શકાય નહિ, તે માટે દિલગીર છું, પરંતુ વિલંબથી પણ રાસના વિષયની સાથે સંબંધ રાખનારાં અન્યાન્ય સાધનોના નિરીક્ષણ પૂર્વક આ ભાગ બહાર પડતો હોય વાચકોને સંતોષપ્રદ નિવડશે, એવી ઉમેદ રાખું છું.

એક બીજી વાત—આ રાસનો વિષય, પરસ્પરના વિવાદનો વિષય છે, અને તેથી આ પુસ્તકમાં કોઈપણ ગચ્છ કે વ્યક્તિઓ પ્રત્યે જે કંઈ શબ્દો નો ઉલ્લેખ થયો છે, તે મૂલરાસકારના શબ્દોને આશ્રીનેજ થયેલો છે, અતઃ એવ તો આરોપ મારા ઉપર નહિ લઈ જવાની સૂચના અસ્થાને નહિજ ગણાય.

આ રાસનું સંશોધન માત્ર એકજ પ્રતિ ઉપરથી કરવામાં આવ્યું છે. તેથી સંપૂર્ણ કાળજીથી સંશોધન કરવા છતાં કેંઈ સ્થળે શબ્દો છૂટા પાડવાની કે એવી બીજી કોઈ ભૂલો રહેવા પામી હોય, તો તે સુધારીને વાંચકની ભલામણ કરું છું.

આ પ્રસંગે ઇતિહાસતત્ત્વમહોદધિ ઉપાધ્યાયજી શ્રી દીપવિજયજી મહારા-

જનો અંતઃકરણ પૂર્વક ઉપકાર માનવો નહિજ બ્રહ્મ કે—જહેઓએ હમેશાંની આફક આ પુસ્તકના સંવાદન કાર્યમાં પણ તમામ પ્રકારનાં ઐતિહાસિક સાધનો પૂરાં પાડી આપી મને ઉપકૃત કર્યો છે.

પ્રાન્તે—હીંબડી ભંડારના કાર્યવાહકોને અને તે લેખકોને પણ ધન્યવાદ આપી આ વકતવ્યને અહિંજ સમાપ્ત કરું છું કે—જહેમના ભંડારની પ્રતિયો અને લેખો મને આ રાસને સંશોધન કરવામાં ઉપયોગી થયાં છે.

શ્રુતિયા—(ખાનદેશ)
ભાદરવા સુ. ૧૫, વીર સં. ૨૪૨૭ }

વિદ્યાવિજય.

પરમગુરુશ્રીવિજયધર્મચરિત્ર્યો નમઃ ।

નિરીક્ષણ.

ઉપક્રમ.

આ ગ્રંથનું નિરીક્ષણ લખવાનું કાર્ય જહેમ જરૂરનું છે તેમ કઠિન પણ છે. જરૂરનું એટલા માટે કે—યદ્યપિ નામથી તો આ પુસ્તક એક રાસરૂપે—એક આચાર્યના જીવનચરિત્ર રૂપેજ છે, પરંતુ વસ્તુતઃ વિક્રમની સત્તરમી શતાબ્દિના પ્રારંભકાલથી લઈ સત્તરમી શતાબ્દિની આખર સુધીનો જૈનસમાજની સ્થિતિને પ્રદર્શિત કરનારો આમાં ખાસો ઇતિહાસજ છે. એટલે જહે ગ્રંથ લગલગ એક સૈકાનો ઇતિહાસ પૂરો પાડતો હોય, એ ગ્રંથને માટે સ્વતંત્ર નિરીક્ષણ લખવાની આવશ્યકતા હોયજ. કઠિન એટલા માટે કે—આ ગ્રંથમાં વર્ણિત ઇતિહાસ, રાજાઓના જીવન-મરણની તિથિઓ કે લડાઈઓનાં વર્ણનો પૂરાં પાડતો નથી. આમાં છે શાસનપ્રભાવક ગીતાર્થ અને વિદ્વાન્ મહાપુરૂષોનાં ચરિત્રો, આમાં છે શાસ્ત્રના ગહન વિષયોની ચર્ચાઓ અને આમાં છે ન કદપી શકાય એવી ધાર્મિક ઝનૂનતાની ભાંજગડો. અતઃ મહારા જેવો એક અદ્વૈત માણસ, સેંકડો વર્ષ ઉપર તે પૂજ્ય પુરૂષોદ્વારા ખતેલા ખનાવોનું યથાતથ્ય નિષ્કર્ષ કેમ કાઢી શકે ? છતાં પણ, આવા ઐતિહાસિક પુસ્તકનું સંપાદન કાર્ય, સંપાદકના નિરીક્ષણ વિના અપૂર્ણ નહિં રહેવું જોઈએ; એટલા માટે આ નિરીક્ષણ લખવાનું કાર્ય હાથ ધર્યું છે, પરંતુ સાથે સાથે એટલું સ્પષ્ટ કરીશ કે—જહે પૂજ્ય પુરૂષોનાં નામો પ્રસ્તુત પુસ્તકમાં અંકિત થયેલાં છે, તે તમામ પ્રત્યે સમાન પૂજ્ય બુદ્ધિ ધારણ કરીનેજ મારા ક્ષયોપશમ પ્રમાણે અને વિષયને જગતાં પ્રાપ્ત થયેલાં સાધનો ઉપર દષ્ટિપાત કરીનેજ હાથ ધરેલું કાર્ય પૂરું કરીશ.

સમય.

સમય સમયનું કાર્ય કયે જાય છે. તેમ ભવિષ્યમાં કેવો સમય આવશે ? જનતાને કેવા સંયોગોમાંથી પસાર થવું પડશે, એની પણ મનુષ્ય જાતિને ખબર પડતી નથી. ચોક્કસ વર્ષો પહેલાં હિન્દુ-મુસલમાનો, અરે-હિન્દુ અને

જોતો આપસમાં બિલાડી અને ઉંદરનું વૈર રાખતા હતા, ત્યારે આજે એકત્ર-
તાનો પવન ફૂકાઈ રહ્યો છે અને એવા પારસ્પરિક ઝઘડાઓ પ્રત્યે લોકો તિર-
સ્કારની દૃષ્ટિથી જૂઓ છે. ભવિષ્યમાં પાછો કેવો સમય આવશે, એને માટે અભ્યાસ-
થી કોઈ પણ વ્યક્તિ કંઈ પણ કહેવાને સમર્થ નથી. આવીજ રીતે કોઈ સમય
સ્વતંત્રતાની ઉદ્ધેષણા કરે છે તો કોઈ સમય જનતા પર સુસ્તાઈનો પડદો
પાડે છે; કોઈ સમય સમભાવનો પાઠ શીખવે છે, તો કોઈ સમય ખેંચાતાણીનું
ક્ષેત્ર વિશાળ કરે છે. જહો સમયનું આ પુસ્તકમાં કવિએ વર્ણન કર્યું છે, તે સમય
લગભગ ખેંચાતાણીનો અને અઘટિત સ્વતંત્રતાનો હતો, એમ કહીએ તો કંઈ
ખોટું નથી. વધુ ઉમેરીને કહીએ તો તે ધાર્મિક ઝનૂનતાનો પણ સમય હતો.
એક બીજા ગચ્છવાળા, જનતાને પોતપોતાના વાડામાં લઈ જવાનો પ્રયત્ન-
અને તે નિમિત્તે એક બીજા સમુદાયો ઉપર વાફાણોનો વરસાદ આજ
સમયમાં વરસાવતા હતા અને તેમ કરીને ધાર્મિક લાગણીઓના આવેશમાં
અસહિષ્ણુતા ખુલ્લી રીતે બતાવતા હતા. આ વીસમી સદીના નવયુવકો
તે સત્તરમી સદીના સમયને ગમે તેવો ગણતા હોય, પણ આ લેખક તહેને
એક કમનસીબ સમય ગણવા છતાં પણ સર્વથા હાનિપ્રદ તો નથીજ ગણતો.
એક વિદ્વાનનું કથન છે અને તે અનુભવ સિદ્ધ છે કે—“વિરોધના દાંતોમાં ઉત્તિ
છે.” તે સમયમાં જે કંઈ બનાવો બન્યા, અને તહેને આશ્રીને જે કંઈ લખાયું તે
ભવિષ્ય કાળને માટે ઉપયોગીજ નિવડ્યું, નહિં તો તે પછીના કાળમાં સમાજની-
જોન સંમાજની શી સ્થિતિ થાત ? તેની છિન્ન-ભિન્નતાની સીમા કેટલી આગળ
વધી હત એની કાને ખબર છે ? જોઓ ચાલુ સમયને એક ઉચ્ચ કોટીનો સમય
ગણી તે સત્તરમી શતાબ્દનાં કાર્યો અને બનાવોથી ભડકી ઉઠતા હોય, અથવા
છિં છિં કરવાને તૈયાર થતા હોય, તેઓ આ વીસમીસદીની વર્તમાન પરિસ્થિતિ
ઉપર પણ જરા દૃષ્ટિપાત કરશે, તો તહેમને જણાશે કે—જહો જમાનાને તેઓ
સ્વતંત્રતાનો—વ્યક્તિસ્વાતંત્ર્યનો જમાનો હોવાની ઉદ્ધેષણા કરે છે, તે
જમાનામાં પણ વ્યક્તિસ્વાતંત્ર્યને છીનવી લેવાના કયાં પ્રયત્નો નથી થતા ?
કહેવાની મતલબ કે કોઈ પણ સમયના બનાવો આપણી દૃષ્ટિએ આપણને ગમે
તેવા ભાસતા હોય, પરંતુ તેથી ભડકવાની કે છિ:છિ: કરવાની કંઈ આવશ્યકતા
નથી. ભવિષ્યમાં તેનું કેવું પરિણામ આવશે, એની શી ખબર છે ? કુદરતનાં
કૃત્યોમાં જે કંઈ ગુપ્તસંકેત રહેલો હોય છે, તેને જાણવાનું કે સમજવાનું
કાર્ય, મનુષ્યની શક્તિથી બહારનું છે.

રાસ નાયકો.

યદ્યપિ રાસનાયક તરીકે રાસના નામ સાથે વિજયતિલકસૂરિનું નામ કવિએ જોડ્યું છે; પરંતુ રાસનો વિષય તપાસતાં રાસનાયક તરીકે એકલા વિજયતિલકસૂરિજ નથી રહ્યા, પરંતુ તે શતાબ્દના બીજા મહાન પુરુષો પણ આસ નાયક તરીકેજ જોડાયા છે, એ સ્પષ્ટ જોવાય છે. બધે ખરી રીતે કહીએ તો વિજયતિલકસૂરિને ગૌણતા મળી ગઈ છે. મહારી દષ્ટિએ રાસનાયક તરીકે ચોક્કસ વ્યક્તિ કે વ્યક્તિઓ નહિં, પણ એ પક્ષોજ છે. વિજયપક્ષ અને સાગરપક્ષ. ચર્ચિત વિષયની રાજઆતમાં વિજયપક્ષનું નાયકપણું ગચ્છાધિરાજ શ્રીવિજયદાનસૂરિએ લીધેલું છે, જ્યારે સાગરપક્ષનું નાયકપણું લીધું છે ઉપાધ્યાય શ્રીધર્મસાગરજીએ. તે પછી એક તરફ ગચ્છનાયક જગદ્ગુરુ શ્રી હીરવિજયસૂરિ અને બીજી તરફ ઉપાધ્યાય ધર્મસાગરજી હતા. આ બંનેના સ્વર્ગવાસ પછી એક તરફ ગચ્છનાયક વિજયસેનસૂરિ અને બીજી તરફ ઉપાધ્યાય નેમિસાગર અને ભક્તિસાગરજી હતા. આમ સમયના બેઠવા સાથે એક પછી એક વ્યક્તિઓએ પોતપોતાના પક્ષનું સમર્થન કરવાને કમરો કસી હતી. તેમ છતાં પણ સમુદાયતો એકનો એકજ લાંબાકાળ સુધી કાયમ રહ્યો હતો. એટલે કે ગચ્છનાયકની આજ્ઞાઓ તો બધાએ-સાગર-વિજય બંને-માનતા હતા. પરંતુ જ્યારે વિજયદેવસૂરિને ગચ્છનાયક તરીકે નહિં માની કેટલાક ઉપાધ્યાયોએ વિજયતિલકસૂરિને ગચ્છપતિ તરીકે સ્થાપન કર્યા, ત્યારથીજ તપા-ગચ્છનું વિશાળક્ષેત્ર ખુલ્લી રીતે એ વિભાગોમાં બહેંચાઈ ગયું હતું.

વિષય.

યદ્યપિ રાસકાર કવિએ આ રાસ રચવાનાં પાંચ કારણો બતાવ્યાં છે, (જૂઓ રાસસાર. પૃ. ૨) પરંતુ રાસનો વિષય તપાસતાં આખા રાસમાં પ્રધાન વિષય તપાગચ્છમાં પડી ગયેલા એ પક્ષોની ચર્ચાનોજ ઉલ્લેખવામાં આવ્યો છે. અને તેથી બાકીનાં ચાર કારણો, જે કવિએ બતાવ્યા છે તે, એટલાં બધા તો ગૌણ થઈ ગયાં છે કે-આખા રાસમાં પ્રારંભથી લઈ છેવટ સુધી ચર્ચાનોજ વિષય ઉપર તરી આવે છે. આ ઉપરથી એ ખુલ્લું થાય છે કે-આ રાસ રચવાનો કવિનો ધરાદોજ કેવળ તે વખતની આખી ચર્ચા ‘અથ’ થી ‘ઇતિ’ સુધી લિપિબદ્ધ કરવાનો હોવો જોઈએ. જે કે-આવા વિષયો પુસ્તકારૂપે આલેખવા અને તેને પ્રગટ કરવાનું કેટલાકો પસંદ નહિં કરતા હોય, પરંતુ ઇતિહાસની દષ્ટિએ આવા ઇતિહાસો પણ લખવા અને પ્રકટ કરવા, એ ભવિષ્યમાં

આશીવાદ રૂપ થાય છે, એ મારું નમ્ર પરન્તુ દૃઢમન્તવ્ય છે—તે તે સમયની જાહે પરિસ્થિતિઓ આવા ઇતિહાસોમાંથી પ્રાપ્ત થાય છે, તે, કેવળ એક ખીજની સ્તુતિઓ અને તારીખોની ભરમારોમાંથી નથી પ્રાપ્ત થતી. એશક, એ વાત ખરી છે કે—આવા ઇતિહાસોમાંથી—આવા વિષયોમાંથી સત્ય વસ્તુ તેજ માણસો તારવી શકે કે—જાહેઓ કાંઈપણ જાતના પક્ષપાત કે દષ્ટિરાગથી દૂર હોય. ચોક્કસ પક્ષને પકડી રાખી આવા વિષયનું અવલોકન કરનાર યથાતથ્ય સત્યને ન શોધી શકે, એ બનવા જોગ છે, પરન્તુ એટલું તો દરેકે કબૂલ કરવું જોઈએ કે—આવા વિષયના ઇતિહાસો, ઇતિહાસ દષ્ટિએ જરૂર ઉપયોગીજ છે.

કવિએ જાહે વિષયને પ્રધાનપદ આપી આ રાસમાં વર્ણવ્યો છે, તે વિષયને એટલો બધો સ્ફુટ કરી બતાવ્યો છે, કે—તેના માટે ભાગ્યેજ કાંઈને શક આવી શકે. ચર્ચાનો કાંઈપણ પ્રસંગ, કેવા સંયોગોમાં ઉભો થયો ? તેમાં કંઈ કંઈ વ્યક્તિઓએ ભાગ લીધો ? ક્યાં તે પ્રસંગ બન્યો ? એ બધું બતાવવા ઉપરાન્ત તે તે પ્રસંગો બન્યાના ધણે ભાગે સંવતો અને તિથિઓ આપવાની પણ ખામી રાખી નથી. જાહે એક માણસ ચોક્કસ કાર્યને માટે મુકરર કર્યો હોય, અને તે, તે કાર્યના પ્રત્યેક સમયના પ્રત્યેક બનાવને નોંધી લે, એવુંજ કવિએ આ રાસમાં વર્ણવેલા વિષયના સંબંધમાં પણ બન્યું હોય, એમ સ્પષ્ટ ભાસ થાય છે. કાંઈપણ બનાવને આટલા બધા સ્પષ્ટ આકારમાં કાણ આલેખી શકે ? આનો જવાબ એટલોજ છે કે—‘જાહેણે તે તે બનાવો સ્વયં જોયા હોય તે, અથવા સ્વયં જોનારની પાસેથી અક્ષરશઃ સાંભળી લીધા હોય તે.’ કહેવાનો કંઈજ આવશ્યકતા નથી કે—આ રાસનાં ધણાં ખરાં પૃષ્ઠોમાં દર્શનવિજયનું નામ વખતો વખત વંચાય છે અથવા ખીજ શબ્દોમાં કહું તો—ઝગડાના ધણાં ખરાં પ્રસંગોમાં જાહે દર્શનવિજયજી દર્શન દે છે, તેજ દર્શનવિજયજી આ રાસના કર્તા છે. જાતિ અનુભવનું વર્ણન લખનાર આવું સુંદર—સ્પષ્ટ રૂપે વર્ણન લખે, એમાં કંઈ નવાઈ જેવું નથી.

આ પ્રસંગે એક બાબતનો ખુલાસો કરવો જરૂરનો છે, અને તે એકે—રાસમાં વર્ણવેલા વિષયોના વિવેચનોમાં કેટલેક સ્થળે અતિશયોક્તિ અને કેટલેક સ્થળે અસંભવિત વાતોનું પણ સંભવિતપણું, અને તે ઉપરાન્ત તમામ પ્રસંગોમાં એકજ પક્ષનો—વિજયપક્ષનોજ વિજય બતાવી સાગરપક્ષને નિંદવામાં આવ્યો છે. એનું કારણ માત્ર એટલુંજ છે કે—રાસકાર પોતે તે પક્ષના (વિજય-પક્ષના) હતા, અને એતો દેખીતુંજ છે કે—એક પક્ષકાર પોતે જાહે કાંઈપણ

તકરારી વિષમનું વર્ણન લખે, ત્યારે તે પોતાના પક્ષનો વિજય પ્રત્યેક પ્રસંગમાં બતાવે, એમાં કંઈ નવાઈ નથી. એક તટસ્થ લેખક પાસેથી જે સત્ય આપણે મેળવી શકીએ, તે એક પક્ષકાર પાસેથી નજ મેળવી શકીએ; અને કુદરતીનિયમ પ્રમાણે તેનું એ કર્તવ્ય ક્ષન્તવ્યજ ગણવું જોઈએ. હા, જહેઓ તે સમયના ઇતિહાસોમાંથી--તે વર્ણનોમાંથી સત્ય તારવી કાઢવાની જિજ્ઞાસા ધરાવતા હોય, તહેમની કરજ છે કે-તહેમણે બંને પક્ષકારો તરફથી લખાએલાં પુસ્તકો અને મળતાં સાધનો પ્રાપ્ત કરી યથાતથ હકીકત મેળવવા અથવા ચોખ્ખો ઇતિહાસ તારવી કાઢવા પ્રયત્ન કરવો જોઈએ.

આટલું બાહ્ય અવલોકન કર્યા પછી હવે આપણે રાસાન્તર્ગત વિષયોનું સ્થૂલરીત્યા અવલોકન કરીશું.

સાધનો.

રાસાન્તર્ગત વિષયો--બનાવોનું અવલોકન કરવામાં આ રાસ ઉપરાન્ત બીજાં પણ કેટલાંક સાધનો પ્રાપ્ત થયાં છે. જહેવાં કે-નેમિસાગર નિર્વાણ રાસ, રાજસાગરસૂરિ રાસ, પ્રહ્લણ વિચાર, ષડ્ત્રિંશજ્ઞકવિચાર, બાર ખેલનો રાસ, વીરવંશાવલી (જેનસાહિત્યસંશોધક અંક. ૩ માં પ્રકટ થયેલ), કેરવાડના શિલાલેખો, કલ્પકૌમુદી, પ્રવચનપરીક્ષા, મહાવીરવિજ્ઞપ્તિકાન્ત્રિશિક્ષા, સર્વજ્ઞશતકબાલાવબોધ, સોહમકુલરત્નપદ્માવલી,--વિગેરે ઉપરાન્ત કેટલાંક છૂટક પાનાંઓ, પદ્યો અને પત્રો પણ મળેલ છે, કે જહે રાસમાં વર્ણવેલા વિષયને સ્પષ્ટ કરવામાં ઘણાં ઉપયોગી નિવડેલ છે. મહારા આ હવે પછીના રાસાન્તર્ગત વિષયોના અવલોકનમાં જહે જહે પ્રસંગના અન્યાન્ય પૂરાવાઓ પ્રાપ્ત થયા છે; તેનો ઉલ્લેખ કરવાની યથાયોગ્ય ચેષ્ટા કરીશ. જહેથી કરીને વાચકને તે તે વિષયને સમજવાની સુગમતા થઈ પડે.

વિષયાવલોકન.

રાસાન્તર્ગત વિષયોનું--બનાવોનું સ્થૂલરીત્યા અવલોકન કરવામાં સમયના વિભાગો પાડવા વધારે ઉપયોગી થઈ પડશે. કારણ કે-તેમ કરવાથી એ સહેજ સમજી શકાશે કે-કયા અને કોના સમયમાં કેવા બનાવો બનવા પામ્યા હતા.

સં. ૧૬૧૬ થી ૨૨.

આ સમયમાં તપાગચ્છના નાયક આચાર્યવિજયદાનસૂરિ હતા. આ ગચ્છનાયકના વખતમાંજ જૈન સમાજના કમલાચે તપાગચ્છ રૂપી

ફળદ્રુપક્ષેત્રમાં વિખવાદરૂપી વિષનું ખીજ રોપાયું હતું. અને તે ખીજ તરીકે રાસકારે ‘ ઉત્સૂત્રકંદકુદાલ ’ ગ્રંથને ગણ્યો છે. આ ગ્રંથ ઉપાધ્યાય શ્રીધર્મસાગરજીએ બનાવ્યો હતો એમ કવિ કહે છે. ઉપાધ્યાય ધર્મસાગરજી તે સમયના અસાધારણ વિદ્વાનો પૈકીના એક હતા. તેઓ વિદ્વાનજ નહિં હતાં, પરંતુ શાસનના પ્રેમી, તીવ્રલાગણીવાળા અને ઉત્તમ લેખક પણ હતા. તહેમની કૃતિઓ તેમના આ ગુણો ઉપરાન્ત જે કંઈ વિશેષતા બતાવે છે તે તેમનો ઉગ્ર સ્વભાવ અને નિડરતા છે. ધર્મસાગરજી કાના શિષ્ય હતા? તે સંબંધી માત્ર એક પ્રમાણ મળ્યું છે અને તે ભાવવિજય ઉપાધ્યાયે બનાવેલ જડત્રિ-શઙ્ગલ્પવિચાર છે. તહેમણે આ ગ્રંથની શરૂઆતમાં એક સ્થળે લખ્યું છે—

“ તપાગચ્છે શ્રીવિજયદાનસૂરિરાજ્યે પં૦ જીવર્ષિગણિ-
વિનેયાઃ શ્રીવિજયદાનસૂરિપાઠિતા બહુશ્રુતા હિતિ લોકૈઃ બહુમન્યમાન-
વચનાઃ શ્રીધર્મસાગરોપાધ્યાયા આસન્ ” (હસ્તલિખિત પ્રતિ પત્ર ૧)

આ ઉપરથી જણાય છે કે—તેઓ પં૦ જીવર્ષિગણિના શિષ્ય થતા હતા. (આ જીવર્ષિગણિ લક્ષ્મીભદ્રની શાખામાં થયેલ આનંદમાણિક્યગણિના શિષ્ય અને શ્રુતસમુદ્રગણિના સાત શિષ્યો પૈકીના એક હતા.) વિજયદાનસૂરિની પાસે તહેમણે અભ્યાસ કર્યો હતો. ઉપરનો ગ્રંથ ઉપાધ્યાય ભાવવિજયજીએ ધર્મસાગરજીના વિચારોની વિરૂદ્ધમાં લખ્યો છે, છતાં પણ ધર્મસાગરજીનો પરિચય કરાવતાં તહેમણે તહેમની વિદ્વતાની લોકો ઉપર પડેલી છાપ અવશ્ય સ્વીકારી છે.

વિજયદાનસૂરિના સમયમાં, અથવા કહો કે સં ૧૬૧૬ થી ૧૬૨૨ સુધીમાં જે કંઈ ધ્યાન ખેંચનારા બનાવો બન્યા, તે કવિના કથન પ્રમાણે આ છે:—

‘ ઉત્સૂત્રકંદકુદાલ ’ નું જલશરણ કરવું. અમદાવાદના મેતા ગણાને પક્ષમાં લઈ તેની પ્રરૂપણા કરવી, તહેમને ગચ્છબહાર કરવા અને પાછા ગચ્છમાં લેવા, વિજયદાનસૂરિએ એક પટો બહાર પાડવો. ધર્મસાગરજીએ હવે પછી તેવી પ્રરૂપણા નહિં કરવાની કબૂલાત આપવી, સાતબોલ સંબંધી મિચ્છામિ-દુક્કડ દેવો અને સં. ૧૬૧૬ ના માગશર સુદિ ૧ ના દિવસે આજ્ઞાપત્ર બહાર પાડવું.

રાસકાર કવિએ ઉપર્યુક્ત ‘ ઉત્સૂત્રકંદકુદાલ ’ ગ્રંથ કંહારે પાણીમાં બોળ્યો, તે બતાવેલ નથી, પરન્તુ ઉપાધ્યાય ભાવવિજયજી પોતાના અષ્ટત્રિશ-
જ્જલ્પવિચાર માં જણાવે છે કે—તે ગ્રંથ વીસનગરમાં સં. ૧૬૧૯ માં બોળવામાં
આવ્યો હતો. કવિ કથે છે કે—આ ગ્રંથ ધર્મસાગરજીએ બનાવ્યો હતો, પરન્તુ
તે વાત ઠીક નથી.

‘આત્માનંદ પ્રકાશ’ ના ૧૫ મા પુસ્તકના ૩-૪ અંકમાં સાહિત્યપ્રેમી
જિનવિજયજીએ ધર્મસાગરજી સંબંધી એક લેખ પ્રકટ કરાવ્યો છે.
તહેમાં તહેમણે પોતાને મળેલાં પ્રાચીન પાનાં જેવીને તેવી ભાષામાં આપ્યાં છે.
તેમાં એક સ્થળે જણાવ્યું છે કે—

“પછ્છ ઉપાધ્યાય શ્રીધર્મસાગરગણિયં પાટણુ મધ્યે વડીપોસાલનો ભંડાર
“સર્વ જોયો, લહુડીપોસાળનો ભંડાર જોયો, તે બે ભંડાર મધ્યે વડીપોસાલનો
“કીધો ગ્રંથ ‘ઉત્સૂત્રકંદકુદાલ’ ગ્રંથ સડીક નીકળ્યો, તે મધ્યે પૂનમિઆ,
“ખરતર, આંચલિઆ, સાઠપૂનમિઆ, આગમિઆ એ પાંચનો આમૂલ વૃત્તાંત
“નીકળ્યો, એ પાંચનઈ જમાલિ સરિષાં નિહનવ કહાં છઈ, અનઈ તપાગચ્છન-
“છંજ વિષઈ ચારિત્ર છઈ ઇત્યાદિક લિખ્યું છઈ, તે પ્રતિ પામ્યાં, તે ગ્રંથ
“લિખાવી લીધો.”

ઉપરના પુરાવાથી સ્પષ્ટ જોવાય છે કે— આ ગ્રંથ, ધર્મસાગરજીને
પાટણમાં વડીપોસાલ અને લહુપોસાલના ભંડારો તપાસતાં વડીપોસાલના
ભંડારમાંથી પ્રાપ્ત થયો હતો. વળી આ ઉપરથી એ પણ જણાય છે કે—આ
ગ્રંથમાં પૂનમિઆ, ખરતર, આંચલિઆ, સાઠપૂનમિઆ અને આગમિઆ—એ
પાંચ ગચ્છોને નિહનવ બતાવેલા હતા.

ઉપરના બે ભંડારો જોવાનું શું કારણ પડ્યું હતું ? એ પણ ઉપરના
ફકરાની પહેલાં જણાવ્યું છે, તે ઉપરથી જણાય છે કે—ખરતરગચ્છીય
ઉપાધ્યાય ધનરાજની સાથે ઉપાધ્યાય ધર્મસાગરજીને ‘અભયદેવસૂરિ
ખરતરગચ્છીય હતા કે નહિ ?’ તે સંબંધી વિવાદ થયો હતો. અને આ
વિવાદને માટેજ તહેમણે ઉપર્યુક્ત બે ભંડારો જોયા હતા. પરિણામે ધર્મ-
સાગરજીએ ૨૧ ગ્રંથોની સાક્ષી ‘અભયદેવસૂરિ ખરતરગચ્છીય નહોતા, એ
બાબતમાં આપી હતી. અને વિજયદાનસૂરિની પણ ખાતરી કરી આપી હતી.
(વધુ માટે જુઓ ‘આત્માનંદ પ્રકાશ’ નો તે અંક. પૃ. ૮૬ થી ૮૮)

આવીજ રીતે ઉપાધ્યાય ભાવવિજયજીએ પણ ‘ વદ્વિંશજાતવિચાર ’ માં લખ્યું છે—

“ તેમાં [ધર્મસાગરોપાધ્યાયાનાં] ચૈકદા તાદૃશરાગદ્વેષો-
ચવતા બૃહચ્છાલીયેન કેનચિત્કૃત ‘ ઉત્સૂત્રકંદકુદાલ ’ નામા
ગ્રંથો નયનવિષયીવભૂવ । ”

આ ઉપરથી પણ જોવાય છે કે— ઉત્સૂત્રકંદકુદાલ ગ્રંથ વડીપોશા-
લના ભંડારમાં તહેમના જોવામાં આવ્યો હતો, કે જહે ગ્રંથનો કર્તા કોઈ વડી-
પોશાલનો અનુયાયી હતો.

એટલે રાસકાર કવિ આ ગ્રંથના કર્તા તરીકે ધર્મસાગરજીને ખતાવે છે, તે
ઠીક નથી. ખેશક તેઓએ આ ગ્રંથમાં લખ્યા પ્રમાણે તપાગચ્છને છોડીને
બાકીના પાંચગચ્છોને નિહવ તરીકે ગણ્યા હશે અને તેથીજ તહેમને ગચ્છબહાર-
ની શિક્ષા ગચ્છનાયકે કરી હશે.

આ પ્રસંગે આપણે ધર્મસાગરજીની ઉદ્ધારચરિતતા, ગચ્છનાયક પ્રત્યેનું બહુ-
માન અને શાસન પ્રિયતા અવશ્ય જોઈ શકીએ છીએ. જે તહેમનામાં તે ગુણો
ન હત, તો તેઓ તે ગ્રંથને પાણીમાં બોળવા દે પણ નહિં અને એવા સમર્થ
હોવા છતાં માફી કે મિચ્છામિદુક્કડ પણ દે નહિં. એ દેખીતું છે.

આ ઉત્સૂત્રકંદકુદાલ ગ્રંથની સં ૧૬૮૩ના વૈશાખ વદિ ૨ રવીવારે
લખેલી એક પ્રતિ ભાવનગરમાં મુનિરાજ શ્રી ભક્તિવિજયજીનાં ભંડારમાં છે.
તેની પ્રશસ્તિ આ ગ્રંથને માટે એક ઓરજ પ્રકારનો પ્રકાશ પાડે છે. તહેની
અંતમાં જહે કંઈ લખ્યું છે તે આ છે:—

“ અયમુત્સૂત્રકંદકુદાલાપર્યાયો ગુરુતત્ત્વપ્રદીપનામા
ગ્રંથઃ પતનનગરે પં ૦ શ્રીવિમલસાગરગણિ પં. શ્રીજ્ઞાનવિમલગણિ-
વિનયસાગરગણિ—વિવેકવિમલગણિભિર્યથાદૃષ્ટો યથાવગતશ્ચ જીર્ણ-
તાડીયપુસ્તકાલ્પિપિકરણદ્વારાસ્વારિતમુદ્ધૃતસ્તાન્નિદાનં ચેદમ્:—
નારદપૂર્વા સર્વપંહિતશિરોમણીયમાનમહોપાધ્યાયશ્રીધર્મસાગરગણિ-
ખિસ્તશ્વતરંગિણીનામ્નિ પ્રકરણે વિરચિતે સ્વરતરૈર્વયં નિશ્ચવત્ત્વે

નાત્ર પ્રકરણે પ્રકીર્તિતા હાતે સ્વયમેવ પ્રલપદ્મિઃ કલહાયિતમાકલય્ય
મહોપાધ્યાયશ્રીધર્મસાગરગણિભિર્વ્યર્ચિત્યં વાગ્વિલાસો દિવ્યાનુ-
ભાવાદેવ પ્રાદુર્ભૂતસ્તતઃ ઠા. સદયવચ્છગૃહે વિનયસાગરગણ્યો
જીર્ણતાડીયપુસ્તકભાંડાગારશુદ્ધયર્થ નિયોજિતાસ્તૈશ્ચ તત્ર ગત્વા
શ્રીમહાવીરશાસનં જયત્વિતિ પ્રતિજ્ઞાં કૃત્વા ચ શ્રીવિજયદાનસૂરીશ્વર-
શ્રીહીરવિજયસૂરીશ્વરનામ્ની સ્મરાદ્મિઃ સ્વહસ્તવિન્યાસે શાસનદેવ-
તાર્પિતામિવ પ્રથમતઃ હૃદયમેવ પુસ્તકમવાપ્તં, તત્ એતત્પુસ્તકપ્રવર્તન-
ભીત્યા સ્વરતરૈર્વૃહચ્છાલિકાલિંગિકાઃ પ્રેરિતાઃ, તૈશ્ચાસ્માકીનં પુસ્તક-
મેતત્ ત્વરિતમર્પત્વન્યથા મહતી હાનિર્ભવિષ્યતીતિ કલહાયિતં ।
તતસ્તસ્ય પશ્ચાદર્પણાય ત્વરિતં સં. ૧૬૦૬ (૧૬૧૬) વર્ષે આ-
શ્વિનસિતત્રયોદશ્યાં લિખિતં । પશ્ચાન્ તત્ત્વતરંગિણ્યામપ્યેતદ્ગ્રં-
થોક્તાનુસારેણ સમ્યાશંકાનિરાકરણવાદઃ પ્રકારાન્તરેણ વિરચિ-
તસ્તત્પ્રકરણકર્તૃભિરિતિ વિદ્વદ્વરૈરેતદ્ગ્રંથે વાચ્યમાને યત્પુણ્યં
તદેતત્પ્રશસ્તિલિપિકર્મકર્તુઃ સકલવાચકશેખરમહોપાધ્યાયશ્રીધર્મસા-
ગરગણિચરણામ્બોજચંચરીકાયમાણવિવેકવિમલસ્યાપ્યનુમોદનાદ્ભવ-
ત્વિતિ ભદ્રમ્ ॥ સ્તંભતીર્થે સંવત્ ૧૬૮૩ વર્ષે વૈશાખ વદિ ૨
રવૌ શ્રે૦ લાલજીલિખિતં ॥

આ પ્રશસ્તિ ઉપરથી બાણુવા જેવી આ હકીકતો મળે છે:—

૧ ઉત્સૂત્રકંદકુદાલનું બીજું નામ ગુરૂતત્ત્વપ્રદીપ હતું.

૨ ઉત્સૂત્રકંદકુદાલ ગ્રંથ ધર્મસાગરજીનો બનાવેલો નહિ, પરંતુ
તે સદયવચ્છ નામના ગૃહસ્થના પ્રાચીન ભંડારમાંથી નિકળ્યો હતો.

૩ વિનયસાગરને તે ગ્રંથ પ્રાપ્ત થયો હતો અને તેની વિમલસાગર,
જ્ઞાનવિમલ, વિનયસાગર અને વિવેકવિમલે સં. ૧૬૧૬ ના આસો સુ. ૧૩ ના
દિવસે નકલ કરી લીધી હતી.

૪ આ અંથ પ્રાપ્ત થયા પહેલાં ધર્મસાગરજીએ તત્ત્વતરંગિણી નામનો અંથ બનાવ્યો હતો.

૫ ઉત્સૂત્રકંદકુદાલ અંથમળ્યા પછી તહેને અનુસરીને તત્ત્વતરંગિણીમાં સહ્યાશંકાનિરાકરણવાદ ' બનાવ્યો હતો.

૬ આ પ્રશસ્તિના લખનાર છે ધર્મસાગરજીના અનુયાયી વિવેકવિમલ. આ વિવેકવિમલ, તે ઉત્સૂત્રકંદકુદાલ અંથની નકલ કરી લેનારા ચાર પૈકીના એક છે.

પ્રશસ્તિમાંથી નિકળતી ઉપરની બાબતો, ઉત્સૂત્રકંદકુદાલ અંથને માટે અસાધારણ અજવાળુ પાડે છે. ખરી રીતે તપાગચ્છ સિવાય અન્ય ગચ્છોની વિરુદ્ધમાં જહે અંથ બનાવ્યો હતો તે તત્ત્વતરંગિણી છે, એ ઉપરની પ્રશસ્તિથી સ્પષ્ટ જણાય છે. આજ વાતની પુષ્ટિ, હીરવિજયસૂરિના શિષ્ય ઉપાધ્યાય સુમતિ-વિજયના શિષ્ય કવિ સિંહવિજયજીએ સં. ૧૬૭૪માં દીવાલીના દિવસે બનાવેલી સાગરવાવની પણ આપે છે. કવિ તહેમાં કહે છે:—

“ પહિલું ધરમ રચિઉ ધર્મસાગર અંથ કરિઉ એક મોટો,

ચુરાસી ગછ તેહમાં નંદા તત્ત્વતરંગિણી ષોટો. ” ૨૨

આ કવિ આગળ વધીને એમ પણ જણાવે છે કે:—

“ ગદા વણાયગ આદિ શ્રાવક સખલ સખાયત કીધા;

શ્રીવિજયદાનસૂરિ સંઘાતિં ફિરી ફિરી ઝઘડા કીધા. ૨૩

સુણ્યો શરધ ન પોતધ સાગર રાંક તણી પરિ રોલ્યા;

કુમતિકુદાલ ન તત્ત્વતરંગિણી સંઘિં પાણી માંહિં બોલ્યા.” ૨૪

આમાં ગદા શ્રાવકનું જહે નામ આવ્યું છે, તે અમદાવાદનો રહીશ હતો, અને જહેને પક્ષમાં કરીને ધર્મસાગરજીએ કરેલી પ્રરૂપણાની હકીકત પ્રસ્તુત રાસમાં દર્શનવિજયજીએ જણાવી છે. કવિના ઉપર્યુક્ત કથનથી એ પણ જણાય છે કે ઉત્સૂત્રકંદકુદાલ અને તત્ત્વતરંગિણી બન્ને અંથો પાણીમાં બોળવામાં આવ્યા હતા, પરંતુ તે સંબંધી બીજું કંઈ પ્રમાણ મળતું નથી.

વિજયદાનસૂરિના સમયમાં બનેલા બનાવોમાં કવિ ધર્મસાગરજીએ સાત બોલ સંબંધી દીધેલા મિચ્છામિદુક્કડનું પણ કહે છે, પરંતુ આ સાત બોલનો

પટો વિજયદાનસૂરિએ કચ્છારે લખ્યો, તે જણાવ્યું નથી; પરંતુ શ્રાવક કવિ
 ઋષભદાસ, પોતે બતાવેલ ‘ હરિવિજયસૂરિચારવોલ્લાસ ’ માં તે સાત
 બોલનાં નામો આપવા સાથે તે પટો વીસનગરમાં સં. ૧૬૧૯ ના માગશર સુદિ
 ૧૪ ની મિતિએ લખ્યાનું જણાવે છે.

“સંવત સાલ ઉગણીસો જામ, માગશર શુદ્ધિ ચઝિદશ કહી તામ.” ૩૯

૧૬૨૨ થી ૫૨

આ સમય એ હીરવિજયસૂરિના ગચ્છાધિપત્યનો સમય છે. ગચ્છનાયક
 વિજયદાનસૂરિના સમયમાં ધર્મસાગરજીની પ્રરૂપણા નિમિત્તે જહે કલેશનું બી
 વવાયું હતું, ત્હેનો અંકુરો આ સમયમાં ફૂલ્યો હોય તેવું રાસ ઉપરથી જોવાય
 છે. જોકે વિજયદાનસૂરિએ તે કલેશના બીજને દગ્ધ કરવા માટે યથાસાધ્ય પ્રય-
 ત્નો કર્યા હતા, અને ત્હેમાં ત્હેમણે પોતાના સમયમાં તો કેટલેક અંશે સફળતા
 પણ મેળવી હતી, પરંતુ પાછો તે અંકુરો બહાર દેખાવા લાગ્યો હતો. પ્રસ્તુત
 સમયમાં જહે બનાવો બન્યા, ત્હેમાં ખાસ ધ્યાન ખેંચનારા આ છે:—

૧ પ્રવચનપરીક્ષા ગ્રંથની ઉત્પત્તિ, ૨ હીરવિજયસૂરિએ કાઢેલા બાર
 બોલ, ૩ ભદ્રુઆ શ્રાવક વિગેરે પર જણુને સંઘ બહાર મૂકવા, ૪ ધર્મસાગર-
 જીએ માગેલો મિચ્છાદુક્કડ અને ૬ ‘ સર્વજ્ઞશતક ’ ની ઉત્પત્તિ.

ઉપર્યુકત બનાવોમાં સૌથી પહેલો બનાવ ધર્મસાગરજીએ પ્રવચન-
 પરીક્ષા (સટીક) ગ્રંથ બનાવ્યો તે છે. આ ગ્રંથને શાસ્ત્રથી વિરુદ્ધ બતાવવા
 માં આવે છે; પરંતુ સાથે સાથે એમ પણ રાસકાર કહે છે કે—“ ધર્મસાગ-
 રજીએ તે ગ્રંથ બનાવી હીરવિજયસૂરિને શોધવા આપ્યો, સૂરિજીએ ચાર ગીતા-
 થોને તપાસવા આપ્યો, અને તે ગ્રંથનો પ્રચાર કરવાનો આદેશ પણ સૂરિજી-
 એજ આપ્યો. ” પરંતુ રાસકાર એટલો બચાવ અવશ્ય કરે છે કે “ જે ગી-
 તાર્થોને આ ગ્રંથ શોધવા આપ્યો હતો, તેઓ ધર્મસાગરજીના મળતીયા
 હતા. ત્હેમણે વગર શોધેજ ‘ શોધી લીધો ’ એમ કહીને સૂરિજીને તે ગ્રંથ
 આપ્યો હતો. ”

આ પ્રસંગે સામાન્યતઃ એવી શંકા ઉપસ્થિત થઈ શકે કે—જહેઓને ગ્રંથ
 શોધવા માટે આપવામાં આવ્યો હતો, તેઓ ધર્મસાગરજીના મળતીયા હતા તો
 ખદી સૂરિજી તેઓને શોધવા આપતેજ કેમ ? પરંતુ એવું ઘણી વખત બને છે કે—
 મહાત્મા પુરૂષોનાં હૃદયો એટલાં બધાં નિબંધિત અને સદૃઢ હોય છે કે—તેઓ

પોતાની સચ્ચાઈ-ચરણતા જગતમાં પણ જૂએ છે અને તેથી ગમે તહેવા કટો-કટીના સમયમાં પણ વધારે ખણખૂંચમાં નહિ ઉતરતાં પોતાની ઉદારવૃત્તિનો લાલ ગમે તહેવાને પણ આપેજ છે. આવુંજ આ પ્રસંગે પણ બન્યું હોય, તો તહેમાં નવાઈ પામવા જેવું કે શંકા કરવા જેવું નથી. આ પ્રસંગે એક બીજી કદમના પણ ઉપસ્થિત થાય છે. અને તે એકે-જો ધર્મસાગરના મનમાં તે ગ્રંથના સંબંધમાં કંઈ પણ શંકા જેવું હત, તો તેઓ ગચ્છનાયકને તે ગ્રંથ સોંપવાની હિંમતજ કેમ કરતે ?

આ ગ્રંથની એક પ્રતિ કેન્દ્રકોલેજ-પૂનાની લાયબ્રેરીમાં છે, તેની અંતની પંક્તિઓ ઉપરથી એમ પણ જણાય છે કે-આ ગ્રંથનું નામ ધર્મ-સાગરજીએ તો ‘કુપલ્લકૌશિકસહસ્રકિરણ’ રાખ્યું હતું, પરંતુ ‘પ્રવચનપરીક્ષા’ એ નામ ખાસ હીરવિજયસૂરિએજ આપ્યું હતું. તે પંક્તિઓ આ છે:—

“ક્ષતિ શ્રીમત્તપાગણનમોનમોમણિશ્રીહીરવિજયસૂરીશ્વરશિષ્યો-
પાધ્યાયશ્રીધર્મસાગરગણિવિરચિતે કુપલ્લકૌશિકસહસ્રકિરણે શ્રીહીર-
વિજયસૂરિદત્તપ્રવચનપરીક્ષાપરનામ્નિ પ્રકરણે પાશચંદ્રમતનિરાકરણ-
નામૈકાદશો વિશ્રામઃ ।”

કેવા સંજોગોમાં કેવી સ્થિતિમાં આ ગ્રંથ માટેની ઉપરની હકીકત બની હશે, તે સંબંધી આ લેખક કંઈપણ કહેવાને અસમર્થ છે.

બીજો બનાવ હીરવિજયસૂરિએ કાઢેલા ખારખોલ સંબંધી છે. હીરવિ-
જયસૂરિ અકબરની પાસે ગયા, તે પછી ગુજરાતમાં પાછી ધાંધલ મચી હતી. અને તે સમાચાર સૂરિજીના બાણવામાં આવતાં ગુજરાતમાં આવીને તે ધાંધલ શાન્ત કરવાને માટે આ ખારખોલનો પટો સૂરિજીએ કાઢ્યો હતો, એમ રાસકા-
રનું કથન છે. આ ‘ખાર ખોલ’ સૂરિજીએ પાટણમાં સં. ૧૬૪૬માં બહાર પાડ્યા હતા. આ ખારખોલ વાંચવાથી સ્પષ્ટ જણાય છે કે-તહેમાંના ઘણા ખરા ખોલો બહાર લખલગ બધાએ ખોલો ધર્મસાગરજીની પ્રશ્નણાને અટકાવવા માટે જ હતા. ઋષભદાસ કવિ આ ખારખોલ બહાર પાડવાનું કારણ બતાવતાં પોતે સં. ૧૬૮૪ ના શ્રાવણ વદિ ૨ ને ગુરવારે બનાવેલા ‘ખારખોલરાસ’ માં કહે છે:—

“ આબ્યો સોર ગુરુ હીરકંઠ હીરિં કર્યો વિચાર;
કુમત રૂપ સાયર વલી પામ્યો બહુ વિસ્તાર. ૩૧
તણું છતર તારા વલી કાઢઈ મોટા ચંદ્ર;
રવિ આથમતઈ બાપડા માંડઈ મોટો ફંદ. ૩૨
વઘરી વિઘન વિષ વેલડી કલેશ રોગ વસદેવ;
બ્યરૂઠ કોધ સમાવીઈ ઊપજતો તતખેવ. ૩૩
તેણુઈ કારણિ ગુરુ હીરજી કીધો ગહન વિચાર;
કુમત કઠાચહ ટાલવા ભાખઈ બોલજ ખાર. ” ૩૪

આ ઉપરથી સ્પષ્ટ જણાય છે કે તે વખતે ચાલી રહેલી ધર્માધર્મ-ધાંધલ સમાવી દેવાને માટેજ આ ખારબોલનો પટો બહાર પાડ્યો હતો. આ ખાર-બોલ સં. ૧૬૪૬ ના પૌષ વદિ ૧૩ ના દિવસે પાટણમાં બહાર પાડ્યા હતા, એમ ઋષભદાસ કવિ કહે છે. આ ખારબોલ ઉપર જહેમ બીજા ગીતાર્થોએ મતાં કર્યાં હતાં, તેમ ધર્મસાગરજીએ પણ કર્યું હતું.

ત્રીજો ખનાવ ભદ્રુઆ આદિ આવન શ્રાવકોને સંઘ બહાર કર્યા સંબંધી છે. આ સંઘ બહાર કર્યાની ક્રિયા અમદાવાદમાં શાન્તિચંદ્રજીએ કરી હતી. એમ રાસકાર જણાવે છે. ભદ્રુઆની સાથે બીજા કોને કોને સંઘ બહાર કર્યા હતા, તે જણાવવામાં આવ્યું નથી. એ વાત તો ખરીજ કે ભદ્રુઆ શ્રાવક એ ધર્મસાગરજીનો અનુયાયી હતો. કવિ સિંહવિજયજીએ સાગરબાવની માં આ ભદ્રુઆ શ્રાવકનો પ્રસંગ આમ ઉલ્લેખ્યો છે:—

“ એ ઓગણીસઈ પ્રથમ પ્રવાડો પગે લારીનઈ પછંઠા;
ભદ્રુઆ મતમાંડિઉ છંછતાલઈ આપ રૂપિં થઈ બઘંઠા. ૨૫

* * * *

બીજી વાર વલી કે બોલ્યો ભદ્રુઆનો મત લાગો;
મિચ્છાદુક્કડ ધમી ધમાવી ચરણ હીરનઈ લાગો. ” ૨૭

જહે વખતે શાન્તિચંદ્રજીએ આ ભદ્રુઆ આદિ શ્રાવકોને સંઘ બહાર કર્યા, તેજ વખત ધર્મસાગરજીએ સભા સમક્ષ પાંચ આખતોનો મિચ્છામિદુક્કડ દીધો એમ કવિ કહે છે. આ ખનાવ સં. ૧૬૪૮ માં બન્યાનું કવિ જણાવે છે;

પરંતુ જહાન્નિશાજ્જલ્પવિચાર માં આ મિચ્છામિદુક્કડ સં. ૧૬૪૬ ના પોષ સુદિ ૧૫ ના દિવસે દીધાનું જણાવ્યું છે. જહે પાંચ બોલો સંબંધી ધર્મસાગર-
જીએ આ વખતે મિચ્છામિદુક્કડ દીધો, તહેમાં પાંચમો બોલ ‘બારબોલથી વિરૂદ્ધ
પ્રરૂપણા’ કર્યા સંબંધી છે. આ ઉપરથી જણાય છે કે-હીરવિજયસૂરિએ બાર-
બોલ કાઢ્યા પછી પણ ધર્મસાગરજીએ તે બોલો વિરૂદ્ધ-પોતાની માન્યતા
પ્રમાણે-પ્રરૂપણા કરેલી હોવી જોઈએ.

આ પછી ધર્મસાગરજીએ સર્વજ્ઞશતક નામનો ગ્રંથ બનાવ્યો હતો.
આ ગ્રંથ હીરવિજયસૂરિના હાથમાં આપ્યો ન હોય, અથવા તો ગમે તે કારણ
હો, પરંતુ સૂરિજીના સ્વર્ગવાસ સુધી આ ગ્રંથ માટે કંઈપણ ચર્ચા થવા પામી
નહોતી, એ વાત સ્પષ્ટ છે. કમલાગ્યે થોડા થોડા સમયના આંતરેજ હીરવિજય-
સૂરિ અને ધર્મસાગરજીનો સ્વર્ગવાસ થયો હતો. એટલુંજ નહિ પરંતુ ધર્મ-
સાગરજીના એક શિષ્ય લક્ષ્મિસાગરજીનો પણ સ્વર્ગવાસ થયો હતો.

અહિં સુધીના વૃત્તાન્ત ઉપરથી આપણે જોઈ શકીએ છીએ કે-ગચ્છ-
નાયક વિજયદાનસૂરિ અને ગચ્છનાયક હીરવિજયસૂરિ, એ બન્નેએ એવી યુક્તિથી
કામ લીધું જણાય છે કે-જેથી વિજય-સાગરનો વિખવાદ વધુ વધવા
પામ્યો નહોતો. ધર્મસાગરજીએ પણ ગચ્છનાયકે જ્યહારે જ્યહારે જહેમ
જહેમ કહ્યું ત્યહારે ત્યહારે તેમ તેમ લખી આપ્યું, અને મિચ્છા-
મિદુક્કડ પણ દીધા. એજ બતાવી આપે છે કે-તેઓની ઇચ્છા પણ કલેશને
વધારવાની તો નહિંજ હતી. બેશક, એટલું તો ખરુંજ છે કે-તહેમને ચોક્કસ
બાબતોમાં જહે શ્રદ્ધા દઢ થઈ હતી, તે શ્રદ્ધામાં ફેર પડ્યો હોય, એવું જણાતું
નથી. વળી તહેમની શાસ્ત્રીય વિષયમાં ગમે તહેવી શ્રદ્ધા હોવા છતાં તહેમણે
ગચ્છનાયકો પ્રત્યેનો ભક્તિભાવ કે બહુમાનમાં કિંચિત્ માત્ર પણ ઘટાડો
કર્યો હોય, એવું જણાતું નથી. હીરવિજયસૂરિ અને ધર્મસાગરજીનો સંબંધ
તો કંઈ ઓરજ પ્રકારનો હતો. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો હીરવિજયસૂરિ
અને ધર્મસાગરજી તો ન્હાની ઉમરથીજ સહયોગી હતા. દક્ષિણમાં આવેલા
દેવગિરિમાં ન્યાયશાસ્ત્રનો અભ્યાસ કરવા માટે હીરવિજયસૂરિ (તે વખતના
હીરહર્ષ), ધર્મસાગરજી અને રાજવિમલજી-એ ત્રણ સાથેજ ગયા હતા, અને
સાથેજ ભણીને ગુરૂ પાસે આવ્યા હતા. વિજયદાનસૂરિની ઇચ્છા જ્યહારે કાઢતે
પણ આચાર્ય પદની આપવાની થઈ, ત્યહારે હીરહર્ષ (હીરવિજયસૂરિ) ને
આચાર્યપદ આપવાનો પ્રસ્તાવ પણ ધર્મસાગરજીએજ મૂક્યો હતો અને
બણાઓની-ઇચ્છા-અલેકે ખુદ વિજયદાનસૂરિની પણ ઇચ્છા-બીજાને આચાર્ય

પહી આપવાની હોવા છતાં અન્તતોગત્વા ધર્મસાગરજીનોજ પ્રસ્તાવ પાસ થયો હતો. (જૂઓ—આત્માનંદપ્રકાશ, પુ. ૧૫, અંક ૩-૪, પેજ ૮૧-૮૨) હીરવિજયસૂરિ આ વાતને ભૂલ્યા નહિં હતા; છતાં પણ એક ગચ્છનાયક તરીકે તહેમનું જે કર્તવ્ય હતું, તે તહેમણે બજાવ્યું હતું. બીજી તરફથી હીરવિજયસૂરિ ધર્મસાગરજીમાં રહેલી અદ્વિતીય શક્તિ અને તહેમની વિદ્વતાથી પણ અબળાયા નહોતા. ધર્મસાગરજીની બુદ્ધિ, તાર્કિક શક્તિ અને પરમાત્માના શાસન પ્રત્યેની અપ્રતીમ લાગણીનાં અનેક દૃષ્ટાંતો આત્માનંદપ્રકાશનાં ઉપર્યુક્ત અંકમાં પ્રકટ થયેલ પ્રાચીન પાનાઓ ઉપરથી મળી આવે છે, તે દૃષ્ટાંતો અહિં ઉતારી આ નિરીક્ષણનું કલેવર વધારવા ઇચ્છતો નથી. આ ઉપરાન્ત તેઓ કેવા ભારી વિદ્વાન અને લેખક પણ હતા, એ તહેમના બનાવેલા

ઔષ્ટિકમતોત્સૂત્રદીપિકા (સં. ૧૬૧૭), વ્યાખ્યાનવિ-
ધિશતક, સર્વજ્ઞશતક, પ્રવચનપરીક્ષા-સટીક, કલ્પકિરણાવલી
(સં. ૧૬૨૮), તપાગચ્છપટ્ટાવલી, જંબૂદ્વીપપ્રજ્ઞપિટીકા (સં.
૧૬૩૯), ષોડશશ્લોકીવૃત્તિ (ગુરુતત્ત્વપ્રદીપિકા), મહા-
વીરવિજ્ઞપિટ્ટાત્રિંશિકા, ઔષ્ટિકમતોત્સૂત્રોદ્વાટનકુલક, પર્યુષણા-
શતક-વૃત્તિસહિત, ઇરિયાવહી ષટ્ત્રિંશિકા-ટીકાસહિત વિગેરે ગ્રંથો
જોવાથી સ્પષ્ટ જણાઇ આવે છે કે—ધર્મસાગરજીની વિદ્વતા અને તહેમની
યોગ્યતાના પરિચય માટે શ્રુતસાગરના શિષ્ય શાન્તિસાગરે સં. ૧૭૦૭ માં
' કટપકૌમુદી ' ની પાટણમાં લખેલી પ્રશસ્તિનો નિમ્નલિખિત
શ્લોકજી પુરતો છે:—

તદ્રાજ્યે ગહનાર્થશાસ્ત્રઘટનાપ્રૌઢાભિયોગાસ્તથા—

ડ્તુચ્છોત્સૂત્રમહાવિદારણહલપ્રખ્યાઃ સુસંયોગિનઃ ।

દુર્દાંતપ્રતિવાદિવાદમનસ્થેયઃપ્રતિજ્ઞામૃતઃ

શ્રીમદ્વાત્સકધર્મસાગરગુરુત્તંસા અમૂવન્ શુભાઃ ॥ ૮ ॥

ધર્મસાગરજીની કૃતિયો અને તહેમનાં કાર્યોનું નિરીક્ષણ કરતાં
એમ સ્વીકારવું જોઈએ કે—કવિએ આ શ્લોકમાં ધર્મસાગરજીની કરેલી
સ્તુતિમાં લગારે અત્યુક્તિ જેવું નથી. કહેવાની કંઈજ આવશ્યકતા નથી કે તે

સમયમાં ધર્મસાગરજી એક હતા, કે જહેઓ પૂર જોસમાં ચાલતા ખૂરતર-ગચ્છ અને કટૂકમત વિગેરે મતોની રહામે થઇ તહેમને પરાસ્ત કરવામાં સૌથી આગેવાની ભર્યો ભાગ લીધો હતો. હીરવિજયસૂરિ તહેમની આ અતુલિત શક્તિને સંપૂર્ણ રીતે જાણતા હતા, અને તેઓ એમ પણ સમજતા હતા કે-આવી મહાન્ શક્તિશાલી વ્યક્તિથી ગચ્છની શોભાજ છે. અને એવા સંપૂર્ણ વિચારપૂર્વકજ ગંભીર હૃદયથી સૂરિજીએ પોતાની વિદ્યમાનતા દરમીયાન શાન્તિપૂર્વક કામ ચલાવ્યું હતું.

હવે આપણે હીરવિજયસૂરિના પછીનો સમય તપાસીએ અને તે સમયમાં બનેલા રાસકારે વર્ણવેલા બનાવોનું નિરીક્ષણ કરીએ.

૧૬૫૨ થી ૭૨

રાસકારના જણાવ્યા પ્રમાણે આ સમયમાં ધમાધમ વધારે થઇ હોય, તેમ જણાય છે. ધર્મસાગરજી, કે જેઓ ખાસ એક પક્ષના નાયકજ હતા, બલ્કે તહેમની શ્રદ્ધાના લીધેજ તપાગચ્છમાં મતભેદ પડ્યો હતો, તહેમના સ્વર્ગવાસ પછી તે કલેશનો પણ અંતજ આવવો જોઇતો હતો; પરંતુ બન્યું તેથી ઉલટુંજ. જહે કલેશ ચોક્કસ મર્યાદામાં હતો, એટલી મતભિન્નતા-વિરુદ્ધતા હોવા છતાં નહાના મ્હોટાની મર્યાદાઓ જળવાતી હતી, તહેમાં મ્હોટો ભાગે પરિવર્તન થઇ ગયું. કલેશની મર્યાદા આગળ વધી અને નહાના મ્હોટાની મર્યાદાઓનો પણ ભંગ થવા લાગ્યો. આ સમયમાં જહે કંઈ કલેશકર બનાવો બન્યાનું રાસકાર જણાવે છે, તહેમાંના ખાસ બનાવો સૂરતમાંજ બન્યા હતા. સૂરતના કેટલાક કલેશપ્રિય શ્રાવકો એક ખીજના પક્ષમાં પડી ગયા અને પોતાનાથી વિરુદ્ધ પક્ષના સાધુઓને, મર્યાદાનું ઉલ્લંઘન કરી અપમાન કરવા લાગ્યા હતા. રાસકારે સૂરતમાં ઉઠેલી ખટપટનું જે વર્ણન કર્યું છે, એ ઉપરથી એટલું તો જોવાય છે કે-તે વખતે સૂરતમાં શ્રાવકોનો મ્હોટો ભાગ ખાસ કરીને આગેવાન શ્રાવકો સાગરોના અનુયાયી થઇ ગયા હતા અને તેઓ સામાપક્ષના સાધુઓનું અપમાન કરતા હતા. જે કે-આથી કવિએ સાગરપક્ષના શ્રાવકોને ‘બહુખોલકા’ નું વિશેષણ આપ્યું છે, પરંતુ એ વિશેષણ બન્ને પક્ષના શ્રાવકોને લાગુ પડતું હોવું જોઇએ. સૂરતના સંઘની એવી સ્થિતિના લીધેજ તે વખતે ગચ્છનાયકને સૂરતના સંઘ ઉપર પાંચ બોલનો પટો અને એક વખત સપ્ત પત્ર લખવો પડેલો જણાય છે.

ધર્મસાગરજીના સ્વર્ગવાસ પછી તહેમની શ્રદ્ધા-તહેમની માન્યતા-નું સમર્થન કરવાનું કામ ઉપાધ્યાય નેમિસાગરજી અને ભક્તિસાગરજી વિગેરેએ ઉપાધ્યું હતું. બન્ને પક્ષકારોમાં હવે એ ધૂન લાગી હતી કે એક બીજાના રાગી શ્રાવકોને પોતાના પક્ષમાં ખેંચી લેવાનો પ્રયત્ન કરવો અને તહેના લીધે જહે જહે ગામોમાં બન્ને પક્ષના સાધુઓ જતા, તે તે ગામોમાં શ્રાવકોને પોતાના પક્ષમાં ખેંચવાનો પ્રયત્ન કરતા. પરિણામે શ્રાવકોમાં પણ એ કે તેથી પણ વધારે પક્ષો પડી જતા.

આચાર્ય વિજયદેવસૂરિજી, ગચ્છનાયક વિજયસેનસૂરિના પટોધર હતા. તેઓ સાગરોના પક્ષમાં આજ સમયમાં થયા હતા. રાસકાર કવિ, વિજયદેવસૂરિ સાગરોના પક્ષમાં શી રીતે થયા, તેનું કારણ બતાવતાં કહે છે:—

“ તેણુછ તિહાં પોતાનઈ રાજિ આચારજિ વસિ કરવા કાજિ, ૪૩૩
આરાધઈ ચિંતામણિ મંત્ર હોમ ધૂપ કીધા બહુ તંત્ર;
તેણુઈ આચારજિનું થયું બહુમાન તો તે મંડઈ અધિકાં તાન.” ૪૩૪

કવિનું આ કથન ક્યાં સુધી પ્રામાણિક હશે, તે કંઈ કહી શકાય નહિં. સોહમકુલરત્નપટ્ટાવલી ના કર્તાનું કથન છે કે—“ ધર્મસાગરજી અને વિજયદેવસૂરિ એ બે ગૃહસ્થાવસ્થામાં મામા ભાણેજ થતા હતા, એટલે કે— ધર્મસાગરજી મામા થતા હતા અને વિજયદેવસૂરિ ભાણેજ. અને તેથીજ વિજયદેવસૂરિએ તહેમનો પક્ષ લીધો હતો. ” આ વાતને પુષ્ટ કરનાર એક પણ પ્રમાણ મળે નથી, કદાચ મામા-ભાણેજ થતા હોય, પરંતુ તેજ કારણથી પક્ષ કયો, એમાં શું પ્રમાણ છે ? વળી પટ્ટાવલીકાર તો કહે છે કે “ ધર્મસાગરજીને જ્યારે વિજયસેનસૂરિએ ત્રણ પેઢી સુધી ગચ્છ બહાર મૂક્યા, ત્યારે તહેમણે વિજયદેવસૂરિને તે બધી હકીકત જણાવી, તહેનો વિજયદેવસૂરિએ જવાબ આપ્યો કે—‘ ગુરુ નિર્વાણ બાદ તહેમને ગચ્છમાં લઇશું, તહેમે કાઈ પણ જાતની ચિંતા કરશો નહિં. ’

આ હકીકત પ્રસ્તુત રાસથી બહુ દૂર ગય છે. વિજયસેનસૂરિએ ધર્મસાગરજીને ગચ્છ બહાર મૂક્યાજ નથી. ગચ્છ બહાર મૂક્યા હતા વિજયદાનસૂરિએ અને લીધા હતા પણ વિજયદાનસૂરિએ. ધર્મસાગરજી તો હીરવિજયસૂરિના નિર્વાણ સમયની લગલગમાંજ સ્વર્ગવાસી થયા હતા. હા, વિજયદેવસૂરિએ ઉપર પ્રમાણેની હિમ્મત આપ્યાની હકીકત પ્રસ્તુત રાસમાં પણ કવિ આપે છે. પણ તે, નેમિસાગર સંબંધી છે. વાત એમ બની હતી કે—એક વખત

ધર્મસાગરજીનો ક્રોધ ગ્રંથ પાણીમાં ઝાળવા માટે વિજયસેનસૂરિએ નેમિસાગરજીની સમ્મતિ માગી, ત્યારે તેઓ વ્યાઘ્રતટ્ટી ન્યાય પ્રમાણે ગૂંચવાડમાં પડી વિજયદેવસૂરિની પાસે ગયા અને જ્યારે તહેમણે તહેમની સલાહ માગી, ત્યારે તહેમણે એ કહ્યું કે—

“ તમારે લગારે ચિંતા ન કરવી, હું તમારા પક્ષમાં થઈ જઈશ. ગુરૂને (ગચ્છનાયકને-વિજયસેનસૂરિને) ઘડપણ આવ્યું છે, બહુ તો તેઓ એક બે વર્ષ જીવશે. પછીથી તમારી પ્રજપણાને આપણે ફેલાવીશું.” (જૂઓ-રાસસાર પૃ.૩૮)

આ પ્રમાણેના પણ શબ્દો તહેમણે કહ્યા હશે કે કેમ ? તે એક વિચારણીય વાત છે. બેશક, એમાં તો બે મત છેજ નહિં, કે-ગમે તે કારણે પણ વિજયદેવસૂરિ સાગરોના પક્ષમાં થઈ ગયા હતા, અને આગળ જતાં તો લગભગ તે પક્ષનું નાયકપણુંજ તહેમણે લીધું હતું, એમ કહીએ તો પણ કંઈ અત્યુક્તિ નથી.

પ્રસ્તુત સમયમાં વિજયદેવસૂરિ સાગરોના પક્ષમાં ભળ્યાનો ખનાવ જહેમ નોંધવા લાયક છે, તેમ વિજયસેનસૂરિએ સં. ૧૬૭૧ ના વૈશાખ સુદ ૩ ના દિવસે અમદાવાદમાં ‘સાગરોના તમામ ગ્રંથો અપ્રમાણ’ સંબંધી જહે પટો લખ્યો, તે પણ ધ્યાન ખેંચનારજ છે. કવિએ આપેલા વૃત્તાન્ત ઉપરથી સ્પષ્ટ જોવાય છે કે-તે વખતના આગેવાન સાગરો—નેમિસાગર વિગેરેને લાગવગવાળા માણસો અને સંઘોદ્વારા ઘણું ઘણું સમજાવવા છતાં તહેમણે તે પટ્ટામાં સહીઓ નજ કરી. અને એ રીતે તપાગચ્છમાં ભાગલા પડવાની શરૂઆત પહેલ વહેલાં થઈ. જે કે-હીરવિજયસૂરિના સમય સુધી પટાઓ અને આજ્ઞાપત્રો અનેક વખત લખાયાં, પરંતુ તેમાં સાગરો પણ સહીઓ કરતા હતા, પરંતુ ગચ્છનાયકે લખેલા પટામાં સહીઓ નહિં કરવાની સાગરોએ શરૂઆત અહિંથી કરી. આજ વર્ણુન ષટ્ત્રિંશજ્જલ્પવિચાર માં પણ આપવામાં આવ્યું છે. તે ઉપરથી તો એમ પણ જણાય છે કે નેમિસાગર અને ભક્તિસાગરે આ પટામાં સહીઓ નહોતી કરી, એટલુંજ નહિં, પરંતુ તહેમણે જવાબ આપ્યો હતો કે—“ આ પટો અમને સંમત છેજ નહિં. અમે તે ગ્રંથ પ્રમાણભૂત કરી આપવાને તૈયાર છીએ. તમે અપ્રમાણ શા આધારે કહો છો ? ” પરંતુ પરિણામમાં તો નેમિસાગર અને ભક્તિસાગરને તેજ વર્ષમાં (સં. ૧૬૭૧ માં) ગચ્છ બહાર કર્યા હતા.

રાસ ઉપરથી જણાય છે કે આ પ્રમાણે સાગરોએ પટામાં સહી નહિં કરવાથી અને વિજયદેવસૂરિએ પણ સહી કરવા અગાઉ કેટલીક રકઝક કરવાથી વિજયસેનસૂરિની ઇચ્છા ખીજા આચાર્ય સ્થાપવાની થઇ હતી, પરંતુ, કવિના કથન પ્રમાણે એટલી ઉતાવળ નહિં કરવાની સલાહ સોમવિજયજી ઉપાધ્યાયે આપી હતી. અને ગચ્છનાયક પોતાના હાથે ખીજા આચાર્ય સ્થાપે, તે અગાઉ તો તહેમનો-આ વિજયસેનસૂરિનો ખુલાતની પાસેના અકબરપુરમાં સ્વર્ગવાસ થયો હતો.

ગચ્છનાયકના સ્વર્ગવાસનો પ્રસંગ જે અધિકારમાં કવિએ આલેખ્યો છે, તે ખાસ ચોંકાવનારો છે. વિજયસેનસૂરિ ખુલાત આવતાં સોજિત્રે આવ્યા, ત્યાંસુધી તહેમની તખીયતમાં કંઈ પણ વિકૃતિ થઇ નહોતી. અહિંથી ઘણા સાધુઓને ખુલાત મોકલી દીધા. (સાથે કેટલા સાધુ હતા, તે કંઈ જણાવ્યું નથી. પણ ધીરકમલનું નામ જરૂર આપ્યું છે) કવિ કહે છે કે—

“ આહાર કરતાં જેહવું કેવલી જાણુષ તેહ રે;
પાસઈ ધીરકમલ હુતા સાગરવાસિત તેહરે.” ૬૬૫

અહિંથી આહાર કર્યા પછી તહેમણે વિહાર કર્યો, ત્યાંથી નારગામના ખગીયામાં આવી આંખાના ષ્ઠ નીચે પાણી વાપરવાને બેઠા. ત્યાં તહેમને ઉલટી થઇ; અને પ્રકૃતિ ખગડી. કવિ, ઉપરના કથનમાં ધીરકમલ પ્રત્યે જે શંકા લઇ જાય છે, તે ઉઘાડી પડે છે. પરંતુ આ શંકામાં ક્યાં સુધી સત્ય સમાએણું છે, તે કહી શકાય નહિં. ધીરકમલ પોતાના વિરોધી પક્ષના હતા, તો પછી તેઓને ગચ્છનાયક સાથેજ કેમ રાખતે? જેમ ખીજા સાધુઓને આગળ મોકલી દીધા હતા, તેમ શું તેઓને નહિં મોકલતે? અથવા નહિં મોકલ્યા, તો તેનું શું કારણ હતું? વળી અહિં ગચ્છનાયકની સાથે ધીરકમલ એકલાજ નહિં હતા, ૫૦ કીર્તિવિજયજી પણ હતા. એમ કવિ આગળ જતાં કબૂલ કરે છે. અસ્તુ, આ વિષયમાં વધુ ઉતરવાની જરૂર નથી. ગચ્છનાયકની આ ખગડેલી પ્રકૃતિ નજ સુધરી અને ત્યાંથી ઝોળીમાં ઉપાડી ખુલાતની પાસેના અકબરપુરમાં આવતાંની સાથેજ તહેમનો સ્વર્ગવાસ થયો. સં. ૧૬૭૨ ના જ્યેષ્ઠ વદિ ૧૧. કવિ કહે છે કે અંત સમયમાં પણ ગચ્છનાયકે પોતાની ખીજા આચાર્ય સ્થાપવાની ઇચ્છા વ્યક્ત કરી હતી, અને જલદી ખીજા આચાર્ય સ્થાપવાની ભલામણ કરી હતી.

આં સમયમાં બનેલા બનાવો વધારે ધ્યાન ખેંચનારા છે. એ તો દેખી-
તું જ છે કે સાગરપક્ષવાળાઓને વિજયદેવસૂરિની અસાધારણ સહાયતા મળી
હતી, અને તેથી તેઓ પોતાના વિચારોનો પ્રચાર કરવામાં સારી રીતે
ફાવી જાય, એમાં કંઈ નવાઈ જેવું પણ નથી. વળી બીજી તરફથી ગચ્છનાયક
વિજયસેનસૂરિનો સ્વર્ગવાસ થયો, એટલે વિજયદેવસૂરિને પણ વિશેષ ક્રોધ
કહી શકે તેમ રહ્યું નહિં. તેમ છતાં પણ રાસ ઉપરથી જોઈ શકાય છે કે
સોમવિજયવાચક, નંદિવિજયજી વિગેરેએ સાગરોના વિચારો લોકોના હૃદ-
યમાં ન ડાસે, એવો પ્રયત્ન કરવામાં પણ કયાશ રાખી નહોતી. તદ્દેમના તે
પ્રયત્નો પૈકીનો એક પ્રયત્ન સોમવિજયજીએ કાઢેલા ‘છત્રીસખેલ’ છે.
આ છત્રીસ ખેલમાં ધર્મસાગરજીના વિચારોનું શાસ્ત્રીય પુરાવાઓ આપીને
ખંડન કરવામાં સોમવિજયજીએ જેમ સંપૂર્ણ સાવધાની રાખી છે, તેમ
સતત પરિશ્રમ પણ કર્યો જણાય છે. આ છત્રીસ ખેલો ધ્યાનપૂર્વક વાંચનારને
સોમવિજયજીની વિદ્વત્તાનો ખ્યાલ આવી જાય છે. ‘પં. લાવવિજયગણિએ,
સં. ૧૬૭૯ માં કૃષ્ણવલ્લભમાં લખેલ ષટ્ત્રિંશજ્જલ્પવિચાર માં સોમવિ-
જયજીને આ ‘છત્રીસ ખેલ’ શા માટે કાઢવા પડ્યા, એ બતાવતાં કહ્યું છે:—

“ નેમિસાગર અને ભક્તિસાગર જે પ્રરૂપણા કરતા હતા, તેનાથી ઘણા-
ઓના મનમાં એ શંકા થવા લાગી હતી કે—‘ આ કહે છે તે સાચું છે
કે—ગચ્છનાયકની પ્રરૂપણા સાચી છે.’ લોકોની આ શંકાના નિવારણને
માટે સોમવિજયજીએ છત્રીસખેલ કાઢ્યા હતા.”

આ પછીનો એક ખાસ બનાવ ધ્યાન ખેંચે છે, અને તે એ છે કે—જે
સાગરોને પહેલાં ગચ્છથી બહાર કાઢવામાં આવ્યા હતા, તેઓને ખાટણમાં
વિજયદેવસૂરિએ ચૈત્ર મહીનાની અમાવાસ્યાએ લેગા લઈ લીધા. આથી
અમદાવાદ, ખંભાત વિગેરે ગામોમાં ખળભળાટ મચી ગયો. અને જદેમણે
વિજયદેવસૂરિને પત્ર લખ્યો, તદ્દેમને જવાબ પણ એવોજ આપ્યો કે—જદેમણે
સત્તાને પ્રધાનસ્થાન આપવામાં આવ્યું હતું. આથી જણાય છે કે વિજયદેવસૂરિએ
હવે પોતાના આ મન્તવ્યને વધારે વાર ગુપ્ત રાખવાનું નહિં પસંદ કરેલું હોવું
જોઈએ. આનું પરિણામ એ આવ્યાનું રાસકાર જણાવે છે કે—વિજયપક્ષના
ઉપાધ્યાયોએ સં. ૧૬૭૨ના વૈશાખ સુદિ ૧૩ના દિવસે સાગરોની સાથે વિજય-
દેવસૂરિની સાથેનો સંબંધ પણ બંધ કર્યો સંબંધી ખુલા પત્રોગામેગામ લખ્યા.

અહિં એક વિચારવા જેવી બાબત ઉભી થાય છે. આપણે પહેલાં જોઈ ગયા છીએ કે-વિજયસેનસૂરિએ સં. ૧૬૭૨ ના જોડ વદિ ૧૧ ના દિવસે કાળ કર્યો હતો. જ્યારે રાસકાર લખે છે કે-‘ ચાર ઉપાધ્યાયોએ સં. ૧૬૭૨ ના વૈશાખ સુદિ ૧૩ ના દિવસે વિજયદેવસૂરિ સાથેનો સંબંધ બંધ કર્યાના દરેક ગામે પત્રો લખ્યા. ’ એ કેમ બની શકે ? વૈશાખ મહીનામાં વિજયસેનસૂરિ વિદ્યમાન હતા, તે વખતે ચાર ઉપાધ્યાયો તહેવી રીતનો ઠરાવ કરે અને પત્રો લખે, એ સંભવિત જણાતું નથી. બનવાનું છે કે કદાચ રાસકારે મહીનો લખવામાં ભૂલ કરી હોય. અસ્તુ, આટલું થવા છતાં પણ વિજયપક્ષના ઉપાધ્યાયોએ અને અમદાવાદ વિગેરે ગામોના સંઘોએ વિજયદેવસૂરિને મનાવવાનો પ્રયત્ન તો પડતો નહોતોજ મૂક્યો. સોમવિજયજી અને બીજાઓ કાઠપણુ રીતે વિજયદેવસૂરિને સમજાવવાના પ્રયત્નો કરતાજ રહ્યા હતા. એ રાસ ઉપરથી જોવાય છે. ત્યાં સુધી કે સાધુઓને મોકલી મોકલીને અને બીજી લાગવગો પહોંચાડીને પણ સમજાવવાના પ્રયત્નો કર્યા હતા. એટલુંજ શા માટે ? મુકરંબખાન, અબદુલ્લાખાન અને એવા બીજા રાજ્યાધિકારીઓને પોતાના પક્ષમાં લઈ તેઓને હેરાન કરવાના પ્રયત્નો પણ કરી ચૂક્યા હતા, છેવટે જ્યારે તેઓ પોતાના તમામ પ્રયત્નોમાં સર્વથા નિષ્ફળ નિવડ્યા, ત્યારે તહેમણે નવા આચાર્યની સ્થાપના કરી હતી.

આ પ્રસંગે એક ખાસ બાબત તરફ વાચકોનું ધ્યાન ખેંચવું જરૂરનું સમજી છું. ગચ્છનાયક વિજયસેનસૂરિનો સ્વર્ગવાસ થયા પછી અને વિજયદેવસૂરિએ સાગરોનો પક્ષ લીધા પછી સામા પક્ષમાં જે કાઠ આગેવાન હતા, તે સોમવિજયજી ઉપાધ્યાય હતા. રાસમાં આપેલા તહેમના પ્રસંગો ઉપરથી એ સમજવું લગારે મુશ્કેલી ભરેલું નથી કે—તે સમયે ચાલેલા આ વિખવાદને અંગે વિજયપક્ષ તરફથી ખાસ સોમવિજયજીએ આગેવાની ભર્યો લાગ લીધો હતો. જ્યારે બીજા પક્ષના આગેવાનો નેમિસાગર અને ભકિતસાગરજી હતા. આપણે જોઈ ગયા છીએ કે—સોમવિજયજીએ સાગરોની પ્રશ્નણાની અસર નહિ થવા દેવા માટે ‘ છત્રીસ ખોલ ’ કાઢ્યા હતા, તહેવીજ રીતે સાગરપક્ષીય ભકિતસાગરે પણ એક લાંબો પત્ર સોમવિજયજી ઉપર સં. ૧૬૭૨ ના કર્તિક સુદિ ૧૪ ની મિતિએ લખ્યો હતો, અને તહેમાં તહેમણે સોમવિજયજીને ૧૮ પ્રશ્નો પૂછી ફટલીક બાબતોની ચેલેજ આપી હતી. આ ૧૮ખોલ (પ્રશ્નો) ની બે હસ્તલિખિત પ્રતો પૂજ્યપાદ પરમગુરૂ આચાર્ય શ્રીવિજયધર્મસૂરી-

ધ્યેરજી મહારાજશ્રીના ભંડારમાં છે. જહેમાંની એક પ્રતિ ૯ પાનાની છે અને બીજી ૧૯ પાનાની. ૧૯ પાનાની પ્રતિમાં ૧૮ પ્રશ્નો વિસ્તારપૂર્વક છે, જ્યારે ૯ પાનાની પ્રતિમાં કંઈક સંક્ષેપમાં છે. પ્રારંભમાં વિસ્તારથી ૧૮ બોલ લખ્યા પછી ભક્તિસાગરજીએ તહેના જવાબો આપવાની સૂચના કરનારો બદ્ધે એક પ્રકારની ચેલેંજ આપનારો એક પત્ર અને એક બીજો પત્ર, એમ બે પત્રો સોમવિજયજી ઉપર અને એક પત્ર શ્રાવકો ઉપર-એમ ત્રણ પત્રો લખ્યા છે. આ ત્રણે પત્રો પ્રસ્તુત ચર્ચાને અંગે ઉપયોગી હોવાથી પુરવણી ‘ક’ ‘સ્વ’ અને ગ તરીકે આ અવલોકનની અંતમાં આપવામાં આવ્યા છે. સોમવિજયજીએ આ ૧૮ પ્રશ્નોના ઉત્તરો આપ્યા હતા કે કેમ ? તે સંબંધી કંઈ પ્રમાણ મળ્યું નથી.

ઉપર કહેવામાં આવ્યું છે કે-જ્યારે વિજયદેવસૂરિ કાંઈપણ રીતે નજ સમજ્યા અને સાગરોની માન્યતા પ્રમાણે પ્રરૂપણ કરવાજ લાગ્યા, ત્યારે સોમવિજયજી વિગેરે ઉપાધ્યાયોએ મળીને નવા આચાર્ય સ્થાપન કર્યા. આ નવા આચાર્ય તે વિજયતિલકસૂરિ, જહેમતું નામ રામાવજય હતું. સં. ૧૬૭૩ ના પોસ સુદિ ૧૨ ના દિવસે તહેમને ‘આચાર્યપદ’ આપવામાં આવ્યું હતું.

આ પ્રસંગે એટલું વિચારવું પડશે કે-રામવિજયજી તે વખતના પ્રસિદ્ધ વિદ્વાન્ સાધુઓ પૈકીના એક નહોતા, તે વખતે સોમવિજયજી, ભાનુચંદ્રજી, સિદ્ધિચંદ્રજી વિગેરે ઘણા વિદ્વાન્ ઉપાધ્યાયો અને સાધુઓ હતા. ખાસ કરીને સોમવિજયજી ઉપાધ્યાય, કે જહેઓને કવિએ પોતાના પક્ષના એક આગેવાન તરીકે ઓળખાવ્યા છે, મુખ્ય હતા; છતાં તેઓને આચાર્ય પદવી ન આપવામાં આવી અને રામવિજયજી નામના અપ્રસિદ્ધ સાધુને શોધી કાઢ્યા, એનો હેતુ શો હશે, એ રાસ ઉપરથી વ્યક્ત થતું નથી. વળી ગચ્છનાયક વિજયસેનસૂરિની અન્તિમ ભલામણો, કે જહે રાસકાર કવિએ ઉલ્લેખી છે, તે ઉપર દૃષ્ટિપાત કરીએ છીએ, ત્યારે પણ એમજ જણાય છે કે-રામવિજયજીને આચાર્ય પદવી આપવામાં તહેમનો કંઈપણ ગુપ્ત મંકેત હોવો જોઈએ. કારણ કે ગચ્છનાયકે અન્તિમ ભલામણોમાં સ્પષ્ટ કહ્યું છે:—

“ સોમવિજય વાચકપતિ મુઝ મનિ જિમ ગુરૂ હીર;

તિમ સહુ સંઘ આરાધયો થાયો સાહસ ધીર રે.” ૬૬૧

ગચ્છનાયક જહેઓને આટલું બધું માન આપે, તેઓને આચાર્ય પદવી ન આપવામાં શું સંકેત હશે, એ કંઈ કહી શકાતું નથી. આ વિષયમાં સ્હામા-પક્ષ (સાગરપક્ષ) આ આચાર્ય પદ માટે શું વહે છે, તે પણ આપણે જોઈ લઈએ.

‘પ્રરૂપણાવિચાર’ નામના એક સંસ્કૃત ગ્રંથની પ્રતિ પૂજ્યપાદ આચાર્ય મહારાજશ્રીના લંકારમાં છે. જે ૧૨ પાનાની પ્રતિ છે. આ ગ્રંથના કર્તા તરીકે કોઈનું નામ નથી, પરંતુ ત્હેમાં જહે જહે બોલોનું સમર્થન કરવામાં આવ્યું છે, તે ઉપરથી સમજાય છે કે—ધર્મસાગરજીના અનુયાયી કોઈ વિદ્વાને તે ગ્રંથ બનાવેલો હોવો જોઈએ. આ ગ્રંથમાં કર્તાએ સ્હામા પક્ષને ‘નિર્નામ-ક્રમત’ ‘ઉપાધિમત’ ‘રાસલીમત’ વિગેરે વિશેષણોથી સંબોધ્યો છે અને તે તે વિશેષણો શામાટે આપવામાં આવ્યાં છે, તે પણ સાથે સાથે જણાવ્યું છે. આ ગ્રંથકાર રામવિજય (વિજયતિલકસૂરિ) ની આચાર્ય પદવીના સંબંધમાં કથે છે:—

“ શ્રીમદ્વિક્રમતોઽગ્નિવારિધિરસગ્લૌસમ્મિતે હાયને—

કસ્માત્ સોમલનામકેન વિધિયા દહસૂરસદ્વાસરે ।

પૌષે રુદ્રતિથૌ કુજે કલિવશાદ્ ભ્રષ્ટાદુરાચારતઃ

ક્રીત્વા દ્યુમ્નવ્રતેન રામવિજયઃ સૂરીકૃતસ્તૈન્યતઃ ॥

આ પક્ષ એમ કહે છે કે—રામવિજયને ચોરીથી અને દ્રવ્યવ્યયથી આચાર્ય પદવી આપી દીધી હતી. આગળ વધીને આ ગ્રંથકાર તો એમ પણ કહે છે કે:—

“તદપિ સૂરિપદં સાહિના રાજનગરમધ્યે વાલેયારોપણપૂર્વકં દૂરીકૃતં।”

આમાં કંઈ સુધી સત્ય છે, તે કહી શકાય નહિ, કારણ કે—બન્ને પક્ષકારોએ પોતાને નિર્દોષ બતાવી સ્હામા પક્ષનાંજ છિદ્રો—પછી તે ખરાં કે ખોટાં—બતાવવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે. ઉપરના શ્લોકમાં આચાર્યપદવીનો દિવસ પોસ સુદ ૧૧ નો લખ્યો છે, જ્યારે આ રાસકારે ખારશતિથિ લખી છે.

રાસકાર દર્શનવિજયજી, જહેમં સાગરપક્ષકારોને હીરવચન અને વીર-વચનના ઉત્થાપકો તરીકે ગણાવે છે, ત્હેવી રીતે સાગર પક્ષકારો પણ તેજ શબ્દોથી વિજયપક્ષકારોને સંબોધે છે. ઉપર્યુક્ત પ્રરૂપણાવિચાર ગ્રંથમાંજ એક સ્થળે કર્તા લખે છે:—

“ કિં ચાયં નિર્નામકઃ શ્રીહીરગુરુપ્રસાદિતદ્વાદશજલ્પેષુ
 નવજલ્પાન્ સાક્ષાદુત્થાપયન્નસ્તિ, તત્પન્નાન્તરાદવસેયં । તેન શ્રી-
 વીરવચાંસિ શ્રીહીરવચાંસિ શ્રીસંઘવચાંસિ ચાવજાનન્તુત્સૂત્રવા-
 દિનાં પ્રથમરેખાં પ્રાપ્તવાન્ । તથા તિલતુષત્રિભાગમાત્રમપિ ક્લેશમ-
 સમ્યવચનાદિના અભ્યાસ્યાનદાનાદિના પાષાણક્ષેપાદિના દીવાન-
 ગમનાદિના મેરુપ્રાયં સંવર્દિતવાંશ્ચ તાવદ યાવદ્ સાહિસભાગમનં,
 તતોઽસ્ય સંસર્ગઃ સર્વથા હેયઃ ॥ ”

લેખકનું એ લખવું સત્યજ છે કે-જહે કલેશ એક નજીવો માત્ર હતો,
 તે એક મેરુ પર્વત જેવડો થઈ ગયો. લેખકે કલેશનું એવડું મોટું રૂપ આપનાર
 તરીકે વિનયપક્ષને ગણ્યો છે, જ્યારે વિનયપક્ષના લેખકોએ સાગરપક્ષને
 ગણ્યો છે. વસ્તુતઃ એવડું રૂપ આપનાર કોઈ પણ એક પક્ષ તો નજ ગણાય.
 હમેશાંના નિયમ પ્રમાણે એમ કહેવું જોઈ નથી જ કે-મેરુ જેટલું રૂપ આપ-
 વામાં બન્ને પક્ષનો થોડે ઘણે અંશે હિસ્સો હોવો જોઈએ.

ઉપરના કથનમાં આ કલેશનું પરિણામ બાદશાહના દરબારમાં જવા
 સુધીનું બતાવવામાં આવ્યું છે. તે પણ સત્યજ છે. કારણ કે પ્રસ્તુત રાસમાં
 પણ માંડવગઢમાં જહાંગીર બાદશાહે, બન્ને પક્ષના આગેવાનોને બોલાવ્યાનું
 લખાણથી વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે. (જૂઓ રાસસાર પૃ. ૭૮-૭૯) આ
 પ્રસંગ બહુ ગંભીરતાપૂર્વક વિચારવા જેવો છે. રાસકાર એ તો કબૂલજ કરે
 છે કે-તપાગચ્છમાં ચાલતા આ મહાન્ કલેશની સંપૂર્ણ હકીકત બાદશાહના
 કાન સુધી ભાનુચંદ્રજી અને સિદ્ધિચંદ્રજીએ પહોંચાડી હતી અને ત્હેના
 પરિણામે બાદશાહે બન્ને પક્ષના આચાર્યો, -વિનયદેવસૂરિ અને વિનયતિલક-
 સૂરિ-ને તેમજ બીજા પણ આગેવાન સાધુઓને બોલાવ્યા હતા. બાદશાહની
 પાસે બન્ને પક્ષકારોના ભેગા થયા પછી જે પરિણામ આવ્યું તે, રાસકારના
 શબ્દોમાં કહીએ તો—

“ આપ આપણા કરો જિહ્વે બૂઝો અબ થિં કોઈ મત જૂઝો. ” ૧૩૬૮
 એટલુંજ આવ્યું છે. અર્થાત્ બાદશાહે હવેથી ઝંઘડો નહિં કરવાનીજ ભલામણ
 કરી હતી. આ પરિણામ ઉપર કંઈક વિશેષ નિરીક્ષણ ફરી લખ્યે.

વિદ્યાસાગર વાચકના શિષ્ય કૃપાસાગરે સં ૧૬૭૪ માં નેમિસાગર

નિર્વાણરાસ બનાવ્યો છે, તહેમાં આ સંબંધી હકીકતનો સાર આ પ્રમાણે આપ્યો છે:—

જહાંગીરના તેડાવવાથી વિજયદેવસૂરિ ખાલાતથી માંડવગઢ ગયા. અને વિજયદેવસૂરિના પત્રથી રાધનપુરથી નેમિસાગર માંડવગઢ ગયા. વીરસાગર, લક્ષિતસાગર, કુશલસાગર, પ્રેમસાગર, શુભસાગર, શ્રીસાગર, શાંતિસાગર અને ગુણસાગર પણ સાથે ગયા હતા. પરિણામ આ આવ્યું:—

“ નેમિસાગર વાચકવરૂં એ તેડે શ્રીજહાંગીર કે;
 નરેસર નિરખવા એ શ્રીઉવજાયા સુધીર કે. જય. ૬૨
 પાતશાહ પૂછે તિહાં એ પુસ્તક કેરી વાત કે;
 લદ્દ કહી લલું એ આણી રાય અવદાત કે. જય. ૬૩
 પુસ્તક સાચું છે સહી એ ફૂડું મ કહો કોઈ કે;
 સહુ કો વાંચ્યો એ સાચું ફૂડ ન હોય કે. જય. ૬૪
 વાચક વર જય જય લહીએ દુશ્મન પડીઆ જૂઠ કે;
 માન મુહુંત ગયું એ વળતા ન શકે ઉઠી કે. ” જય. ૬૫

આ કવિના કથન પ્રમાણે તો ધર્મસાગરજીના બનાવેલા ગ્રંથને બાદશાહે સાચો બતાવ્યો હતો અને વિજયતિલકસૂરિના પક્ષને અસત્ય ઠરાવ્યો હતો. કવિ વધુમાં એમ પણ જણાવે છે કે—વિજયદેવસૂરિ ઉપર પ્રસન્ન થઈને બાદશાહે તહેમને ‘ સવાઈ મહાતપા ’ ના બિરૂદથી નવાજ્યા હતા:—

“ વિજયદેવસૂરિ પ્રતે એમ બોલે જહાંગીર;
 ‘સવાઈ મહાતપા’ એ હુરજ્યા મીર હમીર.” જય. ૮૬

આવીજ રીતે બાદશાહે પ્રસન્ન થઈ નેમિસાગરને પણ ‘ જગજીપક સવાઈ ’ ની પદવી આપી હતી.

“ શ્રીજીનસાસન જાણુ નેમિસાગર ઉવજાયા;
 અકબર સુત આગે લીચો જગજીપક સવાય. ૯૬
 પ્રરૂપણાવિચાર માં તેના કર્તા લખે છે કે:—

“ શ્રીમત્સાહીસિલીમભૂમિપતિના શ્રુત્વા નવીના સ્થિતિ—

રન્યાયેષ્વસહિબ્જાના વરચરાદીદામિથે પર્વાણિ ।

સર્યારોહણપૂર્વકં કથનતઃ સૂરિત્વમુદાલિતં

ગચ્છો રાસભિકો હ્યસાવિતિ જને પ્રાપ પ્રસિદ્ધિં તતઃ” ॥૨॥

અર્થાત્—જહાંગીરે નવીન સ્થિતિ (શુભ રીતે નવીન આચાર્ય સ્થાપવામાં આપ્યા તે) સાંભળીને ઈદ્દ નામના પર્વમાં ગધાડા ઉપર ખેસાડીને આચાર્ય પદ ઉત્થાપન કર્યું. અને તે દિવસથી તે ગચ્છ, ‘રાસભિકગચ્છ’ કહેવાયો.

આગળ ચાલતાં તેજ લેખક લેખે છે:—

“ एवं कृते सर्वत्र लोके अतीववचनीयतां प्राप्तेऽपि लज्जालेशमपि नाधिजग्मिवान् । किंतु पुनरपि तथा प्रावर्त्तत, यथा साहिसभायां चतुर्मासिमध्येऽपि गमनमापतितं । तत्रापि तत् पक्षो ललाटे आग्नेयचिह्नकरणादिना धिक्कृत्य दूरीकृतः । श्रीमद्विजयदेव-सूरयस्तु तथाविधसौम्यदर्शनवीक्षणान् लोकोत्तरगुणप्रकर्षात् यथोचितवाग्वैभवाश्च परितुष्टेन गुणज्ञप्रष्टेन न्यायनिष्ठेन साहिना वचनातिगमहृत्त्वास्पदं चक्रिरे । तद्यथा:—

सर्वं प्रत्युतसद्गुरोः समभवत् तेजः परिस्फूर्त्तये

यज्जાંગીરમહાતપેતિ વિરુદ્ધં દત્ત્વા સ્વયં પશ્યતા ।

નિર્ઘોષેષુ પતત્સુ વાદ્યનિવૈઃ સંપ્રાપિતાઃ સ્વાશ્રયે

किं चित्रं यदि वर्द्धतेऽग्निपतनात् स्वर्णे क्रमाद् वर्णिका” ॥३॥

લેખકના ઉપયુક્ત કથનમાં જહે અનુચિત શબ્દોના પ્રયોગો કરવામાં આપ્યા છે, તે જહેમ અશ્રદ્ધેય છે, તેમ નહિં ઇચ્છવા યોગ્ય પણુ છે. આચાર્યને ગધાડા પર ખેસાડી આચાર્યપદ ઉત્થાપવું અને કપાળમાં આગનું ચિહ્ન કરવા પૂર્વક દૂર કરવા, એ કાંઈ રીતે માની શકાય તેવી હકીકત નથી. હા, બાદશાહના તેડાવવાથી ચોમાસામાં વિહાર કરવાની અને વિજયદેવસૂરિને, લહેમના ગુણોથી આકર્ષાઈ બાદશાહે જે માન આપ્યું, એ હકીકતો ખેશક શ્રદ્ધેય છે. જો કે—બાદશાહ પાસે જનારા સાધુઓએ ગુજરાતથી કચ્હારે વિહાર કર્યો હતો, એ કંઈ જણાવવામાં આવ્યું નથી; પરન્તુ એટલું તો ખરું જ કે બાદશાહ પાસે ગયા પછી અને બાદશાહે આ તકરારસાંભળી ફેંસલો આપ્યા પછી થોડાજ સમયમાં ત્યાં માંડવમાં જ નેમિસાગરનો સ્વર્ગવાસ થયો હતો. નેમિસાગરે કાળકર્યો કાર્તિક

સુદ્ધિ ૧૦ ના દિવસે. આ ઉપરથી જણાય છે કે તે બધાઓને ગુજરાતથી ચોખા-સામાંજ વિહાર કરીને જવું પડ્યું હશે. વળી ‘ નેમિસાગરનિર્વાહુરાસ ’ માં નેમિ-સાગરને થયેલી વ્યાધિનું કારણ બતાવતાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે:—

“ મારગે શ્રમ પાણી થકી હીલે ચકીઓ તાવ;

ઉત્તમ નરને દુઃખ હીએ એ કળિકાળ સ્વભાવ રે. ” ૧૦૨

આ ઉપરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે-ચોખાસામાંજ તહેમનો વિહાર થયેલો, અને શરદીના લીધે તહેમને તાવ લાગુ પડેલો.

ખીન્નું ‘ વિજયદેવસૂરિ ’ ને બાદશાહે આપેલા ‘ મહાતપા ’ ના ખિરદની વાત પણ શ્રદ્ધેયજ છે. વિજયદેવસૂરિને બાદશાહે માંડવમાં ‘ મહાતપા ’ નું ખિરદ આપ્યું હતું, એ વાત ઇતિહાસ પ્રસિદ્ધ છે, એમાં કાંઈથી ના પાડી શકાય તેમ નથી.

હવે વિચારવાની બાબત એ છે કે-એક તરફથી ‘ વિજયતિલકસૂરિ રાસ ’ ના કર્તા એમ જણાવે છે કે-બાદશાહની આગળ અમારે (વિજયપક્ષને) જય થયો, અને સાગરોનો પરાજય થયો, જ્યારે ખીજ તરફથી સામરપક્ષીય ગ્રંથોમાં સાગરોની જીત અને વિજયોની હાર બતાવવામાં આવી છે. એટલુંજ નહિ પરંતુ વિજયદેવસૂરિને ‘ સવાઇમહાતપા ’ નું ખિરદ આપ્યાનું પણ જણાવવામાં આવે છે, કે જહે હકીકત ઇતિહાસ પ્રસિદ્ધ છે. આ ઉપરથી આપણે એટલું તો અનુમાન અવશ્ય કરી શકીએ તેમ છીએ કે-જો વિજયદેવસૂરિના પક્ષ તરફ અર્થાત્ સાગરપક્ષ તરફ બાદશાહને અફરિજ થઇ હોય-તે પક્ષ ખોટીજ તકરાર કરે છે, એવું તેના હૃદયમાં પ્રતિભાસ્યું હોય-તો તે તેજ વખતે ‘ સવાઇ મહાતપા ’ ના ખિરદથી આચાર્યશ્રીને નવાજેજ કેમ ? જો કે-એ વાત પણ કબૂલ કરવા જેવી છે કે-વિજયપક્ષના ઉપાધ્યાય ભાનુચંદ્રજી અને સિદ્ધિચંદ્રજી સાથે પણ બાદશાહનો કંઈ ઓછો સંબંધ નહિ હતો, પરંતુ પરિણામ જે જેવાંય છે, તે ઉપરથી વધારે નહિ તો એટલું અનુમાન તો અવશ્ય કરી શકાય છે કે-વિજયતિલકસૂરિરાસના કર્તા કહે છે તેમ વિજયદેવસૂરિના પક્ષને ખોટો બતાવવાનું સાહસ તો બાદશાહે નથીજ કર્યું. બલકે—એક પ્રબળ પ્રમાણ ના આધારે એમ કહ્યા સિવાય નથીજ રહી શકાતું કે-વિજયદેવસૂરિ સાથેનો આ સમાગમ બાદશાહને ચિરસ્મરણીય રહ્યો હતો. આ પ્રબળ પ્રમાણ છે:— બાદશાહે વિજયદેવસૂરિ ઉપર લખેલો એક પત્ર. આ પત્ર ફારસીમાં છે, અને તે મૂળ પત્ર તેના અનુવાદ સાથે ‘ સૂરીશ્વર અને સમ્રાટ નામના પુસ્તકમાં

પરિશિષ્ટ ડ તરીકે પૃ. ૩૯૦ માં પ્રકટ કરવામાં આવ્યો છે. આ પત્રમાં માંડવગઢમાં થયેલી મુલાકાતનો આદશાહ આસ હવાલો પણ આપ્યો છે.

આદશાહ સાથેની આ મુલાકાત પછી લગભગ બે વર્ષ સુધી આ મામલો શાન્તિથી ચાલ્યો હોય, એમ પ્રસ્તુત રાસ ઉપરથી જણાય છે; તોપણ એટલું તો ખરું કે-અન્ને પક્ષની એકતા તો નહોતીજ થવા પામી. અન્ને આચાર્યોએ-વિજયદેવસૂરિ અને વિજયતિલકસૂરિએ-લિખ રહીનેજ પોત-પોતાના આજ્ઞાવર્તી સાધુઓ ઉપર હુકમત ચલાવી હતી. છેવટ-સં. ૧૬૭૬ના પોસ સુદિ ૧૩ના દિવસે વિજયતિલકસૂરિએ સોમવિજયજી વાચકના શિષ્ય કુમળવિજયજીને આચાર્યપદ આપી પોતાની પાટે સ્થાપન કર્યા હતા અને બીજાજ દિવસે એટલે ચૌદશના દિવસે તહેમણે કાળ કર્યો હતો. એ પ્રમાણે વિજયતિલકસૂરિ પછી વિજયપક્ષની આગેવાની વિજયાનંદસૂરિએ લીધી હતી, અને ગચ્છની વ્યવસ્થા જળવી હતી. રાસકારે અહિં સુધીનું વૃત્તાંત આપી પ્રથમ અધિકાર પૂરો કર્યો છે.

સં. ૧૬૭૬ થી ૧૬૯૭.

આ સમયમાં, અર્થાત્ વિજયાનંદસૂરિના આધિપત્યમાં પ્રસ્તુત ચર્યામાં ઘણું પરિવર્તન થયેલું બે ાય છે. બે કે-તહેના પ્રારંભિક કાળનું જે વર્ણન રાસકાર આપે છે, એ સખેદાશ્ચર્ય ઉત્પન્ન કરાવનારું છે, તોપણ તહે પછી થોડાજ સમયમાં ‘અન્ને આચાર્યોની એકતા’નો જે પ્રસંગ અન્યો, તે ખરેખર આનંદ ઉપજાવનારો છે. પ્રારંભમાં કવિ વિજયદેવસૂરિને તુરકોએ પકડ્યા, ઊંટની પાછળ બાંધીને વહન કર્યા, હાથ-પગમાં બેડિયો નાંખી અને પછી પેટલાદના હાકેમે ખાર હજાર મુદ્રાઓ લઇ છૂટા કર્યાનું જણાવે છે, પરન્તુ આ બધું તોફાન થવાનું કારણ કવિએ કંઈ જણાવ્યું નથી. એકાએક એક મહાન આચાર્ય, કે જહેઓને આદશાહ પણ માન આપતો હતો, તહેમને આવી આક્રમમાં કોઈ લાવી મૂકે, એ ગળે ઉતરે એવી વાત નથી જણાતી. વિજયદેવસૂરિ સંબંધી કવિએ કરેલું આ વર્ણન એવી શંકા તરફ દોરી જાય છે કે-કવિનો ઇરાદો વિજયદેવસૂરિની નિંદાજ કરવાનો કેવળ હશે. ખેર, તે પછી કવિએ આપેલો શાન્તિદાસ શેઠનો પ્રસંગ પણ આસ વિચારવા જેવો છે. શાન્તિદાસ શેઠને પહેલાં વિજયદેવસૂરિના પક્ષમાં ખતાવ્યા છે, પરન્તુ પાછળથી જરૂરે વિજયદેવસૂરિએ ‘સર્વજ્ઞશતક અથ અપ્રમાણ’ કર્યા સંબંધી પટો લખ્યો,

અને સાગરોએ મતાં નહિં કરવાથી સાગરોને અલગ કર્યા, ત્યહારે શાન્તિદાસશેઠ
તહેમનાથી વિરૂદ્ધ પડ્યા એમ જણાવ્યું છે. આ હકીકત બનવા જોગ છે. કારણ
કે-શાન્તિદાસ શેઠ ખુલ્લી રીતે સાગરોના પક્ષમાં હતા અને જ્યહારે તેજ સાગ-
રોને અલગ કરવાનો પ્રસંગ આવે, ત્યહારે તેઓ વિજયદેવસૂરિ સાથે ન જોડાય
એમાં કંઈ નવાઈ જોવું નથી. જો કે-એટલું તો કહેવુંજ પડશે કે-શાન્તિદાસ
શેઠ જેવા, તે વખતના મહાન પ્રભાવશાલી-સત્તાધારી પુરૂષે કાંઈના પણ
પક્ષમાં ન પડતાં બનને પક્ષને એકત્ર કરાવવામાં પોતાની-શક્તિનો સદુપયોગ
કર્યો હત, તો તે વધારે આશીર્વાદરૂપ થઈ પડતે, એમ મહારૂં માનવું છે.
શાન્તિદાસ શેઠે તો વિજયદેવસૂરિથી વિરૂદ્ધ પડવા પ્રયત્ન સંતોષ નહોતો
માન્યો; પરંતુ તહેમણે તો સુક્તિસાગરને સં. ૧૬૮૬ માં આચાર્યપદ અપાવી
તહેમનું રાજસાગરસૂરિ નામ આપી ખાસ ‘સાગરમત’ નીજ સ્થાપના કરી
અને સ્વતંત્ર સાગરમત ચલાવ્યો. અસ્તુ, આ સંબંધી વિશેષ વિવેચનમાં
ઉત્તરવું અપ્રસ્તુતજ છે.

આગળ જતાં કવિ દર્શનવિજયજી એ આચાર્યો-વિજયદેવસૂરિ અને
વિજયાનંદસૂરિ-ની એકતા થયાનું જહે જણાવે છે, તે હકીકત પણ અચુક ધ્યાન
ખેંચનારી છે. વિજયાનંદસૂરિના કેટલાક પ્રસંગો ઉપરથી જોઈ શકાય છે કે
તેઓ ઘણાજ સરળ પ્રકૃતિના, શાન્તિપ્રિય અને શાસનની દાઝ ધરાવનારા
હોવા જોઈએ અને તેથીજ તહેમણે વિજયદેવસૂરિની સાથે સંધિ કરવામાં નમતુ
મૂક્યું હશે. આ બનને આચાર્યોની એકતાના સંબંધમાં વીરવંશાવલી અથવા
તપાગચ્છપદાવલી, કે જે ‘જૈન સાહિત્ય સંશોધક’ ના ત્રીજા અંકમાં
પ્રકટ થઈ છે, તેમાં વિજયાનંદસૂરિના વૃત્તાન્તમાં લખ્યું છે કે—

“વિ. સં. ૧૬૮૨ વર્ષે શ્રી શાંતિલપુર નગરે શ્રી સંઘાગ્રહી વિજયદેવ-
સૂરી ને શ્રીવિજયાનંદસૂરીને ગળ મેલ હુઓ.”

આ ઉપરથી એ જણાય છે કે-આ એકતા સં. ૧૬૮૨ માં સાંતિલપુ-
રમાં થઈ હતી. આ એકતા થતાં પરસ્પર જે શરતો કરવામાં આવી હતી, તે
રાસકારના કથન પ્રમાણે આ છે:—

“હીરવિજયસૂરિ અને વિજયસેનસૂરિએ કરેલા પટા મંજૂર રાખવા.
એક બીજાની સાથે રાગ-દ્વેષ ન રાખવો. મર્યાદા પ્રમાણે વંદન-વ્યવહાર ચાલુ
રાખવો અને જહેને જહે પદવિયો હોય, તે પણ જહેમની તેમ કાયમ રાખવી.”

(જૂઓ, રાસસાર પૃ. ૮૪-૮૫)

પૂજ્યપાદ આચાર્ય મહારાજશ્રીના મંડારમાંથી એક જૂનું પાનું મળ્યું છે, જે આ એકતા સંબંધીનોજ હેવાલ પૂરો પાડે છે. બન્ને આચાર્યોએ આ એકતા સંબંધી એક બીજાને જહે જહે લખી આપેલું, તે આ પાનાની બન્ને બાજુએ લખેલું છે. અતએવ બન્ને બાજુનું લખાણ અક્ષરશઃ અહિં આપવું ઉપયોગી થઇ પડશે.

એક તરફનું લખાણ:—

“ ॥ ૬૦ ॥ ૐ નત્વા શ્રીવિજયદેવસૂરિભિર્લિખ્યતે ।
ઉપરિ હેઠિ લિખચ્યું તે સહી ॥

“ ॥૬૦॥ શ્રીહીરવિજયસૂરીશ્વરગુરુઓ નમઃ॥ શ્રીવિજયસેનસૂ-
“ રીશ્વરગુરુઓનમઃ ॥ શ્રીવિજયદેવસૂરિભિર્લિખ્યતે । શ્રીવિજયાનંદ-
“ સૂરિઓગ્યં । અપરં શ્રીવિજયતિલકસૂરિં આચારય પદ પ્રમુખ જે
“ જેહુનિં દીધાં છઈ તે સર્વ સાખતિ । તથા અમ્હે બીજો પટોધર
“ થાપું । તિવારઈ માહોમાહિં દીક્ષાના પર્યાયનઈ મેલઈ વડ લહુડાઈઈ ।
“ વંદનાદિક સર્વ વ્યવહાર સદાઈ સાચવવો । તથા અમ્હો તથા
“ અમ્હારઈ પટોધરઈ ક્ષેત્ર ૨ પોતઈ રાષીનિં પછઈ તુમ્હનિં મન
“ માનતાં ક્ષેત્ર ૨ પૂછીનઈ તે મધ્યે ક્ષેત્ર ૧ વડું । ક્ષેત્ર ૧ તે
“ પાસઈ લહુડું । પૂછાવીનઈ પછઈ બીજા ક્ષેત્ર આદેશ દેવાના
“ પટા લિખવા । તથા ભટ્ટારક શ્રીવિજયસેનસૂરિં તથા અમ્હે જે
“ સર્વજ્ઞશતક ગ્રંથ અપ્રમાણ કરવા બાખતિ જે પટા લિખ્યા
“ છઈ તે પટા સર્વકુણિં પ્રમાણ જાણિવા । તથા વહેરાના રાસ
“ ભાસ ગીત ગાતાં । વિરૂદ્ધ વચન ન ગાવાં । કોઈ ગીતારથનાં કાર્ય
“ કામ આશરી તુમ્હે કહણ કહો તે સમયાનુસારઈ અમ્હે માનવું ।
“ તથા તુમ્હો અમ્હનિં લિખિત આગ્યું છઈ તે લિખિતનઈ અનુ-
“ સારઈ અમ્હારૂં લિખિત પ્રમાણ છઈ તથા ધરમી માણસઈ
“ કુણું પુરવલો રાગદ્વેષ મનમાંહિં આણવો નહીં । અનઈ
“ ગમ્મમર્યાદા સર્વનઈ શાતા ઉપજઈ તિમ કરવું સહિ ૩ સં.
“ ૧૬૮૧ વર્ષે પ્રથમ ચૈત્ર સુદિ ૬ દિને ”

બીજી તરફનું લખાણ:—

“ તથા શ્રીવિજયદેવસૂરિનંદ શ્રીવિજયાનંદસૂરિં લિખી
 “ આખું છંદ જે શ્રીપૂજ્યજી જે મુજનિં લિખિત પ્રસાદ કીધું
 “ છંદ તેહનંદ અનુસારં મંદ શ્રીપૂજ્યજીની આજ્ઞાં પ્રવર્તવું ।
 “ તથા ગચ્છ મર્યાદા સઘલી શ્રીપૂજ્યજી ચલાવં તથા શ્રીપૂજ્યજી
 “ પછં શ્રીપૂજ્યજીના પટોધર ચલાવં ॥ ૪ ॥ ઇતિ મંગલં ॥

“ ॥ ૬૦ ॥ ૐ નત્વા શ્રીચિંતામણિપાર્શ્વનાથાય નમઃ ॥
 “ શ્રીહીરવિજયસૂરશ્વરીગુરુભ્યો નમઃ શ્રીવિજયસેનસૂરીશ્વર
 “ ગુરુભ્યો નમઃ ॥ ભટ્ટારક શ્રીવિજયદેવસૂરીશ્વર ચરણાન્ । શિશુ-
 “ વિજયાનંદો વિજયપતિ । અપરં । ક્ષેત્રાદિક કામિં શ્રીપૂજ્યજીની
 “ આજ્ઞાં પ્રવર્તવું । તથા ભટ્ટારક શ્રીવિજયદેવસૂરિ જેહનિં
 “ પાટ ભલાવં તે સઘલી ગચ્છ મર્યાદા ચલાવં । તિહાં અમ્હો
 “ પક્ષ ન કરવો । શ્રીપૂજ્યજીના પટોધારીની રૂચિં પ્રવર્તવું ।
 “ તથા કસી વાતં રાગદ્વેષ ઉપજં તે ન કરવું । તથા પન્યાંસપદ
 “ પ્રમુખ પદ ન દેવાં । તથા શ્રીપૂજ્યજી પછં શ્રીપૂજ્યજીનો પટો-
 “ ધારી જિહાં હોય તિહાં તેડાવં તિવારં જ આવવું । સહી રૂ
 “ સં. ૧૬૮૧ વર્ષે ચૈત્ર સુદિ ૬ દિને ॥

“ ૐ નત્વા શિશુવિજયાનંદો વિજયપત્યપરં ઉપરિ લિખ્યું
 છંદ તે અમ્હારં સહી રૂ ઇતિ મંગલં ॥ ”

ઉપરના પત્રનાં બન્ને બાજુનાં લખાણો ઉપરથી ઘણી બાબતોનો પ્રકાશ પડે છે. જોઈવી કે:—

- ૧ વિજયદેવસૂરિને પોતાની ઇચ્છા પ્રમાણે નવા પટોધર સ્થાપવાની સત્તા આપવામાં આવી હતી.
- ૨ ‘સર્વજ્ઞશતક ગ્રંથ’ ને કાંઈપણ વખતે ‘અપ્રમાણ’ કર્યા સંબંધી વિજયદેવસૂરિએ પટો લખેલો હોવો જોઈએ.
- ૩ વિજયાનંદસૂરિએ વિજયદેવસૂરિ અને ત્હેમના પછી ત્હેમના જે પટોધર હોય, ત્હેમની આજ્ઞા પ્રમાણે વર્તવાની કબૂલાત આપી હતી.

૪ આ એકતા, ઉપર આપેલા પદ્યાવલીના ઉતારા પ્રમાણે સં. ૧૬૮૨ માં નહિ, પરન્તુ ૧૬૮૧ના પ્રથમ ચૈત્ર સુદિ ૯ ના દિવસે થઇ હતી.

ઉપરની સંધિ-એકતા એ જૈન સમાજના સદ્ભાગ્યની નિશાની હતી. પરન્તુ એ સદ્ભાગ્યની નિશાની લાંબો સમય ટકી શકી નહિ.

આ પ્રમાણે સંધિ-એકતા થવા છતાં અને વિજયાનંદસૂરિ, તહેમની—વિજયદેવસૂરિની—આજ્ઞા લઇનેજ દરેક કાર્ય કરવા છતાં, રાસકારના કથન પ્રમાણે, વિજયદેવસૂરિ આંતરિક વિરુદ્ધતા દૂર કરી શક્યા નહોતા, એનાં અનેક પ્રમાણો રાસકાર આપે છે. જહેવાં કે—ખામણાંનો ભેદભાવ, બધાઓએ ના પાડવા છતાં પદસ્થાપના કરી તે, સૂરતમાં વિજયાનંદસૂરિ ચોમાસુ રહેલા હોવા છતાં નવસારીથી પ્રોતિવિપ્રુધને ચોમાસામાંજ સૂરત મોકલી જીદુ વ્યાખ્યાન કરાવ્યું તે, શિરોહીમાં વિજયતિલકસૂરિના સ્તૂપને વંદન કરતા લોકોને અટકાવ્યા તે, અને કેરવાડામાં મેઘજીશેઠને ત્યાં પ્રતિષ્ઠા માટે વિજયાનંદસૂરિને આજ્ઞા આપવાની મંજૂરી લેવા ગયેલા માણસોને રોકી રાખ્યા તે, એ વિગેરે કારણો આગળ કરે છે. જો કે-છેવટે કેરવાડામાં મેઘજીશેઠે કરાવેલી પ્રતિષ્ઠાઓ તો વિજયાનંદસૂરિએ ફાગણ વદિ ૪ ના દિવસે કરીજ દીધી હતી.

વિજયાનંદસૂરિએ કેરવાડામાં કરેલી પ્રતિષ્ઠાઓ પૈકીના ૮ શિલાલેખો આચાર્ય મહારાજશ્રીના લેખસંગ્રહમાં છે. તે બધા એકજ તિથિના—સં. ૧૬૮૩ ના શ્રા. વ. ૪ શનિવારના છે. આ લેખોમાં વિજયાનંદસૂરિએ હીરવિજયસૂરિ—વિજયસેનસૂરિ—વિજયદેવસૂરિ—વિજયતિલકસૂરિ—વિજયાનંદસૂરિ એ પ્રમાણે પરંપરા આપી છે. વિજયાનંદસૂરિની સરળતાનું આ પ્રત્યક્ષ પ્રમાણ છે. વિજયદેવસૂરિએ અંદરખાનેથી લિખતા રાખવા છતાં, વિજયાનંદસૂરિએ પરંપરામાં તહેમનું નામ આપવું છોડ્યું નથી.

તે પછી ત્ય્હારે ખુદી રીતે એમ જણાયું કે—વિજયદેવસૂરિ વિભેદજ રાખે છે; ત્ય્હારે વિજયાનંદસૂરિના નામથી જૂદા પટા કાઢવા શરૂ થયા.

‘ જૈન સાહિત્ય સંશોધક ’ માં પ્રકટ થયેલી વીરવંશાવલી માં વિજયાનંદસૂરિના જીવનંતમાં લખવામાં આવ્યું છે કે:—

“ પુનઃ સં. ૧૬૮૫ વર્ષે અણહિલપટ્ટનિ શ્રી વિજયાનંદસૂરી થકી કપટ કરીને શ્રીવિજયદેવસૂરી ગણભેદ કરી સાગરને ગણ માહિ લેઇને દેવસૂરી જુદા હુયા, ૨ ગણ હુયા અણહિલ પત્તનિ.”

આ ઉપરથી સમજાય છે કે-૧૬૮૫ માં પાછો ગચ્છભેદ શરૂ થયો અને વિજયદેવસૂરિએ સાગરોને ગચ્છમાં લીધા.

ઉપસંહાર—

રાસકાર કવિ દર્શનવિજયજીએ રાસનો ખીજો અધિકાર સં. ૧૬૯૭ ના પોસ મહીનામાં પૂરો કર્યો છે. અને વિજયાનંદસૂરિએ નાડલાઈથી નિકળેલા સંઘની સાથે સિદ્ધાયલજીની યાત્રા કરી, ત્યાં સુધીનું (સં. ૧૬૯૦ સુધીનું) વર્ણન આપ્યું છે.

આપણે જોઈ શકીએ છીએ કે-જહે મતભેદના લીધે, પ્રસ્તુત રાસમાં વર્ણવ્યા પ્રમાણે, તપાગચ્છમાં જે પક્ષો પડી ગયા હતા, અને તે બંને પક્ષના અનુયાયિઓએ પોતપોતાના ગ્રંથોમાં એક ખીજ ઉપર આક્ષેપો કર્યા હતા, તે મતભેદ અને આક્ષેપો આ રાસના અંત સાથેજ સમાપ્ત નહોતા થયા, પરંતુ તેની અસર તે પછીના કાળમાં પણ ચાલુજ રહી હતી. અર્થાત્ તે પછી પણ કેટલાક ગ્રંથકર્તાઓ પોતપોતાના ગ્રંથોમાં પોતાના વિરુદ્ધ પક્ષકારો ઉપર આક્ષેપ-વિક્ષેપો કર્યા સિવાય રહી શક્યા નથી. આના પ્રમાણમાં મેઘવિજય-ઉપાધ્યાયકૃત ષટ્ત્રિંશમધ્યસ્થજલ્પવિવરણ, વિનયવિજયજી ઉપાધ્યાયકૃત લઘુષટ્ત્રિંશજલ્પવિચાર, અને કલ્પસૂત્ર ઉપરની સુબોધિકાટીકા, પં. રત્નચંદ્રજીકૃત રત્નહિતોપદેશ અને પં. મુક્તિસાગરકૃત કેવલીસ્વ-રૂપસજ્જાય વિગેરે કૃતિયો મૌજૂદ છે.

આટલેથીજ નથી પટ્યું. આ ગ્રંથોના વાંચનારાઓમાં અત્યારે પણ કેટલાક એવા છે કે-જહેઓ તે ઉલ્લેખિત હકીકતોને વાંચવા પૂરતોજ સંતોષ ન માનતાં પોતાના મતથી વિરુદ્ધ મતવાળા પ્રત્યે હલકા શબ્દો વાપરવાને પણ ઉતાડ થઈ જાય છે. સેંકડો વર્ષો ઉપર થઈ ગયેલ વિદ્વાન અને ગીતાર્થ મહા-પુરુષો પ્રત્યે એ પ્રમાણે હલકા શબ્દો વાપરવા તૈયાર થઈ જવું, એ પોતાની તુચ્છવૃત્તિ બતાવવા સિવાય ખીજું શું છે ? ખરી રીતે બાહ્ય તકરારોને બાજુ ઉપર મૂકી તપાસવા જઈએ તો બંને પક્ષકારો તરફથી જહે જહે શાસ્ત્રીય ચર્ચાઓ થઈ છે, તે એટલી બધી તો ગંભીર અને તત્ત્વદષ્ટિએ વિચારવા જેવી છે કે-જહેમાં લગાર પણ ઉતાવળથી અભિપ્રાય આપવો પાલવી શકે તેમ નથી. વાચકોએ તો તે શાસ્ત્રીય ચર્ચાઓ કેવા કેવા આશયથી કરેલી છે, અને પોતપો-

તાના આશયોમાં તેઓ ક્યાં સુધી સાચા છે, એજ નિહાળવાનું છે અને એટલાજ માટે આ અવલોકન મેં બાહ્યદષ્ટિએ કર્યું છે.

રાસમાં વર્ણુવેલી ચર્યા યદ્યપિ શરૂઆતમાં શાસ્ત્રીય ચર્યા હતી, પરંતુ ધીરે ધીરે તે ચર્યા અંગતરૂપ પકડતી ગઈ અને પરિણામ જૈનસમાજને માટે નહિં ઇચ્છવાનુંજ આવેલું જોવામ છે અને એતો ખરુંજ છે કે-કોઇપણ વિષયમાં મમત્વે ચઢ્યા પછી વસ્તુસ્થિતિ ભૂલાયા સિવાય રહેતી નથી; અને વસ્તુસ્થિતિ ભૂલ્યા પછી પોતાના પગ ઉપર કુહાડો પડે છે કે કેમ ? એ પણ જોઇ શકાતું નથી. દૃષ્ટાન્ત તરીકે-જહે વખતે ભાનુચંદ્રજી માંડવમાં જહાંગીર બાદશાહને આ કલેશ સંબંધી બધી માહિતી આપે છે, તે વખતે કહે છે:—
“ આપના પિતાજીની પાસે હીરવિજયસૂરિ આવ્યા હતા, તે પછી વિજય-સેનસૂરિ થયા; તેમણે ‘ મોહવશ ’ થી વિજયદેવસૂરિને આચાર્યપદ આપ્યું. ”

(જૂઓ, રાસસાર પૃ. ૭૪)

અહિં ભાનુચંદ્રજી જેવા અસાધારણ ગુરુભક્ત વિજયસેનસૂરિને માટે એમ કહે કે તેમણે ‘ મોહવશ ’ થી આચાર્યપદ આપ્યું હતું, એ શું બતાવે છે ? વિજયદેવસૂરિ પ્રત્યે બાદશાહની અરિય ઊત્પન્ન કરાવવા જતાં પોતાના પરમપૂજ્ય ગુરુ ઉપર પણ આ આક્ષેપ થાય છે, એ ખ્યાલ રહી શક્યો નહિં. એટલે આવી તકરારોમાં આવા બનાવો જરૂર બને છે, જો કે-એ કબૂલ છે કે-અહિં ભાનુચંદ્રજીનો રત્તીભાર પણ ઇરાદો વિજયસેનસૂરિ ઉપર આક્ષેપ કરવાનો નહોતો.

પ્રસ્તુત ચર્યાને અંગે બન્ને પક્ષના જહે કંઈ ગ્રંથો અને બીજા પત્રો વિગેરે સાધનો મળ્યાં, તેના આધારે આ અવલોકન લખવામાં આવ્યું છે, જહેમાંના કેટલાક ગ્રંથો અને પત્રોનો હવાલો પ્રસંગે પ્રસંગે આપવામાં આવ્યો છે. તે ઉપરાન્ત ખાસ એક પત્ર ભાવનગરના, મુનિરાજશ્રી ભક્તિવિજયજીના ભંડારમાં છે, તે આ ચર્યાને લગતોજ હોઇ તે અક્ષરક્ષ: પરિશિષ્ટ ‘ ચ ’ તરીકે આની અંતે આપવામાં આવ્યો છે. આ પત્ર સૂરતમાં થયેલી ચર્યાની હકીકતને પૂરી પાડે છે. આ ચર્યામાં ખાસ એક વિશેષતા છે. અને તે એ કે-સૂરતના સૂબા માજરમલિકની સમક્ષ થયેલી આ ચર્યામાં વિજયદેવસૂરિ સાગરોની વિરૂદ્ધ પક્ષમાં ઉભેલા છે. સાગરો ધર્મસાગરજીના ગ્રંથની વિજયદેવસૂરિ પાસે સાચો કરાવી આપવાની ફરિયાદ કરે છે. શાન્તિદાસશેઠ સૂબાને લાલચ આપે

છે. પરિણામે સૂયાની સમક્ષ વ્રાહ્મણ અધ્યક્ષ રાખીને ચર્યા થાય છે, ત્હેમાં સાગરો જૂઠા પડે છે અને વિજયદેવસૂરિ સાચા ઠરે છે.

આ ચર્યા ક્યહારે થઇ-કઇ સાલમાં થઇ ? તે આ પત્રમાં જણાવવામાં આવ્યું નથી. માત્ર ચર્યા થઇ ગયા પછી ચૈત્ર સુદિ ૮ ના દિવસે વિજયદેવસૂરિએ સૂરતથી વિજાપુર તરફ વિહાર કર્યાનું જણાવ્યું છે. પરંતુ મેઘવિજય ઉપાખ્યાયની પદ્માવલીમાં આ ચર્યા સં. ૧૬૮૭ માં થયાનું જણાવ્યું છે. આ ઉપરથી એ અનુમાન થાય છે કે-શાન્તિદાસ શેઠે સં. ૧૬૮૬ માં રાજસાગરસૂરિને આચાર્યપદ આપી ક્યહારે સાગરમત ચલાવ્યો, ત્યહારે વિજયદેવસૂરિનો સંબંધ સાગરોથી સર્વથા છૂટી ગયો હતો, એ વાત આપણે પહેલાં પણ જોઇ ગયા છીએ. અને તે પછી તુર્તમાં જ સૂરતમાં આ ચર્યા થઇ હોય, એ બનવાનું જ છે. નિદાન, આખી ચર્યાનો નિષ્કર્ષ કાઢીએ તો એજ નીકળે છે કે-સં. ૧૬૮૧ માં વિજયાનંદસૂરિ સાથે વિજયદેવસૂરિનો મેળ થયો હતો, પણ સં. ૧૬૮૫ માં તે બંને જૂઠા પડ્યા; એટલે આણંદસૂરગચ્છ અને દેવસૂરગચ્છ એમ બે શાખાઓ ચાલી; અને સં. ૧૬૮૫ માં સાગરોથી વિજયદેવસૂરિ જુઠા પડતાં સં. ૧૬૮૬ માં શાન્તિદાસ શેઠે રાજસાગરસૂરિથી સાગરમત ચલાવ્યો, એમ કમનસીબે એકજ તપાગચ્છમાં ત્રણ શાખાઓ ચાલવા લાગી. આખી ચર્યાનું આજ પરિણામ જોઇ શકાય છે.

પ્રાન્તે—બની તેટલી સાવધાનતાપૂર્વક બંને બાજુઓ તપાસવા સાથે તે પૂજ્ય પુરૂષો પ્રત્યે એકસરખી પૂજ્ય ભુક્ષિ રાખીનેજ આ અવલોકન લખ્યું છે, છતાં છદ્મસ્થલાવે અક્ષર માત્ર પણ અનુચિત કે અસમંજસ લખાયો હોય તો તે બદલ શુદ્ધ અંતઃકરણથી મિથ્યા દુષ્કૃત ઇચ્છા આ અવલોકનને અહિંજ સમાપ્ત કરું છું. ॐ શાન્તિ:

ધૂળિયા, (ખાનદેશ)
દુબળી આડમ, વીર સં. ૨૪૪૭

વિદ્યાવિજય.

પરિશિષ્ટો.

પં૦ નેમિસાગર અને પં૦ ભક્તિસાગરે, ઉપાધ્યાય શ્રીસોમવિજયજીને ૧૮ પ્રશ્નો પૂછેલા, તે અઢાર પ્રશ્નોના ઉત્તરો મળવા માટે તહેમણે તે પ્રશ્નોની સાથેજ ગૃહસ્થોને અને સોમવિજયજીને લખેલા પત્રો, - જેનો હવાલો પૃ૦ ૨૧-૨૨ માં આપવામાં આવ્યો છે.

પરિશિષ્ટ. ક

ગૃહસ્થો ઉપરનો પત્ર.

“સ્વસ્તિ શ્રીજિનચિંતામણિપાશ્વ” પ્રણમ્ય ઉપાધ્યાય શ્રીનેમિસાગરગણ્યુમઃ સપરિકરાઃ સુશ્રાવક પુણ્યપ્રભાવક શ્રીજિનશાસનનોદ્યોતકારક । સર્વાવસર સાવધાન સંઘભારધુરંધર સંઘમુખ્ય સં૦ સૂરા રતન સાં પેતા શ્રીપાલ દો૦ પનિઆ હીરજી સોં વિદ્યાધર રાંમજી જ૦ મેઘજી સાં મૂલિઆ ઘંદ્રજી સાં સૂરજી કર્મસી સાં વધૂ પ્રમુખ સમસ્ત સંઘ યોગ્ય । ધર્મલાભ પૂર્વક લિખંતિ યથાત્ર ધર્મધ્યાનં સુખધં પ્રવર્ત્તધં છધં ॥ શ્રી દેવગુરુપ્રસાદધં । અપરં શ્રી-સંઘ તે પંચવીસમે તીર્થકરની આજ્ઞાને પાલકજ હુધ । ‘આણાણુતો સંધોત્તિ’ વચનાત્ । પૂર્વધં દુર્બલિકાપુષ્પાદિકનધ વારધ સંઘધંજ શાસ્ત્રના નિર્ણય કર્યા છધં એટલાજ માટધ વડા શ્રીપૂજ્યજીએ જ્યતપુરમાંહિં આવી સંઘનધં ભલાવ્યું જે તુલ્લે ૨ જણ પાસધં જઈ નિર્ણય કર્ । તે શ્રીપૂજ્યજીની આજ્ઞાધં સં૦ સૂરા પ્રમુખ સંઘ સં૦ ૧૬૭૧ વર્ષે જ્યે૦ શુ૦ ૧૩ દિને અહિપાસધ આવી ૨ પ્રહરલગણિ યઈસી શાસ્ત્રની મેલધં શ્રીભગવતીના સાષિં જમાલિનધં અનંતા ભવ સાંભલ્યા તિવાર પછી સાં વધૂધં કહ્યું જે-પૂર્વાચાર્યના કર્યા જૂના શાસ્ત્રમાંહિં ॥૧૫॥ ભવ જાણ્યા છધં તે દેષાડેર્ય એતલું કહ્યા પછી ઊઠ્યા પણિ વલતું સાં વધૂ, તે અક્ષર ન લાવ્યા સંઘધં પણિ કિસી ધખરિ આતલા દિન સુધી ન લીધી ચઊમાસું પણિ પૂર થયું । હવઈ શ્રીપૂજ્યજીએ શ્રીસંઘનધં શક્તિવંત જાણી શાસ્ત્રના નિર્ણય કરવાનું કાર્ય કરવા ભલાવ્યું છધં । અનધં તુલ્લોજ એ કાર્ય કરસ્યું । તે માટધ શાસ્ત્ર સંખંધિઆ ૧૮ ખોલ લિખી પત્ર મોકલ્યું છધં તેહનું પડુતર ઉપાધ્યાય શ્રીસોમવિજય ગ૦ પાધં લિખાવી મોકલ્યો ઉ૦ શ્રીસોમવિજય ગચ્છમાંહિં ગરદા છધં ગીતાર્થ છધં ॥

તે માટઇ તથા શ્રીપૂજ્યજીએ સંઘ મનસપ પાંકયું છઇ તિમ સંઘ મનસપ થઇ સબ્ય થઇ વિચારઇ યઇસઇ શ્રીઉપાધ્યાય શાસ્ત્રનો ને નિર્ણય કરઇ અનઇ શ્રીસંઘની આજ્ઞા હુઇ તો અહો તિહાં આવું ॥ અનઇ શ્રીઉપાધ્યાયજીનઇ ૨ બોલ પૂછી શાસ્ત્રનો નિર્ણય સંઘ સાધિ કીજઇ, એ કાર્ય સંઘથીજ સિદ્ધિ પામઇ ॥ એ પત્રનો પકુત્તર મોકલાઇ તિમ કરવું અહ્તાર ધર્મલાભ નાંજીયો ॥ સં ૧૬૭૨ વર્ષે કર્તિક શુ ૦ ॥ ૧૪ ॥ ઇતિ ભદ્રમ ॥

પરિશિષ્ટ સ્વ

ઉં સોમવિજયજી ઉપર લખેલ

પત્ર.

॥ ૬૦ ॥ સ્વસ્તિ શ્રીપાર્શ્વનાથ પ્રણમ્ય । તત્રેત ઉપાધ્યાય શ્રીસોમવિજયગ૦ યોગ્ય । પં ૦ ભક્તિસાગર ગ૦ લિખિત ॥ અપરં આપણુ ૨ એક ગચ્છવાસી અનઇ આપણુ ૨ બિઘનઇ એક ગુરૂ અથ તુહો અહો સમજ્યા તો સર્વઇ સમજ્યા । તુહો ગરદા છો ગીતાર્થ છો તે માટઈ ૧૮ બોલનું પત્ર તુહાં લણી મોકલ્યું છઇ, તેહનો પકુત્તર શ્રીવીરના શાસ્ત્રની મેલઇ લિખી મોકલ્યો તુહો અનઇ અહો શ્રીસંઘ સમક્ષ શાસ્ત્રની વાર્તાઇ સમજઇ તો શ્રી પૂજ્ય-જીનઇ જિમ ભલું હોઇ તિમ વીનતી કરીઇ શ્રી પૂજ્યજીન યતપુરમાંહિ । સંઘવી સૂરા સાં પેતા શ્રીપાલ સોં વિદ્યાધરદોં રાંમજી પનીઆ હીરજી સાં સૂરજી પ્રમુખ સંઘનઇ શાસ્ત્રનિર્ણય કરવાની રૂચિ હુઇ તે શ્રીઉપાધ્યાયજી હું તિહાં આવીઇ નહીંતરિ કેતલાએક બોલ શાસ્ત્ર સંબંધી મોકલ્યા છઇ તેહનું પકુત્તર લિખી મોકલ્યો । તથા પૂર્વઇ તુહાનઇ એક લેખ મોકલ્યો હતો તેહનો પકુત્તર કિસ્યો આવ્યો નથી પણ હવઇ એ ૧૮ બોલના પત્રનો પકુત્તર લિખી મોકલ્યો ॥ સંવત્ ૧૬૭૨ વર્ષે કર્તિક શુદ્ધ ૧૪ ॥ ઇતિ મંગલ ॥

પરિશિષ્ટ ગ

ઉપાધ્યાય શ્રીસોમવિજયજી ઉપર લખેલો

બીજો પત્ર.

॥ ૬૦ ॥ પરમગુરૂગચ્છાધિરાજ ભદ્રારક પ્રભુ શ્રી ૬ વિજયસેનસૂરિગુરૂબ્યો નમઃ ॥ ॥ ઉં શ્રીસોમવિજયગણિયોગ્ય પં । ભક્તિસાગરગ૦ લિખિત ॥

અપરં તુલે વર્ષાણુ મધ્યે ઇમ કહુષ્ઠુ જે એ ' સર્વગુણતકગ્રંથ ' માંહિં શ્રીવિજયદાનસૂરિ શ્રીહીરવિજયસૂરિનંદં ગાલિ દીધી છં તે અલે કિમ બમી રહું એહવું કહું છઉ । તે તો શ્રીવિજયદાનસૂરિ શ્રીહીરવિજયસૂરિ જેહવી મહાવીરની પ્રરૂપણા હતી તેહવીજ પ્રરૂપ-ણા કરતા વીરના વચનથી અંશઘં આધું પાછું ન કહતા અનંદં એ ગ્રંથ મધ્યે મોટા ૨ ગણધરદેવ ભદ્રબાહુ સ્વામિ હરિભદ્રસૂરિ અભયદેવસૂરિ શ્રીમં-લયગિરિ શ્રીહેમાચાર્ય પ્રમુખ પૂર્વાચાર્યકૃત ગ્રંથની સાષિં છં તે માટછ તે ગ્રંથ મધ્યે શ્રીવિજયદાનસૂરિ શ્રીહીરવિજયસૂરિનંદં સર્વથા ગાલિ નથી દીધી અનંદં એ ગ્રંથ મધ્યે જે પ્રરૂપણા છં તેહ ચક્રી તુલારો પ્રરૂપણા વિપરીત છં તે માટછ એ ગ્રંથ ઉપરિ તુલનંદં પૂર્ણુ રામ દેષં તે જાણો છો જે મોટા-નંદં શ્રીવિજયદાનસૂરિ શ્રીહીરવિજયસૂરિનંદં ગાલિ દીધી એહવું ન કહીંછ તો એ-તલું કરતાં લોક મધ્યે પતીજણું ન થાઇ તે કરવા સારૂ । શ્રીવિજયદાનસૂરિ શ્રી-હીરવિજયસૂરિનું નામ વિચાલિં ધાલો છો તે લલા માણસનું કામ નહી ॥ અનંદં ઇમં કરતાં જે તુલારા ચિત્તમાંહિ ઇમજ આવતું હોઇ । જે એ ગ્રંથ મધ્યે તે પુરૂષનંદં ગાલિ છં તો સંં સૂરા દોં પનીઆ સાં પેતા શ્રીપાલ સોં રામજ પ્રમુખ સંઘસમક્ષ બધસી આપણુ ૨ નિર્ણય કીજઇ ॥ જે તે મધ્યે શ્રીવિજયદાનસૂરિ શ્રીહીરવિજયસૂરિનંદં ગાલિ છં એહવું અણ બધાં સંઘ કહઇ તો અલનંદ જે સંઘ કહવું ઘટઇ તે કહઇ । નહીંતરિ શ્રીવિ-જયદાનસૂરિ શ્રીહીરવિજયસૂરિનંદં ગાલિ અણુદીધીં દીધી કહઇ તેહનંદં શ્રીપૂજ્ય શ્રીઆચાર્યજી તથા સંઘ જેહવું ઘટઇ તિ રૂડીપરિં શિક્ષા દિઇ । તે પ્રીછયો ॥ તથા એ ગ્રંથની પ્રતિ અલારો નિઆની તુલ પાસઇછં ॥ સંઘસમક્ષ અલે તુલ પાસઇ માગી તુલે નાપી, જોરાવરીં રાષી છં હવઇં એ ગ્રંથનો અક્ષરમાત્ર પાલટયો તથા એ ગ્રંથની પ્રતિ ઉપરિ તંથા તેહના એક અક્ષર ઉપરિ જે પાડૂં નિજર કરયો તો ચોવીસ તીર્થ કરની તથા સંઘની । તથા શ્રી-હીરવિજયસૂરિ શ્રીવિજયસેનસૂરિ શ્રીવિજયદેવસૂરિની આજ્ઞા છં તે પ્રીછયો ॥ ઇતિ મંગલં ॥ સંવત ૧૬૭૨ વર્ષે ચૈત્ર વદિ ૧૪ બુધવારે ॥ શુભં ભવતુ ॥

પરિશિષ્ટ ઘ

સૂરતમાં થયેલી સાગર-વિજયની ચર્ચા સંબંધી પત્ર.

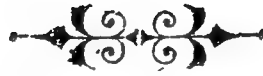
પે ૬૦ ॥ અપરં શ્રીપૂજ્યજી પંભાયતથી શ્રીવીજપુર પધારવાનંદ અર્થિ સિદ્ધિ કરી । અનુક્રમં સૂરતિ ઘણા આડંબરપૂર્વક પધાર્યા । તે સાગર

સાથના લોક દેખી ન સક્યા । તેણે જઈ નળાપ માજરમલિકનું મન મનાવી
 કહ્યું જે નળાપ સલામત અહારો અંથ શ્રીવિજયદેવસૂરિ પોટો કહ્યો છય ।
 તે ધરો કરાવી । અપાવો અનધ । જે અમ્હે પોટા પડ્યું । અનધ અંથ
 પોટો પડ્યો તો । અંથ પાણીમાહિં બોલવો અનિં ગુનહગારીના રૂપધ્યા
 હજર પ નળાપનધ આપર્યું । અનિં સાં શાંતિદાસઈ પણિ નળાપનધ
 ઘણું લિખું હતું જે માહરો અંથ જિમતિમ કરીનધ શ્રીવિજયદેવસૂરિ પામ
 ધરો લિખાવી અપાવયો । હું નળાપનધ ઘણો તોફા મોકલીસ । અનધ રતન
 આસકરણું પણિ નળાપનધ ઘણી લાલચિ દેષાડી જે નળાપ સલામત
 અમ્હારો અંથ જિમતિમ કરી ધરો કરી અપાવયો તો નળાપનધ વીસ સહસ્ર
 રૂપયાનો નફો થાસ્યો । તે ઉપરિ નળાપનધ કહ્યું જે લલી વાત । શ્રીવિજ-
 યદેવસૂરિના ચતી તેડાવી પૂછવું । તિવાર પછી નળાપનધ પોતાનાં માણસ આ-
 પણુ ડિપાશ્રય તેડવા સાર મોકલ્યાં । પછી શ્રીપૂજ્યજી શ્રીઆચાર્યજી
 ઉં શ્રીકુશલસાગર ગ । પં લાલકુશલગણિ દરબાર મોકલ્યા । નળાપનધ
 ઘણો આદર કીધો । વલતું નળાપનધ કહ્યું જે । તુલે શ્રીવિજયદેવસૂરિકું કહો
 જે સાગર સાથઈ ચર્યા કરી અંથ પોટો કરી ચાલો । તે ઉપરિ ઉંકુશલસાગર
 ગણિ પં લાલકુશલગણીઈ કહ્યું જે નળાપ સલામત અહોતો અહાવાદ
 મધ્યે તથા પાટણમધ્યે તં શ્રીશંકેશ્વર મધ્યે તં પંભાયત મધ્યે
 કિહાઈ ચર્યાની ના નથી કહી અનધ નળાપ હજુરપણિ ચર્યા કરવી । કબૂલ
 છઈ પણિ સભ્ય વિના ચર્યા ન થાય તે ઉપરિ નળાપનધ કહ્યું જે લલી વાત
 સભ્ય થાપીનધ ચર્યા કરાવીસિ । તે ઉપરિ ચર્યા કરાવ્યાની હા લણી
 તિવાર પછી સાગર ગૃહસ્થે પંભાયતથી સત્યસૌભાગ્ય તેડાવ્યો । તે આવ્યો ।
 આપણુ પણિ ઉં શ્રીધનવિજય ગં ઉં શ્રીધર્મચંદ્ર ઉં શ્રીલાવણ્ય-
 વિજય ગં પં મતિચંદ્ર ગં પં માણિક્યચંદ્ર ગં પં ઋદ્ધિવિજય
 ગં પ્રમુખ ગીતાર્થ તેડાવ્યા તે આવ્યા પછી । નળાપનધ કહ્યું જે ચર્યા કરો
 તે ઉપરિ આપણે સમસ્ત ગીતાર્થ કહ્યું જે લલી વાત સભ્ય કુણ તિવારનં ન-
 ળાપનધ કહ્યું તુલારા સભ્ય કોણ કહઉ તિવાર પછી આપણે ગીતાર્થ કહ્યું જે
 જૈન સભ્ય કર્યા જોઈ અહારા સાસ્ત્ર સમઝઈ ઇતિવારનં સાગરનં જાણું જે
 જૈન સભ્ય લાંચે પલટાસ્યઈ નહીં । તે ઉપરાંત નળાપનધ કહઉ જે
 નળાપ સલામત જૈન તુ સર્વ અમ્હારા દુસમન છઈ પછી નળાપનધ સાં
 શાંતિદાસનું મન રાખવા માટઈ કહઉ જે પ્રાણુ સભ્ય કર્યા જોઈ

અનંદ આહ્વાણ સભ્ય કરે પછી આપણે ગીતાર્થે આહ્વાણસભ્ય કરવા થાપી
 સમસ્ત ગીતાર્થતુ ઉપાશ્રય આવ્યા પછી તે થાપ ઉપરિ નખાપના માણસ તેડવા
 આવ્યા પછિ શ્રીપૂજ્યજીઈ શ્રીઆચાર્યજીઈ આપણા એ સમસ્ત ગીતાર્થ
 મોકલ્યા । ચચ્ચા કરવા સાર નખાપ હજુર પૂહતા । વલતો સાગરનુ સત્યસૌ-
 ભાગ્ય પણિ દરબારિ મધ્યે તેડાવ્યુ । તે પણિ આવ્યો । પછી સભ્ય
 પણિ આવ્યા નખાપ હજુરિ ચચ્ચા કરવા બધા । પછઈ સત્ય-
 સૌભાગ્યઈ પાંચ ખોલ પારસીઈ લિખાવ્યા હતા તે નખાપના હાથમાંહિ
 આપ્યા નખાપઈ સર્વ કાર્ય મુંકી ચચ્ચા કરાવવા માંડી । ઘડી ૪ લગઈ
 ચચ્ચા થઈ તે દિવસઈ તિમજ રહ્યું વલતા નખાપઈ આપણા સાથનઈ
 તથા સત્યસૌભાગ્યનઈ વઘા કીધી અનિં કહ્યું જે બીજિં દીનિં વહલા આવયો
 તે સર્વ ઉપાશ્રયે આવ્યા । શ્રીજી ર આગલિં માંડીનિ સર્વ વાત કીધી
 તે ઉપરિ બીજિં દીવસઈ । શ્રીઆચાર્યજીઈ સર્વજ્ઞસતક માંહિલા
 નવખોલ કાઢી પારસીઈ લિખાવી આપણા ગીતાર્થોનઈ આપ્યા તે
 વલતા નખાપ હજુર પુહતા અનિં કહિઉં જે નખાપ સલામત એ
 નવખોલનું જખાપ દેવશવો શતકમાંહિ એહવા ઘણા પોટા ખોલ છઈ.
 તિવારઈ નખાપઈ તે નવખોલ આપણા હાથચ્યું લેઈ સાગરસાથનઈ કહઉં
 જે એ નવખોલનુ મૂલગાં શાસ્ત્રની સમતિં જખાપ દિઓ । નહીતર તુહારો ગ્રંથ
 પોટો અનિં નખાપ કેવલ તહેનોજ હતુ પણિ શ્રીજી રના પુણ્યપ્રભાવથી તે વેલાં
 નખાપના મનમાંહિં એહવુંજ આવ્યું જે હું અહુક ન કરું તે ઉપરિ
 સભ્ય થાપ્યા જે આહ્વાણ તેહનઈ પણિ નખાપઈ સમ દેઈ કહું જે હુક
 હોઈ તે કહ્યો તે ઉપરિ ખોલ નવ સર્વ સભા સમક્ષ પૂછ્યા ખોલ ૩ નીજ
 તે દિવસઈ ચચ્ચા થઈ પણિ સત્યસૌભાગ્યઈ સર્વથા જવાબ ન દેવરાણો
 તિવારઈ સત્યસૌભાગ્ય પોટો પડ્યો અનિં નવાબ હજુર સભ્ય આહ્વાણે કહઉં
 જે એ ગ્રંથમાંહિં પોટા આણ્યા છઈ ગ્રંથ ખોટો પછઈ સર્વ સભાઈ બધા
 હતા તેણુઈ કહઉં જે ગુરૂલોપી સાગર પોટા પછિ સાગર નખાપનઈ દરબારિ
 પોટા પડ્યા હતા ફજેત થયા બાહિર કાઢ્યા અનિં આપણા શ્રીઉપાધ્યાય
 પન્યાંસનિં નખાપઈ કહઉં જે તુહારા ગુરૂ સાચા સાગર પોટા પછઈ આપણા
 સમસ્ત ગીતાર્થ નખાપઈ વઘાય કીધી ગાજતઈ વાજતઈ શ્રીજીને ચરણે
 આવ્યા ગામ સારામાંહિં ગુરૂલોપી સાગર ફજેત ફિટ ફિટ થયા તથા વલતા
 વલી નખાપઈ સભ્ય ભટ્ટનઈ કહઉં જે ખેહુનઈ તુલ હજુરિ બધસારી ચચ્ચા
 બીજ ખોલની કરાવો તે ઉપરિ ભટ્ટ હજુરિ પણિ આપણે ગીતાર્થે સત્યસાભા-

ગ્ય સાચિ ચચ્યા કીધી તિહાં પણિ સલસૌભાગ્ય ષોટા પડયો પછઈ
 નળાપઈ સભ્યનિં તેડી પૂછું કુણુ ષોટા તિવારઈ સભ્યે કહઈ જે શ્રીવિજય-
 દેવસૂરિ સાચા અનઈ સાગર ષોટા તિવાર પછી સાગર ગુરૂઓપીનઈ નળાપઈ
 ઘણું ફજેત કીધા અનિં શ્રીપૂજ્યજી શ્રીઆચાર્યજીનિં ઘણું માંન મહત્ત
 દધનિં સિદ્ધિ કરાવવાની રજા દીધી વલતા શ્રીપૂજ્યજી સર્વ પરિવાર સહિત
 ચૈ૦ શુ૦ ૮ દિને ઘણા આડંબર પૂર્વક વીજપુર ભણી સિદ્ધિ કરી ગાઉ ૩
 ગામ કુંભારીઈ પધાર્યા તિવાર પછો સાગરનઈ સારમ્ ગામઈ ઘણુંજ
 ફિટ ફિટ ફજેત કીધા માટિ ઘણું રીસઈ બલ્યા તે ઉપરિ નવો ફશદો
 ઉપાઈ નળાપનું મન મનાવી શ્રીપૂજ્યજીનઈ પાછા વાલવા સાડ અસવાર
 રપ યાદા રપ મોકલ્યા કહું જે ગ્રંથ સાચો લિખી આપઈ તો ચાલવા
 દેયો નહી તો ઇલાં તેહના વજીરનઈ તેડી આવયો. વલતા તે નળાપના માણસ
 શ્રીપૂજ્યજી પાસઈ કુંભારીઈ આવ્યા શ્રીપૂજ્યજીનઈ ઘણુંઈ કહું જે
 ગ્રંથ ખરો લિખી આપો વલતું શ્રીપૂજ્યજીઈ આસિં દીધું જે ષોટા ગ્રંથ તે
 અલ્લે ખરો કિમ લિખી આપું વલતું નળાપને માણસે નળાપનઈ અરજ કુંભા-
 રિઆર્થી લિખી જે શ્રીવિજયદેવસૂરિ સર્વથા ગ્રંથ ખરો લિખી નાપઈ
 તિવારમ્ નળાપઈ તેહોનઈ લિખી મોકલ્યું જે શ્રીવિજયદેવસૂરિના વજીર
 યતીનઈ તેડી આવયો પછો નળાપને માણસે શ્રીપૂજ્યજીનઈ કહઈ જે તુહારા
 વજીર મોકલો તે ઉપરિ શ્રીપૂજ્યજીઈ સર્વ ઉપાધ્યાય સર્વ પન્યાસ તિહાં
 મોકલ્યા નળાપ હજૂર ગયા તિવારમ્ નળાપઈ કહું જે ગ્રંથ ષોટા છઈ તોહઈ
 પણિ માહરી પાતરિ ખરો લિખી આપો વલતો ભય પણિ ઘણુંજ દેખાડયો
 વલતું ગીતાર્થે નળાપનઈ કહું જે મરણુ કબૂલ કરીસ્યઈ પણિ લિખું નહી
 આપીઈ. પછઈ નળાપઈ દિન ૨ લગઈ યતી બઈસારી મુંકયા વલતા યતી
 મરણીક બાણી રજા દીધી અનિં શ્રીપૂજ્યજીનું શ્રીઆચાર્યજીનું પુણ્ય
 એહવું જે સર્વ ભલું થઈ આવ્યું અનિં જેણુ અધમ કીધો હતો તેહનઈ
 સીધ લાગી નળાપઈ ઉદયસિંઘ કીડાનઈ પાસડે મરાવી બંદીપાનઈ ઘાલી સવા
 મણુની એકદંડી બેડી પહિરાવી ઘણું માનબ્રજ તેહનઈ કીધા સવ્રમ્ ગામિં
 ઘણું ફજેત થયા છઈ અનઈ શ્રીપૂજ્યજી શ્રીઆચાર્યજી ઘણા આડંબર સહિત
 કુંભારીઆથી પધાર્યા તેણુ કરી શ્રીજિનશાસનની ઘણી ઉન્નતિ થઈ છઈ
 તે માટઈ કોઈ સાગર સાથનો વેપધારી તથા ગૃહસ્થ અધિકું આણું લિખઈ
 તે ધર્મર્મ માણસઈ ન માનવું સહી તથા શ્રી આચાર્યજી ગામ મેતા
 સૂરતિથી ગાઉ ૧૨ હોઈ તિહાંથી શ્રીપૂજ્યજીનઈ વાંદીનઈ ભરૂઆચિ વડોદરા

નડીઆદમાંહિ થઈ અહમ્મદવાદ ધણુ આડંબર સહિત સાં. રેતન પનજી
 સાં વાઘજી સાં ઋષભદાસ સાં વૃધૂઆ સાં વચ્છરાજ પ્રમુખ સમસ્ત
 સંઘ નડીઆદ સૂધી સાહમ્મા આવી પધરાવ્યા છઈ. તે આસિરિ સમાચાર
 તથા સૂરતિના મામલા આસિરી કેતકાષ્ટક સમાચાર સંઘના લેખથી પ્રીછયો. ।
 તથા એ સમાચાર એણુઈ પાસઈ લિખી જણાવયો ॥ શ્રીદેવજીહારયો ॥
 ઇતિ મંગલં.

॥ अहम् ॥

રાસ-સાર.

શ્રીવિજયતિલકસૂરિના જીવનચરિત્રને ઉદ્દેશીને, શ્રીધર્મસા-
ગર ઉપાધ્યાય અને તહેમણે કરેલી પ્રરૂપણાઓને પ્રકટ કરવાના
ધરાદાથી શ્રીમુનિવિજયઉપાધ્યાયના શિષ્ય પં. દર્શનવિજય-
જીએ બરહાનપુરમાં, શ્રીમનમોહનપાર્શ્વનાથના પ્રસાદથી આ
રાસ રચ્યો છે.

કવિએ મુખ્ય રીતે બે અધિકારમાં આ રાસ વિભક્ત કર્યો
છે. અને તે બન્ને અધિકારો પૂર્ણ કર્યાના સંવતો જુદા જુદા
આપ્યા છે. પ્રથમ અધિકારનો સંવત આ આપ્યો છે:—

“ તાસ સીસ પલણુછ બહુ ભગતિં દર્શનવિજય જયકારી જ;
સસિ રસ મુનિ નિધિ વરસિં રચીઓ રાસ ભલો સુખકારી જ. ૧૫૩૩
માગસિર વદિં અષ્ટમી રવિ હસ્તિં સિદ્ધિયોગ અતિપાસ જ;
નયર બરહાનપુર મંડણ મોટો શ્રીમનમોહનપાસ જ. ” ૧૫૩૪

(સં. ૧૬૭૯ ના માગશર વદિ ૮ રવિવાર)

બીજા અધિકારનો સંવત આ છે:—

“ સંવત સસિ રસ નિધિ મુનિ વરસિં પોસ સુદિ રવિકર યોગિં જ;
રાસ રચીઓ એ આદર કરીનછ શાસ્ત્રતણુછ ઉપયોગિં જ. ૨૧૬
(સં. ૧૬૯૭ પોસ સુદિ રવિવાર)

આ રાસના બીજા અધિકારમાં વિશેષ કરીને કવિએ વિજય-
લક્ષ્મીસૂરિનું વૃત્તાન્ત આપ્યું છે.

આ રાસ, કવિ પં. દર્શનવિજયે પોતે બરહાનપુરમાં લખેલી
પ્રતિ ઉપરથી સંશોધિત કરવામાં આવ્યો છે.

પ્રારંભમાં કવિએ તીર્થંકર, આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, અને
સાધુને નમસ્કાર કર્યા પછી સુધર્માસ્વામીથી લઈ કરીને શ્રીવિજય-
સેનસૂરિ સુધીની પાટ પરંપરા બતાવી છે. રાસનાયક શ્રીવિજયતિ-
લકસૂરિ, શ્રીવિજયસેનસૂરિની પાટે થયા છે. એમ બતાવ્યા પછી
કવિએ આ રાસ રચવામાં પાંચ કારણો બતાવ્યા છે:—૧ વિજ-
યદાનસૂરિએ, શ્રીહીરવિજયસૂરિને પોતાની પાટે સ્થાપ્યા અને તે
વખતે એક એ વચન કહ્યું કે—‘જેને પદ આપો તેને ‘વિજય’
યુક્ત નામ આપવું’ તે, ૨ શ્રીહીરવિજયસૂરિએ અકબરબાદશાહને
પ્રતિબોધી વિજય મેળવ્યો તે. ૩ શ્રીવિજયસેનસૂરિએ ત્રણસો બ્રાહ્મણોને
જીતી વિજયતા પ્રાપ્ત કરી તે. ૪ શ્રીવિજયતિલકસૂરિ ગચ્છધારી થ-
વામાં વિજય પામ્યા તે. અને ૫ શ્રીધર્મસાગરઉપાધ્યાયે ગચ્છની પરં-
પરા લોપી અને તેમની પક્ષમાં થયેલા ગચ્છપતિ શ્રીવિજયદેવસૂરિને
ઉત્થાપીને, શ્રીવિજયતિલકસૂરિ પાટે આવ્યા અને પાટપરંપરા દીપાવીને
વિજય પામ્યા તે. ત્યહાર પછી રાસનું વર્ણન આવી રીતે આપ્યું છે.

જન્મસ્થાન.

શ્રીવિજયતિલકસૂરિ ગુજરાત દેશમાં આવેલા વીસલનગરના
રહીશ હતા. આ વખતે વીસલનગરની જાહોજલાલી અપૂર્વ હતી.

૧ શ્રીવિજયદાનસૂરિ પછી, જહેને પદ આપવું તેને ‘વિજય’ યુક્ત
આપવું, આ નિયમ થવામાં કારણ આ બન્યું હતું:—“એક વખત શ્રીવિજ-
યદાનસૂરિને, સ્વપ્નમાં આવીને શ્રીમણિલદ્રયક્ષે કહ્યું કે—તહમારે વિજયશાખાએ
પાટ સ્થાપન કરવો અને તહારા નામ પૈકીનો એક અક્ષર લઈને નામ આપવું.
તહમારા ગચ્છમાં કુશલપણું કરીશ. અને ગચ્છપાટ વિજયવંત થશે.” ૪૧
પાનાની પદાવલી.

બાદશાહ અકબરના તાબાનું આ શહેર હતું. અહિં અનેક ધનાઢ્ય અને ગુણવાન પુરૂષો રહેતા હતા, જહોમાં દેવજી નામનો શ્રાવક, કે જે શ્રાવકોના એકવીસ ગુણે કરીને યુક્ત હતો, મુખ્ય હતો. દેવજી અરિહંતદેવ ઉપરની સાચી શ્રદ્ધાવાળો હતો. સાચા ગુરૂની હમેશાં સેવા કરતો અને જિનભાષિત ધર્મનું શ્રવણ કરી હમેશાં તે પ્રમાણે વર્તવા પ્રયત્નશીલ રહેતો. આ દેવજીને જયવંતી નામની સુશીલા સ્ત્રી હતી. આ જયવંતી સ્ત્રીને શુભ સ્વપ્નપૂર્વક એક એક વર્ષના આંતરે બે પુત્રો થયા:- ૧ રૂપજી અને ૨ રામજી. આઠ વર્ષની ઉંમર પછી બન્નેને લણાવીને હોંશીયાર કર્યા.

દીક્ષા.

આ વખતે ખંભાત શહેર પણ પૂર જાહોજલાલીમાં હતું. કોટ્યાધીશો અને લક્ષાધિપતિઓ અહિં ઘણા હતા. અહીં સંઘવી ઉદયકરજી નામનો એક ગૃહસ્થ રહેતો હતો. આ ગૃહસ્થે જિનપ્રાસાદો કરાવ્યા ઉપરાંત કેટલાક ઉપાશ્રયો પણ કરાવ્યા હતા. જિનખિંબોની પ્રતિષ્ઠાઓ કરાવી હતી અને કેટલીએ વખત તહેલે ‘સંઘવી’નું તિલક પણ સંઘ તરફથી મેળવ્યું હતું. વળી સોની તેજપાલ નામનો ગૃહસ્થ પણ અહિં રહેતો હતો. આ સોની એક ધર્મિષ્ઠપુરૂષ હતો. જિનમંદિર, જિનખિંબ, પોશાલ વિગેરે કરાવામાં ઘણું દ્રવ્ય ખર્ચ કર્યું હતું. સાતે ખેત્રોને તે હમેશાં પોષતો હતો. વળી આણે સવાલાખ રૂપિયા ખરચીને શ્રીસિદ્ધાયલજી ઉપરના ઋષભદેવના મૂર્તિમંદિરનો જીર્ણોદ્ધાર પણ કરાવ્યો હતો. અહિં પારેખ રાજાના અને વજીઆ નામના બે ભાઈઓ પણ રહેતા હતા. આ ભાઈઓએ પણ ઘણાં ગામોમાં જિનમંદિરો કરાવ્યાં હતા. મખમલ, મશરૂ વિગેરેના ઉત્તમોત્તમ ચંદરવા-પૂઠિયાં ઉપાશ્રયો અને જિનમંદિરોમાં મૂક્યા હતા. એક વખત આ બન્ને ભાઈઓને જિનખિંબોની પ્રતિષ્ઠા કરાવાનો વિચાર થયો. તહેમણે શ્રીહીરવિજયસૂરિજીની આજ્ઞાથી આચાર્યશ્રી વિજયસેનસૂરિજીને પોતાના નગરમાં પધરાવ્યા. ઘણા દેશ, ન-

ગર અને ગામોના સંઘોને નોતર્યા. સારા દિવસે શ્રીસૂરિજીએ પ્રતિષ્ઠા પણ કરી.

આ વખતે વીસલનગરનો દેવજીશાહ, કે જહેનું નામ પહેલાં લેવામાં આવ્યું છે, તે પણ આવ્યો હતો. આચાર્યશ્રીનો ઉપદેશ સાંભળીને આ દેવજીશાહના હૃદયમંદિરમાં વૈરાગ્ય ઉદ્ભવ્યો. તહેજે સંસારને અસાર સમજીને દીક્ષા લેવાનો વિચાર કર્યો. એટલુંજ નહિં, પરંતુ પોતાના કુટુંબને એકઠું કરીને તમામે-પોતે, પોતાની સ્ત્રી જયવંતી અને પોતાના બન્ને પુત્રો-રૂપજી અને રામજી, એ ચારે જણે દીક્ષા લેવાનો નિશ્ચય કર્યો. આચાર્યશ્રી પાસે જઈને દીક્ષા આપવા પ્રાર્થના કરી. તેથી સૂરિજીએ પોતાને હાથે દીક્ષા આપી.

રૂપજી અને રામજી, કે જેઓનું નામ અનુક્રમે રત્નવિજય અને રામવિજય રાખવામાં આવ્યું હતું. તેઓ બન્ને બુદ્ધિશાલી અને વિદ્યા ભણવાને લાયક હોવાથી સૂરિજીએ તેઓને વિદ્યાભ્યાસમાં જોડી દીધા. દૈવયોગે રત્નવિજય થોડાજ વખતમાં પોતાનું આયુષ્ય પૂરૂં કરી સ્વર્ગે પહોંચ્યા. રામવિજયને સૂરિજીએ ઘણો અભ્યાસ કરાવ્યો. નીતિ, વ્યાકરણ, ન્યાય, જ્યોતિષ અને એવા જુદા જુદા વિષયોનો તહેને જ્ઞાતા બનાવ્યો. તદનન્તર શ્રીરામવિજયમાં સારી રીતે યોગ્યતા આવ્યા પછી તહેને સૂરિજીએ પંડિતપદ આપ્યું.

કુમતિકુદાલ ગ્રંથ જલશરણ.

આ રાસમાં, વિજયતિલકસૂરિને ‘સૂરિપદવી કેમ થઈ’ એ બતાવતાં કવિએ, તહેના મૂલ કારણીભૂત ધર્મસાગર ઉપાધ્યાયને માનીને, તહેમનો (ઉપાધ્યાયજીનો) પ્રસંગ હાથમાં ધર્યો છે.

આચાર્ય શ્રીહીરવિજયસૂરિજી, શ્રીધર્મસાગર ઉપાધ્યાય અને રાજવિમલવાચક, એ ત્રણ જણ એક સાથે અભ્યાસ કરતા હતા. તેઓ ઘણા પ્રેમપૂર્વક શાસ્ત્રાભ્યાસ કરીને વિ-

દાન થયા. પરંતુ, એકજ ગુરૂની પાસે ત્રણે જણે અભ્યાસ કરવા છતાં કરમને આધીન થઈ મતિભેદથી ધર્મસાગરને તે વિપરીત પરિણમ્યું. આ વિષયમાં કવિએ આ ત્રણેની ક્ષીરકદંબક ઉપાધ્યાયના શિષ્ય-નારદ, વસુ અને પરવતની સાથે સરખામણી કરી છે.

ધર્મસાગરઉપાધ્યાયે ‘કુમતિકુદાલ’ નામનો એક નવો ગ્રંથ બનાવી અલિનવ પંથ માંડવા પ્રયત્ન કર્યો. તેઓ પોતાનાં વખાણ, અને ખીન્ન પક્ષની નિંદા કરવા લાગ્યા. તહેમના ગ્રંથમાં ધર્મથી ઘણું વિપરીતપણું જોવામાં આવ્યું. અને તેવી પ્રરૂપણા પણ કરવા લાગ્યા. આ વાતની જ્યહારે વિજયદાનસૂરિજીને માલૂમ પડી, ત્યહારે તહેમણે વીસલનગર આવીને, નગરના ઘણા લોકોની સાક્ષીએ તે ગ્રંથને પાણીમાં ઝોલાવી દીધો. ગુરૂ આજ્ઞાથી આ ગ્રંથ સૂરચંદ પંન્યાસે પાણીમાં ઝોલ્યો હતો.

ગ્રંથને પાણીમાં ઝોલ્યા ઉપરાંત પણ ધર્મસાગરજી પાસે એ પ્રમાણે લખાવી લીધું કે—‘આ ગ્રંથની પ્રરૂપણા કરવી નહિં, વિજયદાનસૂરિ કહે તે પ્રમાણે વર્તવું’, અને તહેમની આજ્ઞા વિના જે કંઈ કહે, તે અપ્રમાણ છે.’

શ્રીધર્મસાગર ગરુડ બહાર.

આ પછી શ્રીધર્મસાગર અહમદાવાદમાં આવ્યા, અને મહેતા ગદાને પોતાના પક્ષમાં લઈ કરીને પાછી તે ગ્રંથની પ્રરૂપણા કરી. અને ખીન્ન પણ કેટલાક શ્રાવકો રાગી કર્યા. આ વખતે રાજવિમલવાચક અહમદાવાદમાંજ હતા. તહેમની પાસે આવીને ગલરાજ શ્રાવકે પૂછ્યું કે:—‘તહેમે કંઈ પ્રરૂપણાને માનો છો?’ શ્રીરાજવિમલે કહ્યું:—‘જહે પ્રમાણે શ્રીવિજયદાનસૂરિ કહે છે, તે પ્રમાણે હું માનું છું.’

ગલરાજે કહ્યું:—‘જહે પ્રમાણે શ્રીધર્મસાગરઉપાધ્યાય કહે છે, તે પ્રમાણે જો ન માનવું હોય, તો અહીંથી રવાના થાઓ’ શ્રીરાજવિમલ ત્યાંથી વિદાય થયા, એટલે તહેમની પાછળ ઘાતક લોકો

મોકલ્યા, પરન્તુ બનવા કાળ એવો કે-ઘાતકલોકો માતર ગયા,
જ્યહારે રાજવિમલવાચક ઘણા સાધુઓ સાથે ધોળકે પહોંચ્યા.

એ પ્રમાણે ગુરૂઆરાધક મુનિઓને અમદાવાદથી એવી રીતે
ચાલ્યા જવું પડ્યું કે-બહારી લાવેલી ગોચરીને, ન તો વાપરવાનો
વખત મળ્યો, કે ન પરઠવવાનો.

આ હકીકત, જ્યહારે ચારે તરફ ફેલાઈ, અને શ્રીવિજયદાન-
સૂરિને રાધનપુરમાં માલૂમ પડી, ત્યહારે સૂરિજીએ વિક્રાન
સાધુઓને એકઠા કર્યા. અને દરેકની સમ્મતિપૂર્વક ગરુડ બહાર
કર્યાનો એક પત્ર લખ્યો. પરન્તુ આ પત્ર લઈને ધર્મસાગર ઉપા-
ધ્યાયને આપી આવે કોણ? સૂરિજીએ કહ્યું કે-કોઈ સાધુ, તેના હાથમાં
જઈને આપી આવે તહેવો છે? ઝટ તહેમાંથી એક મુનિએ હા પાડી,
અને તે પત્ર લઈને અમદાવાદ આવ્યા. સભામાં આવીને ધર્મસાગર
ઉપાધ્યાયને પત્ર આપ્યો, અને કહ્યું કે-‘ધર્મસાગરને ગરુડ બહાર
કર્યો છે.’

એમ કહીને જહેવો તે પાછો વળ્યો, તરતજ તહેની પાછળ
ગલરાજે ધાઓ ! મારો ! કરતા માણસો દોડાવ્યા. પરન્તુ તે સાધુ
હાથમાં આવ્યો નહિ. પાછળ થયેલા સુભટો ખોજવા લાગ્યા, મુનિને
એક શ્રાવકે પોતાના ઘરમાં સંતાડી દીધો. તહેણે બે દિવસ પોતાના
ઘરમાં રાખીને પછી એક દિવસ રાત્રે સાધુને રવાના કરી દીધો. કુ-
શલતાપૂર્વક તે ગુરૂ પાસે પહોંચી ગયો. ગુરૂએ ઘણી શાખાશી
આપી. શ્રીધર્મસાગરને ગરુડ બહાર કર્યાની વાત જહેમ જહેમ
શ્રાવકોએ જાણી, તેમ તેમ તેઓને આહારની પણ તકલીફ
પડવા લાગી.

પાછા ગરુડમાં લીધા.

આવા સમયમાં શ્રીસકલચંદ્ર ઉપાધ્યાય અમદાવાદ આવ્યા.
તહેમણે શ્રીધર્મસાગરજીને કહ્યું કે-“આપ આમ શામાટે

કરો છો ? જે પ્રમાણે ગચ્છનાયક કહેતા હોય, તે પ્રમાણે કરવું જોઈએ. અમદાવાદથી અન્યત્ર જશો, તો અન્ન-પાણી પણ પામશો નહિં. તે માટે ગુરૂનું કહેવું માનો, અને હૃદયમાં ધારણ કરો. ” ધર્મસાગરજીએ કહ્યું:—“ હવે હું ત્યાં જઈ પણ કેવી રીતે શકું ? અને મહુને તેઓ રાખે પણ કેમ ? અને જો તહીં આ વાત હાથમાં લેતા હો, તો ચાલો હું તૈયાર છું. ”

સકલચંદ્ર ઉપાધ્યાયે તે વાત સ્વીકારી, અને સાગરજીને લઈ રાધનપુર ગયા. શ્રીધર્મસાગર ઉપાધ્યાયને બહાર રાખી સૂરિજીને સમાચાર આપ્યા. સૂરિજીએ સ્પષ્ટ કહ્યું કે—‘મહારે તહેનું કામ નથી.’

સકલચંદ્રવાચકે કહ્યું—“મહારાજ ! છોડ ક છોડ થાય, પરંતુ માઆપ તો સહન જ કરતાં આવે છે. હવેથી આપ જે પ્રમાણે આદેશ કરશો, તે પ્રમાણે તે વરતાવ કરશે. માટે આપ તહેને ગચ્છમાં લઈ લ્યો. હવે પછી જો તે આજ્ઞા વિરૂદ્ધ કામ કરે, તો, તેને વધારે શિક્ષા કરવી. ”

સૂરિજીએ કહ્યું:—“ જો તહેની ગચ્છમાં આવવાની ઇચ્છા હોય તો ‘પૂર્વસૂરિનું વચન હું સદહુ છું’ એ પ્રમાણે—હું કહું તેમ લખી આપે. ”

ધર્મસાગર ઉપાધ્યાયજીએ તે વાત સ્વીકારી. તહેમણે ગુરૂએ કહ્યા પ્રમાણે પટો લખી આપ્યો. અને તેજ પ્રમાણે મનમાં સદહુણા કરી. સાગરજીએ જે જે વાતના મિચ્છામિદુક્કડ લીધા, તે તે બધા બોલ લખાવી લીધા. જે પટો લખવામાં આવ્યો, તહેની અંદર અનેક મતાં અને સાક્ષીઓ પણ થઈ. આ પટો વિજયદાનસૂરિએ સં. ૧૬૧૭ ની સંવત્સરીની મિતિએ રાધનપુરમાં બહાર પાડ્યો. આની અંદર મુખ્ય બે વાતો લખી:—

૧ સાતથી અધિક નિહનવ છે, એમ કહેનાર ગચ્છનો કપકો પામશે.

ર પ્રતિમા સંબંધી જેમ પરંપરા ચાલી આવે છે, તેમ ચાલવું.

આમાં શ્રીહીરવિજયસૂરિ, સકલચંદ્રવાચક, ધર્મસાગરવાચક, પંન્યાસ વિજયહંસ, રૂપન્નપિ, કુંશલહર્ષ, શ્રીકરણ, વાનરન્નપિ, સૂરચંદ પંન્યાસ અને ન્નપિહાપા એ બધાઓનાં મતાં કરાવ્યાં.

ખાસ કરીને શ્રીહીરવિજયસૂરિ, સકલચંદ્રવાચક, ધર્મસાગર અને વાનરન્નપિ એ ચારે જણે ઉપરનીજ હકીકતનો એક પત્ર લખીને અમદાવાદના ગલરાજ ઉપર મોકલ્યો. અને તે પ્રમાણે માનવા જણાવ્યું.

બીજી તરફ ધર્મસાગરજીએ, ચતુર્વિધ સંઘના નામથી એક લેખ લખી આપ્યો, તેમાં એ લખ્યું કે—

“ મહેં જહે નવા પાંચ નિહનવોની પ્રરૂપણા કરી છે, તેનો મિચ્છામિ દુક્કડ દઉંછું. કુમતિકુદાલ નામના ગ્રંથના પંથને હું છોડુંછું. પહેલાં તહેની જે સદહણા કરેલી, તેનો મિચ્છામિદુક્કડ દઉંછું. પટ્ટપવી, ચતુઃપવી જે હું નહોતો સદહતો, તે પણ હું ગુરના કહેવા પ્રમાણે સદહુંછું. સાત બોલને પણ હું હવે હૃદયથી સદહુંછું. ચતુર્વિધ સંઘની જહે મહેં આશાતના કરી, તેનો મિચ્છામિદુક્કડ દઉંછું. વળી પાંચ ગચ્છવાળાઓનાં ચૈત્યોને હું ઉત્થાપતો તહેને ન ઉત્થાપતાં હવે હું પાંચેનાં ચૈત્યોને ખામણાંપૂર્વક વાંદુંછું. ”

એ પ્રમાણે તયરવાડામાં શ્રીવિજયદાનસૂરિ સમક્ષ સકલ સંઘની સામે મિચ્છાદુક્કડ લીધા.

આ પછી સંવત્ ૧૬૧૯ ના માગશર સુદિ ૧ ના દિવસે શ્રીવિજયદાનસૂરિએ બીજું એક આજ્ઞાપત્ર બહાર પાડ્યું. તહેની અંદર એ લખવામાં આવ્યું કે:—

“ પરંપરાગત ગચ્છમાં જહે સમાચારી ચાલતી હોય, તેથી આઘી-પાછી કે વિપરીત કોઈએ ન કરવી. વળી

ગરબ વિરૂદ્ધ નવો વિચાર કોઈએ ન કરવો, અને જો કોઈ વિરૂદ્ધ વિચાર કરશે, તો ગરબનો ઠપકો પામશે. ”

આ લેખમાં હીરવિજયસૂરિ, સકલચંદ્રવાચક, રાજ-વિમલ ઉપાધ્યાય, ધર્મસાગર ઉપાધ્યાય, પં० શ્રીકરણ, શ્રીસૂરચંદ, કુશલહર્ષ, વિમલદાન, અને સંયમહર્ષ વિગેરે જે જે સાધુઓ સાથે હતા, તેમનાં મતાં કરાવ્યાં. અને પછી આ લેખ સર્વત્ર મોકલાવ્યો. આટલું થયા પછીજ ધર્મસાગરને ગરબમાં લીધા.

તદનન્તર સં. ૧૬૨૨ માં શ્રીવિજયદાનસૂરિ વડાવલીમાં સ્વર્ગે પધાર્યા. શ્રીવિજયદાનસૂરિ પછી તેમની પાટે શ્રીહીરવિજય-સૂરિ થયા. શ્રીહીરવિજયસૂરિએ, શ્રીજયવિમલને આચાર્યપદ આપી, તેમનું વિજયસેનસૂરિ એવું નામ સ્થાપ્યું.

ધર્મસાગરજીનો એક વધુ ગ્રંથ.

કર્મની વિચિત્ર ગતિ છે. કર્મથી રાય તે રંક થાય છે, જાણુ પણ અજાણુ થાય છે, મનુષ્યો અભિમાન ધરે છે, તે પણ કર્મથીજ. સુમતિ પણ કર્મથીજ કુમતિને ધારણ કરે છે, કર્મથીજ જીવ પોતાની કર-ણીને દહે છે, અનેક શાસ્ત્રો લાણુવા છતાં કર્મથીજ મનુષ્યો વિવેકને છોડી દે છે, કર્મથીજ રોહિણી ઘણું જ્ઞાન લાણુવા છતાં અજ્ઞાનતાથી નરકે ગઈ. કર્મથીજ જમાલિએ વીરવચન માન્યું નહિ, અને કર્મથી પ્રેમલાલચ્છી ઉપર આજ આવ્યું. તેવી રીતે શ્રીધર્મસાગર પણ કર્મને આધીન થ-ઈને વારંવાર ગુરૂને સહામે થયા. પહેલાં બે વાર શિક્ષા આપી, તો પણ તેઓને સ્નાન આવી નહિ. તેઓ તો પોતાના મતને સ્થાપન કરનારા એક પછી એક છાના છાના નવા નવા ગ્રંથો બનાવતાજ રહ્યા.

તેમણે એક ‘ પ્રવચનપરીક્ષા ’ નામનો ગ્રંથ બનાવ્યો, અને તે ગ્રંથ ગુરૂ (હીરવિજયસૂરિ) ની આગળ ધરીને કહ્યું કે—

‘ આ ગ્રંથ આપની ઇચ્છા મૂજબ શોધીને તેનો દેશ-વિદેશમાં પ્રચાર કરાવો. ’

હીરવિજયસૂરિજીએ આ વાત સ્વીકારી. અને ખુશી પ્રજ્ઞ થયા. સૂરિજીએ ચાર ગીતારથોને તે ગ્રંથ શોધવા આપ્યો. આ ગીતારથો ધર્મસાગરના મળતીયા હતા. તેઓએ વગર શોધે કેટલાક દિવસો રાખીને પછી ‘શોધી લીધો’ એમ કહી ગુરૂને આપ્યો. ગુરૂ નિષ્કપટ હતા, તેઓએ ધર્મસાગરજીનો આંતરિક મર્મ જાણ્યો નહિ. ઝટ સૂરિજીએ ગ્રંથ વાંચવાનો આદેશ આપ્યો અને દેશ-વિદેશમાં તે ગ્રંથનો પ્રચાર પણ થવા લાગ્યો.

ખીજી તરફ સં. ૧૬૨૮ ની સાલમાં, લોંકાના આગેવાને પોતાનો મત તજીને હીરવિજયસૂરિની આજ્ઞા માનવી શરૂ કરી. શ્રીહીરવિજયસૂરિ અકબરના દરબારમાં.

આ પછી શ્રીહીરવિજયસૂરિને અકબરપાદશાહે પોતાને ત્યાં તેડાવ્યા, સં. ૧૬૩૬ ની સાલમાં શ્રીસૂરિજી પાદશાહને મળ્યા. સૂરિજીના ઉપદેશથી પાદશાહ ઘણું ખુશી થયો. તેણે સૂરિજીને પ્રાર્થના કરી કે—“આપને જે જોઈએ તે માંગો. દેશ, ગામ, ધન, હાથી, ઘોડા, જે માંગો તે આપવાને હું તૈયાર છું.”

સૂરિજીએ કહ્યું:—‘અમે સાધુ છીએ, અમ્હારે તે વસ્તુઓ પૈકી કંઈપણ ખપી શકેજ નહિ.’

પાદશાહે કહ્યું:—‘જ્યહારે એમ છે, તોપણ કંઈ ને કંઈ તો આપ માગણી કરોજ.’

સૂરિજીએ છેવટે જણાવ્યું કે—‘જે તહમારી એવીજ ઇચ્છા છે, તો જ્યહાં જ્યહાં આપની આજ્ઞા ચાલતી હોય, તે તમામ સ્થળે કોઈ જીવ ન મારે, એવો હુકમ કાઢવો જોઈએ. ગાય, ભેંશની જકાત ન લેવી અને તમામ તીર્થોમાં લેવાતાં મૂડકાં પણ મુકત કરી દેવાં જોઈએ.’

પાદશાહે સૂરિજીના વચનથી એક વર્ષમાં છ માસ જીવદયા પ્રવર્તીવી. જીજીઓ વેરો મુકત કર્યો. અને એવાં જે જે વચનો સૂરિજીએ કહ્યાં, તે બધાં માન્ય કર્યાં.

ધર્મસાગરની ધાંધલ.

આવા પ્રસંગમાં ગુજરાતની અંદર ધર્મસાગરજીએ પાછી ધાંધલ ઉઠાવી. ઠેકાણે ઠેકાણે કલેશો થવા લાગ્યા. પરપક્ષવાળાઓને બિલકુલ મળવાનું બંધ કર્યું. ખરતરગચ્છવાળાઓ સાથે પાટણમાં મહોટો વિવાદ ઉભો થયો. શ્રાવકોને ઘણાજ અરથમાં ઉતરવું પડ્યું. અને ઠેકાણે ઠેકાણે સાગરજીના અનેક દુશ્મનો ઉભા થયા.

જ્યહારે આ વાત હીરવિજયસૂરિએ સાંભળી, ત્યહારે તેઓ શીઘ્ર બાદશાહની સમ્મતિ લઈને ગુજરાતમાં આવ્યા. સૂરિજીએ પાટણમાં આવીને, વર્તમાનમાં ચાલતી તમામ ધાંધલ દેવી રીતે શાન્ત કરી દેવી, એ સંબંધી વિચાર કર્યો. અને એ વિચાર કરીનેજ સૂરિજીએ ખાર બોલનો પટો બહાર પાડ્યો.

સૂરિજીના ખાર બોલ.

પ્રથમ બોલ—શ્રીધર્મસાગરજીએ પોતાના ગ્રંથમાં લખેલ કે—પોતાની શક્તિ હોય તો પરપક્ષીને પાછા પાડવા અને કષ્ટ આપવું, એટલા માટે પ્રથમ બોલ એ કાઢ્યો કે—‘કોઈએ પરપક્ષીને કઠિણ વચન ન કહેવું.’

બીજો બોલ—સાગરજીનું કહેવું છે કે—‘પરપક્ષી નોકાર ગણીને પાપ વધારે છે, તેનું ધર્મ-કર્મ અનુમોદવા યોગ્ય નથી.’ તે બોલું છે. પરપક્ષી જે કંઈ ધર્મ કરે તે, અનુમોદવા યોગ્યજ છે. કેમકે જ્યહારે મિથ્યાત્વીમાં રહેલા માર્ગાનુસારીના ગુણો અનુમોદવા યોગ્ય છે, તો પછી જૈનમાંજ રહેલા પરપક્ષીનું શું કહેવું ?

ત્રીજો બોલ—જે કોઈ વિપરીત પ્રરૂપણા કરશે, પરંપરા અને શાસ્ત્ર વિરૂદ્ધ જે અશુદ્ધ પ્રરૂપણા કરશે અને ગચ્છનાયકને પૂછ્યા વિના કંઈ કાર્ય કરશે, તે ગચ્છનાયકના ઠગકાને પાત્ર થશે.

ચોથો બોલ—સાગરજીએ પોતાના ગ્રંથમાં લખ્યું છે કે— ‘પરપક્ષીએ ગ્રહણ કરેલ દેહરાં, જિનવરનાં બિંબ તે હોળીના રાજ

જેવાં જાણવાં ' તે જોડું છે. દિગંબરની પ્રતિમા, કેવળ આવકે પ્રતિષ્ઠિત કરેલી પ્રતિમા અને દ્રવ્યલિંગીના દ્રવ્યથી બનેલી પ્રતિમા, એ ત્રણે વાંદવા યોગ્ય નથી. બાકીનાં જિનખિંબોને વાંદવામાં અચકાવું જોઈએ નહિં. વાંદતાં શંકા પણ ન કરવી. તહેને પૂજવાથી પાપનો નાશજ થાય છે.

પાંચમો બોલ—ઉપર જે ત્રણ પ્રકારની નહિં વાંદવા યોગ્ય પ્રતિમાઓ કહી, તે પણ જો સ્વપક્ષીને ઘરે હોય, તો તે વંદનીય જ છે, જો વ્યવહારથી ચારિત્રધારીએ વાસક્ષેપ કર્યો હોય તો. આ સિવાય પ્રતિમાનો આકાર હોય, તે પણ વંદનીય જ છે.

છઠ્ઠો બોલ—શાસ્ત્રની અંદર સાધુની પ્રતિષ્ઠા કહેલ છે.

આ વખતે ધર્મસાગરજીએ પ્રશ્ન કર્યો કે—‘જો આપ મુનિની પ્રતિષ્ઠા માનતા હો, તો પછી પરપક્ષીની પ્રતિમા વાંદવી કેમ કહ્યે ? કેમકે—જહે એક અક્ષર વાંકો કહે, તહેને સિદ્ધાન્તમાં ઉત્સૂત્રભાષી કહેલ છે. અને જહે ઉત્સૂત્રભાષી હોય, તે સાધુ કેમ કહેવાય ? અને જ્યહારે સાધુજ ન કહેવાય, તો પછી તહેની કરેલી પ્રતિષ્ઠાવાળી પ્રતિમા વાંદવા યોગ્ય કેમ હોઈ શકે ? વળી જો તહેમને સાધુ કહેવામાં આવતા હોય, તો તે કેવા સાધુ ? અરિહંતના સાધુથી ભિન્ન હોઈ, તેમાં જૈનપણું જ કેમ કહી શકીએ ? અને જો તહેમે તેમાં સાધુપણું સદહતા હો, તો પછી તેઓને વાંદતા કેમ નથી ?’

સાગરજીની આ વાત સાંભળીને શ્રીહીરવિજયસૂરિજીએ કહ્યું:—

‘જો તહેમે તહેમને જૈન નહિં માનો, તો કયા દર્શનમાં માનશો તે બતાવો. કેમકે દર્શન તો છજ કહેલાં છે. તહેમનો વેષ દેખીને તહેમે કોના સાધુ કહેશો ? હવે કદાચિત્ તેમના જિન-તીર્થ-કર જુદા ગણતા હો, તો તે બતાવો કે—એ જિનનાં અને તેમનાં માતા પિતાનાં નામ કયાં ? ત્યહારે કહેવું પડશે કે—તહેમના અને સ્વપક્ષીના જિન એકજ છે અને મતિભેદના લીધે કંઈ ધર્મનો

ઉચ્છેદ થઈ શકે નહિં વળી તેઓનું જો કંઈપણ લેખામાં ન ગણાતું હોય, તો પછી ચોલંગી શા શાટે કહેવામાં આવી? કેમકે તહેમાં તો તહેમને દેશથી આરાધક કહ્યા છે, અગર તેમનામાં જો સાધુ-પણું ન હોય, તો જૂઓ ઠાણાંગસૂત્રની અંદર કહેલી તે ચોલંગી. વળી મુનિમાં દ્રવ્ય, ભાવ, નામ અને સ્થાપના, એ ચાર નિક્ષેપા ઘટાવ્યા છે. તહેમાં ભાવ અને સ્થાપના ન હોય, ત્યાં દ્રવ્ય અને નામ ન હોય, એવું કંઈ નથી. ત્યાં તો ચારે આરાધક કહ્યા છે. તહેમનામાં સાધુપણું કંઈ બાધતું નથી.

હવે રહી વાંદવાની વાત. તહેને માટે માત્ર એકજ દષ્ટાન્ત. જૂઓ. કુલંબી (કણુબી), ભાટ અને રાજપૂત, એ લોકોની છાશ લઈ શકાય છે, પરન્તુ પાણી કે રાંધેલું અન્ન લેવાતું નથી. કેમકે તહેવો વ્યવહાર નથી. તહેવી રીતે વ્યવહારથીજ વંદણા થતી નથી. કહેવાની મતલબ કે તેઓમાં સાધુપણું કોઈ અંશે છે, માટે તેમનાં પ્રતિષ્ઠિત બિંબો વાંદવાને યોગ્યજ છે. ”

સાતમો બોલ—સ્વામિવાત્સલ્ય કરતાં સગપણના કારણે જો કોઈ પરપક્ષી આવી જાય, તો તે સ્વામિવાત્સલ્ય નિષ્કૂળ જાય છે, એમ જે કહેવામાં આવે છે, તે ખોટું છે. અહિં, એમ નિષ્કૂળ કહેવા-વાવાળા એવી યુક્તિ આપે છે કે—ખીરના ભાજનમાં વિષતું બિંદુ પડવાથી, તે બધી ખીર નકામી થઈ જાય છે; તહેવી રીતે સ્વામિ-વાત્સલ્ય પણ સમજવું. પરન્તુ આ યુક્તિ ઠીક નથી. ધારો કે ચાર હજાર માણસો એક સ્વામિવાત્સલ્યમાં જમતાં હોય, તહેની અંદર ચાર માણસો પરપક્ષીના આવ્યા હોય, તેનાથી ચાર હજાર માણસોને જમાડ્યાનું પુણ્ય કંઈ ફેક થઈ શકે નહિં. એકના લીધે બીજાનું પુણ્ય ઠેલાઈ શકાતું નથી. જહેમ વિષમિશ્રિત ખીરના ભાજનમાં અલ્પ અમૃત નાખવામાં આવે, તો તે ખીર નિર્વિષ થઈ જાય છે, તેમ સ્વા-મિવાત્સલ્યના પુણ્યથી તે (દોષ) પણ નષ્ટ થાય છે. તેટલા માટે સ્વામિવાત્સલ્ય ફેક થતો નથી.

આઠમો ખોલ—સર્વ થકી નિહ્નવ એક, અને દેશથી નિહ્નવ સાત કહ્યા છે. તે સિવાય બીજા બધાઓને જે નિહ્નવ કહે છે, તેમાં સમકિત રહેતું નથી.

નવમો ખોલ—સ્વપક્ષીનો યોગ ન મળે, પરપક્ષી સાથે જે યાત્રા કરવામાં આવે, તે નિષ્ફળ થાય છે, એમ કહેવું ખોટું છે. પરપક્ષીઓ સાથે પણ કરેલી યાત્રા નિષ્ફળ થતી નથી. બદલે સંસાર તરવામાં કારણભૂતજ થાય છે.

દશમો ખોલ—પરપક્ષી સાથે કોઈએ ઉઢેરીને ચર્ચા ન કરવી. કદાચિત્ તે (પરપક્ષી) ઉઢેરીને ચર્ચા કરે, તો શાસ્ત્ર અનુસારે શાન્તિથી ઉત્તર આપવો. પરન્તુ કલેશ વધે તેમ ન કરવું.

અગીયારમો ખોલ—જે ‘કુમતિકુદાલ’ નામનો ગ્રંથ સાંભળતાં ઝાળ ઉઠે છે, તે ગ્રંથ શ્રીવિજયદાનસૂરિએ ચતુર્વિધ સંઘસમક્ષ જલશરણુ કર્યો છે. માટે તે ગ્રંથમાંનું એકપણ વચન જે કોઈ ગ્રંથમાં હોય, તે ગ્રંથ પણ અપ્રમાણ માનવો.

બારમો ખોલ—અવિરોધવાળાં સ્તવનાદિ પ્રભુની આગળ કહેતાં કોઈએ નિષેધ ન કરવો. પરપક્ષીએ બનાવેલ સ્તુતિ-સ્તવનાદિને તુરક અને ભંગીના ભોજનની માફક ગણી નિષેધે છે, તે ખોટું છે. કેમકે જહિ માણસો કુમતિને છોડીને જિનસ્તુતિ કરે છે, તે સુકૃતપિંડને જ ભરે છે. માટે ગમે તેણે પણ કરેલી જિનસ્તુતિ હોય, તે કહેવામાં બાધ નથી.

એ પ્રમાણે બાર ખોલનો પટો લખવામાં આવ્યો, અને તેની ઉપર દરેક ગીતારથોએ મતાં પણ કર્યાં. આ પટો ત્રણ ચોમાસી અને પર્ચુષણામાં ગીતાર્થો વાંચવા લાગ્યા. દેશ, નગર, પુર, ગામ દરેક સ્થળે આ પટો વંચાયો અને સર્વત્ર શાંતિ ફેલાઈ ગઈ.

આટલું છતાં ધર્મસાગરજી કુમતિની વાસનાને છોડતા નહિં, અને પોતાની પ્રજ્વળાનો અભ્યાસ બરાબર રાખતા.

સાગરજીના મિચ્છામિદુઃકંડ.

બારબોલનો પટો લખાયા પછી સાગરજી વિચરવા લાગ્યા. તેઓએ અમદાવાદમાં આવીને ઘણા શ્રાવકોના મનમાં સંદેહ ઘાલી દીધો અને પાછું પોતાનું સ્વરૂપ પ્રકટાવ્યું.

જ્યહારે આ વાત ગચ્છનાયક શ્રીસૂરીશ્વરે જાણી; ત્યહારે તેઓ વિહાર કરતા રાધનપુર આવ્યા. અહિં આવીને વિચાર કરવા લાગ્યા કે—‘હવે આને શિક્ષા કરવાનો બીજો ઉપાય શો? આગળ પણ તહેને ઘણીવાર શિક્ષા દીધી, પરન્તુ તે નિર્લજ્જને કંઈ સાન આવતી નથી. હવે શાન્તિની શિખામણથી તહેની લાજ વળશે નહિં. કેમકે કહ્યું છે કે:—

“સિદ્ધિ શાકિની અનંત વલી ચોર સ્ત્રીલંપટ નઈ પાપી ધોર;
કરી કદાગ્રહ કુમતિં પજો સંનિપાતાદિક રોગિં નજો. ૨૯૭
એ છ અલપિ ન આવધ કામિ થોડછ કરઈ નવિ આવધ કામિ;
હોઇ ઉપચાર જો જગિ જગતો તો ઉનમાદથી હોઇ ભાગતો.” ૨૯૮

એ પ્રમાણે વિચાર કરીને શ્રીહીરવિજયસૂરિજીએ, શ્રીશાન્તિ-ચંદ્રવાચકને કહ્યું કે:—

‘તહમે અમદાવાદ જાઓ, અને ત્યહાં રહી કરીને શુદ્ધ આણા પળાવો, ત્યહાં ધર્મસાગર વાચક છે, તહેને કહેવું કે:—

“તહમને સં. ૧૬૧૭ ની સાલમાં શિખામણ આપી, તે શું સાંભળતી નથી? સં. ૧૬૧૮ માં પણ શિક્ષા આપી હતી, તહેને યાદ કરો. વળી સં. ૧૬૪૬ માં બાર બોલનો પટો લખ્યો, તે પણ શું ભૂલી ગયા? આટલું થવા છતાં તહમે તહમારા આગ્રહને છોડતા નથી. તહમે શાસ્ત્રવિરુદ્ધ પ્રરૂપણા કરીને શા માટે ગચ્છમાં ભેદ કરો છો? તહમે તહમારા મુખથી શ્રીસંઘની સાક્ષીએ મિચ્છામિદુઃકંડ ઘો. નહિં તો ગચ્છનો તહમારે ઘણો ઠગકો વેઠવો પડશે.”

આ પછી શાંતિચંદ્રજી અમદાવાદ આવ્યા. તહેમણે શહેર

અને પરા વિગેરેનો સંઘ એકઠો કર્યો. આ સંઘે સાગરજીની પાસે બેસવાવાળા ભદ્રુઆ વિગેરે બાવન શ્રાવકોને સંઘ બહાર મૂક્યા, અને પછી સાગરજીને બોલાવ્યા. એ પ્રમાણે સં. ૧૬૪૮ માં મળેલી આ સભામાં સાગરજીએ ઉભા રહીને આ પ્રમાણે મિચ્છાદુક્કંઠ દીધા:—

૧ મરિચીએ કપિલને જે વચન કહેલું, તેને શાસ્ત્રમાં ઉત્સૂત્ર કહ્યું છે, અને હું ઉત્સૂત્ર સદહતો નહોતો. તેનો મિચ્છાદુક્કંઠ દઉં છું.

૨ ભગવતીને અનુસારે અનંતાલવ મેં સદહ્યા. પરંતુ શ્રીહીરવિજયસૂરિજીના વચનથી હવે હું તાણુ કરતો નથી. અહિં પંદર ભવ છે. અનંતા નહિં. શ્રીભગવતીની શાખ દઈને અનંતા સદહતો, તેનો મિચ્છાદુક્કંઠ દઉં છું.

૩ ઉત્સૂત્રભાષીને નિયમેન અનંતો સંસાર હું સદહતો, તેનું પણ શ્રીસૂરિજીના વચનથી મને લાન થયું કે-અધ્યવસાય પ્રમાણે સંખ્ય, અસંખ્ય અને અનંત સંસાર થઈ શકે છે. આ સંખંધી જાહે પ્રરૂપણા કરી, તેનો મિચ્છાદુક્કંઠ.

૪ કેવલીના શરીરથી કોઈપણ જીવ ન મરે, એમ હું સદહતો, પરંતુ શ્રીહીરસૂરિના વચનથી આચારાંગ અને ભગવતી આદિની શાખથી હવે હું તે એકાંત છોડું છું. અર્થાત્ અવશ્યભાવીપણે કદાચિત્ કેવલીના શરીરથી પણ કોઈ જીવ મરે તો ના નહિં. ન જ મરે એવો જે એકાંતભાવ હું સદહતો, તેનો મિચ્છાદુક્કંઠ.

૫ બાર બોલનો જે પટો બહાર પડેલો, તેથી જે કંઈ હું ઉલટું બોલ્યો હઉં, તેનો મિચ્છાદુક્કંઠ દઉં છું.

આ સિવાય સાગરજીએ સંઘસમક્ષ, ગચ્છ વિરૂદ્ધ, પરંપરાવિરૂદ્ધ, સૂત્રવિરૂદ્ધ, પૂજ્યની આણુ વિરૂદ્ધ સદહવાયું હોય, તે દરેક સંખંધી મિચ્છાદુક્કંઠ દીધા.

અને તેના ઉપર સાગરજી અને બીજાઓનાં મતાં કરાવ્યાં. પછી દરેક પોતપોતાને સ્થાનકે ગયા. કલેશ મટી ગયો અને શાંતિ થઈ. તોપણ છાનાં છપનાં સાગર ક્યાંય ક્યાંય તો પોતાનો મત જરૂર પ્રકાશતાજ રહ્યા.

‘સર્વજ્ઞશતક’ ની ઉત્પત્તિ.

કહેવત છે કે-લીંબડે કેરી લાગતી નથી, કોંચવૃક્ષે કેળાં થતાં નથી, દૂધથી એળીયો મીઠો થતો નથી, દૂધ પાવાથી પણ સર્પ નિર્વિષ થતો નથી. ઘણા દિવસ સુધી દૂધથી ઘોવામાં આવે તોપણ કાગડો ઘોળો થતો નથી અને દોરડી બળી જવા છતાં તેનો આંબળો મટતો નથી. તહેવી રીતે ઘણી ઘણી વખત સમજાવ્યા અને મિચ્છા-દુષ્ટકંડ દેવરાવ્યા છતાં ધર્મસાગરે પોતાનો સ્વભાવ છોડ્યો નહિં. સાગરના પક્ષી બાવન જણાઓને સંઘ બહાર કર્યા, છતાં સાગરે પોતાનું અભિમાન છોડ્યું નહિં, અને પોતાનો મત સ્થાપવાને ‘સર્વજ્ઞશતક’ નામનો એક અભિનવ ગ્રંથ બનાવ્યો. આ ગ્રંથની અંદર સાગરજીએ પોતાનો-વિપરીત પંથ આલેખ્યો, વળી પાંચ બોલ ઉત્થાપવાને છાના છાના પ્રયત્નો પણ કરવા લાગ્યા. આથી સાગરને ત્રણ ગામ-અમદાવાદ, પાટણ, રાધનપુરમાં રહેવાનો નિષેધ કરવામાં આવ્યો અને તેથી તેઓ સૂરતમાં જઈને રહ્યા.

બીજી તરફ શ્રીહીરવિજયસૂરિના પટોધરશ્રીવિજયસેન-સૂરિએ અકબરબાદશાહની સલામાં વાદીઓનો પરાજય કર્યો. ચોમાસુ બાદશાહની પાસેજ રહ્યા, ત્યાં શાસનની ઘણી પ્રભાવના થઈ. વળી બાદશાહે શ્રીનંદિવિજયની પાસે આઠ વિધાનો સધાવ્યાં. આ વિધાનો જોઈ બાદશાહ બહુ ખુશી થયો. અને શ્રીનંદિવિજયને ‘ખુશકુદમ’નું ટાઈટલ આપ્યું. બાદશાહે વિજયસેનસૂરિની સમ્મતિ મેળવીને નંદિવિજયને પોતાને ત્યાં રાખ્યા. જ્યારે વિજયસેન-સૂરિ ત્યાંથી વિહાર કરતા કરતા મહિમનગરમાં આવ્યા અને સંઘની વિનતિથી ત્યાં ચોમાસુ રહ્યા.

હીરવિજયસૂરિનો દેહોત્સર્ગ.

આ વખતે શ્રીહીરવિજયસૂરિ રાધનપુરમાં હતા, ત્યાંથી ત્હેમણે પાટણ તરફ વિહાર કર્યો. પાટણમાં ચોમાસુ કરી, તે પછી સૂરિજીએ પોતાનું અવસાન નજીક દેખ્યું. તેથી ત્હેમણે વિમલાચલની યાત્રા કરવાનો વિચાર કર્યો. અને આ વિચાર સંઘને પણ જણાવ્યો. સંઘ ખુશી થયો. સંઘ પણ સૂરિજીની સાથેજ યાત્રા કરવાને માટે તૈયાર થઈ ગયો. એટલુંજ નહિ, પરન્તુ સંઘે દેશદેશની અંદર નિમંત્રણપત્રો પણ લખ્યાં. આ વખતે આ સંઘમાં એકઠા થનારને બે પ્રકારના તીર્થોની યાત્રાનો લાભ મળવાનો હતો. સ્થાવર (શત્રુંજ-યાદિ) અને જંગમ (સૂરિજી). આ મહોટા સંઘની અંદર અમદાવાદનો સંઘ (કે જહોમાં હજાર રથ અને ઘણા તંખૂઓ હતા), ખંભાતનો સંઘ. (કે જેમાં નવસો સેજવાલા, અને ઘણા તંખૂઓ વિગેરેની ધૂમધામ હતી. આ ધૂમધામને જોઈને હાકમ નવરંગખાન પણ ઘણા ખુશી થયો હતો, અને સાહ શ્રીમલને ઘણું માન આપ્યું હતું.), તથા પાટણ, કુંભુજેર, આગરા, લાહોર, મેડતા, સીરોહી, જલોર, માલવ, મેવાડ, રામપુરા, વાગડ, દક્ષિણ, સૂરત, દીવખંદર, વટપદ્ર (વડોદરા), ભરૂચ, દમણ, વસહી, ગણદેવી, ચેઉલી, ડલોલી, કોલીહરો, (કચ્છ) અને નવાનગર વિગેરેના સંઘો શામેલ થયા. આ સંઘે હીરવિજયસૂરિની સાથે સં. ૧૬૪૯ ની સાલમાં શત્રુંજયની યાત્રા કરી. આ સંઘમાં કુલે બે લાખ માણસોની સંખ્યા થઈ હતી.

શત્રુંજયની યાત્રા કર્યા પછી ઉનાના સંઘની વિનતિથી સૂરિજી ઉના પધાયા, અને ચોમાસું ઉનામાંજ કર્યું. અહિં સાહ લખરાજે ઘણું દ્રવ્ય વ્યય કરીને સૂરિજીના હાથે પ્રતિષ્ઠાઓ કરાવી. અને મુહૂર્ત ઉપર કવિ મુનિવિજય, કે જેઓ ઘણા ગુણવાન હતા, તેઓને જોલાવીને, સૂરિજીએ વાચક પદ પણ આપ્યું.

પ્રતિષ્ઠાનું કાર્ય થયા પછી સૂરિજી ત્યાંથી વિહાર કરી દેલ-
વાડે પધાર્યા, અને ચોમાસું પણ ત્યાંજ કર્યું.

અહિં પોતાના આયુષ્યના અવસાનનાં ચિહ્નો જોઈને સૂરિ-
જીએ શ્રીવિજયસેનસૂરિને તેડાવા માટે સંઘને સૂચના કરી. સંઘે
વિજયસેનસૂરિ ઉપર પત્ર લખી જણાવ્યું કે—‘સૂરિજીના શરીરની શક્તિ
બહુ મંદ થઈ છે, માટે ગુરૂવંદન કરવા જલદી અહિં આવો. અર્થાત્
રસ્તે પડ્યા પછીજ પાણી વાપરવાનું પણ કામ કરશો.’

પત્ર પહોંચતાં મહિમનગર નગરથી સંઘની સમ્મતિપૂર્વક
વિજયસેનસૂરિએ વિહાર કર્યો અને પાટણમાં આવીને પર્યુષણ
પર્વ કર્યું. પર્યુષણ કરીને વિજયસેનસૂરિએ વિહાર કરવાની તૈયારી
કરી, તહેવામાં એક બીજો પત્ર તહેમને મળ્યો. આ પત્ર હીરવિજય-
સૂરિજીના કાળ કર્યા સંબંધીનો હતો. તહેની અંદર લખ્યું હતું
કે—‘ભાદરવા સુદિ ૧૧ના દિવસે રાતની છ ઘડી જતાં અનશન કરી,
નવકાર મંત્રના ધ્યાનપૂર્વક સૂરિજી સ્વર્ગે પધાર્યા છે.’

આ સમાચારથી વિજયસેનસૂરિએ આગળ વિહાર ન કર્યો,
અને પાટણમાંજ ચોમાસું કર્યું. ચોમાસું ઉતરે સૂરિજીના થૂસને વંદન
કરવાના ઇરાદાએ પાટણથી વિહાર કર્યો અને શત્રુંજયની યાત્રા કરી,
ઉનાજઈ ઘણા શ્રાવક-શ્રાવિકાઓ સાથે ગુરૂસ્તૂભને ભાવપૂર્વક વંદણા
કરી અને અંતઃકરણમાં ભાવવા લાગ્યા કે—‘ખરેખર મહને જહે
કંઈ સુખ કે આદહાદ છે, તે બધો ગુરૂશ્રીહીરવિજયસૂરિનોજ પ્રસાદ
છે.’ તે પછી હીરવિજયસૂરિજીની પાસે જહે જહે ગીતારથો હતા,
તેઓને પોતાની પાસે બોલાવીને સુખ-સંયમની વાર્તા પૂઠી, અને
હીરવિજયસૂરિએ શું હિતશિક્ષા આપી છે ? તે પણ પૂછ્યું.

હીરવિજયસૂરિએ, સાધુઓને જહે હિતશિક્ષા આપી હતી, તે
વિજયસેનસૂરિએ સાંભળી અને મનમાં ધારી પણ લીધી.

ત્યહાંથી વિહાર કરતા ગુજરાતમાં—અમદાવાદ આવ્યા. અહિં ચોમાસુ રહ્યા, અને સોમવિજયવાચકને કહ્યું કે:—

‘તહાં સારી રીતે ગુરૂસેવા કરેલી છે. માટે ગુરૂના હિતવચનોનો આદર કરી, મહારી સાથે ચોમાસું રહ્યો અને સૂરિજીની શુદ્ધ પરંપરાને આનંદથી પ્રકટ કરો.’

સાગરજીનો સ્વર્ગવાસ.

આ વખતે ધર્મસાગર ઉપાધ્યાય સૂરતમાં સ્થિરવાસ કરીને ચોમાસુ રહ્યા હતા. ત્યહાં તહેમણે ઘણા શ્રાવકોને પોતાના મતના અનુરાગી કર્યા હતા. આ જાણીને, વિજયસેનસૂરિએ તેઓને ખંભાત મોકલાવ્યા. ખંભાતમાં કેટલાક દિવસો વ્યતીત થતાં, તહેમનું શરીર ઘણું અશક્ત થયું. એટલુંજ નહિં પરંતુ તહેમને મૂત્રકૃચ્છ્રનો રોગ પણ લાગુ થયો. છેવટે આ રોગે તહેમના આયુષ્યનો અંત આણ્યો.

લઙ્ગિધસાગરજીનો દેહોત્સર્ગ.

શ્રીધર્મસાગરજીને લઙ્ગિધસાગર નામના એક શિષ્ય હતા. તેઓના ઉપર પ્રસન્ન થઈને આચાર્યશ્રીએ તહેમને વાચકપદ આપ્યું હતું. લઙ્ગિધસાગર જો કે ધર્મસાગરના મતની—વિચારની શ્રદ્ધાવાળા હતા, પરંતુ ઉદ્દીર્ણપૂર્વક કોઈ સ્થળે કલેશ કરતા નહોતા; તેમ પોતાની શ્રદ્ધાને ફેરવતા પણ નહોતા. જ્યહારે તહેમને વાચકપદ મળે એક વરસ અને છ માસ થયા, ત્યહારે તેઓ અમદાવાદમાં સાંજના સમયે શ્રીવિજયદેવસૂરિને વળાવી અને વાંદીને પાછા વળ્યા. આ વખતે નદીમાં તહેમને ઘણી લૂ લાગી. આ લૂએ એટલી બધી અસર કરી કે પરિણામે તહેમનો સ્વર્ગવાસ થયો. આ સમાચારથી ગુરૂને ઘણો અફસોસ થયો. ઠીક છે, દરેક પોતપોતાનો કર્મવિપાક ભોગવેજ છે. સૂરતમાં પાછી છેડછાડ.

એક વખત સૂરતની અંદર સુમતિવિજય વાચકના શિષ્ય કનકવિજયપંન્યાસ ચોમાસુ રહ્યા હતા. તેઓ હમેશાં વ્યાખ્યાનમાં હીર

વિજયસૂરિનાં વચનોની પ્રરૂપણા કરતા હતા. આથી ધર્મસાગરજીના અનુયાયી શ્રાવકોએ તહેમની સાથે વાદ ઉઠાવ્યો. શ્રાવકો હીરવિજય-સૂરિજીના બોલોને ઉથાપવામાં લગારે શંકા પણ ન કરવા લાગ્યા. આ વખતે સૂરતના સંઘમાં સૂરો ંહોરો મુખ્ય હતો. તે સાગરજીના પક્ષનો હતો. તહેનું સંઘમાં એટલું બધું ચાલતું હતું કે-તમામ લોકો તહેની આજ્ઞાને લોપતા નહિ. આખો સંઘ તહેની આગળ ‘હાજી’ ‘હાજી’જ કરતો. આમ હતું છતાં, ગુરુભક્ત મુનિયો તો સહન ન કરતાં રોજ બરાબર ઉત્તર આપતા. આમ કરતાં કરતાં કલેશ વધી પડ્યો. બન્ને પક્ષમાંથી એકે પક્ષવાળા લગારે સહન કરવા ન લાગ્યા. આ હકીકત ગુરુ (સૂરિજી) પાસે ગઈ. ગુરુને બન્ને ઉપર ગુસ્સો થયો. તહેમણે ઝટ બન્ને પક્ષવાળાઓને શાન્ત થઈ જવા પત્ર લખ્યો. વળી એ પણ લખ્યું કે-‘સાધુ-શ્રાવકોએ અહિં વાંદવા માટે આવવું.’

શ્રાવકોને શિખામણ આપી કહ્યું કે-‘ મુનિસાથે આવાં તીખાં વચન શામાટે બોલો છે ? જહે આરાધ્ય છે, તહેની વિરાધના ન કરો, કારણકે ગુરુવાણીને લોપી શકશો નહિ.’

પં૦ કનકવિજયજીને કહ્યું કે-‘શ્રાવકોથી શામાટે બોલીને દુઃખ ધારણ કરો છો.’

ત્યહારે કનકવિજયજીએ કહ્યું:—“ મહારાજ ! આ વૃત્તાન્ત બહુ મોટું છે. સૂરતના સાગરના અનુયાયી શ્રાવકો બહુ બોલકા છે. તેઓ ગુરુશ્રી હીરવિજયસૂરિજીને એવી તો ગાળો ભાંડે છે કે તે કોઈ પણ રીતે સહન થઈ શકે જ નહિ, મહાર્ગ ચાલે તો હું બહુમાનપૂર્વક જ તેઓને શિખામણ આપું.”

આ સાંભળી ગુરુની રીસમાં ઘટાડો થયો અને તેમના ઉપર ખાધી કૃપાદષ્ટિ કરી.

તે પછીનું ચોમાસુ સૂરતમાં કરવા માટે કલ્યાણવિજય

ઉપાધ્યાયને આજ્ઞા આપી. તેઓ ચોમાસુ રહીને હીરવિજયસૂરિના વચનમય ઉપદેશ આપવા લાગ્યા, કે જહે ઉપદેશથી રાજાઓ પણ પ્રતિબોધ પામવા લાગ્યા. આ સાંભળીને સાગરના મતવાળાઓનાં મન વિચલિત થયેલા અન્નની ગંધની માફક છાનાં રહી શક્યાં નહિં. સાગરનો અનુયાયી સૂરો ળોરો, જહેમ તહેમ બોલવા લાગ્યો, અને કલ્યાણવિજયવાચકના વચનોની અવગણના પણ કરવા લાગ્યો. પરન્તુ વાચક તો તહેને મ્હોંઢે ન ચઢાવતાં જહેમ બોલવું હોય, તેમ બોલવા દેવાજ લાગ્યા.

બીજી તરફ કલ્યાણવિજયવાચકે એક નવો ઉપાય રચ્યો. તહેમણે ધીરે ધીરે સાગરપંથના અનુયાયીઓને પોતાના પક્ષમાં કરી લીધા. શાસ્ત્રપ્રવીણ દોસીપૂંજે, સાહુ ગોપી, દોસી નાનજી, રાયમહલ, કે જહે રાજકાજમાં સારો જાણીતો હતો, તે અને સિંધજી, વર્દમાન, સોમજી એ ત્રણ મળી ચાર ભાઈઓ અને બીજા ઘણા માણસોને હીરવચનના રાગી કર્યા. ઉપર્યુક્ત ચાર ભાઈઓની ઘણી સારી પ્રસિદ્ધિ હતી. તહેમણે ધર્મનાં સારાં સારાં કાર્યો કર્યાં હતાં. તહેમણે સંઘવી થઈને શત્રુજય, ગોડી, આખૂ વિગેરેની યાત્રા કરી હતી, સંઘની ભક્તિ કરી હતી અને હીરવિજયસૂરિની પણ સેવા કરી હતી. આ સિવાય શાહુ નાગજી, નાથજી, અને કૃષ્ણદાસ કે જહેઓ દાન-શીલ-તપ-ભાવની વિશેષ આરાધના કરતા હતા. કલ્પવૃક્ષની માફક વંછિત વસ્તુઓને આપવાવાળા હતા, સાધુ સાધ્વીની ઘણી ભક્તિ કરતા હતા. અને દુર્બલ તથા દુઃખી મનુષ્યોને શુભદાન પણ આપતા હતા, સંઘવી ધનજી, તેજપાલ, વર્દમાન, અને નાથજી એ વિગેરે સંઘના ઘણા માણસોને તહેમણે પોતાના રાગી કરી લીધા.

આ બધા લોકો સૂરા ળોરાને ઘણું સમજાવા લાગ્યા, પરન્તુ તે બિલકુલ અડગ રહ્યો. અને ઘણું ઘણું બોલવા લાગ્યો. સૂરો ળોરો, આચાર્ય કે ઉપાધ્યાય કોઈને માનતો નહિં, ઘણા ગ્રંથો તહેણે ઉત્થાખ્યા. એટલુંજ નહિં પરન્તુ બાર બોલને પણ ઉત્થાખ્યા. હીરવિ-

જીયસૂરિના પ્ર^૨નોત્તર (હીરપ્રશ્ન) કોઈને વાંચવા દેતો નહિ; અને એકાંતવાદ સ્થાપવા માટે શાસ્ત્રોને જોયા કરતો. વળી માર્ગાનુસારીના ભાવને પણ તે વિપરીત કરવા લાગ્યો. વાચકજીએ આ બધી હકીકત ગુરૂ ઉપર (ગચ્છનાયક ઉપર) લખી મોકલી.

સૂરતના સંઘ ઉપર પાંચ જોડનો પટો.

વાચક કલ્યાણવિજયજી તરફથી લખાઈ આવેલી ઉપરની હકીકત વાંચીને આચાર્યશ્રીએ હૃદયમાં વિચાર કર્યો. વિચાર કરીને સૂરતના સંઘ ઉપર, સં. ૧૬૫૭ના માગશર વદિષ્ટને શનિવારના દિવસે પાંચ જોડનો એક પટો લખી મોકલ્યો. આ પટાના પ્રારંભમાં ‘ હીરવિજયસૂરિગુરુમ્બ્યો નમઃ એ પ્રમાણે મંગલાચરણ કરી ‘શ્રી સૂરતના સંઘ સમુદાય યોગ્ય’ લખી આ પ્રમાણે પાંચ આજ્ઞાઓ લખી મોકલી:—

- ૧ ચોમાસામાં સાધુને રાખીને સભામાં બારજોડનો પટો વંચાવવો.
- ૨ બારજોડની સદ્દહણા બરાબર કરવી. તહેનાથી વિપરીત પ્રરૂપણા કોઈએ કરવી નહિ.
- ૩ ‘પ્રશ્નોત્તર સમુચ્ચય ગ્રંથ’ ને વાંચતાં કોઈએ ના ન કહેવી.
- ૪ એકાંતવાદ સ્થાપવાને કોઈએ છૂટક આલાવા, ગાથા, શ્લોક વિગેરેથી હુંડી કરી હોય, તે કોઈએ વાંચવી નહિ.
- ૫ માર્ગાનુસારીનો વિચાર બાર જોડને અનુસરીને કરવો. તહેમાં જિનવચનને અનુસરવાવાળા દાન, વિનય, અલ્પકષાય, ભવ્યત્વ, દાક્ષિણ્ય, લજ્જાલુતા, દયા, પરોપકાર અને અલ્પભાષીપણું વિગેરે ગુણો હોવા જોઈએ. એ પ્રમાણે ચઉસરણુ વિગેરે સિદ્ધાન્તોમાં પણ કહ્યું છે, તે સાચું છે અને મહેં સદ્દહું પણ છે.

આ પ્રમાણેના પાંચ જોડનો પટો સૂરિજીએ મોકલ્યો, તે

વાંચવામાં આવ્યો, છતાં સૂરા ંહોરાએ માન્યું નહિ, અને ગુરૂવચન હૃદયમાં ધાર્યું પણ નહિ.

સૂરતના સંઘ ઉપર બીજો પત્ર.

કલ્યાણવિજય વાચકે આ હકીકત પણ પાછી ગુરૂ ઉપર લખી. સૂરિજીએ ઝટ એક બીજો સપ્ત પત્ર સૂરતના સંઘ ઉપર લખ્યો. તેની અંદર લખ્યું કે:—

“ સૂરો ંહોરો સાગરને મળેલો છે. કલ્યાણવિજય ઉપાધ્યાયની સાથે તે ખરાબ વચન બોલે છે. તે સાંભળીને મહુને અસંતોષ છે. અગર તહમે મહુને સંતોષવા ચાહતા હો, તો સમસ્ત સંઘની સાક્ષિએ સૂરા ંહોરાને, ઉપાધ્યાયના પગમાં પડાવી મિચ્છામિદુક્કટ દેવરાવો. આ હકીકતનો પત્ર આવશે; ત્યહારેજ મહુને સંતોષ થશે. જો મહારા આ કથન પ્રમાણે નહિ થાય, તો સૂરતમાં કોઈ ચોમાસુ રહેશે નહિ.

બીજી વાત એ છે કે—અગર સૂરાંહોરો મુનિનો ઘણો અવિનય કરશે, તો તેના ઘરેથી કોઈપણ સાધુ-સાધ્વી અન્નપાણી લે નહિ, એવી હું ચિઠ્ઠી લખી મોકલીશ. પછી તહમે કહેશો કે અમને જણાવ્યું કેમ નહિ? ”

ઉપર પ્રમાણેનું સપ્ત લખાણ આવતાની સાથેજ સૂરા ંહોરાએ સંઘની સાક્ષીએ મિચ્છાદુક્કટ દીધો, અને પછી તેને સંઘમાં લીધો.

સૂરિજીનું સૂરતમાં ચોમાસું.

આ વખતે સોમવિજય ઉપાધ્યાય મરૂદેશમાં વિચરી રહ્યા હતા. સં. ૧૬૬૦ ની સાલમાં નયવિજયઉપાધ્યાયે સૂરતમાં ચોમાસુ કર્યું. તેમણે હીરવિજયસૂરિના વચનોથી સાગરમતનીઘણી હાની કરી. આ પછી સં. ૧૬૬૨ ની સાલમાં સૂરિજી (ગચ્છનાયક) સૂરત પધાર્યા, અને ચોમાસુ રહ્યા. સૂરિજીના બિરાજવાથી સંઘે ઘણું ઘણું દ્રવ્ય ખરચ્યું. આ વખતે પણ સાગરમતવાળાઓએ ઘણો અળભળાટ

કર્યો, અને કેટલાક સાધુઓના વિચારો પણ ફેરવી દીધા. નાનજી દોસીએ લાગ જોઇને સાગરના પક્ષવાળાઓને શિખામણ આપી. આ હકીકત ગુરૂએ પણ જાણી. અને તહેમને એ પણ સમજાયું કે- નાનજી દોસી ખડુ ધર્મિષ્ઠ પુરૂષ છે. નાનજી પોતાના મનમાં આવતું તે કરતો, તહેતું કરેલું કોઇથી ફેરવાતું નહિં. ગુરૂ પણ નાનજી કહેતો તેમ કરતા, અને નાનજી પણ ગુરૂના વચન પ્રમાણે ચાલતો.

અહિંથી પછી વિજયસેનસૂરિ યાત્રા માટે વિહાર કરી સોરઠમાં પધાર્યા, અને સં. ૧૬૬૬ની સાલમાં ઊંનામાં ચોમાસુ કર્યું, વળી ઊનાની પાસેના દીવ બંદરના સમસ્ત ફિરંગીયોના પાદરીને પ્રતિબોધ કર્યો. તહેણે દીવમાં આચાર્યશ્રીને પધરાવ્યા. અહિં સૂરિજીના પધારવાથી ઘણો લાલ થયો. સં. ૧૬૬૭માં દેવપાટણમાં શ્રીધર્મ-વિજયજીને વાચકપદ થયું. અને સં. ૧૬૭૦ ની સાલમાં નવાનગર (જામનગર)માં ચોમાસું કર્યું.

સૂરતમાં વળી એક નવું તોફાન.

આ વખતે સૂરતમાં એક નવું તોફાન જાગ્યું. સૂરતમાં ધર્મસાગરવાચકના શિષ્ય વાચક નેમિસાગર, પં.૦ ભક્તિસાગર, પં.૦ કલ્યાણકુશલ, પં.૦ લાલસાગર, પં.૦ દેવસાગર એ પંડિતો વિગેરે મળી ૩૬ સાધુઓ ચોમાસું રહ્યા હતા. તેઓએ પોતાના ગ્રંથો આપીને અને છૂટક આલાવાના અર્થ સમજાવીને ઘણા શ્રાવકોને પોતાના રાગી કરી દીધા. હવે તેઓનો ઇરાદો આચાર્યને (વિજયદેવસૂરિને) પોતાના પક્ષમાં લેવાનો થયો. આ ઇરાદાથી તહેમણે ચિંતામણિમંત્રની આરાધના કરી. આથી આચાર્યશ્રીનું ખડુ માન વધવા લાગ્યું. તેઓ ખુદલખુદ્દા ગચ્છનાયકના બોલોને ઉત્થાપીને પોતાનો મત પ્રરૂપવા લાગ્યા.

આવા વખતમાં બાદશાહ જહાંગીર વેષધારીઓ ઉપર ક્રુપિત થયો. તહેણે પતિત થયેલાઓને દેશવટો દીધો. તહેમાં કેટલાક સારા સાધુઓને પણ વેઠવું પડ્યું. કારણકે તે શુદ્ધાચારી કે પતિતોના ભેદને બરાબર સમજી શકતો નહોતો. આથી ઘણા દેશોમાં નાસભાગ.

થઈ રહી. તહેમાં જહે સારા હતા, તેઓજ વેષ રાખી શક્યા. આ વખતે સૂરત અને ખંભાતમાં જહે હાકેમો હતા, તે દયાળુ થયા. એટલા માટે બીજાં બીજાં સ્થાનેથી સાધુઓને બોલાવી લીધા. તહેમાં નંદરખારથી નયવિજય પંન્યાસ, નેરથી ગુણવિજય પંડિત, અને ચોપડાથી મુનિ વિજયવાચકના શિષ્ય દર્શનવિજય વિગેરે સૂરત આવ્યા. તેથી સૂરતના શ્રાવકો ખડુ ખુશી થયા. પરંતુ સાગરના મતવાળાઓને આ વાત ગમી નહિં. તેઓ નિસ્તેજ થઈ ગયા. તહેમણે શ્રાવકોને કહ્યું કે— ‘તહમારે નવા આવેલા સાધુઓને અહિં રાખવા ન જોઈએ.’ આ સાંભળીને વિજયના સાધુઓ આહાર કર્યા વિના વિહાર કરવાની તૈયારી કરવા લાગ્યા. આ વાત નાનજીદોસીએ જાણી. તે એકદમ સાગરપક્ષીય સાધુઓ પાસે આવ્યો, અને કહેવા લાગ્યો કે— ‘આ બધાઓને અમ્હે બોલાવ્યા છે. માટે રાજ્ય તરફથી શાન્તિ થયા પછીજ તેઓ વિહાર કરશે.’

ભક્તિસાગરે કહ્યું:— ‘શ્રાવકજી ! તહમે એવી હઠ શા માટે કરો છો ? અમે અહિં તહેમને રહેવા નહિં દઈએ. તહમે કેવી રીતે તહેમને રાખી શકશો ?’ પછી તહેમણે પોતાના મતમાં મેળવેલા મ્હોટા મ્હોટા શ્રાવકોને મોકલ્યા, પરંતુ નાનજીએ કોઈનું માન્યું નહિં. નાનજીએ તો એજ કહ્યું કે— ‘આહાર અને વસ્ત્ર વાણીઆ આપે છે, તો પછી તહમારે તાણવાની શી જરૂર છે ? માટે અમે તો તેઓને અહિં રાખવાના જ.’

શ્રાવકનાં આ વચનો સાંભળી બધા ચુપ થયા. પરંતુ સાગર-પક્ષવાળાઓને તે વાત રૂચિ નહિં; બલ્કિ સંઘના વિખરાઈ ગયા પછી તેઓ ખૂબ બોલવા લાગ્યા. સાગરના પક્ષવાળાઓ એજ વિચાર કરતા કે ગમે તે પ્રકારે પણ તેઓને હેરાન કરવા અને તેજ ધરાદાથી તેઓ વાતવાતમાં મર્મની વાતો કહી દેતા. છતાં વિજયપક્ષવાળા તહેની ઉપેક્ષા જ કરતા. આટલું થતાં પણ જ્યહારે તેઓ પાછળજ પડતા ગયા, ત્યહારે તહેમણે તે બધી વાત શ્રાવકોને કહી દીધી, અને એ પણ કહ્યું કે— ‘આ લોકો પોતાના એકાંત મતનું સ્થાપન કરે છે.’

ત્રહારે શ્રાવકોએ દર્શનવિજયને કહ્યું કે—‘આપ હીરવિજયસૂરિની સદહુણનો પક્ષ ઉઠાવો અને તહેમને હરાવીને શાખાશી દ્યો.’

દર્શનવિજયજીએ કહ્યું:—“ હું તહેમની સાથે વાદ તો કરું, પરન્તુ ત્રહારે આશરો કેનો ? કેમકે એ વાચક સીધો નથી, વળી તહેને ગચ્છપતિ બહુ માન આપે છે. અને હું તો એક સામાન્ય સાધુની ગણતરીમાં છું. ”

શ્રાવકોએ કહ્યું:—‘ આપ ખુશીની સાથે હીરવચનોને સ્થાપન કરો. અમે તહમારા પક્ષમાં છીએ. કદાચ આ માટે ગુરૂ પણ કંઈ તહેમને કહેશે, તો તહેનો અમે જરૂર નિર્વાહ કરીશું. ’

દર્શનવિજયજીએ તહેમના (સાગરપક્ષીયના) બોલ લઈને તહેમની સાથે વાત છેડી. પ્રશ્ન-પ્રશ્નોત્તરો થવા લાગ્યા. તેથી સાગરપક્ષ વાળાઓને હેરાનગતિ થવા લાગી. આથી તહેમણે ગચ્છપતિ ઉપર પત્ર લખ્યો. તહેમાં ઘણી ઘણી સાચી-ખોટી વાતો લખી. આ કાગળ કેઈ શ્રાવકના હાથમાં આવ્યો. તહેણે દર્શનવિજયને આપ્યો. તહેમાં ઘણુંજ વિપરીત લખ્યું હતું. તે વાંચી-મનમાં વિચારી તહેની છ આત નકલો કરી લીધી. અને તહેમાંથી એક નકલ શ્રાવકોને આપી. બીજી મારવાડમાં સોમવિજય વાચકને મોકલાવી, કે જેઓની ગચ્છમાં સારી શોભા હતી. અને ત્રીજી નકલ નંદિવિજય ઉપાધ્યાયને મોકલાવી.

આ પછી ચતુર્માસ ઉતરે સાગરપક્ષવાળાઓએ સૂરતથી વિહાર કર્યો.

સૂરિજીનો સમાગમ અને દર્શનવિજયને શાખાશી.

આવા અવસરમાં શ્રીવિજયસેનસૂરિ ગુજરાતમાં આવ્યા. આચાર્ય, વાચક અને ઘણા સાધુઓ તહેમની સહામે ગયા. આ વખતે નેમિસાગર વાચકે આચાર્યશ્રીને “ આપના દર્શનવિજય અમારી અવગણના કરે છે. ” વિગેરે ઘણું કહ્યું. આ વચનો ગુરૂએ

મનમાં ધારી લીધાં. તે પછી બધા અમદાવાદમાં આવ્યા. અને સૂરતનો સંઘ પણ આવ્યો.

દર્શનવિજયજીએ ગુરૂને વંદણા કરી. સૌ કોઈ એમ સમજતા હતા કે-ગચ્છનાયક, દર્શનવિજય ઉપર રીસ કરશે, પરંતુ ગુરૂએ તો અમૃતદ્રષ્ટિ જ રાખી. ઉસમાપુરમાં દર્શનવિજયજીએ સૂરિજીને કહ્યું કે-‘ ભક્તિસાગર વિગેરે હૃદયમાં બહુ દ્રોહ રાખે છે અને આચાર્ય (વિજયદેવસૂરિ), અને પંડિત ધનવિજય તહેમનો પક્ષ ખેંચે છે. ”

આ પછી દર્શનવિજય અને ભક્તિસાગરને ગુરૂએ એકાન્તમાં બોલાવ્યા. બન્નેને આપસમાં બોલા-ચાલી વિગેરે થવાનું કારણ પૂછ્યું. દર્શનવિજયે કહ્યું કે-‘ બોલનારને પૂછો. ’ ભક્તિસાગરને પૂછ્યું તો તહેમણે કહ્યું:—‘ તહેણે ગુરૂને ગાળ દીધી, એજ હૃદયમાં બળે છે. ’ દર્શનવિજયે કહ્યું:—‘ કોઈ તહમારો સાક્ષી છે ? ’ તહેમણે કાહૂના બહોરાનું નામ લીધું. ગુરૂએ તહેને બોલાવરાવ્યો. તહેને પૂછવામાં આવ્યું, તો તહેણે તો એજ કહ્યું કે-‘ મહેંતો કંઈ એવું સાંભળ્યું નથી. તહેમણે કોઈની અવગણના કરી નથી. ’ ભક્તિસાગરનું જૂઠું ગુરૂના સમજવામાં આવી ગયું. એવી રીતે ઘણા બોલોમાં સાગરને ગુરૂએ જૂઠું બાણ્ય. આ પછી સમય જોઈને દર્શનવિજયજીએ ગુરૂના હાથમાં એક પત્ર મૂક્યો (આ પત્ર તેજ કે, જહે ભક્તિસાગરે પોતાના અનુયાયી ઉપર લખ્યો હતો, અને તે પકડાઈ ગયો હતો.) તહેની અંદર ઘણુંજ અસમજસ લખ્યું હતું. પત્ર શું લખ્યો હતો, માનો કંઈને કંઈ ભરડી નાખ્યું હતું. તે પત્રની થોડી હકીકત આ છે:—

“ સમકિતીએ (દર્શનવિજયે) પોતાના સમકિતની ઘણી ચર્ચા અમારી સાથે કરી, તે પોતાના સમકિતને ઘણા પ્રકારે સ્થાપન કરે છે. શ્રાવકોને રાત દિવસ શીખવે છે. નાન સંજ્ઞાનો (નાનજનો) તહેના ઉપર ઘણો રાગ, તેથી અમહોરૂં કંઈ ચાલતું નથી. આથી મહેં એક એવો ઉપાય રચ્યો કે-જો તહેના મળતીયા વશ થાય, તો હું

આપણું સમકિત આપું, અને ત્યહારેજ સમકિતનું (દર્શનનું) મત આલશે નહિં. સમકિતમતિ (દર્શનવિજયના અનુયાયી) જહે શ્રાવકો હતા, તે આપણું સમકિત માનતા નહોતા. આથી આપણું સમકિત આપવાને મહેં તહેમને ઘણી લટપટ કરી. ત્યહારે તે ઉપાસકો આપણી પાસે આવ્યા. અને મહેં સમકિત આપ્યું. તહેણે ઘણા શ્રાવકોને દોદલા કર્યા છે. મહેં તહેને કાઢવાને માટે ઘણો પ્રયત્ન કર્યો, પરન્તુ તે જતો નથી. શ્રાવકો પાઠ પણ કરી શકતા નથી. અને કદાપિ એ જાણી જાય, તો સંઘમાં ઝડતો ફરે, એટલા જ માટે તે મહોદું સાલ છે. ખેર, એક વખત ગચ્છનાયકજી પાસે જઈને કઠિણ શિખામણ દેવરાવીશું.”

એ પ્રમાણે ઘણી ઘણી બાબતો કાગળમાં લખી હતી. કાગળ વાંચ્યા પછી દર્શનવિજયજીએ કહ્યું:—“ મહારાજ ! સમકિતના જહે પાંચ ભેદ કહ્યા છે, તહેનો હું છેદ કરતો નથી. તે (લક્ષિતસાગર) ‘નિજ સમકિત’ ‘નિજસમકિત’ પોકારે છે, તે શું ? એ તહેને પૂછવું જોઈએ. એકજ ગચ્છમાં, એકજ શાખામાં કે એકજ સંઘાડામાં એ સમકિત કયાં ? કૃપા કરીને આપજ મ્હને સમજાવો.”

ગચ્છનાયક લગાર હસીને બોલ્યા:—“ એ વચનથી તો તે આગમની અવગણના કરે છે ’ ગચ્છનાયકે દર્શનવિજયને પૂછ્યું કે—“આ પત્રમાં જહે ‘સમકિત’ સંજ્ઞા કહી છે, તે શું ?” દર્શનવિજયજીએ કહ્યું:—“ મહારાજ ! સમકિત, એ દર્શનનું નામ છે, અને ‘દર્શન’ એ મહાઈ પોતાનું નામ છે. વળી હું આપની આજ્ઞા આરાધું છું. કદાપિ ખોટી ભાષા-ઉત્સૂત્ર બોલતો નથી. તેથી તો કાગલમાં મહારી લક્ષિત કરી છે. એટલા માટે હું આપને પ્રાર્થના કરું છું કે—તહેનું સમકિત કયું ? એ તહેને આપ પૂછો. આપની આજ્ઞા વિનાનું ઉપદેશકથન અને આજ્ઞા વિનાનો આદેશ લિપ્ત છે, તો એકજ ગચ્છમાં એ પ્રમાણે લિપ્તતા શાને હોવી જોઈએ ? જો તહેણે પોતાનું સમકિત આપ્યું.

હોય, તો ગચ્છલેદ કર્યો, એ પ્રસિદ્ધજ વાત છે. અગર તે બુદ્ધી રીતે ઉપદેશ આપે છે, તો તહેનું કારણવિશેષ આપે પૂછવું જોઈએ.”

દર્શનવિજયજીના કહેવા પ્રમાણે વિજયસેનસૂરિએ ભક્તિસાગરને પૂછ્યું. પરન્તુ તે એક અક્ષર પણ ઉત્તર ન આપી શક્યા. આથી સાગરપક્ષવાળાઓની મહિમામાં મ્હોટી હાની થઈ. તેઓ ત્યહાંથી નિસ્તેજ થઈને ઉઠી ગયા અને દર્શનવિજયને શાખાશી મળી.

આ વખતે સૂરતનો નાનજીદોસી (દર્શનવિજયનો ભક્ત) આવ્યો. તહેણે ગચ્છનાયકને વંદણા કરી. પછી કહેવા લાગ્યો કે— “મહારાજ! એકજ દર્શન—સિંહે નિડર થઈને સાગરના પક્ષવાળાઓ સાથે ચર્ચા કરી. હીરવિજયસૂરિના વચનો ઉપર તહેમને સંપૂર્ણ રંગ છે. વળી તે અમ્હારી સહાયથી અભંગ—જયવાળા થયા છે, અગર આપ સાગરપક્ષવાળાઓના વચનોથી સાચી—જોટી વાત મનમાં રાખશો, તો અમારા કુટુંબની વાત જાણોજ છે. દર્શનવિજયના પક્ષમાં અમે થઈ જઈશું.”

આ સાંભળી ગચ્છનાયકે કહ્યું:—“ અવિચાર્યું કામ હું કર્જ નહિં. હું દર્શનવિજયના ગુણોને સારી રીતે જાણું છું. તહેમાં વળી ત્હમારા કહેવાથી વિશેષ ખાતરી થઈ. તહેનામાં અવગુણ—દોષ છેજ નહિં. નાનજીદોસી! ત્હમારું વચન મ્હારા મનમાં વસ્યું છે. ત્હમે સૂરતના અધિકારી વિશેષ છે, માટે ત્હમને લગાર પણ હુઃખી કરીશ નહિ. ”

પછી નાનજીદોસી પોતાને સ્થાને ગયો. એ પ્રમાણે ત્રણ દિવસ સુધી વિવાદ ચાલ્યો.

સૂરિજીની સિકારશ.

સાગરના પક્ષવાળાઓ ઠેકાણે ઠેકાણે રોદડા રોવા લાગ્યા. તહેમણે શ્રીવિજયદેવસૂરિ પાસે પણ જઈને કહ્યું કે—“ આ તો અમ્હને ઘણો હુઃખી કરે છે. સાહેબજી ! અમ્હે આપની સેવા કરવા-

વાળા છીએ, માટે આ વખતે અમ્હારી લાજ રાખો. આપ ગચ્છના-
યકને કહો, કે તેઓ દર્શનવિજયને શિખામણ આપે ”

વિજયદેવસૂરિ ગચ્છનાયક પાસે આવ્યા, અને એકાંતમાં કહેવા
લાગ્યા કે—“ નેમિસાગર એક મહોટા પુરુષ છે. આ વાતથી તેઓ
દિલગીર થયા છે, માટે જો તેઓને આપ દિલાસો આપો, તો તહેમના
મનમાં ધીરતા રહેશે. આને માટે ઉપાય એજ છે કે—આપ દર્શનવિ-
જયને શિખામણ આપો. ”

ગચ્છનાયકજીએ કહ્યું:—“ તહેનો વાંક શો છે, કે હું તહેને
શિખામણ-ઠપકો આપું. વાંક વિના મ્હારાથી કેમ કહી શકાય ?
અને ન્યાયની રીત જોતાં તો સાગરનોજ અન્યાય-ગુન્હો છે. ”

પાછું વિજયદેવસૂરિએ કહ્યું—‘ ખેર, તો તહેને મિચ્છાદુક્કંઠ
દેવરાવો. ’

વિજયદેવસૂરિનું મન રાખવાની ખાતર ગચ્છનાયકે બધાઓને
બોલાવ્યા અને દર્શનવિજયને સંબોધીને કહ્યું કે—‘ જો કે તહુમારો
કાંઈપણ દોષ નથી, છતાં મ્હારા ઉપદેશથી મિચ્છાદુક્કંઠ થો. ’

દર્શનવિજયજીએ કહ્યું:—“ જો કે આપનું કહેવું શિરોવાહ્ય
છે, પરન્તુ જહેનો વાંક નિશ્ચય થાય, તે મિચ્છાદુક્કંઠ દે. ”

ગચ્છનાયક બોલ્યા:—‘ હું વાંક શું બતાવું ? ઊંટના શરીરમાં
સીધું કયું અંગ દેખાય છે ? આ વખતે ગચ્છનાયકે એક દૃષ્ટાન્ત
આપ્યું કે—જહેમ છ સાત પોસ્તીઓ (અપ્રીણના ડોડા પીવાવાળા)
એકઠા થઈને આપસમાં વાતો કરવા લાગ્યા. એકે કહ્યું:—‘ પાણીમાં
આગ લાગે, તો માછલી નાશીને કચ્છાં જાય ? ’

બીજાએ કહ્યું:—‘ નાશીને આકાશમાં જાય, અને પછી જ્યહારે
આગ ઓલવાઈ જાય, ત્યહારે પાણી પાસે આવે. ’

ત્રીજા એકે કહ્યું:—‘ જમીન ઉપર આગ લાગે, ત્યહારે લેંસો

ઝાડ ઉપર ચઢી જાય, અને બીજા પણ ચઢી જાય, ત્યારે એ બેમાં વિશેષ શું ?

ત્યારે, જહોવી રીતે ઉપરની વાતો સાચી નથી, તહેવી રીતે સાગરના બોલવામાં પણ લગારે સત્યતા નથી. આ સાંભળી સાગરપક્ષીઓને ખૂબ રીસ ચઢી. દર્શનવિજયજીએ ગચ્છનાયકને કહ્યું કે:—“અગર આપ કહેતા હો, તો હીરવિજયસૂરિ અને વિજયસેનસૂરિનાં વચનો વિરુદ્ધ મહારાથી જહો કાંઈ બોલાયું હોય, તહેનો મિચ્છાદુક્કંઠ આપું.”

પરિણામે સાગરપક્ષવાળાઓની ઘણી લાજ ગઈ. તેઓ દીન થઈને એક સ્થાને બેઠા. આવા પ્રસંગમાં ખંભાતનો સંઘ ગચ્છનાયકને વાંદવા માટે આવ્યો.

આ સંઘના મુખ્ય સંઘવી સોમકરણે, શ્રીગચ્છનાયકને પ્રાર્થના કરી કે—‘આપના મુખથી અમે શ્રીહીરવિજયસૂરિના બારબોલ સાંભળવા ચાહીએ છીએ.’ ગચ્છનાયકે, બારબોલ સંભળાવ્યા. આ બોલો સાંભળ્યા પછી શ્રાવકે કહ્યું:—‘સાગરપક્ષવાળા આ પ્રમાણેનો અર્થ ન કરતાં વિપરીત અર્થ કેમ કરે છે ?’

ગચ્છનાયકે કહ્યું:—‘હવે પછી જો વિપરીત અર્થ કરશે, તો સાગરો શિક્ષાને પાત્ર થશે.’ આવાજ પ્રસંગમાં વળી ગંધારથી સાગરોની ખૂમનો પત્ર આવ્યો. આથી ગચ્છનાયકે સાગરોને કહ્યું કે—‘શા માટે આ પ્રમાણેનું તોક્ષાન કરો છો ? તહમે મર્યાદાથી રહો.’

એમ કહીને સાગરો ઉપરથી ઓછું મન કરી નાખી, તહેમને હાલાર (હલ્લાર) તરફ વિહાર કરાવ્યો. અને પોતે (ગચ્છનાયક) અમદાવાદમાં રહ્યા. અમદાવાદના સંઘે ગચ્છનાયકને પ્રાર્થના કરી કે—‘મારવાડમાંથી શ્રીસોમવિજય વાચકને તેડાવો.’ ગચ્છનાયકે ઝટ તેઓને અમદાવાદ તેડાવ્યા. આ વખતે ગચ્છનાયક પાસે શ્રીવિજયદેવસૂરિ અને સોમવિજય વાચક વિગેરે હતા, વળી અહમદપુરથી નંદિવિજય વાચક પણ આવ્યા.

સાગરોનું કપટ પ્રકાશ.

ગચ્છનાયકના ભાણેજ ધીરકમલનો સાગરો સાથે પ્રેમ હતો. તહેણે ચતુરાઈથી ભરેલો એક પત્ર સાગરો ઉપર લખ્યો; જહેમાં સોમવિજય વાચકને ઘણી ગાળો લખી હતી. આ કાગળ ગચ્છનાયકના હાથમાં આવ્યો. એટલે તહેને મંડલ બહાર કર્યો.

આવા પ્રસંગમાં કોઈ એક મુનિએ સોમવિજય વાચકના હાથમાં એક પુસ્તક લાવીને મૂક્યું. તહેને જોઈને વાચકે પૂછ્યું કે— ‘આ પુસ્તક તહમે ક્યાંથી લાવ્યા ?’ આના જવાબમાં તહેણે મૂળથી માંડીને વાત કહી કે:—

“ખંભાતની અંદર જ્યહારે બાદશાહનો શોર થયો, અને સાત દિવસ સુધી ગામ લૂંટાયું, તે વખતે પુસ્તકોનો સંગ્રહ ઘણી મુશ્કેલીથી બચી શક્યો હતો. તે ગામમાં એક ધર્મિષ્ઠ પુરૂષને ઘડપણ આવ્યું હતું, અને અંતસમયમાં તહેનું આણસણ કરવાનું મન થયું હતું. તહેણે ગચ્છનાયકને વિનંતિ કરીને તપાગચ્છના કોઈ પણ સાધુને બોલાવ્યા હતા. ત્યહારે શ્રીવિજયસેનસૂરિએ મહને ત્યાં જવાનો હુકમ કર્યો હતો. મહેં ત્યાં જઈને આરાધનાપૂર્વક પ્રત્યાખ્યાન કરાવી ઉપદેશ આપ્યો. ત્યહારે તહેણે સાગ્રહ કહ્યું કે—‘મહારી પાસે એક પુસ્તક છે, કે જહે વાંચવાથી સાઝું જ્ઞાન થાય તેમ છે.’ મહેં કહ્યું:— ‘તે પુસ્તક શાનું છે ?’ તહેણે કહ્યું:—‘તહેનું નામ હું જાણતો નથી. પરંતુ આપ તે લ્યો, ભણો અને ભણાવો.’ મહને પુસ્તક આપ્યા પછી પણ મહેં પૂછ્યું કે—‘તહમાઝું મન તો ઠેકાણે રહેશે ને ?’ તહેણે કહ્યું:—‘મન શું ઠેકાણે રહેશે ? આપ સ્વીકારો તો હું મહારા આત્માને ધન્ય માનીશ.’ પુસ્તક લીધા પછી, મહેં તહેને વાંચી જોયું, તો તે સાગરનું છે, એમ જણાયું. આથી તહેને પ્રકટ ન કર્યું. અને આજે બધા એકઠા થયેલા છે, એ પ્રસંગ જોઈને હું આપને આપું છું.”

તે પછી સોમવિજયવાચકે, અવસર ઉપર તે વાત શુરૂ (ગચ્છ-

નાયક) ને જણાવી અને કહ્યું કે—“ એક અપૂર્વ ગ્રંથ હાથમાં આવ્યો છે અને તે ખાસ વાંચવા જેવો છે. ”

ગુરુએ કહ્યું:—“હીક.” એટલે તમામ સાધુઓને એકઠા કરવામાં આવ્યા. જહેમાં વિજયદેવસૂરિ, સોમવિજયવાચક, નંદિવિજયવાચક, પંઠ લાલવિજય, પંઠ રામવિજય, પંઠ ચારિત્રવિજય અને પંઠ કીર્તિવિજય વિગેરે પણ હતા. ગુરુના આદેશથી પંડિત લાલવિજયે તે પુસ્તક વાંચવું શરૂ કર્યું. દરેક ધ્યાન દઈને સાંભળવા લાગ્યા. વચમાં શ્રીવિજયસેનસૂરિએ કહ્યું કે—“ આમાં તો ઘણુંજ વિપરીત વૃત્તાંત દેખાય છે. આણે તો ઘણા સિદ્ધાન્તો ઉત્થાખ્યા છે. જહે પાંચ ખોલના મિચ્છાદુષ્ટક દીધા હતા, તહેને પણ ઉત્થાપતાં લગારે શંકા કરી નથી. અરે ! ખાર ખોલને ઉત્થાપતાં પણ ગુરુનો ભય રાખ્યો નથી. વધું શું કહેવું ? વિજયદાનસૂરિને મિથ્યાત્વી ઠરાવ્યા, હીરવિજયસૂરિને અનંતસંસારી કહ્યા, તેમ કેટલાએક પૂર્વાચાર્યોને પણ અજ્ઞાની કહ્યા અને કેટલાએકોને તો ખિલકુલ ઉત્થાખ્યા. ખરેખર, આતો હુળાહુળ વિષપાન છે. માટે જલદી આ પુસ્તકને પાણીમાં ઝોળી દો, લગારે વિલંબ ન કરો. ”

બધા સાધુઓ પણ વિચાર કરવા લાગ્યા કે—“ઓહો, જૂઓને, પાપીએ આપણને કેવા છેતર્યા છે ? વળી આ પુસ્તકમાં સંવત્ પણ નાખ્યો નથી. તહેણે ધાર્યું હશે કે—કાળાન્તરે લોકો આ પુસ્તકને પ્રાચીન સમજશે. ખરેખર સાગરોએ જિન આણાનો ભંગ કર્યો છે. માટે આપણે લગાર પણ તે લોકોનો સંગ કરવો જોઈએ નહિ. ”

ગંધનાયકે કહ્યું:—“ વાચકજી ! મહારા મનની એક વાત સાંભળો. હું જાણતો હતો કે—તે ઉત્તમ પુરુષ છે. તેઓનું કોઈપણ સાધુ ભૂડું ખોલી શકેજ નહિ, છતાં સોમવિજય જેવા ગુણવાન તહેના અવગુણ કેમ ખોલે છે ? આવી જહે મહારા મનમાં ખુદ્ધિ થઈ,

તહેનો હું મિચ્છાદુક્કડ દઉં છું. ત પાપીઓ જૂઠા છે, એમાં લગારે શક જેવું નથી. તહેમણે ધર્મને ઘણી હાની પહોંચાડી છે. મહેં તહેમનું આવું કપટ જાણ્યું નહોતું. તહેના આ ગ્રંથને પાણીમાં ઝાળી દો, અને જહે વાંચે તહેને પણ સંઘાડા બહાર કરી દેવો. ”

આ વખતે વિજયદેવસૂરિએ સાગરોનો પક્ષ લઈને કહ્યું કે—
‘ સાગરો વિખ્યાત છે, માટે જે કંઈ કરવું તે તેઓને પૂછીનેજ કરવું સારું છે. ’

ગચ્છનાયકે કહ્યું:—‘ અરે, જેઓએ આપણા ગુરૂને ભાંડ્યા છે, તેઓને શું પૂછવું ? ’

છતાં વિજયદેવસૂરિએ પોતાનો આગ્રહ છોડ્યો નહિં. એટલે તે ગ્રંથ પાણીમાં ઝાળવો રહેવા દીધો. અને હાલારથી સાગરોને ઝાલાવ્યા. ગચ્છનાયકે અહમ્મદપુરમાં ચોમાસુ કર્યું. અને પછી અમદાવાદમાં આવીને મૂલા શેઠના ઉપાશ્રયે માસકલ્પ રહ્યા. આ વખતે મેઘવિજય ઉપાધ્યાય, અને બીજા ઘણા સાધુઓ આવ્યા. આ સાધુ સમુદાયમાં કેટલાક ભણતાને ભણાવતા હતા, કેટલાક નવાં નવાં કાવ્યો કરતા હતા, કેટલાક એકાન્તમાં ધ્યાન કરતા હતા, કેટલાક આતાપના લઈ ઉપસર્ગ સહન કરતા હતા, કેટલાક ચિંતામણિ જેવા અનુમાનના ગ્રંથોને ભણતા હતા, તો કેટલાક વાદના ગ્રંથો અવલોકતા હતા, કેટલાક ધર્મકથા કરતા તો કેટલાક સિદ્ધાન્તોની આવૃત્તિ કરતા. અને કેટલાક કાળ વિગેરેની જયણા કરવામાં તત્પર રહેતા તો કેટલાક વૈયાવચ્ચ કરતા. એમ અનેક સાધુવરો સંયમની આરાધના કરતા હતા.

દેવસાગરનો કપટી પત્ર.

આ વખતે સૂરાશાહની સાથે નેમિસાગર વાચક આવ્યા. તેઓએ આવીને ગચ્છનાયકને વંદણા કરી, પછી તહેમને ઉતરવાનું

સ્થાન આપ્યું. વળી પાસમાંજ શાન્તિદાસના ઘરમાં પંઠ ભક્તિસા-
ગર ઉતર્યા. તહેમણે વળી એવો દંભ ઉઠાવ્યો કે-તેઓ પોતે મોટા
મ્હોટા ઘરે ગોચરીના નિમિત્તે જવા લાગ્યા. અને લોકોના મનમાં
પોતાના વિચારો-પોતાની વાસનાઓ ધુસાડવા લાગ્યા. તેઓ લોકોને
એવો વૈરાગ્ય બતાવતા કે તહેમનું દંભ કોઈ જાણી શકતું નહિ,
વળી તે વિજયદેવસૂરિને વધારે મળતા રહીને તહેમને પણ અનેક વાતો
ભરાવતા. આવાજ પ્રસંગમાં વળી એક નવું ટીંબળ નિકળ્યું.

દેવસાગરે નેમિસાગર વાચક ઉપર એક પત્ર લખેલો, તે
કાગળ પકડાઈ ગયો. આ કાગળમાં લખ્યું હતું કે:—

“અહિં ઘણા દુશ્મનો એકઠા થયા છે, તેઓ તહમારી નિંદા
કરે છે. વળી તહેમણે ગુરૂને (ગચ્છનાયકને) હુળાહુળ વિષ આપ્યું
છે. તે સમ્પૂર્ણ રીતે વ્યાપી પણ ગયું છે. જો તહમે કોઈપણ રીતે
જલદી અહિં આવો, તો તે વિષ ઉતરી શકે. નહિં તો ગચ્છનાયક
બહુ ગુસ્સે થયેલ છે. તે પ્રસન્ન થવાના નથી, તહમે તહેમના ઉપાસ-
કોને હાથ કરી લેજો. અહિં તો બધાએ તન્મય થઈ ગયા છે. કોઈ
તહમારું નથી. શ્રીપાલ અને શાંતિદાસ આપણા થાય, અને નવા-
નગરનો શેઠીયો હાથમાં આવે તો સારું છે, અહિં હું એકલો છું,
પરન્તુ મહને રહેવા દેશે નહિં અને મ્હારો કંઈ ઉપાય પણ નથી.
માટે તાલપુટવિષ ઉતારવા માટે તો તહમારે જ આવવાની જરૂર છે.
મ્હારી આ વિનંતિ વાંચવા છતાં પણ જો તહમે ત્યહાં રહેશો તો બધી
વાત બગડી જશે, અને પછી કંઈ ઉપાય ચાલશે નહિં.”

એ વિગેરે ઘણાં અસમંજસ વચનો તહેમાં લખ્યાં હતાં. આ
કાગળ સંભળાવવા માટે બધાઓને એકઠા કર્યા, જંહેમાં સાગરોને
પણ બોલાવ્યા.

દરેકની સમક્ષ કાગળ વાંચવામાં આવ્યો. દરેક પોતાના મનમાં
‘અરે, આણે આ શું લખ્યું ? ગુરૂથી આવો દ્રોહ !’ એ પ્રમાણે

વિચારવા લાગ્યા. પત્ર વંચાઈ રહ્યા પછી દરેક આપસમાં વિચાર કરવા લાગ્યા કે—‘આના બદલામાં તહેને શું દંડ કરવો’ ?, તેજ વખતે વિજયદેવસૂરિ બોલી ઉઠ્યા કે—‘તહેને દસ આંબિલ આપવાં.’

ત્યહારે ગચ્છનાયકે કહ્યું કે—‘એને વળી આંબિલ કેવાં ? ગુરૂને ગાળો દે, ગચ્છમાં ભેદ કરે, અને બધા વાચકોની પણ નિંદા કરે, એને તે વળી આંબિલ હોય ? જો આચાર્ય વિજયદેવસૂરિ સમ્મત થાય તો ઠીક છે, નહિં તો પછી તહેમના મન વિના પણ ગચ્છ બાહર કરવો જોઈએ.’

તમામ સાધુઓ બોલી ઉઠ્યા કે—‘એ વાત પ્રમાણ છે હવે વિલંબ કરવો જોઈએ નહિ.’

છેવટે શનિવારના દિવસે તહેને ગચ્છથી બહારજ કરવામાં આવ્યો. અને તે પછી ચતુર્વિધ સંઘમાં જાહેર કર્યો.

આ તે શાસ્ત્ર કે શાસ્ત્ર ?

એક દિવસ શ્રીવિજયસેનસૂરિ મુનિમંડલને એકઠું કરીને કહેવા લાગ્યા કે, “આ એક નવો ગ્રંથ છે, જહેમાં આચાર્યો અને શાસ્ત્રોની નિંદા કરી છે. માટે આ ગ્રંથને પાણીમાં બોળવાને હું પૂછું છું. અગર કહેતા હો, તો ચતુર્વિધસંઘની સાક્ષીએ તેમ કરીએ.”

આ સાંભળીને નેમિસાગરે કહ્યું:—‘લાઓ તો ખરા, હું તે ગ્રંથ વાંચી તો જોઉં.’

ગચ્છનાયકે કહ્યું:—‘સોમવિજય વાચક પાસે તે ગ્રંથ છે.’ સોમવિજયવાચક પાસે માગતાં તહેમણે તે ગ્રંથનાં છત્રીસ પાનાં આપ્યાં. નેમિસાગરે જો કે પૂરો ગ્રંથ માગ્યો, પરન્તુ તહેમણે આપ્યો નહિં. ખેર, છત્રીસ પાનાં લઈને પોતાને સ્થાને ગયા, અને તે વાંચી જોયાં. માલૂમ પડ્યું કે—આ ગ્રંથ શ્રીધર્મસાગરનો છે. પરન્તુ તહેમના મનમાં વાત એ આવીને ઉભી રહી કે—“હવે જો હું હા ભણું છું, તો ગ્રંથ પાણીમાં બોળાશે. અને મહારા ગુરૂનાં વચનો વિચ્છેદ જશે.” આ વિચારમાં ઘોળાતાં તેઓ વિજયદેવસૂરિ પાસે ગયા. અને

કહ્યું કે-“ આને માટે શું કરવું ? કહો તો તેઓથી અલગ થઈ જાઉં, અને કહો તો આ ગ્રંથને પાણીમાં ઝાળવા દઉં. ”

વિજયદેવસૂરિએ હિમ્મત આપીને કહ્યું કે-“ તુમારે લગારે ચિંતા ન કરવી. હું તુમારા પક્ષમાં થઈ જઈશ. ગુરૂને (ગરુડનાયકને) ઘડપણ આવ્યું છે. ખડુ તો તેઓ એક બે વરસ જીવશે. પછીથી તુમારી પ્રરૂપણાને આપણે ફેલાવીશું. ”

આ પ્રમાણે વિચાર કરીને ખન્ને છૂટા પડ્યા. અને સાગર પક્ષનાં અઢારે ઠાણાં એક વિચારવાળાં થઈ ગયાં.

એક વખત ગરુડનાયક વ્યાખ્યાન વાંચતા હતા, ત્યહાં નેમિસાગર, પેલો ગ્રંથ લઈને ગયા. અને કહેવા લાગ્યા કે-“ આ ગ્રંથ અમહારા ગુરૂએ કરેલો છે. અગર આપની આજ્ઞા હોય, તો તે વાંચાય અને પ્રસિદ્ધ થાય. ”

ગરુડનાયકે કહ્યું-“ તે ગ્રંથ જોટો છે. પ્રસિદ્ધ કરવાને લાયક નથી. એની અંદર ગુરૂને ગાળો અને શાસ્ત્રવિરુદ્ધ લખાણ છે. તો પછી તે કેવી રીતે વાંચી શકાય ? ”

નેમિસાગરે કહ્યું:-“ આ ગ્રંથ એકાંત સાચો છે. તુને જોટો કરનાર કોણ છે ? આમાંથી કોઈ પણ માણસ કંઈ પણ પૂછે તો હું જવાબ દેવાને તૈયાર છું. મહારાજ ? આપ અગર દેસવટો આપશો, તો જ્યહાં રોટો ને ઝોટો (ખાવાનું અને સ્થાન) મળશે, ત્યહાં રહીશું. અને અમારું કામ કરીશું. ”

એમ કહીને ઉઠી ગયા. વિજયદેવસૂરિએ સાગરનો હાથ પકડી અલગ ખેંસાડ્યા. ખીજી તરફ શ્રાવક શ્રાવિકાઓમાં હોહા મચી ગઈ. એક ઉઠીને સાગરના જ પક્ષમાં ખેલવા લાગ્યો. એટલે ગરુડનાયક અવસર જોઈને ત્યહાંથી ઉઠી ગયા. નેમિસાગર ખેલવા લાગ્યા કે-“ ગમે તેમ ખલ કરીને રાજ-દરબારમાં પણ અમે આ ગ્રંથને

સાચો કરીશું.’ આ વચન સાંભળીને વિનયવંત શ્રાવકો બોલ્યા:—“ચાર સારા ગીતારથોને બેસાડીને આ ગ્રંથ વંચાવી લેવો જોઈએ.” ગચ્છનાયકે કહ્યું:—“ ઠીક છે, મહારી વિદ્યમાનતામાં ચારે પંડિતો શોધી લે. વાચક સોમવિજય અને પંચ લાલવિજય એ બે, અને બીજા બે સાગર કહે તે. એમ ચારે જણ મળીને શોધે. ”

સંઘે કહ્યું:—‘ ઠીક છે, આપનું કહેવું સાચું જ છે. ’ જ્યહારે સાગરને આ વાત જણાવી, ત્યહારે તહેણે તો ચોખ્ખી ના જ પાડી. તહેણે તો કહ્યું કે—‘ વિજયદેવસૂરિ અને અમહારા બતાવેલા ચારે જણ બેસીને તે ગ્રંથ શોધે. ’

ગચ્છનાયકે કહ્યું:—‘ એ પ્રમાણે હોઈજ ન શકે; તહેમાં જોર કરવાનું કામ નથી. આપણે તો વીર-પરંપરા અને હીરવચનથીજ પ્રેમ છે. ’

બીજી તરફ શ્રાવકો આપસ આપસમાં વાદ-વિવાદ કરવા લાગ્યા. ઝઘડો વધી પડ્યો. કોઈ કહેવા લાગ્યા કે—“ ગચ્છનાયક ઠીક કરતા નથી. તેઓ મહોટો વિરોધ કરે છે. સાગર કહે છે, તે પ્રમાણે કબૂલ રાખીને શા માટે ગ્રંથ શોધાવતા નથી ? ” વળી કોઈ કહેવા લાગ્યા કે—“ બધા સાગરો જૂઠા છે, ત્રણ ત્રણ પેઢીથી તેઓ ઝઘડો કરતા આવ્યા છે. ઘણા દિવસ થયાં છૂટાં મહોંએ બોલે છે. નહાના મહોટાંઓનો વિવેક રાખતા નથી. ”

એક વખતે ગોચરીના સમયમાં અવસર જોઈને સાધુઓએ ગચ્છનાયકને કહ્યું:—“ મહારાજ ! હવે જહિમ ધર્મની હાનિ ન થાય, તેમ એક વાત નિશ્ચય કરી લો, કે જહિથી કરીને લોકોમાં ચાલતી ચળવળ બધ થઈ જાય. ”

ગચ્છનાયકે કહ્યું:—“ ઠીક છે, તો આપણે તે ગ્રંથ પાણીમાં બોળી દેવો જોઈએ. ”

આ પછી વિજયદેવસૂરિ એકાએક બોલી ઉઠ્યા કે—“ જો એ પ્રમાણે થયું, તો સમજશો કે-કોઈ પ્રકારની શાંતિ જળવાશે નહિં. કેમકે, સાગર કહે છે કે-આ ગ્રંથની સાથે અમારાં માથાં બંધાયેલાં છે. માટે ગ્રંથને બોળતાની સાથેજ તેઓ માથાં કાણું કરીને મરશે. ”

આ સાંભળી ગચ્છનાયક વિચારમાં પડ્યા. તહેમણે સોમવિજય વાચકને પૂછ્યું, તો વાચકે જણાવ્યું કે—“ આ બધું કામ એ-મનું (વિજયદેવસૂરિનું) જ છે. માટે હવે જહેમ તહેમને (વિજયદેવ સૂરિને) સંતોષ થાય, તેમ કરવું જોઈએ. આને માટે ઉપાય એજ છે કે-ગ્રંથને અપ્રમાણ કરીને એક પટો લખી, તહેમાં મતાં કરાવી, તહેને પાસે રાખવો. ” ગુરૂને આ સલાહ સારી લાગી.

સાગરના ગ્રંથો અપ્રમાણ.

તે પછી કાગલ, ખડીયો અને કલમ મંગાવી ઝટ પટો લખવો શરૂ કર્યો. સં. ૧૬૭૧ ના વૈશાખ સુદિ ૩ ના દિવસે અમદાવાદમાં આ પટો લખાયો. પ્રારંભમાં હીરવિજયસૂરિનું મંગલાચરણ કરી લખવામાં આવ્યું કે:—

“ હીરવિજયસૂરિએ કહેલાજીબાર બોલ, જહે પ્રમાણે છે, તે પ્રમાણે દરેકે પ્રમાણ રાખવા. તહેમાં નવો અર્થ કરીને કોઈએ લિખ પ્રરૂપણ કરવી નહિં. અર્થાત્ ગચ્છવિરૂદ્ધ પ્રરૂપણ કદાપિ ધારણ કરવી નહિં. વળી ‘સર્વજ્ઞશતકગ્રંથ સૂત્રવૃત્તિ’ માં પ્રરૂપણ કરેલી પાંચ બાબત સંબંધી શ્રીહીરવિજયસૂરિએ સાગરની પાસે મિચ્છાદુક્કડ દેવરાવ્યા હતા, તહેને ઉત્થાપીને પાંચ બોલ વિપરીત કહ્યા, અત એવ ‘સર્વજ્ઞશતક’ ગ્રંથ અપ્રાણ છે. એ ગ્રંથ કોઈએ વાંચવો નહિ અને લખાવવો પણ નહિં. અને જહે સાધુ અથવા ગૃહસ્થ વાંચશે-લખાવશે; તે ગચ્છ બહારની શિક્ષાને પાત્ર થશે. આ સિવાય ‘વ્યાખ્યાન વિધિ શતક-સૂત્રવૃત્તિ’, ઔષ્ટિકમતોત્સૂત્ર દીપિકા-વૃત્તિ’ તહેનો બાલાવબોધ, વિગેરે જહે જહે ગ્રંથો સાગરે કર્યા છે કે જહેમાં વિપરીત પંથ છે, તે બધા

ગચ્છનાયકની આસાથી શોધ્યા વિના કોઈએ વાંચવા નહિં. વળી ‘પ્રવચનપરીક્ષા’ ગ્રંથ પણ ગચ્છનાયકની શાળે શોધ્યા વિના ખોટો છે. તે ગ્રંથોને જહે વાંચશે, તે ગચ્છનો મહોટો કપકો પામશે. ગચ્છનાયકે પણ તહેને ખુદ્દી રીતે શિક્ષા કરવી, નહિં કે છાની.”

એ પ્રમાણેનો પટો લખીને વિજયદેવસૂરિને બોલાવ્યા, અને હસ્તાક્ષર કરવા કહ્યું, પરન્તુ તેઓ અચકાયા. ત્યહારે ગચ્છનાયકે કહ્યું:—‘તહમે શામાટે આ પ્રમાણે તાણુ કરો છો? અમહે તહમને કેટલીએક વખત એકાંતમાં કહ્યું, છતાં માનતા નથી. માટે હવે તો તહમે જો સાગરમતનો પક્ષ ખેંચશો, તો ખીજો ગચ્છપતિ સ્થાપતાં અમે લંગારે વાર લગાડીશું નહિં.’

આ સાંભળતાની સાથે વિજયદેવસૂરિ ચમક્યા અને મનમાં લગાર પણ વિચાર કર્યા વિના ઝટ હસ્તાક્ષર કરી દીધા. તે પછી દરેક વાચકો, પંડિતો અને સાધુઓનાં મતાં કરાવ્યાં. તદનન્તર ગચ્છનાયકે સિંહુવિમલ, વીરસાગર, કીર્તિવિજય અને કનકવિજયને બોલાવીને કહ્યું કે—‘તહમે સાગરની પાસે જાઓ, અને સહીઓ કરાવો. અગર તેઓ સહીઓ ન કરે, તો જે કહે તે સાંભળીને પાછા આવો.’

સાગરોનો દુરાગ્રહ.

તે પછી ચારે પંડિતો સાગરોની પાસે ગયા. ત્યહાં જઈને જહેવું તહેમણે કહ્યું કે—‘આ પટામાં મતુ કરો.’ તહેવાજ તે એકદમ તહેમની સહામે છેડાઈ પડ્યા. ત્યહારે તે પંડિતો સમજાવા લાગ્યા કે—“જૂઓ, અભિમાન કરવું ઠીક નથી અને જહે આપણા ગચ્છનાયક છે, તહેમનું વચન માનવું જોઈએ.”

સાગરે કહ્યું:—“ત્યારે શું મતુ કરીને અમે ખોટા થઈએ? અમે અમારા ગુરૂનું વચન છોડીને ખીજા ગુરૂને કેમ લજીશું? અગર આ પટામાં મતુ કરીએ તો અમે અનંતસંસારી થઈએ, માટે અમારે તો મતાં કરવાં નથી.”

પંડિતોએ એક પહોર સુધી તેઓને સમજાવ્યા, પરંતુ લગા-
રે માન્યું નહિં. પંડિતોએ ગુરૂની પાસે આવીને તે હકીકત જણાવી.
પછી વગવસીલાવાળા મુનિઓને કહ્યું કે—‘તહમે તહેમને સમજાવો કે,
પાછળથી તહમે અમ્હારો વાંક કાઢશો. માટે હજુ પણ હસ્તાક્ષર કરવા
સારા છે.’

મુનિઓએ શાંતિથી પણ ઘણું સમજાવ્યું, છતાં માન્યું નહિં.
છેવટે ગચ્છનાયકે સંઘને કહ્યું કે તહમે જઈને સમજાવો.

ગુરૂની આજ્ઞાથી સંઘના આગેવાનો—દોસી પનીયા, સાહ સિં-
ઘજી, કુંપા, સાહ સૂરા, પારેજી જેઠો, ભીમજી, શાહ ખેતા,
સોની વિઘાધર, રામજી, શાહ ફૂકા, જીવા, શાહ નાના, સોમજી,
ખડુઆ, અને વાઘજી શાહ વિગેરે ઘણા માણસો સાગરો પાસે ગયા,
તેઓ વિનયપૂર્વક વંદણા કરીને કહેવા લાગ્યા કે:—

“વિજયસેનસૂરિ, એ શ્રીહીરવિજયસૂરિની પાટે છે. માટે
તેઓનાં વચનો તહમારે માનવાં જોઈએ. તહેમને શા માટે દૂડવો છો?
જૂઓ, ઠાણાંગસૂત્રવૃત્તિમાં ત્રણ પ્રકારે અવિનયમિથ્યાત્વ બતાવેલ
છે, ૧ દેશત્યાગ અવિનય મિથ્યાત્વ, ૨ નિરાલંબતા અવિનય મિથ્યા-
ત્વ અને ૩ પ્રેમ અથવા દ્વેષથી ઉત્પન્ન થતો અવિનયમિથ્યાત્વ. આ
ત્રણે પ્રકારનાં મિથ્યાત્વ જો આપ ત્યાગ કરો, તો અમે આપને મા-
નીએ. જૂઓ, ગુરૂનું વચન લોપતાં આપને આ ત્રણે મિથ્યાત્વ
લાગે છે. ગુરૂને ગાળ દીધી, એ પહેલું. ગચ્છ-સમુદાયના આલંબનનો
ઘાત કર્યો, તે બીજું અને નાના પ્રકારના પ્રેમ અને દ્વેષથી આરાધ્ય
ને વિરાધ્ય અને વિરાધ્યને આરાધ્ય માન્યો, એ ત્રીજું. વળી
આપ શાસ્ત્રના ભણેલા છો, છતાં આપની મતિ જાગ્રત થતી નથી; એ
જેદનો વિષય છે.”

સંઘનાં ઉપર્યુક્ત વચનો સાંભળ્યા પછી ભક્તિસાગરે કહ્યું:—
‘મિથ્યાત્વ તો લાગે ખરું, અને મતુપણ કરું, પરંતુ તે મ્હારા ગુરૂ
કયહાં છે? અમ્હારા ગુરૂ તો ધર્મસાગર છે.’

સંઘે કહ્યું:—‘ એમ બોલવામાં તહમને અજ્ઞાનમિથ્યાત્વ લાગે છે.’

સાગરે કહ્યું:—‘ ટૂંકી વાત એટલીજ કે, તે જહે કહે, તે અમ્હારે માનવું નથી.’

સંઘ નિરાશ થઈ ગુરૂ પાસે આવ્યો. સંઘે એજ કહ્યું:—

“લોહપણું પથરપરિં તિમ લોહ વષાણો;
કઠિણ પણુઈં તિમ એહનું તુમે હઈંયકઈં આણો.” ૬૦૮

સાગરોની દુરાગ્રહતા—કઠિનતાની હદ આવી ચુકી. સંઘે એ પણુ કહ્યું કે, ‘જ્યહારે તે આપની આજ્ઞા માનતાજ નથી, તો પછી, વધારે કહેવું નકામુંજ છે. હવે તો જહે આપના મનમાં આવે, તે કરવું જોઈએ.’

આટલું થયા છતાં પાછા ગચ્છનાયકે મારવાડના સંઘને બોલાવીને કહ્યું કે—‘હજૂ પણુ જો તે માને તો, સમજાવો.’

સંઘ, સાગરો પાસે જઈને પાછા સમજાવા લાગ્યો. તહેમણે સમજાવતાં એ પણુ કહ્યું:—“તહમારીજ શાખાની અંદર વિદ્યાસાગર જેવા થઈ ગયા, કે જેઓ વિદ્યા, વિનય, વિવેક અને વૈરાગ્યના ખજાના સમાન હતા, તહેમણે પોતાની શોભાથી તપગચ્છને વધાર્યો. જ્યહારે તહમે વિપરીત પ્રરૂપણા કરીને લવને શા માટે હારી જાઓ છો ? એ ખૂબ યાદ રાખજો કે ગુરૂનું વચન ઉલ્લંઘતાં કોઈ પણુ પાસે રહેશે નહિં.”

વિગેરે વિગેરે સમજાવ્યા છતાં, તહેમણે હક છોડી નહિં. આ વખતે ગચ્છનાયકે ખરહાનપુરના સંઘને કે જહે શત્રુંજયની યાત્રા નિમિત્તે આવ્યો હતો, તહેને બોલાવ્યો. આ સંઘને પણુ સાગર પાસે મોકલ્યો. સંઘના આગેવાનો—સંઘવી જીવરાજ શેઠ, વિમલદાસ, ઠાકર સિં-

ઘણ, હાંસણ. ઋષુણ, વીરદાસ, બ્રહ્મચારી જીવા અને મેઘા (એ બે ભાઈ) વીરણ, વીરણ, ભીમા, ઠાકર લાલણ, ઠાકર સિંભુણ, ઉદયકરણ, કલ્યાણદાસ અને સોની ભોજૂ વિગેરે સાગરો પાસે ગયા. તહેમણે પણ ઘણી ઘણી રીતે સમજાવ્યા, પરંતુ માન્યું નહિં અને મનમાં આવ્યું તેમ બોલવા લાગ્યા. સંઘ ગુરૂ પાસે પાછો આવ્યો. સંઘે કહ્યું કે-‘તે કોઈ રીતે માનતા નથી, માટે સખ શિક્ષા કરો.’ ગચ્છનાયકે કહ્યું:-‘શિક્ષા કર્યા પછી તહમે તહેના પક્ષમાં તો નહિં થઈ જાઓ ને?’ સંઘે કહ્યું:-“ મહારાજ ! આ શું કહો છો ? આપની આજ્ઞા વિના તે ભટકતા ફરશે, અને એઓને કોઈ સંગ્રહશે પણ નહિં, એટલુંજ નહિ પરંતુ કોઈ નમસ્કાર પણ નહિં કરે. એ નિશ્ચય જાણુશો. ”

ગચ્છનાયકે વિચાર્યું કે-‘ હવે ઉપાય શો કરવો ? ખેર, હવે એકાન્તમાં કહેવરાવવું જોઈએ.’ એ પ્રમાણે વિચાર કરી ઠાકર લાલણ, કે જહો સંઘમાં પ્રધાન હતો, તહેને બોલાવ્યો અને કહ્યું કે-“લાલણ ! તું મહારો ભક્ત છે. ગુરૂનું વચન આરાધવાને શક્તિમાન છે, અને સાધુના સંયમમાર્ગને જાણવાવાળો છે, એટલા માટે તું તહેની પાસે જા, અને સમજાવ. ખાનગીમાં તહેને કહેવું કે-આવી મતિ કેમ થઈ ગઈ ? મહેં તહેને પાઠ્યો, તહારી લાજ વધારી, અને છેવટે વાચકપદ લઈને તહે આવી ખુવારી કરી ? હજૂ પણ કંઈ બગડી ગયું નથી. વળી પછીથી તહમે કહેશો કે પ્રેમ રાખ્યો નહિં, તે ઠીક નહિં, મહારાથી બધું સહન થઈ શકે, પરંતુ હીરવચનનું ઉત્થાપન સહન થાય નહિં ”

તે પછી લાલણ નેમિસાગર પાસે ગયો. અને વંદણા કરીને પાસે બેઠો. પછી નેમિસાગરે કહ્યું:-“ કહો, ગુરૂનું પઠણું મૂકીને વગર બોલાવે અહિં કેમ આવ્યા ? ”

લાલણએ કહ્યું:-“ કંઈક આપને વિનંતિ કરવાની છે. અગર માનો તો બહુ આનંદની વાત છે. ”

સાગરે કહ્યું:—‘ મતુ કરવાની વાતને છોડીને બીજી ગમે તે કહો. ’

લાલજીએ કહ્યું—“ મહારાજ ! એ પ્રમાણે ન કરાય, આપના જહે મહોટાઓ હોય, તહેમની વાતો ઉપર તહમારે ધ્યાન આપવું જોઈએ. જૂઓ, પહેલાં એ પાટો સુધી મિચ્છાદુક્કડ દીધા, તો ધર્મસાગરજીનું કાર્ય સિદ્ધ થયું. ”

સાગર બોલી ઉઠ્યા કે—“ અમ્હારા ગુરૂ અપંગ હતા, તેથી તહેમણે તેમ કર્યું, પરન્તુ અમે તે પ્રમાણે કરવાના નથી. ”

લાલજીએ કહ્યું:—મહારાજ ! જો આવી તાણુ રાખવી હતી, તો સંસાર છોડી સંયમ શા માટે લીધું ? આપ જાણતા જ હશે કે ગુરૂનો અવિનય કરતાં પ્રત્યનીકપણું થાય છે. અને વીરવચનને ઉત્થાપન કરતાં જમાલી જહેવી સ્થિતિ થાય છે. વળી ગુરૂનો પ્રત્યનીક શુભ ફેકાણું પામી શકતો નથી. અને તહેને સડેલી કૂતરીની માફક ભટકવું પડે છે, આ ભાવ ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના પ્રથમ અધ્યયનમાં પ્રકાશ્યો છે. માટે સિદ્ધાંત અને ગુરૂનાં વચનોને આરાધો. ”

સાગરે કહ્યું:—“ અમ્હે બધાં શાસ્ત્રો વાંચી જાણીયે છીએ. પરન્તુ અમ્હારે મતુ કરવું નથી. અમે તો ગ્રંથ વાંચીશું, અને વખાણીશું પણ ખરા. ”

છેવટે લાલજી ઠાકર ગચ્છનાયકપાસે પાછા આવ્યા. બધી વાત જણાવી, અને કહ્યું કે—‘ કોઈપણ રીતે તે માનનાર નથી, માટે ટકોર મારીને તહેને ગચ્છ બહાર કાઢો. ’

ગચ્છબહારનો ખુલ્લો પત્ર.

ગચ્છનાયક શ્રીવિજયસેનસૂરિ, સાગરોના દુરાગ્રહને, અને તહેમના દષ્ટિરાગપણાને ધિક્કારવા લાગ્યા. તે પછી તહેમણે વિચાર્યું કે—‘ જહેવી રીતે સમસ્ત ચતુર્વિધ સંઘ જાણે, તહેવી રીતની તહેને શિક્ષા

કરવી. ' એમ વિચારી ગચ્છનાયકે સમસ્ત-સાધુ-સાધ્વી-શ્રાવક અને શ્રાવિકા રૂપ ચતુર્વિધસંઘના નામે એક ખુલ્લો પત્ર લખ્યો. તહેની અંદર પ્રારંભમાં હીરવિજયસૂરિને નમસ્કાર કરીને લખ્યું કે—

“લલિતસાગરનો શિષ્ય નેમિસાગર વાચકપદ લઈને અયોગ્ય થયો છે, તહેનાથી ગચ્છનો સંબંધ છૂટી ગયો છે. માટે કોઈએ તહેની સાથે મળવું નહિં. અને આવીજ રીતે ભક્તિસાગર પણ તહેની સાથે મળી ગયેલ હોવાથી તહેનાથી પણ ગચ્છનો સંબંધ છૂટ્યો છે. માટે તહેની (ભક્તિસાગરની) સાથે પણ કોઈએ મળવું નહિં. આ સમાચાર બીજાને પણ જણાવજ્યો. જહે પાંચ યોદના મિચ્છાદુક્કડ દેવરાવ્યા હતા, તહેને પણ ઉત્થાપ્યા છે અને વિપરીત બોલે છે, માટે સં. ૧૬૭૧ ની શુકલ અષ્ટમીએ આ શિક્ષા કરવામાં આવી છે. ”

આ પત્ર ગચ્છનાયક તરફથી અમદાવાદમાં, કે જ્યહાં સાત નગરોના સંઘો એકઠા થયા હતા, તેઓની સમક્ષ વાંચવામાં આવ્યો.

એ પ્રમાણે સાગરોને બહાર કરી દેવામાં આવ્યા. લોકોનું તહેમની સાથે મળવું અને આલાપ સંલાપ પણ અંધ થયો. છતાં વિજયદેવસૂરિ, બહાર જઈ જઈને તેઓને મળતા, માન આપતા અને છાની છાની વાતો પણ કરતા.

બીજા આચાર્ય સ્થાપવાનો સૂત્રપાત.

એ પછી વિજયસેનસૂરિ અમદાવાદથી અસાહિલે (અસારવે) આવ્યા, અને વિજયદેવસૂરિ રાધનપુર જવા નિમિત્તે રાજપુર આવ્યા. તેઓ સાગરોને પ્રેમથી મળતા અને વાતો પણ કરતા.

આ વાત જ્યહારે ગચ્છનાયકના જાણવામાં ધરાબર રીતે આવી ગઈ, ત્યહારે તહેમણે વિચાર્યું કે—‘ એક વખત તહેને જણાવવું જોઈએ. ’ તેથી વિજયદેવસૂરિને પોતાની પાસે બોલાવ્યા. વિજયદેવસૂરિ, રાજપુરમાં એક રાત રહીને પ્રાતઃકાલમાં ‘ગુરૂને વંદણા નથી કરવી’

એમ મનમાં ધારી નદી ઉતરીને ઉસમાપુરમાં આવ્યા. અને ગુફની પાસે આવ્યા છતાં વંદણા ન જ કરી.

વિજયસેનસૂરિએ સોમવિજય ઉપાધ્યાયને કહ્યું કે—‘ આ હવે ખિલકુલ વાંકો થયો છે અને આનાથી હવે ગચ્છનો ઉદ્ધાર થાય તેમ નથી. માટે જો તુમારી સલાહ હોય તો આપણે બીજાને આચાર્ય સ્થાપીએ. અર્થાત્ તુમે કહો, તહેને આચાર્યપદ આપીએ.’

સોમવિજયવાચકે કહ્યું:—“ પૂજ્યજી મહારાજ! આ કામ ઉતાવળનું નથી. હમણાં તેનો ખાલસ્વભાવ છે. તહેમાં વળી તે આપનો ચેલો છે. આપના માટે તે નિશ્ચિંત છે અને બીજાથી પોતાનો નાશ થાય છે, તે જાણતો નથી. અત્યારે બોલથી બંધાઈને પોતાની લાજને ખોવે છે. પરન્તુ જ્યહારે તે ચિંતામાં પડશે, ત્યહારે તેજ, તેઓની સાથે અથડી પડશે, એટલુંજ નહિં પરન્તુ સાવધાન થયા પછી, તેઓને શિખામણ પણ આપશે. ”

ગચ્છનાયકે કહ્યું:—“ તુમે જાણવા છતાં કેમ ભૂલો છો ? થાંભલા વિના ટેલા મારવાથી તે કંઈ ઘર ઉભું રહી શકે ? માટે આવાઓથી કંઈ ગચ્છનો નિર્વાહ થઈ શકે તેમ નથી. વળી તે મહારાથી છૂટી, બીજાઓને મળ્યો. છતાં તહેનું મન વળ્યું નહિં. તો પછી હવે તહેનો વિશ્વાસ શા માટે કરવો ? ” એમ અનેક દૃષ્ટાન્તો પૂર્વક ગચ્છનાયકે, બીજો આચાર્ય સ્થાપન કરવા માટે પોતાનો દઢ નિશ્ચય જણાવ્યો. ત્યહારે શ્રીસોમવિજય વાચકે છેવટે એજ વિચાર જણાવ્યો કે—‘ચોમાસુ ઉતર્યા સુધીમાં અગર તે ન માને, તો પછી આપણે તે જ પ્રમાણે કરવું.’

હવે એક તરફ વિજયદેવસૂરિએ અત્યંત રીસથી ઉસમાપુરથી વિહાર કર્યો. તેઓ રાધનપુર નજારાં વીસલનગર જઈ ચોસાસુ રહ્યા. સાગરો સરહમાં આવી રહ્યા. અહિં કમલને (કમલધીરને) તહેમણે કહ્યું:—‘ તુમારા ગુફ, જ્યાં સુધી જીવશે, ત્યાં સુધી અમને દુઃખી

કર્ચા કરશે. માટે કંઈક એવો ઉપાય કરો કે-આ બંધો સંતાપ મટી જાય. ’

તેમણે કહ્યું:—‘ સૌ સારાં વાનાં થશે, પરન્તુ આ સમયે કંઈ થઈ શકે તેમ નથી. ’

બીજી તરફ ગચ્છનાયક ખંભાત તરફ વિહાર કરવા લાગ્યાં. પરન્તુ સંઘે વિનતિ કરી કહ્યું કે “ આપ એક દિવસ વધારે બિરાજો. અને સાગરનાં વચનોની જાહે બ્રાંતિ અમારા લોકોમાં થઈ ગઈ છે, તે દૂર કરી, અમ્હારી બુદ્ધિઓ નિર્મલ કરો. ” સંઘની વિનતિનો સ્વીકાર કરીને ગચ્છનાયકે ત્યાં લગાર સ્થિરતા કરી.

સાગરોની રામકહાણી.

ગચ્છનાયક શ્રીવિજયસેનસૂરિએ અઢી હજાર માણસોની સલામાં સાગરોની આ પ્રમાણે રામકહાણી કહી સંભળાવી:—

“ મહેં સાગરને વિશ્વાસથી શિષ્ય કર્યો. તે પછી તે કુવાસનાથી મોહિત થયો. અને મ્હારાથી ઝઘડો કરવા લાગ્યો. વળી અદ્વજ્ઞાન હોવાથી, જો કે સ્થવિરો વારતા હતા, તોપણ મહેં તહેને પદ આપ્યું, તો પછી તે મ્હારી સ્હામે કેમ ન થાય ? હીરો પાણીની અંદર રહે છે, અને તૃણ તરી આવે છે. માટેજ જ્ઞાનીને હીરા સમાન ગણેલ છે કે જાહે વિવેક પૂર્વક ગુરૂની સેવા કરે છે. ભવ્યો ! હીરવિજયસૂરિએ શિષ્યામણ આપી હતી, કે તહમે સાગરનો સંગ કરશે નહિં, છતાં તે વચનોને વિસારી મૂકી સાગરનો સંગ કર્યો તો આવો પ્રસંગ પ્રાપ્ત થયો, માટે હજૂ પણ જો તહમે ગુરૂલક્ષ્મી હો, તો હીરવિજયસૂરિજીનાં તે વચનોને યાદ કરજ્યો સ્મરણમાં રાખજ્યો કે જાહે સાગરનો સંગ કરશે, તે અવશ્ય બગડ્યા વિના રહેશે નહિં. વળી આચાર્ય (વિજયદેવસૂરિ) ને માટે મેં ધાર્યું હતું કે-તે મ્હારો છે, તો બીજાનો કેમ થશે ? છતાં હંસ પણ કાગને મળવાથી કાગ કહેવાયો. અહો ! જ્યહાં અમૃતકલની આશા રાખીને વિષવેલડી ઉછેરી છે,

ત્યહાં પછી આશા સફલ કેમ થાય ? હું સ્પષ્ટ કહી દઉં છું કે—જે તેઓનો (સાગરોનો) સંગ કરશે, તે મહારો શિષ્ય નથી. મહેં સાગરોને ગરબ બહાર કરેલા છે, માટે તેઓને કોઈએ સંગ્રહવા નહિં; કેમકે સાગરોએ જહેમ મહને અશાતા પહોંચાડી છે, તેવી રીતે તેઓ બીજા સંગ્રહનારને પણ પહોંચાડશે. મહારી વિદ્યમાનતામાં જ અગર તેઓ આવીને મિચ્છાદુક્કડ ન દે, તો પછીથી તેઓને કોઈ કાળે લેગા લેવાજ નહિં, એ વાત તહસે બધા યાદ રાખજ્યો. હવે જહેવી રીતે હું હીરવિજયગુરૂની આરાધના કરું છું, તેવી રીતે તહમે બધા વાયક સોમવિજયની આરાધના કરજ્યો.”

એ પ્રમાણે ઘણી ઘણી લલામણો કરીને બારેજ થઇ ખંભાતની પાસેના સોજિત્રા ગામમાં આવ્યા. અહિંથી નંદિવિજય વાયક વિગેરે સાધુઓને આગળ—ખંભાત મોકલ્યા અને પોતે એક રાત સોજિત્રામાં રહ્યા.

ગરબનાયકનો સ્વર્ગવાસ.

સોજિત્રામાં આહાર કર્યા પછી, ગરબનાયક શ્રીવિજયસેનસૂરિજીની શારીરિક સમ્પત્તિમાં વિપત્તિ થઇ. તેમની સાથે ધીરકમલ નામના એક સાગરના અનુયાયી સાધુ અને બીજા કેટલાક સાધુઓ હતા. આહાર કરીને સૂરિજીએ વિહાર કર્યો અને નારગામના બગીચામાં ગયા. ત્યહાં એક આંખાના ઝાડ નીચે પાણી વાપરવા બેઠા. અહિં ગુરૂને એકાએક ઉલટી થઇ, કે જહેમાં ગિલકુલ લીલું પાણી નીકળ્યું. આ વખતે પાસે કીર્તિવિજય પંડિત હતા. તેમને ગુરૂ કહેવા લાગ્યા કે:—

“આ સંસારને છોડીને જિનેશ્વરો કે ચક્રવર્તિયો, સંગી કે નિઃસંગી તમામ ગયા છે જાય છે અને જશે. તેને માટે મનમાં લગારે ખેદ ન કરવો. પરમાત્મા વીરદેવ અને હીરવિજયસૂરિ જેવા ગુરૂ પશ્ચ્યાત્યા ગયા તો પછી આપણા માટે તો કહેવુંજ શું ?”

એ પ્રમાણે બધાઓનાં ચિત્ત સ્થિર કરી પોતાના મુખે બધા-
ઓથી ખમતખમણાં કર્યાં. દરેકના ઉપરથી રાગ કે રોષ દૂર કર્યો. અને
પુનઃ પણ કહેવા લાગ્યા કે:—

“ મહારે કોઇની સાથે વૈર-વિરોધ છે નહિ, અને મહારી પ્રત્યે
પણ કોઇ વૈર-વિરોધ રાખશો નહિ. મહેં કેવલ મહાવીરની પરંપરાને
રાખવાની ખાતરજ મુનિયોને આલંબ્યા છે. તેઓની સાથે મહારે
કંઈ દ્વેષ નથી. અને તેજ ઇરાદાથી વિજયદેવસૂરિને પણ આલંબ્યા
છે. તહમે યાદ રાખીને વિજયદેવસૂરિને મહારા તરફથી એ સંદેશો
પહોંચાડશો કે—‘ જોકે તહમને વાત નથી ગમી, પરન્તુ મહેં તહમારા
લાભની ખાતર એ કાર્ય કર્યું છે. હજૂ પણ જો મમત્વમાં પડીને સ્વ-
ગુરૂની પરંપરાને નહિં રાખો, તો તહમારા બન્ને ભવ બગડશે, અને
પાછળથી તહમને બહુ પશ્ચાત્તાપ થશે. ”

ગુરૂએ પોતાનો અંતસમય જાણી લીધો. પરન્તુ અણસણ કોણ
કરાવે ? એ વિચારણીય હતું. તહેમણે પોતાની મેળે જ ચોવિહાર
કરી લીધો. તે પછી વાણી બંધ થઇ. તમામ લોકો ચિંતાતુર થઇ ગયા.
બધાઓએ ગુરૂને પાલખીમાં (મેનામાં) સૂવાડીને ખંભાત લઇ જવાનો
વિચાર કર્યો; પરન્તુ ગુરૂએ ઝટ સંકેતથી નિષેધ કરી દીધો. એટલે
સાધુઓએ ગુરૂને ઝોળીમાં ઉઠાવ્યા. એ પહોર રાત જતાં ગુરૂને અક-
બરપુરમાં લાવ્યા. અહિં ગુરૂએ સંકેતથી સાધુઓને સમજાવી ખંભા-
તથી નંદિવિજયને જાલાવ્યા. અને લખી લખીને હિતશિક્ષા
આપી, તેમ સંઘાડો પણ લખાવ્યો. આ પછી ગુરૂએ લખીને જણાવ્યું
કે—‘ હજૂ પણ મહને એક વાત હૃદયમાં સાલે છે. ’

વાચકે કહ્યું:—‘ મહારાજ ! તે વાત કઈ, તે આપ ફરમાવો. ’

ગુરૂએ લખીને જણાવ્યું કે—“ રાજનગરમાં સોમવિજયવાચકે
બીજો આચાર્ય સ્થાપવા દીધો નહિં. હજૂ પણ જો તહમે ચેતી જતા
હો અને તહમારી રૂચિ હોય તો હું આચાર્યપદવી આપું. ’

નંદિવિજયવાચકે કહ્યું:—“મહારાજ! સોમવિજયવાચક અહિં છે નહિ, તેઓને પૂછ્યા વિના એ પ્રમાણે કેમ થઈ શકે? માટે આપ નિશ્ચિંત રહો અને જો તે (વિજયદેવસૂરિ) નહિ માને, તો અમે બીજો આચાર્ય સ્થાપન કરશું, કે જાહેરી કરીને તમામ વાત શાન્ત થઈ જશે.”

ગુરુએ કહ્યું:—“મહારો આદેશ છે કે-તહામે જરૂર બીજો આચાર્ય સ્થાપન કરજો. અને એ પ્રમાણે કરશો, તોજ ગચ્છનું બંધારણ ઠીક રહી શકશે. અન્યથા તે તહામરો થાણો લગારે રહી શકશે નહિ.”

વાચકે કહ્યું:—“આપ હવે તે દુઃખને દૂર કરો. અને તે સંબંધી બધા ઉપચાર થઈ જશે.”

ગુરુએ ચિત્તને સ્થિર કરી નવકારમંત્રનું સ્મરણ શરૂ કર્યું. અને ચાર શરણુપૂર્વક અરિહંતપદનો જાપ કરતાં કરતાં એકાએક અમરપુરીને શોભાવી દીધી.

બીજી તરફ પ્રાતઃકાલમાં તો અંભાતનો સંઘ સામૈયું લઈને ગામ બહાર આવ્યો હતો. તહેણે ગુરૂના કાળ કર્યાના એકાએક સમાચાર સાંભળ્યા. આખા સંઘમાં હાહાકાર થઈ ગયો. દરેક આખાલવૃદ્ધ ગુરૂ વિરહથી અત્યંત દુઃખી થયા. નંદિવિજય વાચક વિગેરે સાધુઓએ પણ ગુરૂ ગુણોને યાદ કરી ઘણું દુઃખ ધારણ કર્યું. તે પછી સંઘે ઉત્તમોત્તમ શિક્ષિકા બનાવીને તહેમાં ગુરૂને બેસારી સૂબડ, અગર વિગેરે સુગંધિત પદાર્થોથી ગુરૂનો અગ્નિસંસ્કાર કર્યો. આ વખતે ગુરૂની પૂજામાં આઠહજાર મહામુદી એકઠી થઈ હતી. વળી સૂરિજના અગ્નિસંસ્કારવાળા સ્થાનકે સંઘે સ્તૂપ પણ સ્થાપન કર્યો. તે પછી પત્ર લખીને આ હકીકત અમદાવાદ સોમવિજયવાચકને જણાવી. તહેમણે પણ ઘણુંજ અફસોસ કર્યો. અને ગુરૂના ગુણોને યાદ કરી કરીને ઘણુંજ વિલાપ કર્યો.

વિજયદેવસૂરિની કબૂલાત.

આ પછી સોમવિજયવાચકે ઘણા વિચાર પૂર્વક વિજયદેવ-સૂરિ ઉપર વીસલનગર એક પત્ર લખ્યો. તેમાં શ્રીવિજયસેનસૂરિ-ના કાળ કર્યાની હકીકત લખવા ઉપરાન્ત એ પણ લખ્યું કે:—‘આપે હવે બધાઓની સાથે પ્રેમ દાખવવો જોઈએ છે. અમે આપની આજ્ઞા પાળવાને તૈયાર છીએ. અમારે બીજાનું કંઈ કામ નથી. વળી આપ ગુરૂનું વચન જો પળાવશ્યો, તો આપની ઘણી કીર્તિ વધશે.’

આના જવાબમાં વિજયદેવસૂરિએ લખ્યું—‘ગુરૂવચન તે સાચાં જ છે. અને અમે તે સારી રીતે પળાવીશું.’

વિજયદેવસૂરિનો આ પત્ર વાંચીને બધો સાધુસંમુદાય આનંદિત થયો. પરંતુ તેમના આંતરિક વિચાર તો જાણે જ કોણ? તેમના મનમાં તો વળી બીજો જ વિચાર હતો.

વિજયદેવસૂરિનો પાટણમાં પ્રવેશ.

ચોમાસુ ઉતરતાં પાટણના સંઘે વિજયદેવસૂરિને પાટણ પધારવા માટે વિનંતિ કરી. આ વખતે વિજયદેવસૂરિએ સંઘને કહ્યું કે—‘હું કહું તે પ્રમાણે પાટણનો સંઘ કરે; તો હું ત્યાં આવું.’ પાટણના અબળ શ્રાવકે કહ્યું:—‘આપને એવું શું કાર્ય છે?’ સૂરિએ કહ્યું:—‘કોઈ પણ પ્રકારનું મંત્ર કરાવ્યા કે મિચ્છાદુક્કડ દેવાવ્યા સિવાય, સાગરોને ગચ્છમાં લઈ લેવા. અને તેમ કરવાથી જ મહારી લાજ રહી શકે તેમ છે.’

અબળએ કહ્યું—‘મહારાજ ! આખો સંઘ એ પ્રમાણે કેમ કબૂલ કરશે?’

સૂરિએ કહ્યું:—‘જો કે તે કાર્ય છે કઠિણ, પરંતુ મહારે તો તે કર્યે જ છુટકારો છે.’

છેવટે—શરમના લીધે સંઘ એ પ્રમાણે લખી આપ્યું કે—‘વિજયદેવસૂરિ જાહે કહે, તે અમારે પ્રમાણ છે.’

તે પછી સંઘ પાટણ ગયો. સૂરિજી મહેસાણે ગયા. અહિં અમદાવાદનો સંઘ વાંદવા આવ્યો. વિજયદેવસૂરિએ વિચાર કર્યો કે ‘આ લોકો મહને ઘેરી લેશે. સાગરોને લેવા દેશે નહિ. અને મહારાથી કંઈ વિશેષ કહેવાશે પણ નહિ.’ એમ વિચારી શીઘ્ર તેઓ ધીણોજ પહોંચ્યા. રાજનગરનો સંઘ મનમાં વિચાર કરીને પાછો વળ્યો. જ્યારે વિજયદેવસૂરિ સાગર સંબંધી પોતાનું કાર્ય સિદ્ધ કરવાને પાટણ ગયા.

ભક્તિસાગરનું અપમાન.

વિજયદેવસૂરિએ પાટણમાં આવ્યા પછી સાગરોને પાટણમાં બોલાવાને વિચાર કર્યો. તહેમણે અમદાવાદથી નેમિસાગર અને ભક્તિસાગરને બોલાવા માટે ધનવિજયને મોકલ્યા. અમદાવાદમાં આવીને ધનવિજયજી પ્રથમજ સાગરને મળ્યા. અને જાહે કંઈ વાતચિત કરવાની હતી, તે કર્યા પછી સોમવિજય વાચકની પાસે આવી વંદણા કરી. વાચકજીએ કહ્યું:—‘એવું શું કાર્ય છે કે—એકાએક અહિં આવવું થયું ?’ ધનવિજયે કહ્યું;—‘કંઈ કામ પ્રસંગે ખંભાત આવ્યો હતો, ત્યાંથી અહિં આવ્યો છું.’

વાચકજીએ ફરી કહ્યું કે—‘તહમે સમાચારીના સારા જાણવાવાળા છો, છતાં પોતાના ગુરૂએ જેઓને બહાર કાઢ્યા છે, તેઓને મળો છો, તહેમને વંદન કરો છો અને એકાંતમાં વાતો કરો છો, તે વ્યાજબી કહેવાય નહિ.’

ધનવિજયજીએ કહ્યું:—‘હું આ અધું કાર્ય ગચ્છનાયકનાં આદેશથી કરું છું.’

વાચકજીએ કહ્યું—‘અમે તહેમની આટલી બધી ખટપટ જાણતા નથી.’

આ પછી ધનવિજયજીએ નેમિસાગરને કેટલીક શિખામણ આપીને ખંભાત મોકલ્યા અને કહ્યું કે—‘ત્યહાં તહમે પોતાના મતની પ્રરૂપણા કરો અને ગ્રંથોને પણ સાચા કરો.’ જ્યહારે ભક્તિસાગરને પોતાની સાથે પાટણ લાવ્યા. પાટણમાં તહેમને બીજા ઉપાશ્રયમાં ઉતાર્યા. વિજયદેવસૂરિ સિવાયના બીજા મુનિયો અને શ્રાવકો તહેમની પાસે જવા-આવવા લાગ્યા અને દરેક તહેમની પ્રરૂપણા સાંભળવા લાગ્યા. તેમ તહેમનું ગાયુ ગાવા પણ લાગ્યા.

લોકોના મુખથી આ હકીકત: સાંભળીને સોમવિજય વાચકે ખંભાતથી નંદિવિજય વાચકને પોતાની પાસે બોલાવ્યા. અને તેઓને પાટણ જઈ વિજયદેવસૂરિની સેવા કરવા જણાવ્યું. સાથ સાથ એ પણ કહ્યું કે—‘તહમે ગુરૂનાં વચન પળાવવામાં લગારે કયાશ રાખશો નહિં.’ નંદિવિજય વાચકની સાથે કેટલાક ગુરૂભક્ત મુનિયોને પણ મોકલ્યા. જ્યહારે નંદિવિજય વાચક હમદપુર પહોંચ્યા, ત્યહારે વિજયદેવસૂરિના કેટલાક સાધુઓ અને શ્રાવકો વાંદવા માટે આવ્યા. નંદિવિજયજીએ તેઓને કહ્યું—“વિજયસેનસૂરિએ જેઓને ગચ્છ-બહાર કર્યા છે, તેઓને તહમે સ્થાન કેમ આપ્યું ?”

શ્રાવકોએ કહ્યું:—“ગુરૂના વચનથી.”

નંદિવિજયજીએ કહ્યું:—“તહેમણે પણ ગુરૂનું વચન માન્યું નથી.”

શ્રાવકો ઝટ પાટણ પહોંચ્યા અને ભક્તિસાગરને ઉપાશ્રયથી બહાર કાઢ્યા. તેઓએ કોઈના ઘરમાં જઈને ઉતારો કર્યો. તહેમનું ઘણું અપમાન થયું. તે પછી તેઓ અમદાવાદ આવ્યા, અને બધી વાત શાન્ત પડી ગઈ.

સાગરમતની ખુદી પ્રરૂપણા.

તે પછી નંદિવિજય વાચક ધૂમધામ પૂર્વક પાટણમાં આવ્યા.

અને વિજયદેવસૂરિને વિધિપૂર્વક વંદણા કરી. પરન્તુ વિજયદેવસૂરિએ પ્રેમપૂર્વક તેઓને બોલાવ્યા નહિ, એટલુંજ નહિ પરન્તુ, વિજયસેનસૂરિને શું થયું ? કેવી રીતે કાળ કર્યો ? આણસણ કેમ કર્યું ? વિગેરે કંઈપણ હકીકત પૂછી નહિ. નંદિવિજય વાચક તહેમનાથી લગારે ડરતા નહોતા, પરન્તુ બીજા સાધુઓ ઘણા ડરતા હતા. વિજયદેવસૂરિ કદાચ સાગરોની વાત બે સંભળાવતા, તો નંદિવિજય વાચક શ્રાવકોને સમજાવી દેતા. પરન્તુ પાછા વિજયદેવસૂરિ નંદિવિજયને તેમ કરતાં વારતા હતા, કેમકે તહેમના મનમાં એ ડર રહેતો કે રખેને શ્રાવકોનાં મન દોહલાં થઈ જાય.

નંદિવિજયવાચકને આ વાત ઘણી ખટકતી. તેઓના મનમાં આવ્યું કે—હીરસૂરિનાં વચનોને પ્રકાશતાં જ્યહારે તે વારે છે, તો પછી કામ કેમ ચાલશે ? આ વખતે મેઘવિજય ઉપાધ્યાય, અને ધર્મ-વિજય ઉપાધ્યાય સાથે હતા. પરન્તુ આ બંનેનું સાથે રહેવું વિજયદેવસૂરિને રૂચિકર નહોતું. તેથી તેઓને વિહાર કરવાને માટે આજ્ઞા આપી. એટલે શ્રીમેઘવિજયને માળવા તરફ વિહાર કરવાનું કહ્યું અને શ્રીધર્મવિજય વાચકને હાલાર તરફ. જ્યહારે તેઓ બંને વિજયદેવસૂરિને વાંદીને ચાલવા લાગ્યા, ત્યહારે શ્રીમેઘવિજય વાચકને કહ્યું કે—‘તમે ઈંડર થઈને માળવામાં જજ્યો, અને ધર્મવિજય વાચકને કહ્યું કે—તમે સંખેશ્વર થઈને હાલાર જજ્યો. કેમકે અમદાવાદ જતાં તહમને ફેર પડશે. એટલા માટે પ્રેમથી હું તહમને કહું છું.’ બંને વાચકોએ કહ્યું કે—‘અમારે થૂલને વંદનકરવું છે, માટે તે તરફ જઈશું.’ વિજયદેવસૂરિએ બાણ્યું કે—તેઓ બે અમદાવાદ જશે, તો સોમવિજયની શરમથી તહેના પક્ષમાં થઈ જશે. અને આવી રીતે પ્રકટપણે વારવાથી ત્યહાં જશે નહિ. ખેર, તે પછી બંને વાચકોએ વિહાર કર્યો.

બીજી તરફ આ હકીકત જ્યહારે સોમવિજય વાચકે બાણી, ત્યહારે તેમણે કેટલોક વિચાર કરીને વિજયદેવસૂરિને લખ્યું કે—

“ અગર આપનું દિલ હોય તો હું (આપનો સેવક) આપની સેવામાં આવીને રહું. ”

આના જવાબમાં વિજયદેવસૂરિએ જણાવ્યું કે—“ અહિં તો તહમારું કંઈ કામ નથી, પરન્તુ ખંભાતના સંઘનો પત્ર આવ્યો છે, તહેમાં લખ્યું છે કે—ખંભાતમાં મનોહર સ્તૂલ કરવામાં આવેલ છે. તહેની પ્રતિષ્ઠા કરવાને માટે આપ પધારો, અથવા તો સોમવિજય વાચકને અહિં (ખંભાત) આવવા માટે આજ્ઞા આપો. માટે તહમે ખંભાત જાઓ. ”

વિજયદેવસૂરિ પાટણમાં રહીને સાગરમતના બોલો પ્રરૂપવા લાગ્યા. આથી નંદિવિજય વાચક કોઈ કોઈ વખત તહેમને હિતકારી વચનોથી સમજાવતા કે—“ આપે આ શું અવિચાર્યું કામ આદર્યું છે ? ગુરૂવચન કેમ આદરતા નથી ? ગુરૂ વચનો કોઈથી લોપી શકાય નહિ, છતાં આપ આપના ચિત્તને શા માટે ચલાયમાન કરો છો ? અગર આપ ગુરૂ વચનોની પ્રરૂપણા કરશો, તો જ બધા આપના થઈને રહેશે; નહિં તો આપને કોઈએ માનશે નહિં. એ પ્રમાણે ઘણાઓએ સમજાવ્યું, પરન્તુ તહેમણે માન્યું નહિં. અને અમદાવાદ, ખંભાત વિગેરે ગામોમાં છાનામાના પત્રો લખી દીધા કે—એક ગુપ્ત લેખ કરવો છે, માટે તહમે બધા સંખેશ્વર આવો. વળી સાગરોને તેઓ ઘણી ધીરજ આપતા અને અમુક અમુક ક્ષેત્રોમાં રહેવાનો આદેશ પણ આપતા.

નંદિવિજય વાચક આ બધી હકીકત જાણીને ઘણા દુઃખી થતા. તહેમણે કુંભુગેરથી દર્શનવિજયજીને તેડાવ્યા અને બધી હકીકત તહેમને જણાવી. એટલુંજ નહિં પરન્તુ તહેમની પાસે એક પત્ર લખાવીને સોમવિજય વાચકને, વિજયદેવસૂરિની તમામ હકીકત જણાવી. તે પત્ર વાંચ્યા પછી સોમવિજય વાચકે છત્રીસ બોલ લખી જણાવ્યા.

ગ્રંથીશ બોલ—

- (૧) સૂક્ષ્મનિગોદ, બાદરનિગોદ, સૂક્ષ્મપૃથ્વીકાય, સૂક્ષ્મઅપ્કાય, સૂક્ષ્મતેજસ્કાય, સૂક્ષ્મવાયુકાય આ છને અવ્યવહારી માને છે.
- (૨) કેવલીના શરીરથી ત્રસ અને સ્થાવર જીવની વિરાધના સર્વથા થતી નથી એમ કહે છે.
- (૩) મરીચીના વચનને સાગર ઉત્સુત્ર ન કહેતાં દુર્ભાષિત કહે છે
- (૪) જમાલીના અનન્તલવો કહે છે.
- (૫) મિથ્યાદૃષ્ટિએ કરેલ અલયદાનાદિ સુકૃત્યોની પણ અનુમોદના ન કરવી એમ કહે છે.
- (૬) ઉત્સુત્રભાષીને નિયમેન ‘ અનંતસંસાર ’ કહે છે તે.
- (૭) વીર નિર્વાણથી ૪૫૩ વર્ષે ચોથના પર્યુષણનો પ્રારંભ થયાનું કહે છે.
- (૮) શ્રાવકને દ્રવ્યસ્તવન હોવાનું કહે છે
- (૯) જ્ઞાનસાગર અને કુલમંડનસૂરિને પટોધર માને છે.
- (૧૦) પરપક્ષીમાત્રને નિહ્લવો કહે છે.
- (૧૧) ઉર્ધ્વલોકમાં કેવળ સાત હાથની પ્રતિમાનું સ્થાપન કરે છે.
- (૧૨) પૂર્ણિમા અને અમાવસ્યા શ્રાવકનેજ આરાધવાની કહે છે.
- (૧૩) પરપક્ષીએ કરાવેલાં જિનચૈત્યો વાંદવા લાયક નથી એમ કહે છે
- (૧૪) સમકિત ધારીનેજ ક્રિયાવાદી કહે છે.
- (૧૫) કેટલાક ગચ્છવાળા શ્રાવકો રાત્રે પોસહ લઈને પ્રાતઃકાળમાં છેલ્લા પહોરે સામાયિક ઉચ્ચારણ કરે છે તેને ઉત્સુત્રભાષી કહે છે.

- (૧૬) દ્વિગમ્બરાદિક પરપક્ષવાળાઓને જૈન કહેવાનો નિષેધ કરે છે.
- (૧૭) નમિ વિનમિને ધરણેન્દ્રે અડતાલીસજ વિદ્યાઓ આખ્યાનું કહે છે.
- (૧૮) તીર્થંકરમાં દેવપણું જ છે, ગુરૂપણું નથી એમ કહે છે.
- (૧૯) પૃથ્વી સાત અથવા આઠ માનેલી હોવા છતાં તે સીત્તેર માને છે.
- (૨૦) પ્રશંસા અને અનુમોદનને તે જુદાં માને છે
- (૨૧) તપગચ્છ સિવાય બીજે કયાંય સાધુજ નથી એમ કહે છે તે.
- (૨૨) ભગવતી શતક ૮ માં આવેલી ચતુર્ભંગીની વૃત્તિના અર્થનું અને પાઠનું પરાવર્તન કરે છે.
- (૨૩) લૌકિકમિથ્યાદૃષ્ટિઓથી લોકોત્તરમિથ્યાદૃષ્ટિ નિહવાદિકને કર્મથી ભારે કહે છે.
- (૨૪) પરપક્ષીઓ જહેમ જહેમ નવકારનું સ્મરણ કરે, તેમતેમ તેઓ ઉત્સૂત્રભાષીની માફક અનંત ભવ કરે છે એમ કહે છે.
- (૨૫) પરપક્ષીએ કરેલ ધર્મને લેખામાં ગણતા નથી, અર્થાત્ નિષ્કૃળ કહે છે.
- (૨૬) શ્રીહીરવિજયસૂરિના બાર બોલમાં આવેલા ‘ માર્ગનુસારી ’ શબ્દનો વિપરીત અર્થ કરે છે.
- (૨૭) સોમતિલકસૂરિએ ખરતરગચ્છીય જિનપ્રભસૂરિનાં બનાવેલાં સાતસો સ્તવનોને વખાણ્યાં, તેથી સોમતિલકસૂરિને તે અજ્ઞાની કહે છે.
- (૨૮) પાપકર્મની આલોચના તેજ ભવમાં થાય, તો તે છૂટી શકે છે. બીજા ભવમાં આલોચ શકાતાં નથી એમ કહે છે.
- (૨૯) ‘ઉત્સૂત્રકંદ કુદાલ’ ગ્રંથની જે હેલણા કરે છે, તે સમકિત રહિત છે, એમ કહે છે.

- (૩૦) ઠાણાત્રંથનીવૃત્તિનો 'તન્વસેણય પક્ષિત્રાણિ' ઇત્યાદિ પાઠ કોઈ મતાન્તરવાળાએ પરાવર્તન કરેલો છે, એમ કહે છે.
- (૩૧) આવશ્યકચૂર્ણિની ગાથામાં આવેલો ' પન્નરસીસુત્ર ' ઇત્યાદિ પાઠ, કોઈ વિપક્ષીવાળાએ બદલી નાખ્યો છે, એમ કહે છે.
- (૩૨) કસેલાનું નીતરેલું પાણી ત્રિવિધ આહારના પચખખાણમાં ન કદપે, એમ કહે છે તે.
- (૩૩) ' ઉદધાવિવ સર્વસિંધવઃ ' ઇત્યાદિ વચનને અસંગત કહે છે.
- (૩૪) જે અભવ્ય હોય તે અવ્યક્તમિથ્યાત્વી હોય, એમ કહે છે.
- (૩૫) કેવલીના શરીરથી જીવદાત થવા છતાં આરંભીકી ક્રિયા લાગતી નથી, જ્યારે તે કહે છે કે જીવદાતજ થતી નથી.
- (૩૬) બ્યવહારરાશીમાં આવેલો જીવ ઉત્કૃષ્ટથી અસંખ્ય પુણ્નલ-પરાવર્ત રહીને અવશ્ય મોક્ષ જાય છે, એમ કહે છે.

ઉપર પ્રમાણેના સાગરમતની પ્રરૂપણના બોલો લખવા સાથે સોમવિજયજીએ એ પણ જણાવ્યું કે—‘સાગરના આ બોલોમાં મ્હોટો વિરોધ છે, માટે તે બોલો જરાબર ધ્યાનમાં લઈ દરેક કાર્ય કરવું. જો તેઓ ગુરૂઆજ્ઞા અંગીકાર ન કરે, તો તેઓને ગરુડ બહાર ફેરવા દેવા.’ આ બોલ સાથેનો પત્ર પાટણમાં વિજયદેવસૂરિ પાસે આવ્યો અને તેમણે વાંચ્યો, ત્યહારે મનમાં કહેવા લાગ્યા કે—‘આ પાપિયો મ્હારી પાછળજ પડ્યા છે. અને સાગરો તો બહારજ રહ્યા.’ તેઓ મનમાં ઘણો ખેદ કરવા લાગ્યા, પરંતુ પ્રકટપણે કંઈ કહી શકતા નહિં. જ્યહારે કોઈ ગુરૂના બોલ વાંચતું ત્યહારે તેઓ તેમ કરવાને નિષેધ કરતા અને કોઈ જો ત્હેમને આ છત્રીસ બોલ વાંચવા આપતું, ત્યહારે તો તે રીસ ચડાવીને ફેંકીજ દેતા. જ્યહારે આ હકીકત સોમવિજયજીએ જાણી, ત્યહારે પાછો ત્હેમણે એક પત્ર વિજયદેવ-

સૂરિ ઉપર લખ્યો. તહેમાં એ લખ્યું કે જો આપની આજ્ઞા હોય, તો હું આપની સેવામાં આવીને રહું, આવી વૃદ્ધાવસ્થામાં આપની સેવા કરવાની મહેને બહુ ઈચ્છા થયા કરે છે.

વિજયદેવસૂરિએ લખી જણાવ્યું કે—મહારી પાસે તહાઈ કંઈ કામ નથી, આથી સોમવિજયજી તહેમની પાસે જઈ શકયા નહિ. નંદિવિજય ઉપાધ્યાય પણ વિજયદેવસૂરિ પાસેથી વિહાર કરી કુણ્ણગેર ગયા.

વિજયદેવસૂરિનું દુસ્સાહસ.

હવે વિજયદેવસૂરિ સ્વતંત્ર થયા તે પછી સંજેશ્વરમાં ખંભાત અને અમદાવાદના સંઘો એકઠા થયા હતા, તહેમની પાસે બે સાધુ મોકલીને કહેવડાવ્યું કે—‘તહેમે પાટણ ચાલો’ સંઘોના આગેવાનોએ કહ્યું; —‘અમે પાટણ આવી શકીશું નહિ, અગર વિજયદેવસૂરિ ચાણુસમે આવે, તો ત્યાં બધા એકઠા થઈ વિચાર કરીએ.’ વિજયદેવસૂરિ ચાણુસમે આવવા પાટણથી રવાના થયા, પરંતુ શુકન સારા થયા નહિ. ખેર, તોપણ તેઓ આગળ વધી ચાણુસમે આવ્યા. સંઘની સાથે તહેમણે વિચાર કર્યો કે—સાગરોને લેવા કે કેમ ? છેવટે એ ઠરાવવામાં આવ્યું કે—‘અમદાવાદમાં બધાએ એકઠા થવું. અને ત્યાં મિચ્છામિદુક્કઠ દેવરાવવો.

આ પ્રમાણે નક્કી કરી બધા વેરાયા. સંઘો પોતપોતાના ગામ ગયા અને વિજયદેવસૂરિ પાટણ આવ્યા. પાટણમાં આવીને તહેમણે વળી બુદ્ધજ ટીંખલ કર્યું. તહેમણે સાગરોને તેડાવ્યા અને ચૈત્ર અમાવાસ્યાનું મુહૂર્ત કાઢી તે દિવસે સાગરોને ખુદ્દીરીતે લઈ લીધા. અને દરેક સ્થળે માણસો મોકલી કહેવડાવી દીધું કે ‘સાગરો સાથે મેળ કરી દીધો છે.’ અમદાવાદ અને ખંભાતના શ્રાવકોએ જ્યાં આ વાત જાણી, કે તુર્ત એકદમ ખળભળાટ મચી ગયો. દરેકના મુખથી એજ શબ્દો નિકળવા લાગ્યા કે—‘આ શું ? કહ્યું શું ? અને

કર્ચું શું ? આવી રીતે તે વળી મેળ થતો હશે. તહેમણે ખડુ અવિ-
ચાર્યું કામ કર્યું. ’ પછી અમદાવાદના સંઘે વિજયદેવસૂરિ ઉપર
એક પત્ર લખ્યો, તહેમાં લખ્યું.—

“ તહેમે સાગરો પાસે મિચ્છાદુક્કડ દેવરાવ્યા સિવાય, તહેમને
લીધા, તે ઠીક કર્યું નથી. આપણે જહે ઠરાવ કર્યો હતો તે તહે
પાળ્યો નહિં. હવે અમે તો ગુરૂવચન પ્રમાણેજ ચાલવાના. અમારો
દોષ કાઢશો નહિં. હજૂ પણ જો ગુરૂ વચનને અનુસરીને દરેક કાર્ય
કરશો તોજ તહમારી સાથે ગુરૂ વ્યવહાર રાખીશું, નહિં તો અમે
માનીશું નહિં, તે વાત નિશ્ચયપૂર્વક સમજવી. ”

આવીજ મતલબનો એક પત્ર સોમવિજય ઉપાધ્યાય, મેઘ-
વિજય વાચક, નંદિવિજય વાચક, અને ધર્મવિજય એમણે પણ
મળીને લખ્યો. આ પત્રો વિજયદેવસૂરિને પહોંચ્યા પછી તહેનો
જવાબ આ પ્રમાણે વાળ્યો.—

“ મારે જે કરવું હતું, અને મહારા મનમાં આવ્યું તે કરી દીધું
છે. તહેમાં તહેમને કંઈ પૂછવાની જરૂર નહોતી. કારણ કે એ મારી
સત્તાની વાત છે. ”

વિજયદેવસૂરિ માટે ઠરાવ.

અમદાવાદમાં આ પત્ર જ્યહારે વાંચવામાં આવ્યો, ત્યહારે દરેકને
ખડુ ખેદ થયો. પછી સંઘની સાથે વિચાર કરીને ચાર ઉપાધ્યાયોએ
સં. ૧૬૭૨ ના વૈશાખ સુદિ ૧૩ ના દિવસે દરેક ગામોના સંઘોને
એક પત્ર લખ્યો. આ પત્રમાં વાચક મેઘવિજય, સોમવિજય, સાનુ-
ચંદ વાચક, નંદિવિજય વાચક, વિજયરાજવાચક, અને ધર્મવિજય
તથા બીજા ઘણા મુનિઓની સંમતિ મેળવવામાં આવી. આ પત્રમાં
આ પ્રમાણે જાહેર કરવામાં આવ્યું કે—

“ હીરવિજયસૂરિજીની સમક્ષ ઘણા ગામોના સંઘની રૂબરૂમાં ખારખોલ અને ખીજ કેટલીએક શાસ્ત્ર વિરુદ્ધ કરેલી પ્રરૂપણાઓ માટે સાગરે માણી માગી મિચ્છામિદુષ્કર દીધો હતો. તહેનો અપલાપ કરીને પણ પાછો સાગરે ‘સર્વજ્ઞશતક’ ગ્રંથ બનાવ્યો હતો. તે પણ શાસ્ત્ર વિરુદ્ધ હોવાથી વિજયસેનસૂરિએ તહેમને ફર કર્યા અને ‘સર્વજ્ઞશતક’ ગ્રંથને અપ્રમાણ કર્યો, તે સૌ કોઈ જાણેજ છે, માટે જહે કોઈ તે ગ્રંથને વાંચશે, વંચાવશે, તે ગુરૂની આજ્ઞા બહાર ગણવામાં આવશે. વળી તે ગ્રંથના લીધે સાગરોને પણ ફર કર્યા છે, માટે તેઓને પણ કોઈએ આદર આપવો નહિ, અને જહે કોઈ તેઓની સાથે આહાર પાણી કરશે, અથવા-કોઈ જાતનો વ્યવહાર રાખશે, તે પણ ગરુદ્ધથી અલગજ સમજવામાં આવશે. વિજયદેવસૂરિએ તે સાગરોને ગ્રહણકર્યા છે, માટે તહેમને પણ ગરુદ્ધથી બહાર કરવામાં આવે છે. તહેમણે પોતાના ગુરૂની મર્યાદા લોપી છે, તે માટે સુવિહિત સાધુઓનો એ મત છે કે-સાગરો અને સાગરોને આશ્રય આપનારાઓ સાથે અમારે કોઈ જાતનો સંબંધ નથી. અગર સાગર-પક્ષવાળા ગુરૂનું વચન માને, તો તે અમારી સાથે લાગે. વિજયદેવસૂરિએ પણ તેઓને લીધેલા હોવાથી અમે તહેમને પણ વાંદીશું નહિ. જો તેઓ સાગરોને ગુરૂની આજ્ઞા પળાવીને લેગાલે તો ખુશીથી અમે તહેમને વાંદીએ. ”

આ પ્રમાણેનો ઠરાવ સમસ્ત સંઘે કર્યો, અને તહેની નકલો કરી દરેક ગામો ઉપર મોકલી દીધી. એટલુંજ નહિ પરન્તુ દરેક ક્ષેત્રોમાં સાધુઓને આદેશ કરી દીધા, એટલે સાગરોને કોઈ પેસવાએ દેતું નહિ.

નંદિવિજય વાચકે જાહેર કરી દીધું કે—‘ હું ગુરૂવચનને માનવાવાળો છું, માટે જેઓ ગુરૂવચનની આરાધના કરવા માગતા હોય તેઓ ખુશીથી મહારી પાસે આવી જાઓ.’ આથી સાગરો ઘણાજ રોશે ભરાયા અને તેથી તહેમણે કોર્ટનો અશરો લઈ તહેમને નુકસાન પહોંચાડવાનો ઇરાદો કર્યો.

સાગરો ઉપર વધારે સજ્જતાઈ.

જ્યહારે સૌમવિજય વાચકે આ હકીકત જાણી ત્યહારે તેમણે સાગરોની કારવાઈ પહેલાંજ ખંદોબસ્ત કરવાનો વિચાર કર્યો. તેઓ અખદુદ્ધાખાનને મળ્યા અને મનોહર વચનોથી ખૂબ ખુશી કર્યો.

અખદુદ્ધાખાને કહ્યું:—‘ મહારા લાયક કાર્ય હોય તે બતાવો, હું આપના હુશમનોને સજ્જ શિક્ષા કરીશ.’ વાચકજીએ કહ્યું:—‘ અમારો કોઈ હુશમન નથી. પરંતુ અમારો એક ગુરુભાઈ હતો તે ગુરુઆજ્ઞાથી વિરૂદ્ધ થયો અને તેણે એક ગ્રંથ બનાવ્યો; જહેમાં ગુરુને ગાળો લખી છે. આ ગ્રંથને તેના પક્ષના કેટલાક લોકો વાંચે છે, તેથી અમારું દિલ ખડું દુઃખી થાય છે, માટે આપજો કંઈ પ્રયત્ન કરીને તેઓને અટકાવો તો સારું.’

અખદુદ્ધાખાને કહ્યું. ‘ હમણાંજ હું તેઓને બોલાવવા માટે પત્ર લખી આપી માણસ મોકલું છું.’ એમ કહી એક એહદીને હાજર થવાનું ફરમાન લખી આપ્યું. અને કહ્યું કે—‘ બન્નેને બાંધીને અહિં લાવો ’ (એ કોણ તે નામો જણાવ્યાં નથી) ફરમાન લઈને સીપાઈ ના આવ્યાનું જહેવું વિજયદેવસૂરીએ જાણ્યું તેવાજ તે ચાર મહોટા માણસોને મળ્યા. ભાણસાલી દેવરાજ, નગરશેઠ દોસી વેણીદાસ, દોસી મનીઓ અને શાહ નાના વધૂઆ—એ ચારને અમદાવાદ વાચક પાસે મોકલ્યા, તેમણે વાચકને કહ્યું કે—‘ આપ અમારું વચન માનો અને આ વખતે તેમને બચાવો ’ વાચકે કહ્યું:—‘ જો તેઓ ગુરુ વચનને માને તો એની મેળે લાજ રહેશે. તહમે તેને પૂછાવો કે ચોમાસુ ઉતરે વિજયદેવસૂરિએ અમદાવાદ આવવું. નંદિવિજયને મળીને એક વિચાર નક્કી કરી સાગરોની પાસે મિચ્છામિ દુછ્કડ દેવરાવી મતુ કરાવવું અને જ્યહાં સુધી તેમ ન કરે ત્યહાં સુધી દુર રાખવા. આ પ્રમાણે જો તેને મંજૂર હોય તો તહમારું વચન માન્ય થઈ શકશે. ’

તે ચારે શેઠીયાઓએ વિજયદેવસૂરિને ઉપરની હકીકત લખી જણાવી. તેના જવાબમાં વિજયદેવસૂરિએ લખ્યું કે—‘તહમારું કહેલું કોણ અવગણે તેમ છે?’ આ પત્ર જ્યહારે અમદાવાદ આવ્યો ત્યહારે તે વાંચીને સંઘ સાક્ષી થયો. પછી પત્ર લખીને મેળ કરી લીધો, છતાં કપટથી તેમણે (વિજયદેવસૂરિએ) હૃદયનો ભેદ કાઢ્યો નહિ. મેળ કર્યા પછી પણ ગચ્છભેદવાનું પોતાનું આન્દોલન તેમણે ઓછું નજ કર્યું.

દર્શનવિજય યુરાનપુરમાં.

હવે અમદાવાદમાં સોમવિજય વાચકની પાસે મેઘવિજય, નંદિવિજય અને ધર્મવિજય એ ત્રણ વાચકો રહ્યા. ખીજી તરફ ખંભાતથી દર્શનવિજયજીએ યુરાનપુર જવા માટે વિહાર કર્યો. તેમણે જખૂસરમાં આવીને હીરવચનને અનુસારે મતાં કરાવ્યાં. તેમ ભરૂચ અને સૂરતમાં પણ કરાવ્યાં. વધુમાં સૂરતમાં નાનજી દોસીએ તેમને કહ્યું કે—“જો વિજયદેવસૂરિ તહમારી ઇર્ષ્યા કરશે, તો અમારું આખું કુટુંબ આપનીજ આજ્ઞા પ્રમાણે વર્તવાને તૈયાર છે. અમે જહમ ચાર બંધુઓની જોડી છીએ તેમ તહમને પાંચમાજ ગણીશું, અમે તહમારો નિર્વાહ કરીશું, તે માટે તહમારે લગારે ડરવું નહિ; તહમે ખુશીથી યુરાનપુર પધારો અને હીરસૂરિનાં વચનોનો પ્રચાર કરો. અહિં પૂંજ દોસીના મનમાન્યાં ત્રણસો મતાં લઈને પછી દર્શનવિજય આગળ વધ્યા. તેઓ ખાનદેશમાં નંદરખાર વિગેરે થઈ યુરહાનપુર પહોંચ્યા.

અહિં આવીને તેમણે વિજયરાજ વાચકને વંદણા કરી અને તેમને બધી હકીકત સંભળાવી દીધી. આ વખતે જસસાગર તેમની સાથે હતા. તેને માંડલાથી દૂર કર્યા. ત્યહારે સંઘે એકત્ર મળીને તેમને વિનંતિ કરી કે ‘આપ કૃપા કરીને તેને પાસે બેસાડો, અને સઘાંતું કહ્યું માનો.’ પછી દર્શનવિજયજીએ સંઘને કહ્યું

કે—“ અગર તેઓ એ પ્રમાણે કબૂલ કરતા હોય કે—‘ પહેલાં જાહે થયું તે થયું. પણ હવે અમે કોઈનું લખ્યું માનશું નહિં. ચોમાસુ સાથેજ કરીશું. ’ તો લલે રાખો. ” તે લોકોએ એ પ્રમાણે કબૂલ કર્યું, એટલે બધા સાથે રહ્યા. અહિં એકંદર અગિયાર ઠાણાંએ ચોમાસુ કર્યું. તેમાં પાંચ વિજય અને છ સાગર હતા. વાચક વિગેરે ખાદરપુરમાં ચોમાસું રહ્યા. વીરવિજય પંન્યાસ ઇદલપુરમાં રહ્યા અને જસસાગર, દર્શનવિજય, રામવિજય વિગેરે શહેરમાં રહ્યા. એ પ્રમાણે અગિયારે ઠાણા લેગાં રહ્યાં અને અંદરખાનેથી શ્રાવકોને પોતપોતાના રાગી કરવા લાગ્યા. દર્શનવિજય શ્રાવકોને હીરવિજયસૂરિનાં વચનો અને છત્રીસખોલ સંભળાવતા અને સાગર મતને ઢીલો કરતા. આમ કરવાથી ઝટ જે તડ પડી ગયાં. એટલે દર્શનવિજયના પક્ષમાં પણ ઘણા લોકો થઈ ગયા તેથી તેઓ ઘણા ખુશી થયા. વિજયરાજવાચક દર્શનવિજયને ઘણું માન આપતા. વળી આ ગામના જે ચાર અધિકારી શ્રાવકો હતા, તેમને પણ હીરવચનના અનુરાગી કર્યા. આથી સાગરો વધારે ક્રોધિત થવા લાગ્યા અને વિજયદેવસૂરિ ઉપર બધી હકીકતના પત્રો લખ્યા. તેમણે (વિજયદેવસૂરિએ) સંઘ ઉપર ઠપકાનો પત્ર લખ્યો, પરંતુ કોઈએ ઠરકાર કરી નહિં.

આ વખતે મેઘવિજયવાચકના શિષ્ય ઇંદ્રવિજય ઉપર તેમને વધારે રીસ આવી હતી. કારણ કે—ભાનુચંદ્રવાચકની આગળ તેણે સમસ્ત વૃત્તાન્ત કહ્યું હતું. તે વાચક ભાનુચંદ્રજીનો ખોલ લઈને અજમેર પહોંચ્યો. પરંતુ તે દરમિયાન ખંભાતથી સાગરે એક મ્હોટું ફરફડીયું લખી મોકલ્યું કે ‘જીવવિજય પંડિત તમારી આજ્ઞાની અવગણના કરેછે.’ આથી તેણે ઠપકો લખ્યો, પરંતુ કંઈ કાર્ય સિદ્ધિ થઈ નહિ. તે (જીવવિજય) મ્હોટા તપસી હતા, નિરીહ હતા, તેથી તેમની આજ્ઞા કોઈ લોપતું નહિ. તેને હીરવચનો ઉપર શ્રદ્ધા હતી, અને સાગરોનો સંગ ગમતો નહોતો, તે વિજયસેનસૂરિના શિષ્ય હતા અને ઘણા વૈરાગ્ય-

પૂર્વક રહેતા હતા. તહેમનું ઉચ્ચ ચારિત્ર હતું. અને શુદ્ધ સદ્ગુણ રાખતા હતા.

વળી સોમવિજય વાચક, પંડિત હંસવિજય, વેદોક્તિ, એવા એવા મહોટા પુરુષોના ઉપર પણ તહેણે દોષ લીધો, વળી એક બીજું પણ કરતૂત કર્યું, તે એ કે—સૂરતમાં બહુશ્રુત ધનહર્ષ પંડિત વિદ્યમાન હતા, છતાં ચોમાસુ વિરાધીને તાપી નદી ઉતરીને રાનેરથી સાગરના સાધુઓ પજૂસણ ઉપર સૂરત આવ્યા, અને તે લોકોએ વ્યાખ્યાન જૂદું કર્યું.

આ સિવાય તહેમણે કાગળો પણ ઘણે સ્થળે લખ્યા, જહેમાં એક કાગળ યુરનપુર જસસાગર ઉપર લખ્યો, તહેમાં લખ્યું કે—‘તહેમે ડરો નહિ’, વિજયપક્ષમાં જહે જહે લખ્યા હોય, તે અમારાથી જુદા થયા સમજવા, તહેમે સંઘને તહમારા હાથમાં કરી લેજ્યો, તેઓની સાથે મળવા દેશો નહિ’. વળી કોઈ વખતે તેઓને પાણી સ્થાન અને અન્ન પણ આપવું નહિ. ‘એવું એવું ઘણું લખ્યું હતું. આ લેખ લઈને જહે માણસ આવ્યો હતો, તહેણે તો તે પત્ર લાલજના હાથમાં આપ્યો. અને દર્શનવિજયજીએ લાલજના હાથમાંથી લઈ લીધો. આ પત્ર દર્શનવિજયજીએ વાચકને આપ્યો. તહે વાંચ્યો, તો તહેમાં અનેક દુઃખદાયક બાબતો લખી હતી. આ પત્રની નકલો કરીને જ્યાં જ્યાં મોકલવા લાયક હતી, ત્યાં ત્યાં મોકલાવી. અમદાવાદના કાળુપુરના મનજીશાહ અહિં આવ્યા હતા, તહેની સાથે એક નકલ સોમવિજયવાચકને આપવા મોકલી. સોમવિજયવાચકે તે વાંચી. તહેમણે ઝટ સંઘને એકઠો કરાવ્યો. અને તે કાગળ વંચાવ્યો. દરેકના મનમાં વિજયદેવસૂરિ પ્રત્યે તિરસ્કાર ઉત્પન્ન થયો અને દરેકને નિશ્ચય થયું કે—હવે આનાથી કંઈ લીધું થાય. તેમ નથી. અમદાવાદના સંઘનું આન્દોલન.

અમદાવાદના સંઘે આથી ઉશ્કેરાઈ જઈ વિજયદેવસૂરિ ઉપર

એક પત્ર લખ્યો. ત્હેમાં લખ્યું કે—‘ આપ અહિં પધારો, અથવા તો સોમવિજયવાચક પાટણ પધારે ’ વિજયદેવસૂરિએ વળતો જવાબ આપ્યો કે—‘ મ્હને આવવામાં શુકન સારા થતા નથી, તેમ વાચકે અહિં આવવાનું પણ કાંઈ કામ નથી. માટે જ્હેમ મનમાં આવે, તેમ કરશો. ’ અમદાવાદના સંઘે એક પત્ર ખંભાતના સંઘ ઉપર લખ્યો, ત્હેમાં લખ્યું કે—‘ જો શુરૂઆત ઉત્થાપિને સાગરોને લેશો તો અપકીર્તિ થશે. માટે હવે તો અમદાવાદ આવી, વાચકને સમજાવી, સાગરો પાસે મિચ્છામિદુક્કટ દેવરાવી કપટ રહિતપણે કલેશ ટાળશ્યો, તો તો સારું થશે, નહિં તો પછી ત્હમે ત્હમારું જાણો. ઠીક નહિં થાય. ’

આમણે વળતો ઉત્તર આપતાં લખ્યું—‘ જહે કરવું હતું, તે કરી દીધું છે. હવે ત્હમારે જહે કરવું હોય તે કરો. ’ મેઘવિજય ઉપાધ્યાયે પણ એક પત્ર લખ્યો કે—‘ ત્હમે આવીને શુરૂઆત પાળાવો, જેથી પાપ દૂર થાય. ’ ત્હેમને પણ ઉપરનોજ જવાબ આપ્યો. ઘણું ઘણું સમજાવવા છતાં વિજયદેવસૂરિ એકના બે ન થયા. આવા પ્રસંગમાં વળી એક ખીજી હકીકત આ પ્રમાણે બની—

દુષ્ટ પ્રયત્નોમાં નિષ્ફળતા.

બાદશાહનું ફરમાન લઈને મકરૂબખાન ગુજરાતમાં આવતો હતો, જ્યહારે તે જાલોરમાં આવ્યો, ત્યહારે ત્યહાં ત્હેને ભાનુચંદ્ર ઉપાધ્યાયની સાથે મુલાકાત થઈ. મકરૂબખાને ઘણા માનપૂર્વક ત્હેમને પૂછ્યું કે—‘ મહારા લાયક કંઈ કામ હોય તે ફરમાવો. ’ વાચકે—‘ હીરવિજયસૂરિના વચનો ઉત્થાપીને સાગરો અમને દુઃખદાયી થયા છે. ત્હેમાં વળી વિજયદેવસૂરિ તેઓને મળી ગયા અને અલગજ બધું માંડ્યું. તે વિજયદેવસૂરિની ત્હેમને સહાયતા મળવાથી હવે તેઓ ખુદલાં ખુદલાં હીરસૂરિનાં વચનોને ઉત્થાપીને આખા ગચ્છને ભાંડે છે. ’ આ સાંભળી મકરૂબખાને કહ્યું—‘ સિદ્ધિચંદ્રજી જો મહારી સાથે

આવે તો પછી તેઓ કહે તે પ્રમાણે હું કરું.’ સિદ્ધિચંદ્રજી ખાનની સાથે તૈયાર થયા. તેઓ જ્યહારે સિદ્ધપુરમાં આવ્યા ત્યહારે પાટણથી વિજયદેવસૂરિએ અળજી મહેતા વિંગેરે શ્રાવકોને દશ વહેલો ભેડીને સ્થામે મોકલ્યા, તેમ ધનવિજય પણ સાથે આવ્યા. તેઓ સિદ્ધિચંદ્રજીને મળ્યા અને બધી હકીકત જણાવી લેમણે કહ્યું કે — ‘તહમે પાટણ પધારો અને આપને વિજયદેવસૂરિ વાચક પદ આપવાને માટે ચાહે છે.’ સિદ્ધિચંદ્રજીએ કહ્યું કે—‘શ્રાવકજી ! સાંભળો, મહારા ગુરૂ ભાનુચંદ્રજી છે, લેમની જેવી આજ્ઞા હોય તેમજ હું કરી શકું. વિજયદેવસૂરિના આપેલા ઉપાધ્યાય પદને હું શું કરું ? હું તો મહારા ગુરૂનીજ ચાહના કરું છું. તે વિજયદેવસૂરિ મહેને શું પદ આપવાના હતા ?’ સિદ્ધિચંદ્રજીએ બહુ કડક જવાબ આપ્યો, છતાં તેઓ પાછા ન ગયા અને સાથે સાથે મેસાણા સુધી આવ્યા. સાથે રહીને તેઓ વારંવાર સમજાવતા રહ્યા, પરંતુ સિદ્ધિચંદ્રજીએ આગળ ચાલીને ત્યાં સુધી કહ્યું કે—‘આ સિદ્ધિચંદ્રને વારંવાર શું સમજાવો છો ? તહમે મને ઓળખતા નથી. તહમારા ગુરૂ શું મહેને ડરાવે છે ?’

જ્યહારે સિદ્ધિચંદ્રજીએ ઘણાજ સખત જવાબ વાળ્યો, ત્યહારે તેઓ પાછા વળી પાટણ આવ્યા. અનુક્રમે સિદ્ધિચંદ્રજી અમદાવાદ આવ્યા. ત્યાં લેમણે સોમવિજયજીને વંદણા કરી અને સોમવિજયજીએ લેમને ઘણી શાખારી આપી.

એક વખત દુશ્મનોએ પ્રેરેલો રાજા સિદ્ધિચંદ્રજીને કહેવા લાગ્યો—‘તહમારી આ તરણાવસ્થામાં તહમને સાધુપણું યોગ્ય નથી. તહમે ગૃહસ્થ થઈ જાઓ. તહમને હું હાથી ઘોડા અને દેશ આપું.’ રાજાનું આ વચન સાંભળી સિદ્ધિચંદ્રે કહ્યું—‘ખેલાં જે સ્વીકાર કરેલ છે તે છોડી શકાતું નથી, અમને તો આમાંજ આનંદ છે.’ રાજા ગુસ્સે થયો અને કહેવા લાગ્યો — ‘જો તહમે નહિ માનો તો હાથી નીચે ચગદાવી નાખીશ.’ આથી પણ સિદ્ધિચંદ્ર એક લગાર માત્ર પણ ડર્યા

નહિ અને પોતાનાં વ્રતો છોડ્યા નહીં. છેવટે રાજાએ પોતાની પાસે જોલાવી શાખાશી આપી. એ પ્રમાણે સિદ્ધિચંદ્રજીને પોતાના પક્ષમાં લેવા માટે વિજયદેવસૂરિ અને બીજા સાગરપક્ષવાળાઓએ કરેલા પ્રયત્નો નિષ્ફળ ગયા. સિદ્ધિચંદ્રજીએ તો વિજયસેનસૂરિની પરંપરાને ધરાબર પાળી.

બીજા આચાર્ય માટે વિનંતિ.

આ પછી નંદિવિજયજી વાચક, સિદ્ધિચંદ્ર કવિ અને બીજા પણ ગીતાર્થી મળીને સોમવિજયવાચકને પ્રાર્થના કરવા લાગ્યા કે—‘ હવે આપે હીરપરંપરા રાખવા માટે ધરાબર પ્રયત્ન કરવાની જરૂર છે. હવે જો નવા આચાર્ય સ્થાપન કરવામાં આવે, તોજ ગુરૂની લાજ રહી શકે તેમ છે. ’ સોમવિજયજીએ ગંભીરતા પૂર્વક ઉત્તર આપ્યો કે—‘ આપણે ઉતાવળ કરવાની કંઈ જરૂર નથી. ધીરે ધીરે બધું ઠીક થશે. ’ આમ સાધુઓને સમજાવી શ્રાવકો પાસે પાછો વિજયદેવસૂરિને આવવા માટે પત્ર લખાવ્યો. એમ એકજ વાર નહિ, પરંતુ કેટલીએ વાર પત્રો લખ્યા, પરંતુ હેમની તરફનો એકજ જવાબ આવતો રહ્યો કે—‘ જહે કર્મવું હતું તે કર્યું છે. હવે તહમારે પાલવે તેમ કરો. ’ વળી ખંભાતનો સંઘ અમદાવાદ આવ્યો અને સંઘના આગેવાનો સંઘવી સોમકરણ, શાહ સોમો વિગેરે સોમવિજયજીને કહેવા લાગ્યા કે—‘ જો આપ અમારું એક વચન માનો તો કોઈ ઉપાયે મેળ થાય તેમ છે. ’ સોમવિજયજીએ તે વાત સ્વીકારી, ત્યહારે હેમણે કહ્યું—‘ વિજયસેનસૂરિએ જહે પટો ગ્રંથ માટે લખ્યો છે, તે વિજયદેવસૂરિના નામે લખવામાં આવે. ’

સોમવિજયજી વાચકે કહ્યું કે—‘ જો તેઓ માનતા હોય, તો અમને તેમ કરવામાં વાંધો નથી. ’ તે પછી સંઘે એક પત્ર વિજયદેવસૂરિ ઉપર લખ્યો. તેમ એક પત્ર પાછો સોમવિજયજી વાચકે પણ લખ્યો.

સોમવિજયજીનો પત્ર.

સોમવિજયજી વાચકજીએ લખ્યું:—“ આપ જ્ઞાનવંત છો, આપે દીર્ઘ વિચાર કરવો જોઈએ છે. સાગરો ગુરૂના વિરાધક થયા. સિદ્ધાન્તના છત્રીસ બોલો ઉત્થાખ્યા. નિજગુરૂના પાંચ બોલ, હીરસૂરિના બાર બોલ પણ તહેમણે ઉત્થાખ્યા. તહેમણે ઘણા પૂર્વાચાર્યોને હેલ્યા છે અને ઘણા ગ્રંથો પણ ઉત્થાખ્યા છે તો તેઓની સાથે સંબંધ કરવો, એ કેવો વિવેક કહેવાય ? અગર તહમે રાગવશથી એ અવિચાર્યું કાર્ય કરશો, તો તહમને કોઈ માનશે નહિં. માટે મહારૂં કહું આપ ધ્યાનમાં લ્યો. આપ ચોક્કસ માનશો કે—જો આપ ગુરૂવચનને નહિ માનો તો પછી આપને કોણ માનશે ? ” ઇત્યાદિ ઘણું ઘણું લખવામાં આવ્યું, છતાં માન્યું નહિં.

ત્યહાર પછી સોમવિજયજીએ સાધુઓને ક્ષેત્રોના આદેશો આપી દીધા. હીરસૂરિના અનુયાયી સાધુઓ તમામ સ્થાને શુદ્ધ પ્રજ્ઞપણા કરવા લાગ્યા. વિજયદેવસૂરિને કોઈ સાધુ માનતા નહિં.

વિજયદેવસૂરિને મનાવવા વધુ પ્રયત્ન.

હજીસુધી પણ દરેકના મનમાં એમ તો રહ્યાજ કરતું કે—કોઈપણ ઉપાયે વિજયદેવસૂરિ માની લે, તો વધારે સારું છે. એમ ધારી પાછો સંઘે એક લાંબો પત્ર લખ્યો, સંભૂતિવિજયના શિષ્ય સ્થૂલભદ્રે કરેલા શ્રુતના અભિમાનના દૃષ્ટાંતપૂર્વક એ પણ જણાવ્યું કે—“ ભદ્રબાહુ સ્વામીને સંઘે બોલાવ્યા, છતાં જ્યહારે તેઓ ધ્યાનના કારણથી ન ગયા, ત્યારે સંઘે ફરી લખ્યું કે—“ હે પ્રભો ! સંઘની આણ લોપનારને શી આલોઆણ આવે ? ” ભદ્રબાહુ સ્વામિએ જણાવ્યું કે—‘ તહેને સંઘ ખડાર કરવા જોઈએ. ’ તેમ તહમને પણ સંઘે ઘણું ઘણું લખ્યું છે, છતાં લક્ષ્યમાં આવ્યું નથી. માટે જો તહમે સંઘની આણ નહિં માનો તો તહમને પણ તેજ દંડ મળશે. માટે સંઘનું કહું માનો, અને ગચ્છમાં ભેદ ન કરો. ”

ગચ્છ પરંપરા રાખવાને આ પ્રમાણે કરવામાં કંઈ દોષ નથી. એમ વિચારી સંઘે દરેકની અનુમતિ લેવાનો ઠરાવ કર્યો. સૂરત, ખંભાત, ધુરાનપુર, અને શીરોહી વિગેરે તમામ સ્થળેથી અનુમતિના પત્રો મંગાવી લીધા. પછી રાજનગરનો સંઘ, નંદિવિજય ઉપાધ્યાય, સિદ્ધિચંદ્ર પંડિત વિગેરે બધાઓએ મળી સોમવિજય વાચકને પ્રાર્થના કરી કે—‘હીરપરંપરા રાખવાને માટે આપણે આચાર્ય સ્થાપવા જોઈએ.’ સોમવિજયજી વાચકે વિચાર્યું કે—‘હવે ‘હા’ ‘ના’ કાની ન કરવી જોઈએ. સંઘને તીર્થંકર પણ પ્રણામ કરે છે. તે સંઘનું વચન રાખવું.’ એમ વિચારી તહેમણે પણ સંમતિ આપી. એકંદર સોમવિજય ઉપાધ્યાય, નંદિવિજયજી ઉપાધ્યાય, ખંભાતમાં રહેલ મેઘવિજય ઉપાધ્યાય, વિજયરાજ વાચક, ધર્મવિજય ઉપાધ્યાય, ભાનુચંદ્ર ઉપાધ્યાય, સિદ્ધિચંદ્રજી કવિ વિગેરે તમામની એક સંમતિ થઈ ગઈ, તે ઉપરાન્ત ઠેકાણે ઠેકાણેથી સાધુઓના સંમતિ પત્રો પણ મંગાવ્યા, તદનન્તર વડ-શાખાના વિજયસુંદરસૂરિની પાસે રામવિજય પંડિતને પોષ શુદ્ધિ ૧૨ ને બુધવારના દિવસે વિજય મુહૂર્તમાં આચાર્ય પદવી અપાવી અને વિજયસેનસૂરિની પાટ ઉપર સ્થાપન કરી તહેમનું વિજયતિલક-સૂરિ નામ આપ્યું. આ વખતે સિદ્ધિચંદ્રજીને વાચકપદ આપ્યું. સંઘે મહોટો ઉત્સવ કર્યો, ચતુર્વિધ સંઘ એકઠો થયો, મકરૂખખાનના માણસો પણ સાથે આવ્યા, મહોટા મહોટા હાથીઓ અને ઘોડા શણગાર્યા. અનેક પ્રકારનાં વાજિંત્ર, છડી, ચામરો વિગેરે ધૂમધામ સહિત ગુરૂ શિકંદરપુરમાં આવ્યા. અહિં, તહેમણે ઉપદેશ આપ્યો, સોમવિજય વાચકે અહિં તહેમને વંદણા કરી, પછી વિજયતિલકસૂરિનો શહેરમાં પ્રવેશ કરાવ્યો. સોના રૂપાનાં નાણાંથી શ્રાવકોએ પૂજા કરી અને ખીનું પણ ઘણું ધન ખરચ્યું. ઇત્યાદિ અનેક પ્રકારના ઠેકાણે ઠેકાણે ઉત્સવો થયા, તે પછી ધનવિજય પંડિતને વાચકપદ આપ્યું, એ પ્રમાણે આઠ વાચકો થયા. સમસ્ત તપાગચ્છના અનુયાયીયો એકઠા થયા. અને પછી દેશદેશમાં આદેશ પત્રો મોકલાવી દીધાં.

આપવામાં આવ્યું. આ પ્રમાણે પોતાના ગુરુનું વચન રાખવાને-ગુરુની લાજ રાખવાને પોતાના જીવને હોમ્યો, જ્યહારે આપના રાજ્યમાં ગુરુનાં વચનો લોપાય, એ શું ઉચિત થાય છે કે ? ” એ પ્રમાણે ઘણું ઘણું કહ્યું, ત્યહારે વિજયદેવસૂરિએ કહ્યું—“ મહાર્જન સાગરો સાથે લાગ્યું છે, તે કેમે કરી છૂટવાનું નથી. ” આગળ ચાલતાં વિજયદેવસૂરિએ તે બે મુનિયોને કહ્યું—‘ જો તહમારે અહિં રહેવું હોય, તો નૈમિસાગરને વાંદી દયો, નહિં તો અહિંથી જલદી રવાના થઈ જાઓ. ’ આ સાંભળી તે મુનિયો વિદાય થયા. આવ્યા અમદાવાદ. અહિં આવીને તહેમણે તમામ હુકીકત જણાવી. સંઘે તહેમના મોઢેથી બધી હુકીકત સાંભળી લીધા પછી, બધા એ નિશ્ચય ઉપર આવ્યા કે—‘ હવે બીજા આચાર્ય સ્થાપન કરવા. ’

નવા આચાર્યની સ્થાપના.

સમસ્ત સંઘે મળી વિચાર કર્યો કે—“ વર્તમાનમાં જહે આચાર્ય છે, તે ગુરુવચનના આરાધક નથી. તે પરંપરાને લોપીને સાગરપક્ષીય થયેલ છે. હવે તેનાથી ગચ્છની મર્યાદા રહી શકે તેમ નથી. માટે એક એવા આચાર્ય સ્થાપન કરવા જોઈએ કે—જેઓ ગુરુવચનનો સારી રીતે વિસ્તાર કરે. પહેલાં પણ એવી હુકીકત બની હતી કે—ચંદ્રવાલીસમી પાટે જગચંદ્રસૂરિ થયા કે જેઓને તપાળિરૂદ્ર પ્રાપ્ત થયું હતું. પીસ્તાલીસમી પાટે દેવેન્દ્રસૂરિ થયા. ત્યહાંથી વૃદ્ધ અને લઘુ એવી બે શાખાઓ થઈ. આ દેવેન્દ્રસૂરિએ વિદ્યાનંદસૂરિને ગચ્છપતિ સ્થાપ્યા. અને દેવેન્દ્રસૂરિ માળવા દેશમાં વિચરવા લાગ્યા. આ વખતે આચાર્ય વીજાપુરમાં હતા. દૈવયોગે તે બન્નેનું તેરદિવસના આંતરે પરલોકગમન થયું. આ વખતે વિદ્યાનંદસૂરિના ભાઈ ધર્મકીર્તિ ગચ્છની સંભાળ રાખતા. આ પ્રમાણે છ મહીના સૂધી આચાર્ય વિના ગચ્છ ચાલ્યો. તે પછી બધાઓએ મળીને નિજગોત્રીય વડીશાખાના આચાર્યને વિનવ્યું, અને ધર્મકીર્તિ ઉપાધ્યાયની તે પદ ઉપર સ્થાપના કરી.

ગચ્છ પરંપરા રાખવાને આ પ્રમાણે કરવામાં કંઈ દોષ નથી. એમ વિચારી સંઘે દરેકની અનુમતિ લેવાનો ઠરાવ કર્યો. સૂરત, ખંભાત, ધુરાનપુર, અને શીરોહી વિગેરે તમામ સ્થળેથી અનુમતિના પત્રો મંગાવી લીધા. પછી રાજનગરનો સંઘ, નંદિવિજય ઉપાધ્યાય, સિદ્ધિચંદ્ર પંડિત વિગેરે બધાઓએ મળી સોમવિજય વાચકને પ્રાર્થના કરી કે—‘હીરપરંપરા રાખવાને માટે આપણે આચાર્ય સ્થાપવા જોઈએ.’ સોમવિજયજી વાચકે વિચાર્યું કે—‘હવે ‘હા’ ‘ના’ કાની ન કરવી જોઈએ. સંઘને તીર્થંકર પણ પ્રણામ કરે છે. તે સંઘનું વચન રાખવું.’ એમ વિચારી તહેમણે પણ સંમતિ આપી. એકંદર સોમવિજય ઉપાધ્યાય, નંદિવિજયજી ઉપાધ્યાય, ખંભાતમાં રહેલ મેઘવિજય ઉપાધ્યાય, વિજયરાજ વાચક, ધર્મવિજય ઉપાધ્યાય, ભાનુચંદ્ર ઉપાધ્યાય, સિદ્ધિચંદ્રજી કવિ વિગેરે તમામની એક સંમતિ થઈ ગઈ, તે ઉપરાન્ત ઠેકાણે ઠેકાણેથી સાધુઓના સંમતિ પત્રો પણ મંગાવ્યા, તદનન્તર વડ-શાળાના વિજયસુંદરસૂરિની પાસે રામવિજય પંડિતને પોષ શુદ્ધિ ૧૨ ને બુધવારના દિવસે વિજય મુહૂર્તમાં આચાર્ય પદવી અપાવી અને વિજયસેનસૂરિની પાટ ઉપર સ્થાપન કરી તહેમનું વિજયતિલક-સૂરિ નામ આપ્યું. આ વખતે સિદ્ધિચંદ્રજીને વાચકપદ આપ્યું. સંઘે મહોટો ઉત્સવ કર્યો, ચતુર્વિધ સંઘ એકઠો થયો, મકરૂખખાનના માણસો પણ સાથે આવ્યા, મહોટા મહોટા હાથીઓ અને ઘોડા શણગાર્યા. અનેક પ્રકારનાં વાજિંત્ર, છડી, ચામરો વિગેરે ધૂમધામ સહિત ગુરૂ શિકંદરપુરમાં આવ્યા. અહિં, તહેમણે ઉપદેશ આપ્યો, સોમવિજય વાચકે અહિં તહેમને વંદણા કરી, પછી વિજયતિલકસૂરિનો શહેરમાં પ્રવેશ કરાવ્યો. સોના રૂપાનાં નાણાંથી શ્રાવકોએ પૂજા કરી અને ખીજું પણ ઘણું ધન ખરચ્યું. ઇત્યાદિ અનેક પ્રકારના ઠેકાણે ઠેકાણે ઉત્સવો થયા, તે પછી ધનવિજય પંડિતને વાચકપદ આપ્યું, એ પ્રમાણે આઠ વાચકો થયા. સમસ્ત તપાગચ્છના અનુયાયીયો એકઠા થયા. અને પછી દેશદેશમાં આદેશ પત્રો મોકલાવી દીધાં.

જહાંગીર અને ભાનુચંદ્ર.

હવે વિજયતિલકસૂરિ ગચ્છની સંભાળ રાખવા લાગ્યા, વિજયતિલકસૂરિના આદેશથી નંદિવિજય ઉપાધ્યાય આળવામાં ગયા અને ત્યાં માંડવમાં રહ્યા. અહીં ભૂપતિ સાથે તહેમને સારો સંબંધ થયો. રાત્રીએ પણ તહેમનો સારો સતકાર કર્યો. આ વખતે અહિં જહાંગીર બાદશાહ હતો. જહાંગીર બાદશાહે કહ્યું—
“ આપકે મિલનેસે મુઝે આનંદ હૂઆ હૈ। આપકે દેખનેસે મુઝે ભાનુચંદ્રજી યાદ આતે હૈ, અગર ઉનકો યહાં બુલાવેં તો બહુત આનંદ હો. ”

અહિંથી જો એવડા બાદશાહનું ફરમાન પત્ર લઈને અમદાવાદ આવ્યા. અમદાવાદમાં મકરૂબખાનને તે પત્ર આપ્યો. આ પત્ર વાંચી તેઓ ગુરૂ (વિજયતિલકસૂરિ) પાસે આવ્યા. આ વખતે ભાનુચંદ્ર શીરોહીમાં હતા. ત્યાંથી ભાનુચંદ્રજીને જોલાવ્યા અને તહેમના સ્થાનમાં ધર્મવિજયજી વાચકને મોકલ્યા. તેજપાલ મહેતા ઘણા ખુશી થયા. ભાનુચંદ્રજીએ તે દેશ ધર્મવિજયજીને સળાવી દીધો અને પોતે અમદાવાદ આવ્યા. અમદાવાદમાં વિજયતિલકસૂરિએ તહેમને સારું માન આપ્યું. મકરૂબખાન આવી મળ્યા અને ‘ આપને બાદશાહ જહાંગીર જોલાવે છે’ એવા સમાચાર આપ્યા. તે પછી તહેમણે ત્યાંથી વિહાર કર્યો અને શીઘ્ર માંડવ આવી પહોંચ્યા. બાદશાહને મળ્યા. બાદશાહને ખુબ આનંદ થયો. બાદશાહે કહ્યું—‘ હમારે પુત્ર શહરયારકો આપ હમેશાં ધર્મકી તાલીમ દીજિયે, જૈસે પહેલે હમારે પિતા આપકે પાસ સુનતે થે। ભાનુચંદ્રજી ! આપ પર હમારા સ્નેહ બહુત હૈ। આપ, મેરે લાયક અગર કોઈ કાર્ય હો તો કહિયે ” ભાનુચંદ્રજીએ કહ્યું:—“આપના પિતા-જીની પાસે હીરવિજયજીસૂરિ આવ્યા હતા. જહેમને ‘જગદ્ગુરૂ’ના પદ-થી વિભૂષિત કરવામાં આવ્યા હતા. તે પછી વિજયસેનસૂરિ થયા, તહેમણે

‘મોહવશ’ થી વિજયદેવસૂરિને આચાર્ય પદ આપ્યું. તેઓ ગુરુ-વચનના લોપી થઈને સ્નાગરોને મળી ગયા છે. તેઓ ઘણો કલેશ કરે છે. મ્હોટા ગુરૂના વચનોને માનતા નથી અને મનમાની ચલાવે છે, એટલા માટે અમે તહેમને છોડીને ણીજા આચાર્યને સ્થાપન કર્યા છે, પરંતુ તેઓ ‘પૂર્વાચાર્યોની નિંદા ન કરે એવો આપ પ્રબંધ કરો.’ બાદશાહે કહ્યું:—જહેવું તમારું કામ હશે, તેમ અમે કરી દઈશું.

એ પછી ભાનુચંદ્રજી ઉપાશ્રયે આવ્યા. અને હમેશાં બાદશાહના પુત્ર શહરયારને ભણાવવા લાગ્યા. બાદશાહે ગુજરાતમાં અમદાવાદ, વડોદરા, અને સૂરત વિગેરે સ્થળે પત્રો લખી મોકલ્યા અને તહેમાં ઘણી શીખામણો લખી. તહેમના લખવા પ્રમાણે ખરાખર ચાલવા લાગ્યું.

ભુરાનપુરમાં મ્હોટું રમખાણ.

ભુરાનપુરમાં પાંચ વિજય અને છ સાગર, એમ અગિયાર ઠાણાંએ લેણુ ચોમાસું કર્યું હતું, એ હકીકત પહેલાં બતાવવામાં આવી છે. તહેમાં દર્શનવિજય અને જસસાગર વિગેરે શહેરમાં હતા અને વિજયરાજ બાદરપુરમાં હતા.

આવા પ્રસંગમાં વળી એક મ્હોટું તોફાન જાણ્યું. એક વખતે ચોમાસામાંજ દર્શનવિજયજી એકદમ ભુરાનપુરથી માંડવમાં ભાનુચંદ્ર વાચકજીની પાસે આવ્યા. વાચકજીએ બહુ આશ્ચર્યચુક્ત પૂછ્યું:— આપ ચોમાસાની અંદર એકાએક ક્યાંથી ? પહેલાં કંઈ સમાચાર પણ ન આવ્યા. ’ દર્શનવિજયજીએ કહ્યું:—“પહેલાં બે વખત બધી હકીકત લખીને માણસ સાથે જણાવ્યું હતું, પરંતુ તહેણે કંઈ કામ કર્યું નહિં. તહેમાં વળી સાગરોએ એક મ્હોટું ધીંગાણું ઉડાવ્યું. જ્યહારે તેણે વાચક પદ સ્થાપવની વાત જાણી, ત્યહારે પોતાનો સંઘ અલગ કર્યો. વળી સંવત્સરીના દિવસે બપોરે દેવબ્રહ્મહારીને નિકળતાં ચોરી-બાઈના ઉપાશ્રય આગળ એક મ્હોટો ઝઘડો થયો. તેલોકોએ આપણા

સંઘના માણસોને બહુ માર્યા. વાચક અને સંઘ આગળ નાંઠા અને તે લોકો કાકડી અને રીંગણાં મારતા પાછા દોડ્યા. એ ત્રણ જણને તો ઘણું વાગ્યું. કૂદકા મારતા ઘણા લોકો નાસી ગયા. તે લોકોએ આ કલેશ જાણી જોઈને કયો હતો. અમે કંઈપણ જાણતા નહોતા. આ લડાઈમાં એક શ્રાવકનો પગ ભાંગ્યો, એકનું માથું ફૂટ્યું. અમે લોકો કોઈ ન જાણે તોયે રીતે છાનામાના નાસીને ઠેકાણે આવ્યા.

“હવે વિજયદેવના પક્ષવાળાઓ કચેરીમાં જઈ તુરકોને લાંચ આપી આપીને પોતાના હાથમાં કરી લીધા. તે મ્લેચ્છોએ આપણને કંઈજ સહાયતા કરી નહિ. ઉલટા તે લોકોએ તો આપણને દોષિત ઠરાવ્યા. જ્યહારે આવી હકીકત બની, ત્યહારે આપણે સંઘ એકઠો થયો. સંઘે વિચાર કર્યો કે, આ કાર્ય ભાનુચંદ્રજીને સોંપવું જોઈએ. સંઘનાયક ઠાકર સિંઘજી, ઠાકર હાંસજી, (કે જે રાજબાઈનો બંધુ થતો હતો) રાજમાન્ય શાહ છીતૂ. જગજીવન, પીઠના સંઘવી વિમળ વીર-દાસ (હાંસદેવનો પુત્ર) સંઘમુખ્ય શાહ વીરજી ભીમાના પુત્ર હીરજી, સિંભૂજી (ગંગાબાઈનો બંધુ), ઠાકર લાલજી ધનજી, ન્હુજી, શાહ સિંઘજી આંખા, શા જીવો, સંઘવી રાયમલ, તોનો પુત્ર ચાયમલ, ઇલલપુરના પારેખ જીવડ લાલા, પારેખ પાલા સિવજી એ બધાઓએ મળીને મહને આપની પાસે મોકલ્યો છે. ”

જ્યહારે દર્શનવિજયજીથી બધી હકીકત જાણી લીધી, ત્યહારે ખાસ આવશ્યક કાર્ય જાણી સિદ્ધિચંદ્રજીને કહ્યું કે—‘ હવે એવો ઉપાય કરવો જોઈએ કે જેથી સંઘની લાજ રહે. ’ સિદ્ધિચંદ્રજીએ કહ્યું ‘ હું તાબેદાર છું આપ જે કંઈ આજ્ઞા કરો, તે કરવાને તૈયાર છું. ’ તે પછી સિદ્ધિચંદ્રજી દર્શનવિજયજીને સાથે લઈ પહેલાં સમાચાર આપી, બાદશાહ પાસે ગયા. સિદ્ધિચંદ્રજીએ કહ્યું:—

‘ સુલતાનજી, આ મહારા ગુરુભાઈ આપની પાસે આવ્યા છે. ’ પછી બધી વાત કહેતાં સુલતાને પૂછ્યું:—‘ તહમે એવો શો ગુન્હો કર્યો હતો, કે જેથી તહમને માર્યા. ’ દર્શનવિજયજીએ કહ્યું:—‘ તહેવારના

દિવસે અમે બધાઓએ રોજ કર્યા હતા અને જ્યારે અમે મંદિરના દર્શન કરવા નીકળ્યા, ત્યારે તે લોકોએ તોફાન શરૂ કર્યું અને મારવા લાગ્યા. તહેમના જેવા કોઈ અન્યાયી અને લુચ્છા નથી. તેઓ મોટા ગુન્હેગાર છે અને ભાનુચંદ્રજીના શિષ્યો બધા શાળા છે. ત્યાંથી હું ભાનુચંદ્રજીને કહેવાને માટે આવ્યો. પછી તેમની આજ્ઞાથી આપની પાસે આવ્યો છું.”

સુલતાને બધી વાત સાંભળી લીધી. તહેજે એક ફરમાન ખુરમસુલતાન ઉપર લખીને માણસ મોકલ્યું. દર્શનવિજય પણ ખુરાનપુર સાથે આવ્યા. ખુરમસુલતાને સહી કરીને તે માણસને પકડી લાવવા સીપાઈઓને આજ્ઞા કરી. ‘બાદશાહનો માણસ આવ્યો છે,’ એમ જાણીનેજ પેલા ગુન્હેગાર નાસ-ભાગ કરવા લાગી ગયા. તહેમાં જીવરાજ અને લોન્નૂ સોની એ બે સિપાઈઓને કબજે આવી ગયા. સિપાઈઓએ કહ્યું:—તુમને ભાનુચંદ્રજી કે શિષ્યો કો ક્યો મારે? તુમ બાદશાહકે વડે ગુન્હેગાર હૂં હો ।’ એમ કહી તેઓને સાથે લીધા. માણુકચોકમાં લાવીને ખરડામાં સોટીયોના ખૂબ પ્રહાર કર્યા. તહેમને ઉંચે બાંધીને મારવા માટે દોર નાખવામાં આવ્યા. આ વખતે મહાન કોલાહલ મચી ગયો.

ગુન્હેગારોની માર્ફી

જ્યારે તેઓને બાંધીને રાજપાસે લઈ જવા લાગ્યા, ત્યારે તેઓ સંઘને પગે પડી કરગરવા લાગ્યા. અને હાથ જોડીને કહેવા લાગ્યા કે—‘અમને કોઈપણ રીતે બચાવો.’ સંઘને દયા આવી. અપકારીનો પણ ઉપકાર કરવો, એ સજ્જન પુરુષોનું કામજ છે. સંઘે બંધમાંથી છોડાવ્યા. આથી સંઘની વધારે પ્રતિષ્ઠા થઈ. પછી સંઘે તેમને કહ્યું કે—‘અમે તમને છોડાવ્યા છે ખરા, પરંતુ દર્શનવિજયજી કહે, તેમ તહમારે કરવું પડશે.’ સંઘ, સીપાઈઓ અને તે ગુન્હેગારો બધા દર્શનવિજયજી પાસે આવ્યા. સંઘે દર્શનવિજ-

યજ્ઞને કહ્યું—‘ હવે આ લોકને માટે શું કરવું ’ દર્શનવિજયજીએ
 કહ્યું:—‘ જહોમ તહમને-સંઘને ઉચિત લાગે, તેમ કરો. ’ સંઘે એક
 ઠરાવ કર્યો કે—‘ બધા ઉપાશ્રય લાખી લેવા. અને પછી તેઓને
 છૂટા કરવા. ’ તે પછી શેઠનો પુત્ર અને લોખંડુ સોનીનો ભાઈ ઉપાશ્રયે
 આવ્યા. ત્યાં તેમણે ‘ચંદરવા, પૂંઠીયાં, લંડાર વિગેરે કોઈપણ વસ્તુ
 ઉપર અમારો હક નથી. ’ એમ ચોખ્ખુ લાખી આપ્યું. તેના ઉપર
 ખુરમની મહોર દર્ધ બધું ચોક્કસ કર્યું. ગુન્હેગારોએ સંઘના
 ખોળામાં માથુ નાંખી માપી માંગી, પછી તેઓને ઘેર જવાની છૂટ
 આપી. ગુન્હેગારોના વિદાય થતાં સંઘે કહ્યું:—‘ અમારી ઉદારતાને
 ધ્યાનમાં લેજો અને તમારાં કર્તવ્યને યાદ કરજો. ’ દર્શનવિજ-
 યજીએ કહ્યું કે—‘ સંવચ્છરીના દિવસે બધા ખામણાં કરી લેશો.
 પણ અત્યારે તો એક ખીજને ખમાવી દેવો. ’ તમાસે એક ખીજને
 ખમાવ્યા અને દરેક પ્રકારની શાન્તિ થઈ ગઈ. બાદશાહ તરફથી
 આવેલ સીપાઈને સમજાવીને આંડવ મોકલી દીધો. અને ભાનુ-
 ચંદ્રજી અને સિદ્ધિચંદ્રને પણ બધી હકીકત જણાવી દીધી.

બાદશાહની શિખામણ.

ભાનુચંદ્રજી અને સિદ્ધિચંદ્રજીએ જ્યારે બાદશાહને આ
 બધી હકીકત જણાવી, ત્યારે બાદશાહને લાગ્યું કે—‘ આ બધું
 અનુચિત થાય છે. તે બન્ને પક્ષોને એક કરી દેવા જોઈએ. ’ એમ
 વિચારી બાદશાહે બન્ને આચાર્યોને ખોલાવ્યા. બન્ને આવ્યાં. બાદ-
 શાહે પૂછ્યું કે—‘ તુમ્હારા આપસમેં મામલા કયા હૈ ? સો
 કહો ! ’ સાગરે નેમિસાગરે કહ્યું:—‘ ગુરૂના મુખ્ય શિષ્યને આ
 લોકો માનતા નથી. ’ વચમાંજ ભાનુચંદ્ર ખોલી ઉઠ્યા કે—‘ છાનો
 રહે, છાનો, મુખ્યશિષ્ય તો તેજ કહેવાય કે જહે હીરપરંપરાને
 માન આપતા હોય. હીરવિજયસૂરિએ ગ્રંથને ખોટા કર્યા. એ વાતને
 નહિ માનવાનુંજ આ પરિણામ છે. ’ સાગરે કહ્યું—‘ ગ્રંથ સાચા
 છે. ’ બાદશાહે વિજયદેવસૂરિને પૂછ્યું—‘ કયાં વિજયદેવસૂરિ,

કયા વાત છે ? ' વિજયદેવસૂરિએ કહ્યું:—જબરદસ્તીથી ગ્રંથને ખોટો કરાવે છે. '

બાદશાહે કહ્યું:—યद्यપિ उन्होंने जबरदस्तीसे भी झूटा किया है, तौ भी तुमने गुरुका नाम प्रसिद्ध किया । अब, अगर उस पीरके वचनको सच्चा मानते हो, तो ग्रंथको झूटा मानो । और यदि ग्रंथको सच्चा मानते जाओगे, तो गुरुवचनमें नहीं रह सकोगे । ' એટલામાં સાગરે કહ્યું—' જો ગ્રંથમાંથી કંઈ ખોટી વાત બતાવી આપવામાં આવે તો ત્હેને સુધારવાને માટે અમે તૈયાર છીએ. ' તે ઉપર બાદશાહે કહ્યું:—' क्या गुरुसे भी तुम्हारा ज्ञान बढ़ गया, जो ग्रंथको सच्चा कहते हो ? । अगर गुरु वचनको नहीं मानोगे, तो तुम्हारी कीर्ति बढ़ेगी नहीं । जाओ, अपना अपना काम किया करो । कभी लड़ना झगड़ना नहीं । ' ભ્રાતૃચંદ્રે વિજયતિલકસૂરિનો પરિચય કરાવતાં કહ્યું:—જાઓ આજ સાચા ગુરુ છે. જહેમનું નામ વિજયતિલકસૂરિ છે. અને તહેમનું જ્ઞાન પણ પાકુ છે. '

સાગરો અહિં બહુ અપમાનિત થયા. રાજસભા બરખાસ્ત થઈ. વિજય પક્ષવાળાઓનો વિજય થયો. સૌ ઉઠી ઉઠીને વિદાય થયા. વિજયતિલકસૂરિ ગુજરાતમાં અમદાવાદ આવ્યા. સાથે રાજા પણ આવ્યો. ભ્રાતૃચંદ્ર પણ સાથે આવ્યા. અમદાવાદમાં આવ્યા પછી સારી રીતે વિજયસેનસૂરિની પાટ વિજયતિલકસૂરિ શોભાવવા લાગ્યા.

પદોની પ્રભાવના.

હવે આચાર્ય વિજયતિલકસૂરિ વિચરવા લાગ્યા, તેઓ આમાનુ-આમ વિહાર કરતા શીરોહી આવ્યા. શીરોહીના શ્રાવકોએ ઘણો દ્રવ્યવ્યય કરી અનેક ઉત્સવો કર્યા. અહિં ઘણા ગીતાર્થોએ આવીને તહેમને વંદણા કરી. મુનિવિજય વાચકના શિષ્ય દેવવિજય કવિ બાવન

યજ્ઞને કહ્યું—‘ હવે આ લોકને માટે શું કરવું ’ દર્શનવિજયજ્ઞએ
 કહ્યું:—‘ જહેમ તહમને-સંઘને ઉચિત લાગે, તેમ કરો. ’ સંઘે એક
 ઠરાવ કર્યો કે—‘ બધા ઉપાશ્રય લખી લેવા. અને પછી તેઓને
 છૂટા કરવા. ’ તે પછી શેઠનો પુત્ર અને લોખંડુ સોનીનો ભાઈ ઉપાશ્રયે
 આવ્યા. ત્યહાં તેમણે ‘ચંદરવા, પૂંઠીયાં, ભંડાર વિગેરે કોઈપણ વસ્તુ
 ઉપર અમારો હક નથી. ’ એમ ચોખ્ખુ લખી આપ્યું. તહેના ઉપર
 ખુરમની મહોર દઈ બધું ચોક્કસ કર્યું. ગુન્હેગારોએ સંઘના
 ખોળામાં માથુ નાંખી માપી માંગી, પછી તેઓને ઘેર જવાની છૂટ
 આપી. ગુન્હેગારોના વિદાય થતાં સંઘે કહ્યું:—‘ અમારી ઉદારતાને
 ધ્યાનમાં લેજ્યો અને તમારાં કર્તવ્યને યાદ કરજ્યો. ’ દર્શનવિજ-
 યજ્ઞએ કહ્યું કે—‘ સંવચ્છરીના દિવસે બધા ખામણાં કરી લેશો.
 પણ અત્યારે તો એક ખીજને ખમાવી દેવો. ’ તમાસે એક ખીજને
 ખમાવ્યા અને દરેક પ્રકારની શાન્તિ થઈ ગઈ. બાદશાહ તરફથી
 આવેલ સીપાઈને સમજાવીને આંડવ મોકલી દીધો. અને ભાનુ-
 ચંદ્રજ્ઞ અને સિદ્ધિચંદ્રને પણ બધી હકીકત જણાવી દીધી.

બાદશાહની શિખામણ.

ભાનુચંદ્રજ્ઞ અને સિદ્ધિચંદ્રજ્ઞએ જ્યહારે બાદશાહને આ
 બધી હકીકત જણાવી, ત્યહારે બાદશાહને લાગ્યું કે—‘ આ બધું
 અનુચિત થાય છે. તે બન્ને પક્ષોને એક કરી દેવા જોઈએ. ’ એમ
 વિચારી બાદશાહે બન્ને આચાર્યોને ખોલાવ્યા. બન્ને આવ્યાં. બાદ-
 શાહે પૂછ્યું કે—‘ તુમ્હારા આપસમેં મામલા કયા હૈ ? સો
 कहो ! ’ સાગરે નેમિસાગરે કહ્યું:—‘ ગુરૂના મુખ્ય શિષ્યને આ
 લોકો માનતા નથી. ’ વચમાંજ ભાનુચંદ્ર ખોલી ઉઠ્યા કે—‘ છાનો
 રહે, છાનો, મુખ્યશિષ્ય તો તેજ કહેવાય કે જહે હીરપરંપરાને
 માન આપતા હોય. હીરવિજયસૂરિએ ગ્રંથને ખોટા કર્યા. એ વાતને
 નહિ માનવાનુંજ આ પરિણામ છે. ’ સાગરે કહ્યું—‘ ગ્રંથ સાચા
 છે. ’ બાદશાહે વિજયદેવસૂરિને પૂછ્યું—‘ क्यों विजयदेवसूरि,

વિજયનંદસૂરિનો વિહાર.

વિજયતિલકસૂરિએ આપેલી શિખામણો સ્મરણમાં રાખીને વિજયનંદસૂરિ આમાનુશ્રામ વિચરવા લાગ્યા. અને શુદ્ધ દેશના આપવા લાગ્યા. તેઓ વિચરતા વિચરતા મેવાડમાં આવ્યા. મેવાડમાં પણ તહેમણે ઘણો ઉપદેશ આપ્યો. તહેમના ઉપદેશમાં ખાસ કરીને સાગરમતથી વિરુદ્ધની ખાળતો મુખ્ય રહેતી. તહેમની દેશનાથી ઘણા પ્રાણિયો સમકિત પામ્યા. કેટલાક દૃઢ મનવાળા થયા અને કેટલાકોએ કુમતને છોડી દીધો. કેટલાકોએ દીક્ષાઓ લીધી અને કેટલાકો દાન-શીલ-તપ-ભાવરૂપ ચતુર્વિધ ધર્મની આરાધનામાં તત્પર થયા.

આ વખતે તહેમની સાથે મૈઘવિજય વાચક, નંદિવિજય વાચક, ધનવિજય ઉપાધ્યાય, દેવવિજય વાચક, વિજયરાજ વાચક, દયાવિજય વાચક, ધર્મવિજય વાચક અને સિદ્ધિચંદ્રણ વાચક એમ આઠ વાચકો અને બીજા કેટલાક પંડિતો, જેઓ વાદ કરવામાં બહાદુર હતા, તે રહેતા હતા.

પ્રસ્તુત રાસના પ્રથમ અધિકારનો ઉપસંહાર કરતાં કવિએ જણાવ્યું છે કે—

સંવત્ ૧૬૭૩ પોષ સુદિ ૧૨ને બુધવારના દિવસે વિજયતિલક-સૂરિને આચાર્યપદ મળ્યું હતું અને સં. ૧૬૭૬ના પોષ સુદિ ૧૩ના દિવસે તહેમના પટોધર વિજયનંદસૂરિની આચાર્યપદવી થઈ હતી. તે પછી કર્તા ૧૫૩૨ મી કડીમાં પોતાનો પરિચય આપી ૧૫૩૩ અને ૧૫૩૪ મી કડિયોમાં રાસનો પ્રથમ અધિકાર પૂરો કર્યાનો સંવત્ જણાવે છે. આ છેલ્લી કડિયોમાંથી નીચેની હકીકત પ્રકટ થાય છે.

રાજવિમલના શિષ્ય મુનિવિજય ઉપાધ્યાય, જેઓ વીસનગરના રહીશ હતા, અને જહેમના પિતાનું નામ કેશવશા અને માતાનું નામ સોમાઈ હતું, તહેમના શિષ્યદર્શનવિજયણ એ આ રાસનો પ્રથમ અધિકાર સં. ૧૬૭૬ના માગશર વદિ ૮ રવિવારના દિવસે બુરહાનપુર-માં બિરાજમાન શ્રીમનમોહન પાર્શ્વનાથના પસાયથી પૂરો કર્યો.

મુનિયો સાથે આવ્યા હતા. એમ અનેક ગીતાર્થો સાગરમતનો ત્યાગ કરી તહેમને આવી મળ્યા. પછી શુભ મુહૂર્તે વિજયતિલકસૂરિએ ઘણાઓને પદવીઓ આપી. મુનિવિજયના શિષ્ય દેવવિજયપંડિત, વિમલહર્ષ વાચકના મુનિવિમલ, હીરવિજયસૂરિના શિષ્ય દયાવિજય, એ વિગેરેને વાચકપદો આપ્યાં. ઘણા પ્રતિપક્ષિયો તે વિષયમાં અનેક વાતો કરતા. કેટલાકે એમ પણ બોલતા કે કોણે, શું કર્યું છે ? અસ્તુ.

આચાર્યપદની સ્થાપના.

આ પછી વિજયતિલકસૂરિએ પોતાનું ટૂંકુ આયુષ્ય જાણી સંધને પૂછીને નવા આચાર્ય સ્થાપવાનો વિચાર કર્યો. અને રાજનગરથી સોમવિજયવાચકના શિષ્ય કમલવિજયજીને તેડાવ્યા, અને તેઓને સં. ૧૬૭૬ ના પોષ સુદિ ૧૩ ના દિવસે આચાર્યપદ પર સ્થાપન કરી વિજયાનંદસૂરિ નામ આપ્યું. તે વખતે વિજયતિલકસૂરિએ તહેમને શિખામણ આપતાં કહ્યું:—

“ વીરપ્રભુની પરંપરામાં હીરવિજયસૂરિ આવેલા છે, તહેમની પાટે વિજયસેનસૂરિ થયા, તેઓએ જહેમ હીરપરંપરા આરાધી છે, તહેવી રીતે તહેમે પણ આરાધજો. વળી જેઓ ગચ્છની પરંપરાના લોપી હતા તેઓ ગચ્છથી અલગ થઈ ગયા છે, હવે તહેમે આખો સમુદાય જહેમ સુખથી સંયમનો નિર્વાહ કરે, તહેવી રીતે વ્યવસ્થા રાખશે. અને તપગચ્છની મર્યાદાને સારી રીતે પળાવજો. વળી કોઈને વિદ્યા આપો તે પણ સુપાત્રતાની પરીક્ષા કરીનેજ આપજો. કેમકે કુપાત્રમાં પડેલી વિદ્યા બહુ દુઃખદાયક થઈ પડે છે.” આ વાત ઉપર એક બ્રાહ્મણના બે પુત્રોની કથા પણ કહી સંભળાવી. પછી બધાઓની સમંતિ લઈને વિજયતિલકસૂરિએ આજુસાજુ કર્યું.

વિજયતિલકસૂરિનો સ્વર્ગવાસ.

વિજયતિલકસૂરિએ પોતાના દરેક પ્રમાદની આલોચના કરી. અને આજુસાજુ કરી નવકારમંત્રનું ધ્યાન કરવા લાગ્યા, છેવટ સં. ૧૬૭૬ ના પોશ સુદિ ૧૪ ના દિવસે ચઢતા દિવસે તહેમનો સ્વર્ગવાસ થયો, વિજયતિલકસૂરિના નિર્વાણથી વિજયાનંદસૂરિને ઘણો શોક થયો.

વિજયનંદસૂરિનો વિહાર.

વિજયતિલકસૂરિએ આપેલી શિખામણો સ્મરણમાં રાખીને વિજયનંદસૂરિ ગ્રામાનુગ્રામ વિચરવા લાગ્યા. અને શુદ્ધ દેશના આપવા લાગ્યા. તેઓ વિચરતા વિચરતા મેવાડમાં આવ્યા. મેવાડમાં પણ તહેમણે ઘણો ઉપદેશ આપ્યો. તહેમના ઉપદેશમાં ખાસ કરીને સાગરમતથી વિરૂદ્ધની બાબતો મુખ્ય રહેતી. તહેમની દેશનાથી ઘણા પ્રાણિયો સમકિત પામ્યા. કેટલાક દૃઢ મનવાળા થયા અને કેટલાકોએ કુમતને છોડી દીધો. કેટલાકોએ દીક્ષાઓ લીધી અને કેટલાકો દાન-શીલ-તપ-ભાવરૂપ ચતુર્વિધ ધર્મની આરાધનામાં તત્પર થયા.

આ વખતે તહેમની સાથે મેઘવિજય વાચક, નંદિવિજય વાચક, ધનવિજય ઉપાધ્યાય, દેવવિજય વાચક, વિજયરાજ વાચક, દયાવિજય વાચક, ધર્મવિજય વાચક અને સિદ્ધિચંદ્રજી વાચક એમ આઠ વાચકો અને બીજા કેટલાક પંડિતો, જેઓ વાદ કરવામાં બહાદુર હતા, તે રહેતા હતા.

પ્રસ્તુત રાસના પ્રથમ અધિકારનો ઉપસંહાર કરતાં કવિએ જણાવ્યું છે કે—

સંવત્ ૧૬૭૩ પોષ સુદિ ૧૨ને બુધવારના દિવસે વિજયતિલક-સૂરિને આચાર્યપદ મળ્યું હતું અને સં. ૧૬૭૬ના પોષ સુદિ ૧૩ના દિવસે તહેમના પટોધર વિજયનંદસૂરિની આચાર્યપદવી થઈ હતી. તે પછી કર્તા ૧૫૩૨ મી કડીમાં પોતાનો પરિચય આપી ૧૫૩૩ અને ૧૫૩૪ મી કડિયોમાં રાસનો પ્રથમ અધિકાર પૂરો કર્યાનો સંવત્ અતાવે છે. આ છેલ્લી કડિયોમાંથી નીચેની હકીકત પ્રકટ થાય છે.

રાજવિમલના શિષ્ય મુનિવિજય ઉપાધ્યાય, જેઓ વીસનગરના રહીશ હતા, અને જહેમના પિતાનું નામ કેશવશા અને માતાનું નામ સોમાઈ હતું, તહેમના શિષ્યદર્શનવિજયજી એ આ રાસનો પ્રથમ અધિકાર સં. ૧૬૭૬ના માગશર વદિ ૮ રવિવારના દિવસે બુરહાનપુર-માં બિરાજમાન શ્રીમનમોહન પાર્શ્વનાથના પસાયથી પૂરો કર્યો.

ખીન્ને અધિકાર,

વિજયદેવસૂરિ આફતમાં.

વિજયતિલકસૂરિનો સ્વર્ગવાસ થયા પછી, વિજયદેવસૂરિએ વિજયાનંદસૂરિની સાથે મેળ કરવાનો પ્રયત્ન આદર્યો. પહેલેથી સંકેત કરીને બન્ને ખંભાતમાં ભેગા થયા, પરંતુ ત્યાં બન્નેનું ચિત્ત મળ્યું નહિં. ત્યાંથી વિજયાનંદસૂરિ મારવાડમાં આવ્યા અને વિજયદેવસૂરિ ખંભાતમાં રહ્યા. ચોમાસુ ઉતરે વિજયદેવસૂરિએ વિહાર કર્યો. બહાર આવતાં માર્ગમાં તુરકોએ તહેમને પકડ્યા, ઉંટની પાછળ બાંધીને તહેમને વહન કર્યા. પગમાં બેડી નાખી, હાથે ડેંબલાં પહેરાવ્યાં. એવી અવસ્થામાં કેટલાક દિવસો વ્યતીત થયા. તે પછી પેટલાદના હાકેમે બારહજાર સુદા લઈને તહેમને છૂટા કર્યા. ત્યાંથી તેઓ મારવાડમાં ગયા. તહેમણે મેલને માટે ઘણાં કાવતરાં કર્યાં; પરંતુ તહેમનું હૃદય કોઈ બાણી શકતું નહિં. ધર્મવિજય વાચક વિજયદેવસૂરિને મળી ગયા. તે પછી બધા અમદાવાદ આવ્યા. ધર્મવિજય વાચક ત્યાં ચોમાસુ રહ્યા અને વિજયદેવસૂરિ પણ અમદાવાદમાં જ રહ્યા. ધર્મવિજય વાચકને આચાર્ય પદવીની લાલચ હતી, પરંતુ પુણ્ય તો તેટલું જ જોઈએ. તેઓ તે લાલચથી સાગરગચ્છમાં ભળી ગયા, અને લેખપણ લખી આપ્યો. શાંતિદાસ શેઠને સંપાદો.

અનુક્રમે વિહાર કરતા કરતા વિજયદેવસૂરિ અમદાવાદ આવ્યા, અહિં શાંતિદાસશેઠ વિજયદેવસૂરિના પક્ષમાં થયા અને એમ વધુબળથી સાગરમતનો પ્રચાર કરવા લાગ્યા. શાંતિદાસશેઠ નિષેધેલા ગ્રંથને વંચાવવા લાગ્યા; આથી અંદર અંદરનાં જ સાધુઓ અને શ્રાવકોને તે વાત અરૂચિકર લાગી. તહેમણે વિજયદેવસૂરિને કહ્યું, પણ તહેમણે વળતો જવાબ ન આપ્યો. તે સાધુઓ હીરવિજયસૂરિની વાણીનો જોરથી પ્રચાર કરવા લાગ્યા. આ હકીકત સાગર પક્ષવાળાઓને અરૂચિકર લાગી. શાંતિદાસશેઠ કહેવા લાગ્યા

કે—‘તે બધાઓને ગચ્છથી બહાર કરવા, અને સાગરમતનો પ્રચાર કરવો.’ એ પ્રમાણે આપસ આપસમાં મ્હોટો વિખવાદ ઉભો થયો અને સાગરમતવાળા ઉન્માદ કરવા લાગ્યા. વિજયદેવસૂરિના સાધુઓ વિજયદેવસૂરિને કહેવા લાગ્યા કે—‘તહમે ગચ્છને છિન્ન લિન્ન કરી નાખ્યો. હવે સમુદાય ઠેકાણે કેમ રહી શકશે?’ ચારિત્રવિજય વાચક વિગેરે દૃઢચિત્ત થયા, અને તેઓ સાગરપક્ષથી લગારે કરવા ન લાગ્યા. આથી શાન્તિદાસશેઠ ખૂબ ગુસ્સે થયા, અને તેઓ વ્યાખ્યાનમાં આવીને સભા વચ્ચે ખૂબ જોર જોરથી કહેવા લાગ્યા કે—‘નવસંઘાડા ગચ્છ બહાર કરવામાં આવે છે’, વળી તેઓને વાંદે તહેમને સોગન પણ દીધા. તે પછી કેટલાક સાધુઓએ વિજયદેવસૂરિને એકાંતમાં ખૂબ ટાઢા ખોલ સંભળાવ્યા. અને કહ્યું કે—‘જો તહમે સાગરનું અનુસરણ કરશો, તો તહમારો દહાડો માઠો આવશે. તહમારે એકલા ફરવું પડશે, અને કોઈ માનશે પણ નહિ’. અને અમે વિજયાનંદ-સૂરિને માનીશું.”

વિજયદેવસૂરિએ વિચાર કર્યો કે—‘મ્હારું વિચાર્યું’ મનમાં રહી જશે, અને જહેમ પહેલાં સાત વાચકો રીસાઈને મ્હને મૂકી અલગ થઈ ગયા, તેમ વળી આ અલગ થઈને બેસશે તો શું કાયદો? એમ વિચારી વિજયદેવસૂરિએ કહ્યું—‘ઠીક છે આપણે એક પટો લખીએ, અને તે પ્રમાણે વર્તવાને આપણે બધા તૈયાર રહીએ.’ તે પછી બધાઓને ખુશી કરવાને એક પટો લખ્યો, અને તેમાં લખ્યું કે—‘સર્વજ્ઞ શતક ગ્રંથ અપ્રમાણ છે.’ આ પટા ઉપર જ્યહારે સાગરોએ મતાં કરવાની ના પાડી, ત્યહારે સૂરિજીએ સાગરોને ગચ્છ બહાર કર્યા. આથી શાન્તિદાસશેઠ વિજયદેવસૂરિથી અલગ થયા, અને તેમને મકાનથી પણ બહાર કાઢ્યા. છેવટે વિજયદેવસૂરિએ વિજયાનંદસૂરિની સાથે સંધી કરવાનો મનમાં નિશ્ચય કર્યો. બંન્ને આચાર્યોની એકતા.

વિજયદેવસૂરિએ વિચાર કર્યો કે—સાગરો માફ લીધું કરે તેવા નથી. તેઓની કપટપટુતાથી હું અત્યાર સુધી તેમની પાછળ તણાયો.

પણ મારે આટલી બધી ખટપટ શા માટે જોઈએ ? શા માટે સમાજની અશાન્તિમાં મહારે ભાગ લેવો જોઈએ; એમ વિચાર કરી આપસમાં સંધી કરવાને માટે તેમણે ધર્મવિજયજી વાચકને એકાંતમાં બોલાવ્યા, અને કહ્યું કે—મહેં સાગરોને દૂર કર્યા છે. હવે ત્હમે શા માટે નથી આવતા ?

ધર્મવિજયજીએ કહ્યું—‘ જો આપ કહો છો તે પ્રમાણે હવે એકતા કરવીજ હોય, તો આપ કોઈ પણ કામ સૌની સલાહથી કરશો, તો બધાઓનાં ચિત્ત મળેલાં રહેશે. ’

વિજયદેવસૂરિએ કહ્યું—‘ ભલે મહુને ત્હેમાં કંઈ હરકત નથી. આપણે સૌની સલાહથીજ કામ કરીશું, પરન્તુ આપણે આખો સમુદાય મારા હાથમાં રહેવો જોઈએ. ’

મ્હોંઠાની ઉંચી ઉંચી વાતો ઉપરજ લોકો મોહિત થાય છે. વસ્તુતઃ મનુષ્યના હૃદયની એકાએક બળર પડતી નથી. વિજયદેવસૂરિના મનમાં હતું કે—એક વખત નવા આચાર્યને અલગ કરી આખો સમુદાય મહારા કબજામાં લઈ લઉં. પછી કોણ એના પક્ષમાં થનાર છે ?

વિજયદેવસૂરિના હૃદયની આ વાતને ધર્મવિજયજી ન સમજી શક્યા. તેઓ તો પોતાના સરળ પરિણામથી આપસમાં એકતા—પ્રેમ કરાવવાના કાર્યમાંજ લાગી ગયા. જો કે કેટલાક સાધુઓએ શંકાઓ કરી કે—‘ એકદમ તેમનો વિશ્વાસ કરવા જેવું નથી. સાગરની દાંભિકતા તેમના હૃદયમાં પણ ઉતરી છે, ’ છતાં ત્હેમણે સાગરને હવે દૂર કરેલ છે, વિગેરે કેટલુંક સમજાવી નક્કી કર્યું.

તે પછી તેજપાલને ત્હેમણે તેડાવ્યો. શત્રુજયની યાત્રાના નિમિત્તથી તે આવ્યો. ગુરૂને વંદણ કરી તેજપાલની સમક્ષ એકતાનો એક પત્ર લખવામાં આવ્યો, તેજપાલના યાત્રા કરીને આવ્યા પછી એક લેખ લખ્યો, જેની અંદર લખવામાં આવ્યું કે—

“ હીરવિજયસૂરિ અને વિજયસેનસૂરિએ જાહે જાહે પટા કર્યા છે તે પટાઓને જાહે નહિ માને ત્હેને ગચ્છથી દૂર કરવામાં આવશે.

બળી કોઇએ એક બીજાની સાથે રાગદ્વેષ રાખવો નહિં અને મર્યાદા પ્રમાણે એક બીજાની સાથે વંદન વ્યવહાર ચાલુ રાખવો અને જેને જે પદવીઓ છે તે જેમની તેમ કાયમ રાખવી. ”

વિજયદેવસૂરિએ પોતાના હાથે આ લેખ લખ્યો. વિજયાનંદ-સૂરિએ લખ્યું કે—‘ જો ગુરુવચન લોપવામાં નહિ આવે તોજ તમારી આજ્ઞા બધા પાળશે.’

રંગમાં ભંગ.

બીજી તરફ શાન્તિદાસ શેઠને જ્યહારે આ વાતની ખબર પડી, ત્યહારે તેઓ આવીને કહેવા લાગ્યા કે—‘ એમની સાથે સંઘી કરવી સારી નથી. તેમના મલીન મનને તમે જાણી શક્યા નથી. અમેળાપ મ્હને તો દુઃખકારી લાગે છે. વિજયાનંદસૂરિએ કહ્યું કે—‘નહીં નહીં, અમારા મનમાં કંઈ રોષ નથી. માત્ર હૃદયમાં જે ખોટી પ્રત્યક્ષા હતી તેજ આ બધા કલેશનું કારણ હતું અને તે નીકળી ગયા પછી કલેશ રહેજ શાનો ? ’

એ પ્રમાણે અધિક ચૈત્ર મહીનાની નોમના દિવસે સંઘવીને ઉપાશ્રયે આ પ્રમાણે બધા મળી ગયા. તે પછી વિજયદેવસૂરિની પાસેના મ્હોટા સાધુઓ સંઘની સાથે કાળુપુર ગયા. ત્યાં વિજયાનંદસૂરિને વંદન કરી વિનતિ કરવા લાગ્યા કે—આપ શહેરમાં પધારો અને હવે બન્ને (આપ અને વિજયદેવસૂરિ) સાથે રહો. સંઘે કરેલા મ્હોટા સામૈયા પૂર્વક તેઓ શહેરમાં આવ્યા. વિજયદેવસૂરિને વંદણા કરી. કલેશ મટી ગયો. એવામાં એક મ્હોટું વિધન આવ્યું. શાન્તિદાસ શેઠે ત્યાંની કચેરીમાં હુકમ મેળવી સાધુઓને પકડાવવા માટે કેટલાક પોલીસોને ઉપાશ્રયે મોકલ્યા. તેઓ ‘ મારો ’ ‘ પકડો ’ કરતા ઉપાશ્રયે આવ્યા. પરંતુ સારે નસીબે ઉપાશ્રયમાંથી સાધુઓ નીકળી ગયા અને શાહુ નાનજીના ઘરમાં બે દિવસ રહી તેઓ ઈડર તરફ રવાના થઈ ગયા. વિજયદેવસૂરિ, વિજયાનંદસૂરિ અને તેમના કેટલાક સાધુઓ ઈડર મજઈ પહોંચ્યા. હવે તો બધા એકત્ર થયેલા હોવાથી એક બીજા નહાના મ્હોટાની મર્યાદા પ્રમાણે વિનયભાવથી રહેવા લાગ્યા.

પ્રતિષ્ઠા માટે પ્રાર્થના.

થોડા સમયમાં અમદાવાદના એક આગેવાન ગૃહસ્થ દોસી પનીઆએ વિજયાનંદસૂરિ ઉપર પત્ર લખી પ્રતિષ્ઠાના કાર્ય માટે તેમના શિષ્યને મોકલવા માટે પ્રાર્થના કરી. વિજયાનંદસૂરિએ ચોખ્ખી નાજ લખી, કે અમદાવાદના કોઈ આવી શકશે નહીં. પછી તેણે બીજો પત્ર લખી જણાવ્યું કે—‘ મેં કોર્ટની મંજૂરી લીધેલી છે. માટે અહિં આવવામાં કોઈ જાતની હુરકત આવશે નહિ. ’ આટલું લખવા છતાં પણ તહેમણે નાજ લખી. આમ કરતાં પ્રતિષ્ઠાનું મુહૂર્ત વીતી ગયું. આથી રોષે ભરાઈ તેણે વિજયદેવસૂરિને પત્ર લખ્યો અને જણાવ્યું કે—આપે આશું કામ કર્યું ? તેમનું આચાર્ય પદ રાખવામાં તો આપણી લાજ રહી નથી.’ વિજયદેવસૂરિએ જણાવ્યું—‘તહમારે તે સંબંધી ચિંતા ન કરવી, બધો સુમદાય હાથ કરી લીધા પછી તમારા મનમાં છે તે કરશું.’ આ પત્ર લાગ્ય ચોગ્યે અમદાવાદના સંઘના હાથમાં આવ્યો. અને તેથી પાપ પ્રકટ થયું.

ખાસાણાંમાં ખટકો.

બીજી તરફ વળી એક બીજો બનાવ બન્યો. બધા ભેગાં પડિ-કમાણું કરતા. હવે પાશ્વિક ખામણાં વખતે કોઈ પણ અનુચ્ચાનનું નામ ન લેતાં વિજયદેવસૂરિ સામાન્ય રીતે એક સાથે બધાઓને ખમાવવા લાગ્યા. એવી જ પાખીઓ ગયા પછી ત્રીજી પાખીએ વિદ્યાવિજય નામના એક સાધુએ એક ચુકિત કરી. તહેમણે ‘ પંન્યાસ પ્રમુખને ખમાવું છું. ’ એમ કહી પતાવ્યું. એટલે ગુરૂએ કહ્યું. ‘ અરે, એમ કેમ ? ’ તહેણે કહ્યું—‘ જેવી મહોટાઓની રીતિ છે તેવી રીતિથી મેં કર્યું, તમે જ્યારે નામ દઈને ખમાવશો, ત્યહારે અમે પણ એમ કરીશું, ’ જ્યહારે આમ થયું ત્યહારે બધા નામ દઈને ખમાવવા લાગ્યા. જો કે તે પણ મન વિનાજ ઉપર ટપકે.

વિજયદેવસૂરિએ વળી એક બીજો વિચાર કર્યો. તહેમણે એક નવા આચાર્ય કરવાની ઇચ્છા કરી. આ વિચાર તહેમણે વિજયાનંદસૂરિને

જણાવ્યો. ત્હેમણે માત્ર એટલોજ જવાબ આપ્યો કે—‘ જહેમ શોભા વધે તેમ કરો. ’ રાજનગર અને ખંભાતના સંઘે પણ જણાવ્યું કે—‘એવું વળી તપગચ્છપતિ પદ કેવું ? જ્યહારે કોઈને આચાર્ય-પદ આપીશું, ત્યારે ધામધુમ પૂર્વક વિશેષે કરીને આપીશું.’ વિજયરાજ નામના ઉપાધ્યાયજીએ પણ કહ્યું કે ‘ સંઘનું વચન ઉદ્ધંધવું ઠીક નથી. વધારે તાણવાથી તૂટી જાય છે. અને તૂટ્યા પછી હાથથી છૂટી જાય છે. જો આપ કદાચહુ કરીને પદ સ્થાપના કરશો તો પાછળથી પશ્ચાત્તાપ થશે, અને તેનું ક્ષણ આપને ભોગવવું પડશે. ’

બધાઓએ સમજાવવા છતાં તેમણે કોઈનું માન્યું નહિ, અને પદ સ્થાપના કરીજ દીધી. તેમ છતાં પણ વિનયગુણસંપન્ન વિજયાનંદસૂરિએ તો પોતાનો વિનયભાવ નજ છોડ્યો. ત્હેમણે તો લગાર પણ રાગ દ્વેષ કર્યા સિવાય હમેશાં સેવાજ કરી. પરન્તુ વિજયદેવસૂરિ તો ત્હેમનું લગારે ભલું ઇચ્છતા નહિં.

સૂરત ગમન.

તે પછી ખંભાતના સંઘે વિજયદેવસૂરિ પાસે જઈને ચોમાસાની વિનતિ કરી. ત્હેમણે વિજયાનંદસૂરિને ખંભાત જવા માટે આજ્ઞા કરી. વિજયાનંદસૂરિ ખંભાત પધાર્યા. બીજી તરફ સૂરતના દોસી સોમો, દોસી પ્રેમજી, દોસી પૂંજનો પુત્ર નાગજી, એ બધા વિજયદેવસૂરિની પાસે ગયા અને વિજયાનંદસૂરિને સૂરત લઈ જવા માટે આજ્ઞા લઈ આવ્યા. વિજયાનંદસૂરિએ સૂરત આવવા માટે ખંભાતથી વિહાર કર્યો. જાંબૂસર થઈ સૂરિજી ભરૂચ આવ્યા. ત્યાં સૂરતના વખારિઆ સંઘનો પત્ર મળ્યો. તેમાં લખવામાં આવ્યું હતું કે—‘ અહિં ત્રણ પક્ષના ઉપાશ્રય છે. માટે આપ એવી રીતે વિચાર કરીને આવશો કે જેથી બધાઓને સંતોષ થાય. ’

આના ઉત્તરમાં સૂરિજીએ જણાવ્યું—‘ મને કોઈ પણ જાતનો કોઈના ઉપર રાગ-દ્વેષ નથી. વિજયદેવસૂરિના આદેશથી હું ચોમાસા માટે આવું છું. માટે ત્હમે વિચાર કરી લેશો, ત્હમે જન્ને પક્ષવાળા મળીને જહેમ કહેશો, તેમ કરવાને મ્હને હરકત નથી. ’

ગુરૂ આગળ વધી ‘વરિઆવ’ આવ્યા. ભરૂચનો સંઘ પણ સાથેજ હતો. વખારીઆ સંઘ પણ અહિં આવ્યો. દોસી સોમા, પ્રેમજી વિગેરે પણ આવ્યા. તેમણે કહ્યું—આપની સમક્ષ અમે સૂરતના સંઘો એકત્ર થઈ જઈએ. ગુરૂએ કહ્યું—‘ત્યાં આવ્યા પછી સૌ સારું થશે.’ પછી શુભ મુહૂર્તે સૂરિજીએ સૂરતમાં પ્રવેશ કર્યો. સૂરિજીના પ્રવેશ વખતે અંગપૂજામાં પાંચશો મુદ્રાઓની ઉપજ થઈ.

એ વ્યાખ્યાનો.

ત્રીજા દિવસે વખારિઓ સંઘ આચાર્યશ્રી પાસે આવ્યો. તહેણે વંદણા કરીને સૂરિજીને પૂછ્યું કે—‘હવે શો ઉપાય કરવો?’ સૂરિજીએ કહ્યું—‘શા સંબંધી?’ સંઘે કહ્યું—‘જે તે લોકોની ઇચ્છા થાય તો બધા એક થઈ જઈએ.’ સૂરિજીએ કહ્યું—‘હવે ભેગા થવામાં બાકી રહ્યું છે શું? ગુરૂ એક છે, અને તહેમનીજ આજ્ઞા માનવામાં આવે છે, તો પછી વાંધો શો છે? વખારિઆ સંઘે કહ્યું—‘મહારાજ તે શ્રાવકો વિજયતિલકસૂરિના ગુણ ગાય છે, તે હવે ન ગાય, એમ તમે તહેમને સૂચવો.’ સૂરિજીએ કહ્યું—‘અમને તહેમનો ઉપકાર છે, માટે તેમનું નામ ન લેવું—ગુણ ન ગાવા, એ કેમ બને? એમ કરવાથી તો સ્વામીદ્રોહપણું થાય.’ જ્યહારે સૂરિજીએ આવો ઉત્તર આપ્યો, ત્યહારે તહેમણે બીજી સુક્તિ કાઢી. તેમણે કહ્યું—‘ત્યહારે એમ કરો કે—વિજયતિલકસૂરિ અને વિજયદેવસૂરિ એ બન્નેનાં વખાણ કરવાં નહિં.’ સૂરિજીએ ચોખ્ખું સાંભળાવ્યું કે—‘એવું કોઈ દિવસ બની શકેજ નહિં.’

સૂરિજીનો આ ઉત્તર સાંભળીને વખારિઓ સંઘ આવ્યો હતો તેમ ચાલતો થયો.

બીજી તરફ નવસારીથી પ્રીતિવિબુધ નામના સાધુને બોલાવ્યા. ચોમાસામાં તેઓ ત્રણ મહોટી નદિઓ વહાણદ્વારા ઉલ્લાંઘી અશાક વદિ સાતમે બાર ગાઉની મજલ કરી સૂરત આવ્યા અને તહેમણે બીજા ઉપાશ્રયમાં મુકામ કરી જુદુ વ્યાખ્યાન કરી મતભેદનું

ખી વાળ્યું. વગર કારણે તહેમના ચોમાસામાં આવવાથી શાસનની હેલણ થઈ.

આમ છતાં પણ વિજયનંદસૂરિ મનમાં કંઈપણ લાંબા નહિં. અને જહેમનું તેમ ચાલવા દીધું, પણ શ્રાવકોએ આ વાત ઉપેક્ષિત નહીં ગણી. સૂરતના સંઘે અમદાવાદ અને ખંભાતના સંઘને લખ્યું. તેમ આચાર્ય વિજયદેવસૂરિને પણ લખી બધી હકીકત જણાવી.

વિજયદેવસૂરિએ લખી જણાવ્યું કે—‘ સકારણ એમ કરવું પડ્યું છે—શ્રાવકો સાગરમાં ન ચાલ્યા જાય એટલા માટે તેમ કર્યું છે.’

આ જવાબ વાંચી સંઘે વિચાર કર્યો કે—‘ મેળ જાણીને આ કર્યું છે, પરંતુ તે ઠીક થયું નથી. આગળ આવી રીતે કેમ ચાલી શકે? માટે પહેલાં જેવું હતું તેમજ આપણે તો ચાલવા દેવું.’ આ હકીકત ગુરૂને (વિજયનંદસૂરિને) જણાવતાં સૂરિજીએ કહ્યું:—‘કંઈ નહીં, તે જહેમ કહે તેમ કર્યા કરો અને તે જહેમ કરે તેમ કરવા દો આપણે કોઈ જાતનો ભેદ કરવો નથી.’

આચાર્યશ્રીની આ સરળતા મહાનુભાવપણું જોઈને શ્રાવક શ્રાવિકાઓ ચકિત થઈ ગયાં અને મુક્ત કંઠે ગુરૂજીની પ્રશંસા કરવા લાગ્યાં.

ચૂલવંદનનો નિષેધ.

ખીજી તરફ વિજયદેવસૂરિ શિરોહીમાં ચોમાસુ રહ્યા હતા, તહેની પાસેજ વિજયતિલકસૂરિનો ચૂલ હતો, તેને વંદન કરવાને ઘણાં શ્રાવક શ્રાવિકાઓ અને મુનિઓ જતા હતા, તેઓને વિજયદેવસૂરિએ નિષેધ કર્યો અને કહ્યું કે—‘ મારા રાજ્યમાં તહમારે ચૂલને વંદન કરવા જવું નહીં. ’ આ ગામમાં મેહાજલ નામનો એક ધાર્મિક શ્રાવક રહેતો હતો. તહેણે સૂરિજીને કહ્યું—‘ મહારાજ ! વીરની પરંપરામાં હીરવિજયસૂરિ વિગેરે ઘણાએ આચાર્યો થઈ ગયા છે, પરંતુ કોઈએ ચૂલને વંદન કરવાનો નિષેધ કર્યો નથી અને આપ

નિષેધ કરો છો એ શું ? મહારાજ ! આપનાથી એનો નિષેધ નહીં થઈ શકે. આવું અવિચાર્યું કામ કરવું વ્યાજબી નથી. આપે કેટલાં અવિચારી કામો કર્યાં છે. એક તો સૂરિપદ આપ્યું, બીજું બુદ્ધ વ્યાખ્યાન કરાવ્યું, ત્રીજું લખત કરાવ્યું, ને ચોથું વિજયતિલકસૂરિના ગુણગાનનો નિષેધ અને પાંચમું આ થૂલવંદનનો નિષેધ. આટલાં અવિચાર્યાં કાર્યો કર્યાં છે.’

શ્રાવકે આટલું સંભળાવવા છતાં ત્હેમણે કદાચહ છોકરો નહીં પરન્તુ શ્રાવકોએ ત્હેમનો ઉપદેશ નજ માન્યો. અને જ્હે પ્રમાણે વંદન કરતા હતા તે પ્રમાણે કરતાજ રહ્યા. વળી આ હકીકત જ્હેમ જ્હેમ બુદ્ધ ગામોના સંઘોના જાણવામાં આવી, તેમ તેમ દરેકે દ્વંધવેથી તેમના ઉપર કાગળો લખાયા. કે—શાસ્ત્ર—સિદ્ધાન્તોને શા માટે ઉત્થાપો છો ? અને તેમ કરીને આખા સમાજમાં કલેશ કાં ઉભો કરો છો ? ’ પણ તેઓનું માનેજ કોણ તે ? કેરવાડામાં પ્રતિષ્ઠા.

બીજી તરફ વિજયાનંદસૂરિ સૂરતમાં ચોમાસુ પૂરૂ કરી ગણદેવી અને વલસાડ પધાર્યા. અહિં ભરૂચના હુંગરશી શેઠ અને તેમનાં બેન કીકીએ આવી સૂરિજીને પ્રાર્થના કરી કે—કેરવાડામાં મેઘજી શેઠને પ્રતિષ્ઠા કરાવવી છે, માટે આપ ત્યાં પધારો. આપના પધારવાથી ત્યાં લાલ ઘણો થશે. સૂરતમાં જ્હેમ મુદ્રાઓની પ્રભાવના થઈ, તેમ ત્યાં પણ થશે. ત્યાંના ઠાકોર ભારમદલ પણ આપનું પધારવું ચાહે છે, વળી ગુજરાતમાં ગામેગામ કંકોતરીઓ મોકલાઈ ગઈ છે. માટે આપ જરૂર પધારો. આપને લેવાને માટેજ મહુને મોકલેલ છે.’ આ ઉપરાંત ખંભાતથી બ્રહ્મચારી રાઘવજી અને જંબૂસરથી શાંતિ વોરો વિગેરે પણ આગ્યા, અને આ પ્રતિષ્ઠા ઉપર પધારવાને સૂરિજીને વિનંતિ કરવા લાગ્યા. રાજનગર અને ખંભાતના જ્યોતિષિઓ અને સૂરવિજય પંન્યાસ—એ બધાઓએ મળીને પ્રતિષ્ઠાનું મુહૂર્ત ફાગણ વદ ૪ નું નક્કી કર્યું હતું. આ બધાઓની વિનંતિના ઉત્તરમાં વિજયાનંદસૂરિએ કહ્યું—‘વિજયદેવસૂરિની આજ્ઞા હોય, તોજ હું પ્રતિષ્ઠા કરી શકું.’

સૂરતના સંઘે કહ્યું:—‘ મહારાજ ! રાજનગરના સંઘે માણસ મોકલેલ છે, તે આજ કાલમાં આવી જશે અને બધું સારું થશે. માટે આપ આ ઉત્તમ મુદ્દર્ત સાચવી લ્યો. આમાં વિલંબ કરવાનું કામ નથી.’

સંઘના કહેવાથી તેઓ સૂરત, રાનેર, વરિઆવી થઈ ભરૂચ આવ્યા. અહિં કેરવાડાનો સંઘ આવ્યો અને મોટી ધૂમધામ પૂર્વક પુરપ્રવેશ કરાવ્યો. આ પ્રતિષ્ઠા ઉપર દસ હજાર માણસો ભેગા થયા હતા. રત્ન, પીતળ અને પાષાણનાં એકંદર અઢીસો ખિંખોની આ વખતે પ્રતિષ્ઠા અને અંજનશલાકા કરી. પાંચ દિવસ સુધી સંઘની ભક્તિ કરી. અનેક પ્રકારનાં મિષ્ટાન્નો જમાડ્યાં, ચારસો યાચકો આવ્યા હતા, હેમને અભિનવ વસ્ત્રો આપી સંતોષ પમાડ્યો. આ વખતે દસ હજાર રૂપિયાનો વ્યય કર્યો. પ્રતિષ્ઠાનું કાર્ય સમાપ્ત થયા પછી સંઘ વિખરાઈ ગયો અને ગુરૂજીએ અહિં માસકલ્પ કર્યો.

હવે રાજનગરથી વિજયદેવસૂરિ પાસે જે માણસો મોકલવામાં આવેલ, તે માણસોને જલહી જવાળ લખી આપીને વિદાય ન કર્યો. પ્રતિષ્ઠાનું મુદ્દર્ત થઈ ગયું, ત્યાં સુધી તે લોકોને પોતાની પાસેજ રોકી રાખ્યા. અને પ્રતિષ્ઠા થઈ ગયા પછી તેમને વિદાય કર્યા. આથી રાજનગરના સંઘે વિચાર કર્યો કે—આટલું આટલું ઢીલું રાખવા છતાં, તે હજૂ સમજતા નથી. જુદાં વ્યાખ્યાનો કરાવીને અને આવી રીતે દુરાગ્રહ રાખીને ગરબમાં ભેદ કરાવે છે એ વાળું અનુચિત થાય છે.

વિજયાનંદસૂરિ ગરબપતિ.

વિજયદેવસૂરિની આવી પ્રવૃત્તિ જોવાથી એક વખત મુનિવિજયના શિષ્ય દેવવિજય ઉપાધ્યાય, કે જેઓ દર્શનવિજયજીના ગુરૂભાઈ થતા હતા, તેમણે બધા સાધુઓને ભેગા કરી વિજયાનંદસૂરિને વિનંતિ કરી કે—

‘આપણે સારાને માટેજ આપસમાં મેળ કર્યો હતો; પરન્તુ વિજયદેવસૂરિએ પોતાની ટેવ છોડી નથી, અને તે ટેવને આધીન થઈ પાછી લિખ્તતા કરી નાખી છે. હવે અમારે તહેમની સાથે સંબંધ રાખવાની કંઈ જરૂર નથી. આપજ અમારા નાથ છો—ગચ્છપતિ છો, આપ હવે તે કપટીની સાથે જરાપણ સંબંધ રાખશો નહિ. કુદરતનો કાયદો છે કે ગમે તેટલા સાબુથી ધોવા છતાં કાગડો ધોળો થતો નથી.’

આનો ઉત્તર આપતાં વિજયાનંદસૂરિએ ગંભીરતાથી કહ્યું—
‘ભાઈઓ, ગમે તહેવું પણ તેનું વચન માન્ય રાખીને કામ ચલાવવું, એ શ્રેયસ્કર છે. અંદર અંદર લિખ્તતા કરવામાં કંઈ ફાયદો નથી. ભલે તે તેનું ધાર્યું કરે.’

સંઘે કહ્યું—‘નહિં સાહેબ, હવે ઘણું થયું છે. એમની સાથે હવે અમારાથી સંબંધ રાખી શકાય તેમ છેજ નહિં. જહેણે હીર-વિજયસૂરિ અને વિજયસેનસૂરિની નિંદા કરવામાં ખાકી રાખી નથી, જહેણે મીઠાં મીઠાં વચનો કહીને આપની સહૃદયતાનો દુરુપયોગ કર્યો છે, જહે પોતાનું બોલ્યું પાળતા નથી, તહેનાથી હવે કોઈ જાતની આશા રાખવી નકામીજ છે; માટે અમારે તો આપજ ગચ્છપતિ છો.’

ખસ, એમ નક્કી કરી વિજયાનંદસૂરિના નામથી ઠેકાણે ઠેકાણે પટા લખવામાં આવ્યા, તહેમાં લખવામાં આવ્યું કે “વિજયદેવસૂરિની સાથે ધર્મની હીલણા ન થાય, એમ ધારીને મેળ કરવામાં આવ્યો હતો; પરન્તુ તહેમણે છોકરાની રમ્મત જેવું કર્યું છે. તેઓએ લખેલા લેખથી વિરૂદ્ધ વર્તન કર્યું છે, માટે તેમની સાથેનો સંબંધ બંધ કરવામાં આવે છે.” રાજનગર, અને ખંભાતમાં તે સંબંધી ઠરાવ થયો. સૂરત અને યુરનપુરમાં દર્શનવિજયજીએ ઠરાવો કરાવ્યા. શિવપુર, નડુલાઈ અને જાલોરમાં મેહાજલે નાતના જોરથી ઠરાવો કરાવ્યા. એ પ્રમાણે બધે ઠરાવો થતાં બધા સંઘો વિજયાનંદસૂરિની આજ્ઞાને માનનારા થઈ ગયા.

વિજયદેવસૂરિથી બધો સંઘ આ પ્રમાણે જુદો પડતાં તહેમને

શાંતિદાસ શેઠ ઉપર ઘણું ખોટું લાગ્યું. ઠેકાણે ઠેકાણે તેમની નિંદા થવા લાગી. પછી તેઓ ગુજરાતમાંથી વિહાર કરી મારવાડમાં આવ્યા ગયા.

હવે વિજયનંદસૂરિ કેરવાડાથી વિહારવા લાગ્યા. તેઓ જૂનું સર, સીનેાર થઈ હલોઈ આવ્યા. સંજેડાનો સંઘ અહિં આવ્યો. મ્હોટો ઉત્સવ થયો. લોઢણપાર્શ્વનાથની યાત્રા કરી, પુણ્યવિજયને વાચકપદ આપ્યું. ત્યહાંથી સંજેડે પધાર્યા. ત્યહાંથી સીજોર આવ્યા, ત્યહારે ખંભાતનો સંઘ અહિં વિનતિ કરવા આવ્યો, સૂરિજી ખંભાત થઈ રાજનગર પધાર્યા, ત્યહાં શાંતિવિજય અને ભાવવિજયને વાચક પદ આપ્યાં. અહિં ઘણા શ્રાવક શ્રાવિકાઓએ વ્રત-નિયમ-તપસ્યાનો આદર કર્યો. ધર્મદાસ, વિસા, ખદા અને કેશવે ગુરુભક્તિ નિમિત્તે પ્રભાવના આદિમાં ઘણા દ્રવ્યનો વ્યય કર્યો. સિદ્ધાચલની યાત્રા.

આ સમયમાં મારવાડમાં આવેલા નાડલાઈ ગામમાં ચાર સારા ગૃહસ્થો રહેતા હતા. તે ચારે સગાભાઈઓ થતા હતા. તેમનાં નામ મેહાજલ, ચાંપો, કેસવ, અને કૃષ્ણ, હતાં. તેમના પિતાનું નામ વીરપાલ હતું. વીરપાલને બીજા બે ભાઈઓ હતા. જસવંત અને જયમલ. ઉપર કહેલા ચાર ભાઈઓ પૈકી મેહાજલને બે પુત્રો હતા. કમરાજ અને ગુણરાજ. કેશવને બે પુત્રો-નાથો અને નારાયણ. ચાંપાને બે પુત્રો હતા-વર્ધમાન અને રૂડો અને કૃષ્ણને બે હતા-ધનરાજ અને સુખરાજ. આ ઉપરાંત વીરપાલના બે ભાઈઓ, જે જસવંત અને જયમલ હતા, તેમાં જસવંતના ઋષભદાસ અને લક્ષ્મીદાસ બે પુત્રો હતા. જયમલને એક હતો, જેનું નામ હરચંદ હતું.

ઉપર્યુક્ત ચારે ભાઈઓને વિમલાચલની યાત્રા માટે સંઘ કાઢવાનો વિચાર થયો. તેઓને વિચાર થયો કે-પૂજ્ય શ્રી વિજયનંદસૂરિને સાથે લઈ સંઘ કાઢવો. મુદૂર્ત જોવડાવીને પછી તહે-મણે સંઘને વિનતિ કરી. આ વખતે સંઘમાં કચરાનો પુત્ર ઠાકરસી,

સા રૂપો જેસિંગ, નાથાનો પુત્ર જીવો, સા તોલાનો પુત્ર રૂડો, ચં-
 દસેનનો પુત્ર ચૂરજી, ધના, ટીલા, અને મરૂનો પુત્ર હેમો, સા લોજો,
 તેના ચાર પુત્રો—સા દૂલો, સા વેલો, મનહર અને સામલ; તેમજ
 ચોથા, તાલા, કેસવ કર્મસી અને તેજ નાથા, આ મુખ્ય હતા.
 સંઘે સંઘપતિની વિનતિ મંજૂર રાખી. ઉપરના ગૃહસ્થો ઉપરાંત
 સા કીતો, તેના પુત્રો—ઝીપો, અને રાયચંદ; પીથો, અને નાથો
 વિગેરે પણ સંઘમાં સાથે આલ્યા, મુનિઓમાં દેવવિજય વાચક અને
 ભાવવિજયજી સંઘની સાથેજ આલ્યા.

સંઘપતિ મેહાજલે ગામોગામ પહેલેથી કંકોત્રીઓ મોકલી
 હતી, એટલે જહોમ જહોમ સંઘ આગળ વધવા લાગ્યો, તેમ તેમ
 જુદા જુદા ગામોના સંઘો પણ ભેગા થતા ગયા. નાડલાઈથી પ્રયાણ
 કરી પ્રથમ યાત્રા વરકાણાજીની કરી. જ્યારે સંઘ સીરોહી આવ્યો,
 ત્યહારે ત્યાંના રાજા અક્ષયરાજે નિશાનની જોડી અને ઘણા સુભટો
 સાથે આપ્યા. ત્યાંથી આગળ વધી પાટણ, કુંભગેર, સંખેશ્વર, સર-
 ખેજ, થઈ સંઘ અમદાવાદ આવ્યો. ત્યાંથી ઘોળકે આવતાં
 વિજયાનંદસૂરિ ભેગા થયા. સિદ્ધિચંદ વાચક અને ભાવવિજય પણ
 સાથેજ હતા. એકંદર બધા ગચ્છના મળીને પાંચસો સાધુઓ સંઘમાં
 હતા. ધીરે ધીરે સંઘ બહુ મ્હોટો બન્યો. બારસો સેજવાલાં, સો રથ,
 અઢીસો ઉંટ, પાંચસો ઘોડેસ્વારો અને એક હજાર ઉપર ખીજ
 હથીઆરખંધ માણસો હતા. આ સંઘમાં કુલ વીશ હજાર શ્રાવકો
 હતા. તે ઉપરાંત ખીજ નોકર—ચાકરો તો જુદા. અનુક્રમે ગમન
 કરતો સંઘ પાલીતાણે પહોંચ્યો. સંઘે અનેક પ્રકારનાં વાજાંત્રો અને
 ધૂમધામ પૂર્વક શ્રીશત્રુંજય પર્વતને મોતીથી વધાવ્યો. ઠેકાણે ઠેકાણે
 લોકોના આરામને માટે સાકરનાં પાણીની પરબો મંડાવી.

આ વખતે ઠેકાણે ઠેકાણે ચોકી કરનારા ગરાસીઆઓ બેઠા
 હતા, તે આ સંઘના સીપાઈઓ અને ચોકીવાળાઓથી અપમાનિત
 થઈ ઉઠી ગયા. તેથી તે લોકોનો ઉપરી ગરાસીઓ સંઘવીની પાસે

આવીને કહેવા લાગ્યો કે—‘ અમારા હુકમ સિવાય આ ગિરિ ઉપર કોઈ ચઢી શકતું નથી, તો તમારા માણસો કેમ ચઢે છે ?’ સંઘવીએ કહ્યું કે—‘ રાજના હુકમથી ચઢે છે ’ આમ વાતચીત ઉપરથી ચઢા ઉતરી થઈ ગઈ. સંઘના સુભટો એકદમ તૈયાર થતાં અહિંના ગરાસીઆઓ મૂઠીયોવાળીને નાઠા, અને ઘેટી ગામમાં જઈને પેસી ગયા.

સંઘ દસ દિવસ સુધી અહિં રહ્યો, અને શુભ ભાવનાપૂર્વક યાત્રા કરી અહીં હુમેશાં સ્વામીવાત્સલ્ય થતાં અને રોજ નવાં નવાં પકવાનોનાં જમણો થતાં યાત્રા કરી સંઘવીએ પાંચ હજાર રૂપિયા ભંડારમાં આપ્યા. તમામ લોકો આ સંઘવીની ઉદારતાની મુક્તકંઠે પ્રશંસા કરવા લાગ્યા. યાત્રા કરીને પછી બધો સંઘ અમદાવાદ આવ્યો. અહિં દસ દિવસની સ્થિરતા કરી. પછી સંઘની સાથે વિજયનંદસૂરિ પણ મારવાડમાં આવ્યા. સિરોહી થઈને પછી નાડલાઈ પધાર્યા. પહેલું ચોમાસુ તહેમણે નાડલાઈમાં કર્યું. બીજુ ધવલીમાં, ત્રીજુ નાડલાઈમાં અને ચોથુ વાઘસિણે કર્યું. સૂરિજી લુણાવાસ પધાર્યા. ત્યહારે ત્યહાંના કાહાના શ્રાવકે કેટલાંક ખિંબો ભરાવી પ્રતિષ્ઠા કરાવી. આ પ્રસંગે એકને વાચક પદ આપ્યું. ત્યહાંથી પછી સીરોહી પધાર્યા અહીં ગુજરાતથી શાંતિવિજયગણી આવ્યા અને તહેમણે ગુજરાતના સંઘ તરફથી આચાર્યશ્રીને ગુજરાતમાં પધારવા વિનંતિ કરી. વિનંતિને માન આપી સૂરિજી રાજનગર પધાર્યા. અમદાવાદમાં તહેમના ઉપદેશથી અનેક પ્રકારનાં ધાર્મિક કાર્યો થવા લાગ્યાં.

અહિં સુધીનું વૃત્તાન્ત આપી કવિએ છેલ્લી ઢાળમાં આ બીજો અધિકાર બનાવ્યાનો સંવત્ (જે સંવત્—આ રાસના પ્રારંભમાં આપ્યો છે) અને પોતાનો પરિચય આપ્યો છે. (આ પરિચય રાસ સારના પ્રથમ અધિકારની અંતમાં આપ્યો છે તેજ છે.)

॥ ॐ नमः ॥

પં૦ દર્શનવિજયવિરચિત

વિજયતિલકસૂરિરાસ.

- ઉદય અધિક મહિમા ઘણો શ્રીમનમોહન પાસ;
 5 સંઘ સયલ આણુંદકરુ સુખ સંપદ બહુ વાસ. ૧
 નયર બરહાનપુર મંડણો મૂરતિ દીઠઈ મોદ;
 પ્રણમું પ્રીતિં પ્રભુપ્રતિં હુઈઠઈ ધરી પ્રમોદ. ૨
 અઘ્યાણાગયસંપ્રતિ વંદું જિન ચોવીસ;
 ચ્યાર તીથંકર સાશ્વતા વિહરમાન વલી વીસ. ૩
 10 કરમ પપી મુગતિં વસ્યા સિદ્ધા સિદ્ધ અનંત;
 તે અહનિસિ આરાહીઈ અનંતજ્ઞાન ગુણુવંત. ૪
 ગુણુ છત્રીસઈ નિરમલા સોહઈ અંગિ અનૂપ;
 આચારજિ નિત વંદીઈ કલિકાલિં જિનરૂપ. ૫
 સકલ સૂત્ર-સિદ્ધાંત તે ભણઈ ભણાવઈ સાર;
 15 વાચક ગુણુ પંચવીસસિઉં આરાધું સુખકાર. ૬
 અઢીયદીપમાંહિં મુનિ હૂઆ હોસ્યઈ જેહ;
 વર્તમાન પણિ વંદીય સત્તાવીસગુણુગેહ. ૭
 શુચિ પ્રવચન ચિતિ આણીઈ જેથી જગ ઉપગાર;
 સાધુ મુખિં નિત તે સુણો શિવસુખનો દાતાર. ૮
 20 પ્રવચનની અધિકારિણી શાસનિ સોહતિ જેહ;
 સમરી સા ચિત સારદા સકલસિદ્ધિગુણુગેહ. ૯

॥ ઢાલ ॥

રાગ સારંગ; ઢાલ કાગતો.

- દેવતા દાનવ માનવા વિંતર જ્યોતિષી જેહુ રે,
દુષ્ટ ધણિ તે આરાધતાં સુખકારી હોઈ તેહુ રે. ૧૦
- 5 સર્જણ દુરજણ ખિહુ જણા જેહુનો એક સલાવિ રે,
વિરહ સંયોગિં જાણવો છાંડો દુષ્ટ સલાવ રે. ૧૧
- કવતાં નવપદ્મવ કરઈ વૃદ્ધવાદિ સિદ્ધસેન રે,
ઈત્યાદિક જે કવિ જના સુઝસિઈ ધરયો સનેહુરે. ૧૨
- 10 લખાધિ મંત્ર વિદ્યા વલી હોયો સુઝ પ્રસન્ન રે,
ગાયન રંગિં ગાયયો એહ પ્રબંધ સુવન્ન રે. ૧૩
- વીર શાસન પટ્ટાવલી પહલો સુધર્માસામિ રે,
ખીજો જંખૂ જાણીઈ ચરમકેવલી અભિરામ રે. ૧૪
- પ્રભવસામિ ત્રીજો નમો ચોથો સચ્ચંભવસૂરિ રે,
પાંચમઈ પાટિ યશોભદ્ર છઠઈ પાટિ ગુણ ભૂરિ રે. ૧૫
- 15 શ્રીસંભૂતિવિજય વલી ભદ્રબાહુ ગુરૂભાય રે,
સાતમઈ પાટિ સૂરીસિરૂ થૂલિભદ્ર મુનિરાય રે. ૧૬
- અંતિમ એ શ્રુતકેવલી સીલઅચલ અભિરામ રે,
ચોરાસી ચોવીસીઈ રાષિઈ જેણુઈ નામ રે. ૧૭
- તાસ પટોધર મહાગિરિ સૂરિસુહસ્તિ નામ રે,
20 નુંમઈ શ્રીસુસ્થિતસૂરિ સુપ્રતિખ-દ્ધ સુનામ રે. ૧૮
- શ્રીઈદ્વિદિગ્તસૂરી વલી દસમઈ પાટિં જાણો રે,
શ્રીદિગ્તસૂરિ એકાદસિં ખારમઈ પાટિં આણો રે. ૧૯
- શ્રીવજ્રસામી તેરમા ચઉદમઈ શ્રીવજ્રસેનરે,
શ્રીચંદ્રસૂરિ પનરમઈ વંદો ભવિ ભાવેન રે. ૨૦
- 25 સોલમા સામંતભદ્રસૂરિ પાટિં શ્રીવૃદ્ધદેવ રે,
શ્રીપ્રદ્યોતન ગણુધર ઓગણીસમઈ માનદેવ રે. ૨૧
- શ્રીમાનતુંગસૂરીવરૂ વીસમઈ પાટિં જાણો રે,
જેણુઈ ભગતામર કરિઈ જગમાંહિં જેહુ ગવાણો રે. ૨૨

	એકવીસમઈ શ્રીવીરસૂરિ બાવીસમઈ જયદેવ રે, શ્રીદેવાનંદ ત્રેવીસઈ શ્રીવિક્રમ કરો સેવ રે.	૨૩
	શ્રીનરસિંહ સૂરીસિંહ સમુદ્રસૂરિ તસ પાટિં રે, શ્રીમાનદેવસૂરિં આણીઆ જીવધણા પુણ્યવાટિં રે.	૨૪
5	પાટિં સુણો અઠાવીસમઈ શ્રીવિબુધપ્રભસૂરિ રે, ઓગણત્રીસમો પટોધરૂ શ્રીયજ્યાનંદસૂરિ રે.	૨૫
	શ્રીરવિપ્રભસૂરિ ત્રીસમા પાટિં શ્રીયશોધરદેવ રે, પ્રધુમ્નસૂરિ બત્રીસમા ત્રેત્રીસમઈ સાર્વદેવ રે.	૨૬
	ચોત્રીસમઈ શ્રીવિમલચંદ્ર પાટિં ઉદ્યોતનસૂરિ રે, છત્રીસમઈ પાટિં વલી શ્રીયસર્વદેવસૂરિ રે.	૨૭
10	સાત્રીસમઈ શ્રીદેવસૂરિ અડત્રીસમા સર્વદેવ રે, શ્રીયશોધરસૂરિ પ્રભુ ભવિયણુ કરઈ બહુ સેવ રે.	૨૮
	આલીસમા ગચ્છનાયક શ્રીમુનિચંદ્રસૂરીશ રે, શ્રીઅનિતદેવ ગણુધરૂ વિજયસિંહ ગુણુ ભૂરિ રે.	૨૯
15	સોમપ્રભ મણિરત્નસૂરિ હવઈ ચિહ્નુઆલીસમાહુ રે, શ્રીજગન્નયંદ્રસૂરિવરૂ નામિં અતિ ઉત્સાહ રે.	૩૦
	બાર વરસ આંબિલ કરઈ બિરૂદ સ લહઈ તપા રાય રે, શ્રીદેવિંદ્રસૂરિ તસ પટિં પસ્તાલીસમા સોહાય રે.	૩૧
	ધર્મધોષસૂરિ નમો શાકિની ભય કીઓ નાશ રે, સાધુ ઉપદ્રવ ટાલીઓ પરમંત્ર વાલીનઈ પાસ રે.	૩૨
20	તાસ પટોધર જાણીઈ સોમપ્રભસૂરિ જાણુ રે, સોમતિલકસૂરિ તસપટિં શ્રીદેવસુંદર માનું રે.	૩૩
	પંચાસમઈ પાટિં કહું સોમસુંદરસૂરિ રાય રે, શ્રીમુનિસુંદરસૂરિં રચિઉં સંતિકરં સુખદાય રે.	૩૪
25	બાવનમા પટોધરૂ શ્રીરત્નસેપરસૂરિ રે, શ્રીલક્ષ્મીસાગરસૂરી શ્રીસુમતિસાધુસૂરી રે.	૩૫
	પાટિં પંચાવનમઈ હવઈ શ્રીહેમવિમલસૂરીશ રે, શ્રીઆણુંદવિમલસૂરિ પાટિ છપનમઈ ઈશ રે.	૩૬

	શ્રીવિજયદાનસૂરિપ્રભુ તાસ પટોધર ધીર રે, પાટ અઠાવનમઘ સુણો જગગુરુ શ્રીગુરુહીર રે.	૩૭
	ઓગણસઠિમો પટોધરુ શ્રીવિજયસેનસૂરીરાય રે, તાસ પટોધર સાઠિમઘ શ્રીવિજયતિલક સોહાય રે.	૩૮
5	વીરશાસન પટાવલી મનિ ધરી અતિ આણુંદિં રે, વંદું નિતનિત ભાવસિઉં જે વંદી મુનિવૃંદિં રે.	૩૯
	તાસ પરંપરા સિર ધરી કરી ગુરુ વચન પ્રમાણુ રે, તપગચ્છ મહિમા જેહથી મહિમંડલમાંહિ જાણુ રે.	૪૦
10	વીરવચન અજૂઆલીઆં જેણુઘ માન્યા ગુરુહીર રે, તાસતણા ગુણુ ગાયસિઉં પામી સુખખ શરીર રે.	૪૧
	નિજ ગુરુવચન આરાધક શ્રીવિજયતિલકસૂરિંદ રે, રાસ રચું રણીઆમણો સાંભલસ્યઘ ભવિવૃંદ રે.	૪૨

॥ ઢાલ ॥

રાગ ગોડી.

15	શ્રીવિજયતિલકસૂરિ પૂરણુ ગુણુ ગંભીર, તસ રાસ રચંતાં વાધઘ હુઘયડઘ હીર.	૪૩
	પાંચ કારણુ મિલીઆં નામ તણું અલિરામ, તેણુઘ કરી દેસિઉં રાસતણું તે નામ.	૪૪
	પહેલું એ કારણુ વિજયદાન સૂરીશિં, નિજ પાટિં થાપ્યા હીરવિજય સૂરીશ.	૪૫
20	તેણી વાર કહિઉં એક વચન સુણો સાવધાન, જેહનઘ પદ આપો તેહનઘ દેઘ બહુમાન.	૪૬
	એ વિજયની શાખા જયકારી જગિ જાણી, પદ દેયો તેહનું વિજય નામ મનિ આણી.	૪૭
25	ખીજું એ કારણુ હીરવિજય સૂરી ધોરી, અકબર પ્રતિખોધિં જયવરીઓ ગુણુઓરી.	૪૮

- કારણ વલી ત્રીજું ગચ્છપતિ શ્રીવિજયસેન,
ત્રિણિસઈ લટ જીપી જયવરીઓ સ્વવશેન. ૪૯
- કારણ એ ચોથું વિજયનઈ નિત જયકારી,
શ્રીવિજયતિલકસૂરિ હૂઓ તપાગચ્છધારી. ૫૦
- ૫ હવઈ નિસુણો કારણ પાંચમું કહું વિસ્તાર,
સાગરિં જવ લોપી ગચ્છ પરંપરસાર. ૫૧
- તવ ગચ્છપતિ પહેલો સાગર મતનો વાસી,
ઉથાપી તેહનઈ કીધો અતિહિં ઉદાસી. ૫૨
- ૧૦ ગુરૂ પાટ પરંપર દીપાવી જય પામ્યો,
તેણુઈ અધિકારિં રાસ નવો એ કામ્યો. ૫૩
- તેહમાટિં દેસિઉં એહનું અતિહિં ઉદાર,
નામ અનોપમ સુણુયો સદા વિજય જયકાર. ૫૪

॥ દૂહા. ॥

- શ્રીવિજયતિલકસૂરી તણો રાસવિજય જયકાર,
૧૫ એક મનાં સહૂ સાંલલો નવ નવ રસ દાતાર. ૫૫
- વિજયદાનસૂરિ હીરગુરૂ જેસિંગજી ગુરૂરાજ,
તાસ ગુણાવલી ગાયસિઉં સાધીસિઉં સવિકાજ. ૫૬
- વિજયતિલકસૂરી તણાં માત પિતા તસ કામ,
દીપ્યા સૂરીપદ વલી કીધાં જે જે કામ. ૫૭
- ૨૦ વિજયનો જય જેથી થયો વિજયનઈ સુખદાતાર,
વિજયતિલકસૂરી તણો રાસવિજય જયકાર. ૫૮

॥ ઢાલ ॥

રાગ દેશાષ; ચોપઈ.

- લાષ એક જોઅણ વાટલું થાલતાણી પરિ સોહઈ લલું,
૨૫ અસંખ્ય દીપોદહિ વીંટીઓ સઘલાં મધ્ય સો થાપીઓ. ૫૯
- નામિં જંજૂદીવ ઉદાર તેહ મધ્ય મેરૂપર્વત સાર,
લાષ જોઅણ તેહનો વિસ્તાર ઉચપણુઈ વલી વૃત્તાકાર. ૬૦

- કાંચનવન ઓપઈ અતિઘણું થાનક જનમ મહોચ્છવતાણું,
અનંત અનંતી ચઉવીસીઈ જિનનાં તે દેષી હીંસીઈ. ૬૧
- તેથી દષ્યણુ દિસિ આણુંસરી ભરત પેત્ર તેહનું સુણો ચરી,
પાંચસઈ જોઅણુ અધિક છવીસ છકલા ઉપરિ અધિક જગીસ. ૬૨
- ૫ વચિ વૈતાલ્ય ગિહું પાસે અડ્યો અરધ ભાગ વહેંચણિ તે અડ્યો,
ઉપરિ નમિ વિનમિ પેચરા દષ્યણુ ઉત્તરશ્રેણિપતિવરા. ૬૩
- તેથી દષ્યણિ પાસઈ વલી ત્રિણિષંડ પૃથિવી તિહાં સાંભલી,
ગંગ સિંધુ મધ્ય ગિહું પાસિ તે માંહિં મધ્ય ષંડ નિવાસિ. ૬૪
- મધ્યષંડમાંહિં આરજિ દેશ સાઠાપંચવીસ અતિ સુવિસેસ,
10 તેહમાં સોરઠ દેસ સુચંગ તે માંહિં ગુજર દેસ સુરંગ. ૬૫
- તિહાં કણિ વસુધાભૂષણુ ભલું ઘણું વષાણુ કરીય કેતલું,
સુરપુર સરષી સોહ ધરંત વીસલનયરં અતિ સોહંત. ૬૬
- ધણુ કણુ કંચણુ જણુ બહુ ભરિઉં ગઢમઢ મંદિર અતિ અલંકરિઉં,
વન વાડી સરોવર અભિરામ હાટશ્રેણિ ચોરાસી નામ. ૬૭
- 15 અતિ ઉંચા શ્રીજિનપ્રાસાદ મેરૂસિપરસિઉં માંડઈ વાદ,
મનોહર મોટી બહુ પોસાલ શ્રાવક ધરમ કરઈ સુદયાલ. ૬૮
- બહુ શ્રીવંત તણુઈ ઘરખારિ અંગણિ કુમર અમર આણુંસારિ,
વિવિહુ પરિંકીડાં તે કરઈ જોલિં માય તાયનાં મન હરઈ. ૬૯
- સપત ભૂમિ સોહઈ આવાસિ દેષત અમર હૂઆ ઉદાસ,
20 અહા વિમાન સોભા અહીધરી જાણે તિહાંથી આણી હરી. ૭૦
- કનક કલસમય તોરણચંગ વચિ વચિ મોટી રચના રંગ,
ગોષિં ગોષિં બહુ કોરણી જોતાં જન મોહ્યા તે ભણી. ૭૧
- બચડી સારી સોલ સિંગાર ગોષિ ગોષિચંદ્રવદની નારિ,
અઘોસુખ થઈ જોવઈ તેહ ભૂતલિ લોક ચિંતઈ મનિ એહ. ૭૨
- 25 શતચંદ્રં દીસઈ નભતલં નિકલંક સોહઈ અતિનિરમલં,
જન જતા જોતા આકાસિ નારી બચડી દેષિ આવાસિ. ૭૩
- થાનકિ થાનકિ મિલિઆ થોક નિરખઈ નાટ નાટિક બહુલોક,
કે નાચઈ કે ગાઈ ગીત કેઈ કથા કહી રીંઝવઈ ચીત. ૭૪

- કહિં કણિ પંચ શબ્દ નિઘોષ કહી સરણાઈ સુણત હોઈ તોષ,
કહીં માદલ ભુંગલ કંસાલ કહી કણિ સોહિવિ ગીત રસાલ. ૭૫
- કે બયઠા કરઈ ધરમવિચાર દાનદીઈ બહુ કે દાતાર,
કે નિસુણુઈ ગાયનનાં ગીત કે મન વાત કરઈ મિલી મીત. ૭૬
- 5 માંહોમાંહિ કે હાસ્ય ટકોલ કેઈ કરઈ નિત બહુ રંગરોલ,
કે ખેલાવઈ ચપલ તુરંગ મદ્દ મિલીઆ છેદઈ અંગ. ૭૭
- કે રથ જોતરી વાહઈ વાદિ કે મીંઠા ઝૂઝઈ ઉનમાદિ,
કે ઉઘાનિ કેલવઈ કલા કે બાણી બાણ નાષઈ વેગલા. ૭૮
- કે શરમઈ આયુધ છત્રીસ કે સરોવરિ પેલઈ નિસદીસ,
10 એમ અનેક પરિ કરઈ વિનોદ વરતઈ તેણુઈ નયરિ પ્રમોદ. ૭૯
- સાહિ અકબર કેરૂં તિહાં રાજ જેણુઈ હીરવંદી સાધિઉં કાજ,
સુખી લોક સવે તિહાં વસઈ અવરાં નગર લોકનઈ હસઈ. ૮૦
- જિન પ્રસાદ ધનઈ દંડ જનનઈ નહી સદા અષંડ,
માર પડઈ જિહાં ધોવી સિલા પણિ.તે પુરજનનઈ નહી કદા. ૮૧
- 15 પરવિં ગ્રહણ હોઈ સૂરનઈ વિરહ પાપ તણો ભવિજીવનઈ,
બંધન જિહાં કેસિં પામીઈ કે વલી દોહતાં ગાઈ દામીઈ. ૮૨
- દુરબ્યસને દેસોટો જિહાં શોક નહી કો જાણુઈ તિહાં,
ધત્યાદિક ગુણ અછઈ અનેક વીસલનયર વસઈ સવિવેક. ૮૩
- તિહાં શ્રાવક સૂઘો જાણીઈ તેહમાં એકવીસ ગુણ વષાણીઈ,
20 અતિ ગુણવંત તે સાહ દેવજી બહુ જન તાસ કરઈ સેવજી. ૮૪
- આરાધઈ એક અરિહંત દેવ સાચા ગુરૂની કરઈ નિત સેવ,
જિનભાષિત મનિ ધરમ તે ધરઈ એમ નિજ જનમ સફલ તે કરઈ. ૮૫
- સુખસંસાર તણાં ભોગવઈ એમ દિન સુખીઆ તે યોગવઈ,
વિનયવંત વનિતા ધરિ ભલી જયવંતી નામિં ગુણ નિલી. ૮૬
- 25 સતી સિરોમણિ જેહની લીહ સામીવચન પાલઈ નિસદીહ,
ધરમ કરમ રૂઝાં સાચવઈ કઠિણ કરમ સઘલાં પાચવઈ. ૮૭
- નિપુણ પણઈ ધરઈ ચોસઠિ કલા પાલઈ સીલ તપ કરઈ નિરમલા,
નાહું સંઘાતિં વિલસઈ ભોગ જાણે ઈંદ્ર ઈંદ્રાણી યોગ. ૮૮

- એક દિન સુખ ભરિ સૂતી નારિ દેષઈ સુપન તે સેજિ મઝારિ,
જાણું અમર કુમર ભૂપણ તસ અનુભાવિ જાયુ રૂપણ. ૮૯
- વલી વરસ કે વોલ્યા પછી વલી એક સુપન લહઈ સા લચ્છી,
તસ અનુભાવિ પૂરઈ કામણ જનમ્યો પૂત્ર નામિં રામણ. ૯૦
- 5 ગિહુય ભણાવી કીધા જાણ સીખ્યા સઘલાં કલા વિનાણ,
જાણુઈ લિખિત ગણિતનાં માન નીતિશાસ્ત્ર સામુદ્રિક જાણ. ૯૧
- આઠ વરસ વોલ્યા થી જોઈ સયલકલા તેણુઈ સીધી સોઈ,
હુઈ નિસુણો સંયમની વાત પંભાયતિ નગરી વિખ્યાત. ૯૨
- વિવહારી કોટીધજ ઘણા લખેસિરીતણા નહી મણા,
10 સહસઘરા લહીઈ લખ્ય ગણા પાર નહી વિવહારી તણા. ૯૩
- સંઘવી ઉદયકરણ ગુણ ઘણા બિંબ ભરાવ્યાં બહુ જિન તણાં,
જિન પ્રાસાદ કરાવ્યા ભલા ભલા ઉપાશ્રય વલી કેતલા. ૯૪
- બિંબ પ્રતિષ્ઠા કરાવી ભલી એમ કાહાવતિ કહીઈ કેતલી,
સંઘવી તિલક હવું કઈવાર સંઘ પહરાવ્યા કહી કઈવાર. ૯૫
- 15 લાજ ઘણી વહઈ સહુ કોઈ ઉદયકરણ મોટો જગિ સોઈ,
જેહ તણી લખિમીનો પાર કુણિં ન જાણો એક લગાર. ૯૬
- વલી નિસુણો સોની તેજપાલ ધુરથી ધરમ કરઈ સુવિશાલ,
જિન મંદિર જિન બિંબ પોસાલ પરચી દ્રવ્ય કર્યાં સુરશાલ. ૯૭
- સાધુ ભગતિ સામી સંતોષ સાત પેત્ર તણો વલી પોષ,
20 વિમલાચલિ શ્રીઋષભ જિણુંદ મૂલ પ્રાસાદ તણો આણુંદ. ૯૮
- જીરણોદ્ધાર કર્યો જેણુઈ રંગિ પરચ્યા લાષ સવા જેણુઈ ચંગિ,
નિજ રૂપઈઆ ધરમહુ ઠામિ વાવરીનઈ સારીઉં નિજ કામ. ૯૯
- પારખિ રાજિઆ વણિઆ જોડિ ધન ઉપરાજિઉં જેણુઈ બહુ કોડિ,
ધરમવંત પરચઈ ધનઘણું ધરમઠામિ તે પોતાતણું. ૧૦૦
- 25 ગામ ઘણે જિનમંદિર કીધ નિજલખિમીનો લાહો લીધ,
મકળલ મસિરૂ કથીયાતણા ચંદ્રોદય અતિ સોહામણા. ૧૦૧
- ઉપાસિરઈ જિનમંદિરિ તેહ મુક્યા હઈયડઈ આણી નેહ,
એક દિન મનોરથ એક ઉતપન્ન જો ધરિ વંછિત ધન ઉતપન્ન. ૧૦૨

- તો જિનખિંબ પ્રતિષ્ઠા ભલી કીજઈ સંપદ કરી મોકલી;
શ્રીગુરૂદીરવિજય સૂરિરાય તસ આદેસિં મન ઉચ્છાય. ૧૦૩
- પધરાવ્યા આચારયરાય વિજયસેન સૂરિ કીધ પસાય;
દેસ નગર પુર ગામહતણા તેડાવ્યા સંઘ આવ્યા ઘણા. ૧૦૪
- ૫ શુભ દિવસિં તપગચ્છનો રાય કરઈ પ્રતિષ્ઠા શિવસુખદાય;
સંઘ પહરાવઈ બહુબહુ ભાતિ જે આવ્યા હુતા ષંભાતિ. ૧૦૫
- વીસલનગરનો સંઘ સુજાણ તેહમાહિં દેવજીસાહુ પ્રધાન;
નિસુણી શ્રીગુરૂનો ઉપદેસ મનિ વયરાગ હૂઓ સુવિસેસ. ૧૦૬
- જાણી ભવનું અથિર સ્વરૂપ દુરગતિમાંહિં પડવાનો કૂપ;
૧૦ એ સંસાર અસારો લહી સંયમની મતિ હઈયડઈ સહી. ૧૦૭
- મિલી કુટંબ સહૂ કરઈ વિચાર લેવું આપિં સંયમ સાર;
મોહજાલ સવિ કીધાં દૂરિ વસીઆં ઉપશમરસઘરપૂરિ. ૧૦૮
- જઈ વંધા શ્રીતપગચ્છરાજ કહઈ ગુરૂજી અહા સારો કાજ;
ઉતારો ભવસાયર આજ દિઓ નિજ શિષ્યા શિવસુખ કાજ. ૧૦૯
- ૧૫ શ્રીવિજયસેન સૂરીસિર હાથિ લીઈ સંયમ કુટંબ સહૂ સાથિ;
સાહુ દેવજી સાથિં નિજ નારિ જયવંતી નામિં સુવિચારિ. ૧૧૦
- તસ નંદન પહલો રૂપજી જીત્યો રૂપિ મનમથ ભૂપજી;
રામજી લઘુ બંધવ તસ જોડિ બિહુય ગુણવંત નહી કસી પોડિ. ૧૧૧
- આરઈ જણુ લેઈ સંયમસાર પાલઈ સુધું નિરતીચાર;
૨૦ બિહુ બંધવ કરઈ ગુરૂની સેવ એક જાણી શિવસુખ હેવ. ૧૧૨
- વિનયવંત જાણી ગુરૂરાય તાસ ભણાવા કરઈ ઉપાય;
વિદ્યા સકલ ભણઈ તે જામ વડબંધવ રતનવિજય તામ. ૧૧૩
- દૈવયોગિ પૂરજી થઈ આય પુહુતો પૂરવ કરમ પસાય;
રામવિજય તેહનો લઘુભાઈ જ્ઞાનવંતમાં અતિહિં સોહાય. ૧૧૪
- ૨૫ તો ગુરૂ તેહનઈ બહુ ષપ કરી વિદ્યા ભણાવી સઘલી ષરી;
નીતિ શાસ્ત્ર વ્યાકરણ પ્રમાણ ચિંતામણિ ષંડન વિન્નાણ. ૧૧૫
- જ્યોતિષ છંદ અનઈ સિદ્ધાંત પ્રકરણ સાહિત્ય નઈ વેદાંત;
ઇત્યાદિક શાસ્ત્રના સવિ ભેદ ભણઈ ભણાવઈ વલી ઉપવેદ. ૧૧૬

શમતા રસ ભરીઓ ગુરૂ બહુ વચરાગી જાણુઈ જાણું સહૂ;
 યોગ્ય જાણી ગુરૂ નિજ મનિ તાસ પંડિત પદ દીધું ઓહોલાસિ. ૧૧૭
 હવઈ નિસુણો સૂરી પદવી તણો તે અવદાત કહું છઈ ઘણો;
 સાંભલયો સહૂ મન થિર કરી આચારજિ પદનું કહું ચરી. ૧૧૮

5

॥ ઢાલ ॥

રાગ મહાર.

સંવત સોલ સતરોતરઈ નિસુણો અવદાત રે;
 શ્રીવિજયદાનસૂરીસિરૂ જગમાંહિં વિજ્યાતરે.
 વાત એ ભવિ સહૂ સાંભલો ॥ આંચલી. ॥ ૧૧૯

- 10 શ્રીવિજયદાનસૂરિ ગછપતિ આચારજિ ગુરૂહીર રે;
 વાચક ત્રિણિ તેહનઈ હવા બહુ પંડિત ધીર રે. વાત૦ ૧૨૦
 આચારજિ ગુરૂ હીરજી ધર્મસાગર ઉવઝાય રે;
 શ્રીરાજવિમલ વાચક વરૂ જસ રૂપ સુખદાય રે. વાત૦ ૧૨૧
 એકઠા ત્રિણિ સાથિં ભણુઈ કરઈ વિદ્યા અભ્યાસ રે;
 15 શાસ્ત્ર સવે ભણુઈ ભાવસિઉં જ્ઞાનઈ લીલ વિલાસ રે. વાત૦ ૧૨૨
 પરમ પ્રીતિ ત્રિણિ એકઠાં શાસ્ત્ર ભણી હૂઆ સુખાણુ રે;
 પણિ કોઈ કરમ છૂટઈ નહી કરમિં જાણુ અજાણુ રે. વાત૦ ૧૨૩
 શાસ્ત્ર તેહજ ગુરૂ એકકઈ ભણુઈ અરથ વિચાર રે;
 પણિ મતિ ભેદ તે કરમથી હોઈ સુખ દુખકાર રે. વાત૦ ૧૨૪
 20 એણુઈ અધિકાર એક વાતડી નિસુણો ભવિ તેહ રે;
 નારદ પરવત વસુનૃપ ભણુઈ એકઠા તેહ રે. વાત. ૧૨૫
 ખાંભણુ ક્ષીરકદંબક ઉપાધ્યાયનઈ પાસિ રે;
 શાસ્ત્ર સવે તિહાં અભ્યસઈ મનતણુઈ ઓહોલાસિ રે. વાત. ૧૨૬
 એક દિન અધ્યયન કરાવતાં આકાસિં હૂઈ દેવવાણિરે;
 25 એક જીવ સ્વર્ગગામી સુણો દોય જીવ જાણિરે. વાત. ૧૨૭
 પાઠક સુણિ મનિ ચિંતવઈ જોઈ એહ વીચારરે;
 અડહ પીઠઈ કરી કૂકડા દીધા તેહનઈ કરિ સારરે. વાત. ૧૨૮

- જિહાં કોઈ પુરૂષ દેષઈ નહીં તિહાં હણુયો તુમે એહરે;
એમ કહી છાત્ર ત્રિણિ મોકલ્યા ગયા પર્વત વનિ તેહરે. વાત. ૧૨૬
- ગિરિ ગુહા જઈ મન ચિંતવઈ ઈહાં દેષઈ નહી કોયરે;
પણિ પરમેસિર દેષસ્યે એમ નારદ ચિંતવઈ સોયરે. વાત. ૧૩૦
- ૬ તો સહી એ નહી મારવા ગુરૂતણી એહવી વાણિરે;
પાછો આણી દીઓ ગુરૂ કરિં કાં કીધું વચન અપ્રમાણિરે. વાત. ૧૩૧
- સીસ કહઈ ગુરૂ સઘલઈ સહી પરમપુરૂષનું જ્ઞાનરે;
જીવહિંસા ફલ જાણતો હું કિમ થાઉં અજ્ઞાનરે. વાત. ૧૩૨
- પર્વત વસુનૃપ આવીયા કરી યેહૂ જીવના ધાતરે;
10 ગિરિ ગુહા મધ્ય પયસી તિહાં દીધી એહનઈ લાતરે. વાત. ૧૩૩
- સાંભલી ગુરૂ મનિં ચિંતવઈ નરગગામી એ જીવ દોયરે;
નારદ સ્વર્ગગામી સહી શુભાશુભ લખ્યણિં હોયરે. વાત. ૧૩૪
- વેદ પામ્યો ચીંતમાં ઘણું દીધું કુપાત્રિં વીધા દાનરે;
પર્વત વસુનઈ ભણાવતાં મિં કીધું પાપ નિદાનરે. વાત. ૧૩૫
- 15 નારદ વીનઈ બહુ ગુણી વિદ્યાયોગ્ય વિશેસરે;
એહનઈ અધ્યયન કરાવતાં મુઝ સુત કરઈ કલેસ રે. વાત. ૧૩૬
- એમ ઉદાસીન ભાવિં રહ્યો ન ભણાવઈ તે છાત્ર રે;
વેદ ષટ કર્મ સાધન કરી પાવન કરઈ નિજ ગાત્ર રે. વાત. ૧૩૭
- દૈવયોગિં તે પરવત ગુરૂ પરલોકિં પહૂત રે;
20 નારદ વસુનૃપ ધરિ ગયા રાષઈ ઘરતણાં સૂત રે. વાત. ૧૩૮
- રાજ્ય બયઠો વસુરાજીઓ કહવાય સત્યવાદી રે;
પરંબત ઠામિ નિજ તાતનઈ છાત્ર ભણાવઈ આહાલાદિ રે. વાત. ૧૩૯
- અરથ કહઈ અજ શખદનો છાગિં હોમજ કીજઈ રે;
તેણઈ અવસરિ નારદ નભિઈ જાતાં કાનજ દીજઈ રે. વાત. ૧૪૦
- 25 નિસુણી વયણ પરંબતતાણું ઉતરી આવિઓ તિહાંહિ રે;
કહઈ રેખંધવંતું એ સિઉં કહઈ તિં સાંભલિઉં કિહાંહિ રે. વાત. ૧૪૧
- આપણઈ ગુરિં ભણાવતાં અરથ નવિ કહ્યો એમ રે;
અજ કહીઈ ત્રિણિ વરસતણાં વ્રીહિ સાંભલિઉં એમ રે. વાત. ૧૪૨

- પરખત કહઈ તું જૂઠું કહઈ કદાગ્રહ કરઈ તેહ રે;
 પણ બકિઉં તેણુઈ તિહાં જીભનઉં સાપીઓ વસુનૃપ તેહ રે. વાત. ૧૪૩
- માય કહઈ પરખત પ્રતિં જૂઠું કાંઈ તું બોલઈ રે;
 પણિ નવિ માનઈ તે પરખત થયો પરખત તોલઈ રે. વાત. ૧૪૪
- 5 યષ્ટિકા હાથિમાં ગ્રહી કરી ગુરૂણી ચાલિ દરબારિ રે;
 દેખી નૃપ સાહુમો આવીઓ ધરી હરખ અપાર રે. વાત. ૧૪૫
- નરપતિ પૂછઈ ગુરૂણી પ્રતિં કિમ પધાર્યાં તુમે આજ રે;
 ગુરૂણી લણુઈ સુણિ રાજાઆ પૂત્ર દાન લેવા કાજિ રે. વાત. ૧૪૬
- એહ વચન તુમે સું કહો પરખત સરિષો તુમ પૂત રે;
 10 દ્રવ્યથી પણિ નથી ભાવથી તેહ બોલઈ ઉસૂત રે. વાત. ૧૪૭
- નારદસાથિં કલહો કરઈ અજ સખદ અધિકારિ રે;
 જીહનિષ્કાસન પણ વચું તેણું હૂઉ મુઝ દુષકાર રે. વાત. ૧૪૮
- સાપીઓ તેણુઈ તુઝનઈ કર્યો તું તો બોલઈ સત્ય વાચ રે;
 પૂત્ર જીવન હવઈ તુઝ થકી બોલયે તું કૂડ સાચ રે. વાત. ૧૪૯
- 15 માતજી તુમ વચને સહી બોલીસ કૂડ વલી સાચ રે;
 ઘરે પધારો મન થિર કરી વસુનૃપિ કીધું એ કાચ રે. વાત. ૧૫૦
- તવ તે બેહૂ વઢતા ગયા ન્યાય કરવા નૃપ પાસિ રે;
 અજ સખદિં ગુરિં રચું કહિઉં સાચું બોલિં સુખ વાસં રે. વાત. ૧૫૧
- માત વચન થકી વસુનૃપ પૂરઈ કૂડી ય સાષિ રે;
 20 તવ સુર સીધામણુ દીઈ ગયો નરગિં તે ભાષિ રે. વાત. ૧૫૨
- નારદ મુનિ તિહાં જય વરિઓ દયાવંતમાં લીહ રે;
 પરખતિં યમનિ વરતાવીઆ ગયો નરગિ અળીહરે. વાત. ૧૫૩
- કરમવસિં મતિ લેદતે હૂઆ અનંત અપાર રે;
 ધરમસાગર તિમ તે જૂઓ મતિ લેદ વિચાર રે. વાત. ૧૫૪
- 25 ધરમસાગર તે પંડિત લગઈ કર્યો નવો એક ગ્રંથ રે;
 નામથી કુમતકુદાલડો માંડિઓ અલિનવો પંથ રે. વાત. ૧૫૫
- આપ વષાણુ કરઈ ઘણું નિંદઈ પરતણો ધર્મ રે;
 એમ અનેક વિપરીતપણું ગ્રંથમાંહિં ઘણા મર્મ રે. વાત. ૧૫૬

- માંડી તેણુધ તેહ પડપણા મુળી ગછપતિ રાય રે;
 વીસલનયરિં વિજયદાનસૂરિ આવી કરધ ઉપાય રે. વાત. ૧૫૭
- પાણી આણી કહધ શ્રીગુરુ ગ્રંથ બોલવો એહ રે;
 નયર બહુ સંઘની સાધિસિઉં ગ્રંથ બોલીઓ તેહ રે. વાત. ૧૫૮
- 5 શ્રીગુરુ આણુ લહી સહી સૂરચંદ પંન્યાંસ રે;
 હાથસિઉં ગ્રંથ જલિ બોલીઓ રાવી પરંપરા અંસ રે. વાત. ૧૫૯
- ગ્રંથ બોલી સાગર કહનઈં લિધું લિખિત તસ એક રે;
 નવિ એહ ગ્રંથ પડપણા નવિ ધરવી ધરી ટેક રે. વાત. ૧૬૦
- શ્રીવિજયદાનસૂરિ ગછપતિ કહધ તેહ પ્રમાણુ રે;
 10 તેહની આણુ વિણુ જે કહધ તેહ જાણો અપ્રમાણુ રે. વાત. ૧૬૧
- ધર્મસાગર વાચક વલી રાજનગરમાં આવી રે;
 મહિંતા ગદાનઈં આવરજિઓ વલી વાત હલાવી રે. વાત. ૧૬૨
- માંડી તે ગ્રંથ પડપણા કરી શ્રાવક હાથિ રે;
 કલેસ કરધ ગુરુ સીસસિઉં ગછપતિ મુનિ સાથિ રે. વાત. ૧૬૩
- 15 રાજવિમલ વાચક તિહાં આવી પૂછધ ગલરાજ રે;
 તુમહે કહો કસીય પડપણા નવિ ગણી તસ લાજ રે. વાત. ૧૬૪
- વાચ કહધ જિમ ગુરુ કહધ શ્રીવિજયદાન સૂરિંદરે;
 તે કહધ તિમ પણિ અહને કહું બીજું છઈ સવિ દંદરે. વાત. ૧૬૫
- કહધ ગલો સાગર જે કહધ ન માનો તો તુમે ચાલોરે;
 20 તો તિહાંથી તેહ ચાલીઆ પાછલિ ધાયક ધાલઈરે. વાત. ૧૬૬
- ધાયક નર તે માતરિ ગયાં વાચક ધોલકઈ પુહુતારે;
 પુણ્યથી વિધન વિલય ગયું ઘણા સાધૂ સંજૂતારે. વાત. ૧૬૭

॥ ઢાલ. ॥

ચોપઈ.

75 ગુરુ આરાધક મુનિ જે હતા તે ગલ્લઈ કાઢિઆ ધુરિ છતા;
 વહિરિયાં ભાત તે વાસી પડિઆં એણી પરિ મુનિવરનઈ

કર્મ નડિઆં. ૧૬૮

- ચાલી વાત ચિહ્નું દિસિ વિખ્યાત વિજયદાનસૂરિ સુણી અવદાત;
રાધિનપુરિ પુહુતા અહઠાણુ તેડ્યા પંડિત સવે સુબાણ. ૧૬૯
- કરી વિચાર પત્રિકા લખી ગચ્છ બાહિરિ તે કીધા ખબી;
કહય ગચ્છનાયક કેા છય અસ્યો ચીઠી લેઈ તિહાં જાઈ ધસ્યો. ૧૭૦
- 5 સભામાંહિં જઈ ચીઠી દીઈ સાહસ ધરીનઈ મનિ નવિ બીહઈ;
એક મુનિવર તે નિસુણી વાત કહઈ ચીઠી લાવો અદ્ધ તાત. ૧૭૧
- લેઈ ચીઠી નઈ ચાલ્યો જેહ રાજનગરિ જઈ પુહુતો તેહ;
સભામાંહિં જઈ ઊભો રહિઓ ગુરૂ સંદેસો તેણુઈ કહિઓ. ૧૭૨
- ચીઠી આપીનઈ એમ કહઈ ધના વના ગચ્છ બાહિરિ રહઈ;
10 એમ કહી પાછાં પગલાં ભરઈ ગલો કહઈ કોઈ છઈરે ધરઈ. ૧૭૩
- ધાઓ ધાઓ ધીંગાનઈ ધરો મારો મારી પૂરો કરો;
તિમ ધાયા જિમ જિમના દૂત કિહાં જાઈ તું રે અવધૂત. ૧૭૪
- સાહો સાહો કહતા સહુ દ્રોડ્યા પાછલિ સુભટ તે બહુ;
હાથે ન લાગો તે અણુગાર સુભટ ફિરઈ તિહાં ધરધર બારિ. ૧૭૫
- 15 મુનિ નાઠો શ્રાવક ધરિ ગયો શ્રાવકિઈ તસ ધરમાં ગ્રહિઓ;
રાષી દિન બિ ધરમાં તાસ રાતિં કાઠી મુંક્યો નાસ. ૧૭૬
- કુસલિં પુહુતો શ્રીગુરૂ પાસિ વાત સુણી દીધી સાબાસિ;
સાગરગચ્છ બાહિરિ જે કીધ કાલ્યા જાણ્યા જગત્ર પ્રસિદ્ધ. ૧૭૭
- આહાર ન પામઈ શ્રાવક ધરે સાગર કહઈ ગદ્દાનઈ સરે;
20 અન્નવિણુ દોહિલા થાઈ તદા લાજ ગઈ સાગરની સદા. ૧૭૮
- એહવઈ સકલચંદ ઉવચાય આવ્યા અમદાવાદિ સુઠાય;
કહઈ સાગરનઈ કાં એમ કરો ગચ્છ નાયક કહણુ મનિ ધરો. ૧૭૯
- અમદાવાદથી બીજઈ ગામિ નહી પામો અન્ન પાણી ઠામ;
તે માટિં ગુરૂ કહણિં રહો તે કહઈ તે હઈચડામાં વહો. ૧૮૦
- 25 કહઈ હવઈ હું કિમ જાઉં તિહાં તે મુજનઈ સંગ્રહઈ હવઈ કિહાં;
જો તુમે વાત એ હાથે ધરો તો સહી એહજ ઉધમ કરો. ૧૮૧
- તો શ્રીસકલચંદ ઉવચાય સાગર તેડિ રાધિનપુરિ જાય;
જઈ ઊભા રહીયા બારણુઈ ગુરૂનઈ જાણુ કરો એમ લાણુઈ. ૧૮૨

- ગુરુ કહયં એહનું નહીં અહા કાજ એહનં કહીયં ન વલયં લાજ;
 સકલચંદ્ર વાચક એમ લણુય શિષ્ય કહયં તે શ્રીગુરુ સુણુય. ૧૮૩
- છોરુ હોય કછોરુ કદા માય બાપ સાંસેવઉં સદા;
 કરસ્યયં હવયં જે તુમે આસિ દીઓ સાગરનં ગચ્છમાંહિં લીઓ. ૧૮૪
- 5 કહણુ લોપયં જે હવયં તુમતાણું તો એહનં સીષ દેયો ઘણું;
 સુણી વીનતી કહયં ગચ્છનાહુ જે આવેવા કરો ઉમાહુ. ૧૮૫
- તો લિષી આપો જે અહો કહઉં પૂરવસૂરિ વયણુ સદહું;
 એહવઉં જે લિષી આપો તુહો તો અંગીકરું તુમનં અહો. ૧૮૬
- તો ધર્મસાગર જે ગુરુ કહયં પટો લયયં નં મનિ સદહયં;
 10 જે જે મિચ્છાદુક્કટ દીઆ બોલ લપાવી સઘલા લીયા. ૧૮૭
- મતાં સાષિ સહિત કીઆં બહૂ તે લિષિઆં સાંલલયો સહુ;
 સોલ સતરમયં સંવત્સરિં નગર સિરોમણિ રાધિનપુરિં. ૧૮૮
- શ્રીવિજયદાનસૂરિ આપિં લયયં આજ પછી કો એમ નવિ બકયં;
 સાત અધિક નિર્ણવ કો કહયં તતષિણિ તે ગચ્છ ઠબકો લહયં. ૧૮૯
- 15 પ્રતિમા આશ્રી પરંપરા જેમ ચાલિઉં આવયં કરવઉં તેમ;
 તિહાં શ્રીહીરવિજયસૂરિ મતં સકલચંદ્ર વાચકનું છતું. ૧૯૦
- ધર્મસાગર વાચક પંન્યાંસ વિજયહંસ રૂપરિષિ વિક્રાંસ;
 કુશલહર્ષ શ્રીકરણુ વિબુદ્ધ ઋષિવાનર સુરચંદ્ર બુધ શુદ્ધ. ૧૯૧
- ઋ હાંપા એ સહૂનાં મતાં સહિત લિખ્યો કાગલ તે છતાં;
 20 મહિતા ગદ્દાનં એ લેખ ચિહુ જણિ મિલી લિખીઓ સુવિસેષ. ૧૯૨
- શ્રીગુરુહીર સકલચંદ્ર ધર્મ ઋષિવાનર મિલી લિષીઆ મર્મ;
 અમદાવાદિ મહિંતો ગલરાજ તેહનં લિષી જણાવિઉં કાજ. ૧૯૩
- શાસ્ત્રિં નિર્ણવ સાતજ અછયં અધિકો નવિ જાણ્યો ધુરિ પછયં;
 તે તિમ સદહયો તુમે હવયં પ્રતિમા આશ્રી પરંપર કવયં. ૧૯૪
- 25 હવયં ધર્મસાગર આપિં લેખ ચતુરવિધ સંઘનં લિખયં વિશેષ;
 તયરવાડા નયરનં વિષય ધરમસાગર તે એહવું લયયં. ૧૯૫
- સઘલાં નગર પુર ગામ અહઠાણુ સાહુ સાહુણિ સાવય સાવી સુજાણુ;
 ચઉવિહસંઘપ્રતિં એ લેખ પરપથી સાહૂપ્રતિં વિશેષ. ૧૯૬

- આજપછી પાંચનંદો નવિ કહું શ્રીગુરુકહ્યું તે હું સદહું;
પાંચનંદો નિહનવ જે મિં કહ્યા તેહના મિચ્છા હુક્કડ સહ્યા. ૧૯૭
- ઉત્સૂત્ર કંદકુદાલ જે ગ્રંથ હવઈ હૂં તેહનો ટાલું પંથ;
પહલું તાસ સદહણા હોઈ તેહનો મિચ્છાહુક્કડ સોઈ. ૧૯૮
- 5 પટપરવી ચતુપરવી જેહ હું નવિ સદહતો મનિ તેહ;
તે હવઈ શ્રીપૂનિયં જિમ કહિઉં તે પ્રમાણપણુઈ સદહિઉં. ૧૯૯
- સાત બોલ શ્રીભગવનતણા આસિ દીધા અતિસોહામણા;
તેહ પ્રમાણ કીધા મિં સહી એહ વાત હઈડઈ સદહી. ૨૦૦
- ચઉવિહ સંઘ તણી દુરમના જે મિં કીધી આશાતના;
10 તે સુઝ મિચ્છાહુક્કડ હયો એ સહૂઈ સાચું ભાવયો. ૨૦૧
- ચૈત્ય પાંચનાં ઉથાપતાં દોષ વૃથા તે હવઈ પામતાં;
આજપછી હવઈ પાંચઈ તણાં વાંદું ચૈત્ય કરી પામણાં. ૨૦૨
- તયરવાડામાંહિં ગુણપૂરિ તપગચ્છપતિ શ્રીવિજયદાનસૂરિ;
તેહ આગલિ મિચ્છાહુક્કડ દીધા સંઘ સવેનઈ સાધી કીધા. ૨૦૩
- 15 એ બોલ સઘલા પોટા કહ્યા તે જેણુઈ કંહીઈ સદહિયા;
તે હવઈ મન શુદ્ધિં કહી મિચ્છાહુક્કડ દેયો સહી. ૨૦૪
- વલી એક લિખિત કરિઉં તે સુણો સંવત સોલચોગણીસાતણો;
માગસિર સુદિ પડવે વાસરિં ગચ્છપતીઈ લિખીઉં એણી પરિં. ૨૦૫
- પરંપરાગત ગચ્છમાં જેહ સામાચારી વરતઈ તેહ;
20 તેહથી વિપરીત કહવી નહી આધી પાછી ન કરઈ કહી. ૨૦૬
- અનઈ બીજું વલી ગચ્છવિરૂદ્ધ નવો વિચાર કો ન કરઈ મૂઢ;
કરઈ વિચાર વિરૂદ્ધ જો કોઈ તો ગચ્છ ઠગકો તેહનઈ હોઈ. ૨૦૭
- એહવું લખી કરાવ્યાં મતાં જે ગીતારથ પાસઈ હતા;
શ્રીગુરુહીરવિજયસૂરિંદ વાચક તિહાં વલી સકલમુણિંદ. ૨૦૮
- 25 વલી શ્રીરાજવિમલ ઉવઝાય ધરમસાગર પણિ તેણુઈ ઠાય;
પંડિત શ્રીકરણ નઈ સૂરચંદ કુશલહર્ષ વિમલદાનમુણિંદ. ૨૦૯
- સંયમહરખ એ આદિં ઘણા મતાં કરાવ્યાં તેહજ તણાં;
લિખ્યાં કરી સઘલઈ મોકલ્યાં પછઈ સાગરગચ્છમાંહિં ભલ્યા. ૨૧૦

શ્રીવિજયદાનસૂરીગણધાર વિહાર કરઈ ભવિ કરઈ ઉપગાર;
 સંવત સોલ બાવીસઈ સાર વડલીઈ આબ્યા ગણધાર. ૨૧૧
 નિજ આયુનો જાણી અંત કરઈ વિકૃષ્ટ બહુ તપ માહંત;
 શુભ ધ્યાનિ અણસર આદરી પુહુતા શ્રીગુરુ સુરપુરી. ૨૧૨
 5 હુવઈ નિસુણો આગલિ અવદાત જે જેણી પરિ હૂઈ વાત;
 તાસ પટોધર શ્રીગુરુ હીર પારિ બયઠા સાહસ ધીર. ૨૧૩
 ઉદયવંત અધિકો અતિધણું અતુલ પુણ્ય જગમાંહિ તેહ તણું;
 સુરસાષિ જયવિમલ મુણિદ આચારજિ પદ દીધું આણુંદ. ૨૧૪

ઘટિ બીજે અધિકાર:

10

ચોપઈ

હુવઈ નિસુણો ત્રીજઈ અધિકારિ ગતિ મતિ કરમ તણુઈ આણુંસારિ;
 કરમિઈ રાય તે હોઈ રંક કરમઈ ન્યાયવંતનો વંક. ૨૧૫
 કરમિ જાણુ તે હોઈ અજાણુ કરમિઈ જીવ ધરઈ અભિમાન;
 કરમિ સુમતિ કુમતિ પાણું લહઈ કરમિઈ જીવ નિજ કરણી દહઈ. ૨૧૬
 15 કરમિઈ શાસ્ત્ર ભણ્યાં અનેક કરમિ તેહના ટલઈ વિવેક;
 કરમિ પૂત્ર પિતા અવગણઈ કરમિ શિષ્ય ગુરુ વચણુ ન સુણઈ. ૨૧૭
 કરમિ રોહિણી ભણી બહુ નાણુ નરગિ ગઈ તે થઈ અનાણુ;
 વીરવચણુ માનિઉં ન જમાલિ કરમિ પ્રેમલાલચી આલ. ૨૧૮
 કરમઈ ધરમસાગર ઉવઝાય ફિરી ફિરી ગુરુનઈ સાહામા થાઈ;
 20 પહુલી સીધ દીધી બિવાર તોહઈ પણિ નહી સાન લગાર. ૨૧૯
 વલી નિજ મતની કરી કલપના ગ્રંથ રચઈ છાના નવ નવા;
 પ્રવચનપરીખ્યા ગ્રંથ એક કરી કહઈ ગુરુનઈ તે આગલિ ધરી. ૨૨૦
 સોધાવી એ ગ્રંથ વિસેસ પ્રવરતાવો તુમે દેસ વિદેસ;
 નિસુણી હીરવિજયસૂરીસિરરાય વારૂ કહી રલિઆયતિ થાય. ૨૨૧
 25 આર ગીતારથનઈ સુંપીઓ તેણુઈ તે નિજ મિલતાનઈ દીઓ;
 તેણુઈ વિણુ સોધઈ દિન કેતલા રાષિનઈ તે વલી તેતલા. ૨૨૨

- મિલિઆવી કહુ સોધ્યો એહ ઘો આદેસ વંચાઈ તેહ;
 ગુરૂ આદેસ દીઈ નહીં દંભ સાગરનો નવિ જાણુઈ રંભ. ૨૨૩
- સાગર કૂડ રમઈ નહી ધર્મ ગુરૂ નવિ જાણુઈ તેહનો મર્મ;
 લહી શ્રીગચ્છપતિનો આદેસ ગ્રંથ વંચાઈ દેસિં દેસ. ૨૨૪
- 5 હવઈ શ્રીહીરવિજય સૂરીશ તે પાસઈ લુંકાનો ઈશ;
 સોલ અઠાવીસઈ નિજમત તણ હીરવિજયસૂરી આણા ભણ. ૨૨૫
- શ્રીગુરૂહીરતણા ગુણ સુણી તેડાવઈ કિંદીનો ધણી;
 અકબર રાજ આપિં કરી ગુરૂદર્શન જોવા મન ધરી. ૨૨૬
- ઓગણુઆલઈ નૃપનઈ મિલ્યા ભૂપિં ગુરૂગુણ સઘલા કલ્યા;
 10 રલીઆયતિ થયો અકબરરાય લાગઈ હીરગુરૂ તણુઈ પાય. ૨૨૭
- કહુઈ અકબર ભૂપતિ ગુરૂરાય જોઈય તે માગો મનિલાય;
 દેસ ગામ ધન હય ગય સાર માગો તે આપું નિરધાર. ૨૨૮
- હીર કહુઈ એ નહી અહા કાજ અહો મુનિવર છઉં સુણો મહારાજ;
 તો નૃપ કહુઈ કછુએક તુમે લીઓ એતના મુહુત તુમે હમકું દીઓ. ૨૨૯
- 15 કહુઈ ગુરૂ તો તુમે તૂઠા રાય જો કીધો એ અહા પસાય;
 તો તુમ આણુ વહઈ જિહાં લોક જીવ ન મારઈ કોઈ રોક. ૨૩૦
- ગાય ભઈસિ લેવી ન જગાતિ તીરથ મુગતા કરો બહુ ભાતિ;
 નિસુણી નૃપ તે દીઈ અપાર મુંકયો જીજીઓ નિરધાર. ૨૩૧
- એમ અનેક વયણુ ગુરૂ તણાં નૃપ પ્રમાણુ કરઈ અતિધણાં;
 20 શ્રીજિનશાસનિ ઉત્તતિ ઘણી થઈ જગમાંહિં શ્રીજિનતણી. ૨૩૨
- જીવ દયા ષટમાસ પ્રમાણુ વર્તીવી સવિ દેસિં સુજાણુ;
 જિમ શ્રીહિમસૂરિ ઉપદેસિ કુમરપાલ ભૂપાલ વિસેસ. ૨૩૩
- એવઈ ગુજ્જર દેસ મઝારિ સાગરિ ધંધ કરિઓ અવિચારિ;
 ઠામિ ઠામિ અતિ હોઈ કલેસ પરપખીસિઉ ન મિલઈ લેસ. ૨૩૪
- 25 ષરતરસિઉં અતિ હૂઓ વિવાદ પાટણુમાં વાઢ્યો ઉનમાદ;
 શ્રાવકનઈ બઈઠા ઘણા દામ સાગર દુસમન થયા બહુ ઠામિ. ૨૩૫
- એહ વાત જગમાં વિસ્તરી હીરવિજયસૂરિં સુણી મનિ ધરી;
 વેગિં નૃપનો લહી આદેસ શ્રીગુરૂ આઠ્યા ગુજ્જર દેસિ. ૨૩૬

- આવ્યા પાટણિ શ્રીગુરૂહીર ગુણગિર્યાનઈ સાહસ ધીર;
ભૂપતિ માન લહિઈ અતિઘણું અધિક પુણ્ય ભૂતલિ તે તણું. ૨૩૭
- કરી વિચાર નિજ મનમાં એવ કલેસ ટાલવા કારણ હેવ;
બાર બોલ લખઈ સુખ કાજિ શાસ્ત્રસાધિ ધીર નિજ રાજિ. ૨૩૮
- 5 સાગર ગ્રંથમાંહિ એમ અછછ સકતિ હોઈ તો કરીઈ પછઈ;
પરપષી પરબાણું સવે જિમ વિમલ મંગલ મુનિ ભવે. ૨૩૯
- તે માટિં પહલો બોલ કહિઓ કઠિણ વચણ નવિ કહવો લહિઓ;
પરપખીનઈ કોઈઈ કદા એહવું પાલેવું હવઈ સદા. ૨૪૦
- બીજો બોલ તે માટિં કહિઓ સાગરની મતિ જન કો રહિઓ;
10 કહઈ સાગર પરપખી જેહ નોકારગણિં પાપ વાધઈ તેહ. ૨૪૧
- તે ઊપરિ કહઈ ગુરૂ હીરજી પરપષી કરઈ ધરમ ધીરજી;
સહૂ સાધારણ જે જે બોલ મારગાનુસારી હોઈ નિટોલ. ૨૪૨
- તે અનુમોદવા હોઈ યોગ્ય મિથ્યાતીનું તે પણિ ભોગિ;
તો જે જૈનતણા પરપખ્ય અનુમોદો પુણ્ય કામ પ્રતખ્ય. ૨૪૩
- 15 ત્રીજઈ બોલિં શ્રીગુરૂ કહઈ વિપરીત પરપણા રખે કો લહઈ;
પરંપરા અનઈ શાસ્ત્ર વિરૂદ્ધ પરપણા જે કરઈ અશુદ્ધ. ૨૪૪
- ગચ્છ નાયક પૂછયા વિણુ કરચું ગચ્છ ઠળકો તે પામઈ મનિ વચ્ચું;
ચોથઈ બોલિં હવઈ સાંભલો મુંકી મન્નતણો આમલો. ૨૪૫
- સાગર કહઈ પરપખીતણાં દેહરાં બિંબ શ્રીજીનવર ઘણાં;
20 હોલીના રાજ સમ જોઈ એમ ગ્રંથમાંહિં આણિઈ સોઈ. ૨૪૬
- તે ઊપરિ હવઈ ગુરૂની ભાષ સઘલઈ શાસ્ત્રતણી કરી સાધિ;
દિગંબરની પ્રતિમા જેહ કેવલ શ્રાદ્ધ પ્રતિષ્ઠિત તેહ. ૨૪૭
- દ્રવ્ય લિંગીનઈ દ્રવ્યઈ થઈ અવંદનીક તે પ્રતિમા ભઈ;
એ ત્રિણિ વિણુ સઘલાં જિનબિંબ વંદનિ પૂજનિ મકરિ વિલંબ. ૨૪૮
- 25 તે પૂજતાં મ કરો શંક પૂજ પાતક ટાલો પંક;
બોલ પાંચમો હવઈ સાંભલો મુંકો કુમતિ સુમતિમાં ભલો. ૨૪૯
- અવંદનીક પહલાં જે કહી પ્રતિમા ત્રિણિની તે પણિ સહી;
નિજ પખીનઈ ધરિ હોઈ કદા તે પણિ વંદનીક હોઈ સદા. ૨૫૦

- વાસપેય ચારિત્રિયાતણુધં વિવહારથી શ્રીગુરુ એમ લણુધં;
 બીજું પ્રતિમાનો આકાર તે પણિ વંદો સુખદાતાર. ૨૫૧
- નિસુણો છઠો બોલ વિશાલ જેહનો ભાવ અતિહિં રસાલ;
 પ્રતિષ્ઠા શાસ્ત્રિં કહી સાધુની કુમતિ ત્યજે એ સવિ આધુની. ૨૫૨
- 5 તો બોલ્યો નિસુણી એ વાત સાગર કહધ નિસુણો અવદાત;
 માનો પ્રતિષ્ઠા જે મુનિ તણી તો પરપખી પ્રતિમા લણી. ૨૫૩
- કિમ વાંદી કલપધ આપનધં કાં મતિતાણો તુમે પાપનધં;
 જે એક અખર વાંકો કહધ સમયથી તે ઉત્સૂત્ર લહધ. ૨૫૪
- ઉત્સૂત્ર લાખી કિમ હોધ સાધુ એહ અરથ તુમે કિહાંથી લાધ;
 10 જે તેહનધં સાધુ કહો જે તુમે તો તુમનધં પૂછઈ છઈ અહો. ૨૫૫
- કેહવા સાધુ કહો એહનધં સુધુસિઈ જાણિઈ તેહનધં;
 અરિહંત લિન્ન એહનધં આપણુધં કિહાંથી જૈન પાણું એમ લણુધ. ૨૫૬
- જે તુહો સાધુ પણુઈ સદહો તો તે કાં વાંદો નહી કહો;
 નિસુણી વાત સુમતિનો ધણી યુગતિ કહધ સિદ્ધાંતહ તણી ૨૫૭
- 15 જે તે જૈન નહી તો કસ્યું કુંણુ દર્શન તે તુમ મનિ વસ્યું;
 તે દેખી કહીધ કુંણુ વેસ એ ઉતર આપો સુવિસેસ ૨૫૮
- નહી બાંલણુ યોગી કાપડી નહી પરિવ્રાજક નાસ્તિક નડી;
 તે માટિં એ જૈનજ હોધ એહની શંકા મકરો કોધ. ૨૫૯
- જિન તેહના કહીધ જે લિન્ન તો તસ માત પિતા કુંણુ કીન્ન;
 20 તે જિનદર્શનનું સ્યું નામ શાસ્ત્રમાંહિં દેષાડો ઠામ. ૨૬૦
- દર્શન તો છ જિનપતિ કહ્યાં તેહનાં નામ સિદ્ધાંતિં લહ્યાં;
 છ દર્શન વિણુ કુહુ કુંણુ ધર્મ શાસ્ત્ર શાષિં જાણો જે મર્મ. ૨૬૧
- તે માટિં જિનમાં નહી ભેદ મતિ ભેદિં નહી ધરમ ઉછેદ;
 જે તેહનું કાંઈ લેષધ નહી તે માંહિં ચોભંગી કહી ૨૬૨
- 25 તિહાં આરાધક કહ્યા દેસથી તે કિમ વૃથા થાપો રીસથી;
 તેહનધં સાધુપણું જે નહી ચોભંગી ઠાણાંગિં કહી ૨૬૩
- દ્રવ્ય ભાવ નધં નામ થાપના ચ્યાર ભેદ મુનિવર વ્યાપના;
 બિ નિષેવા નહી જેહનધં નામ દ્રવ્ય કિમ નુહધ તેહનધં. ૨૬૪

- એતો આરઘ હોઈ આરાધિ તેણુઈ સાધુપણું કાં ખાધિ;
 નહી વ્યવહાર વંદેવાતણુ તે દષ્ટાંત એક તુમે સુણો. ૨૬૫
- કુલંખી ભાટ અનર્થ રજપૂત તેહની છાસિ જિમો અદભૂત;
 તો પાણી કાં ન પીજીઈ રાધિઉં ધાન કાં નવિ લીજીઈ. ૨૬૬
- 5 તે વિવહાર ન પુહુચઈ જેમ તસ વંદેવા જાણો તેમ;
 સાધુપણું કોઈ અંસિં હોઈ તે માટિં ખિંખ વાંદો સોઈ. ૨૬૭
- તેહ ભણી બોલ છકો એહ આસિ દીધો ધરયો મનિ તેહ;
 હવઈ કહીઈ જે બોલ સાતમો તે નિસુણો ઉત્તમ આતમો. ૨૬૮
- સામીવચ્છલ કરતાં કદા સગપણુ કારણિ આવઈ તદા;
 10 પરપખી જે તે હોઈ ફેક એમ બોલઈ તે મૂરખ લોક. ૨૬૯
- વલી વચણુ એહવાં ઊચ્ચરઈ પીર ભાજનિ વિષખિંદુ ઝરઈ;
 તિમ તે વિણુસઈ નહી કિમ સાર તિમ એ અહી જાણો નિરધાર. ૨૭૦
- સુણી સુમતિધર તે બોલીઓ એ દષ્ટાંત કસ્યો તુમે દીઓ;
 વચનબાધ હોઈ પોતાતણો તે મન દેઈનઈ તુમે હવઈ સુણો. ૨૭૧
- 15 સામી પોખ્યા ચ્યાર હજાર તેમાં એક પરપખી ચ્યાર;
 તેણુઈ એ કઈઓ ફેક કિમ થાઈ ચ્યાર હજારનું પુણ્યકિહાં જાઈ. ૨૭૨
- એકઈ સામી એહવો ન હોઈ જેણુઈ પુણ્યિં ઠેલાઈ સોઈ;
 જિમ ભાજન વિષ સાથિં પીર તેમાં અમૃતનો એક હીર. ૨૭૩
- પડતષેવ તે નિરવિષ થાઈ તિમ સામી પુણ્યિં ઓ જાય;
 20 તે માટિં એણુઈ અધિકારિ સુગુરિં બોલ કહિઓ સુવિચારિ. ૨૭૪
- સામીવચ્છલ ફેક ન થાઈ બોલ આઠમો હવઈ કંહવાય;
 નિહનવ સર્વ થકી હોઈ એક દેસથી સાત કદા સુવિવેક. ૨૭૫
- જે સઘલાનઈ નિહનવ કહઈ તેમાંહિં સમકિત નવિ રહઈ;
 તુંમો બોલ ભણું હવઈ સાર તીરથ યાત્રા તણો વિચાર. ૨૭૬
- 5 નિજ પખી અણહુંતઈ યોગિ પરપખીનઈ સાથિં લોગ;
 તીરથ યાત્રા જે કોઈ કરઈ તે સંસાર સોહેલો તરઈ. ૨૭૭
- જે કહઈ ફેક તે પોટું રોક તેહનઈ હોસ્યે તેસ્યું શોક;
 આપ ગરથિ કાયા શુભભાવિ સાથિ હોઈ કેા સહજિં સભાવિ. ૨૭૮

- શાસ્ત્રસાધિં કહુઇ શ્રીગુરુહીર ફેક ન થાઇ લહુઇ ભવ તીર;
તીર્થકરની કરતાં યાત્ર નિર્મલ થાઇ પોતાનાં ગાત્ર. ૨૭૬
- દસમો બોલ હવઇ ભાષીઇ શાસ્ત્ર સવાદ સવે ચાષીઇ;
પરપષી સાથિં કરી વાત ચર્ચા નવી મનિ ધરી કોધાત. ૨૮૦
- 5 ઉદેરીનઇ ન કરઇ કદા તો પૂછઇ ઉત્તર દિધ તદા;
તે પશ્ચિ શાસ્ત્રતણુઇ આણુસારિ ન કરઇ કલિ વાધઇ તેવારિ. ૨૮૧
- હવઇનિસુણો બોલ ઇચ્છારમો હીરગુરુ આણુ નિત હઇઝઇ રમો;
જે ગ્રંથ ઉત્સૂત્ર કંઠકુદાલ તે સાંભલતાં ઉઝઇ ઝાલ. ૨૮૨
- વિજયદાનસૂરિં તે ભણી સાગરનઇ કીધા રેવણી;
10 પાણીમાહિં તે ગ્રંથ બોલીઓ સંઘ ચતુરવિધ સાથિં કીઓ. ૨૮૩
- તેહનું વચણુ એક જિહાં હોઇ અપ્રમાણુ વલી ગ્રંથજ સોઇ;
એમ જાણી મ કરો તે સંગ હીર કહુઇ ગુરુ વચને રંગ. ૨૮૪
- બોલ બારમો કહસિઈ હવઇ શ્રીજિનવરનઇ જે કોઇ કવઇ;
નિરવિરોધ તવનાદિક હોઇ તે ભણુતાં નવિ વારઇ કોઇ. ૨૮૫
- 15 જે કહુઇ જિનવરની સ્તુતિ કરઇ પરપષી જે તો આણુસરઇ;
તો તે તુરક માતંગહુતણી રસવતી ભોજન કરઇ ભણી. ૨૮૬
- એ અજ્ઞાન વચણુ સાંભલી રષે કો શંકા આણુ વલી;
તણુ કુમતિ જે જિનસ્તુતિ કરઇ તે સુકૃત પિંડ પોતઇ ભરઇ. ૨૮૭
- એહવું જાણી સદા જે હોઇ તે કહુતાં નવિ વારઇ કોઇ;
20 જે વારઇ તેહમાં નહી સુદ્ધિ સઘલી જાણુ ગઇ તસ ખુદ્ધિ. ૨૮૮
- એમ શ્રીહીરવિજયસૂરિ કહુઇ ભવિયણુ તે સદૂ સદહઇ;
જે જિમ ભાવ કદ્યા સિદ્ધાંતિ તે તિમ સદહહવા એકાંતિ; ૨૮૯
- બાર બોલનો લિખ્યો એ પટો ધરમવંત એથી મત લટો;
સવિ ગીતારથિ કીધાં મતાં કો નવિ વારઇ તે વાંચતાં. ૨૯૦
- 25 ત્રિહું ચોમાસિ પજૂસણુ દિને ગીતારથ વાંચઇ શુભ મને;
દેસ નગર પુર ગામ અહઠાણુ વાંચી સુખ પામિઈ સદૂ જાણુ. ૨૯૧
- એમ દંદોલ તે સઘલે ટલ્યો સાગર શુદ્ધ કુમતનઇ મિલ્યો;
નવિ છાંડઇ તે કુમતિનો વાસ કરઇ નિજ પડપણુ અભ્યાસ. ૨૯૨

- રાજનગરિ જઈ બઈઠાં તેહ શ્રાવક મનિ ધાલઈ સંદેહ;
 ફિરી સરૂપ પ્રકટાવિઉં આપ ન ટલઈ સહજ એ મોહું પાપ. ૨૯૩
 નિસુણી ગચ્છનાયક એ વાત જાણ્યો તેહનો સવિ અવદાત;
 ભવિયણનઈ કરતા ઉપગાર રાધિનપુરિ પુહુતા ગણધાર. ૨૯૪
 ૫ કરઈ વિચાર મનમાંહિં અસ્યો એહનઈ સીષ ઉપાય છઈ કર્યો;
 કહિઉં ન લાગઈ વારિઆ બહૂ એણુઈ ધંધ ઉપાયુ સહૂ. ૨૯૫
 આગઈ પણિ દીધી બહૂ સીષ તે હુઈ નીર્લજનઈ સરીષ;
 તો હવઈ લાજિં વિણુઈસ્યઈ કાજ સુખ સીષામણિં ન વલઈ લાજ. ૨૯૬
 સિદ્ધિ શાકિની અનઈ વલી ચોર સ્ત્રીલંપટ નઈ પાપી ઘોર;
 ૧૦ કરી કદાગ્રહ કુમતિં પડ્યો સંનિપાતાદિક રોગિં નડ્યો. ૨૯૭
 એ છ અલપિ ન આવઈ કામિ થોડઈ કરઈ નવિ આવઈ કામિ;
 હોઈ ઉપચાર જો જગિ જાગતો તો ઉનમાદથી હોઈ ભાગતો. ૨૯૮
 એમ વિચારી કહઈ ગુરૂહીર શાંતિચંદ્ર વાચક વડવીર;
 રાજનગરિ તુમે જાઓ સહી આણુ પલાવો તિહાં કણિ રહી. ૨૯૯
 ૧૫ ધરમસાગર વાચક તિહાં જેહ તેહનઈ જઈનઈ કહવું એહ;
 સંવત સોલનઈ સતરોત્તરઈ સીષ દીધી તે નવિ સાંભરઈ. ૩૦૦
 ઓગણીસમઈ પણિ તે પરિ હૂઈ તોહઈ તુમ હીયડઈ મતિ જૂઈ;
 વલી છિઈતાલઈ લપી બોલ બાર તે પણિ તુમ માટિં સુવિચાર. ૩૦૧
 તોહઈ ન છાંડો તુમે તે વાત કાંઈ ન ચેતો મનિ ધરી ધાત;
 ૨૦ જો અહા આણુતણો પપ કરો તો એ બોલ મનમાંહિં ધરો. ૩૦૨
 શાસ્ત્ર વિરૂદ્ધ થાપો છો બોલ ગચ્છ લેદ કાં કરો નિટોલ;
 સંઘ સાષિં મિચ્છાદુક્કડા દેસ્યો તો નિજમુખિ પડવડા. ૩૦૩
 જો ન દીઓ તો ગચ્છહુતણો કમકો હોસ્યઈ તુહનઈ ઘણો;
 એમ જાણી મન માનઈ જેય કરવું હોઈ તે કર્યો તેય. ૩૦૪
 ૨૫ જે શ્રાવક સાગર વાસના ભહુઆ પ્રમુખ બાવન આસના;
 તે સંઘ બાહિરિ કીધા જામ ધર્મસાગર બોલાવ્યા તામ. ૩૦૫
 મિલિઓ સંઘ નગરનો ઘણો પરિસર પુરાં સઘલાંઈ તણો;
 મિલિઆં માણુસ બહૂત હજાર મુનિવર તિહાં બહૂ મિલિયા અપાર. ૩૦૬

- સંવત સોલ અનંદ અડતાલ સાગર મિચ્છાદુક્કંડ કાલ;
સલામાંહિં ઊભા રહી કહ્યું સુણ્યો જે ગુરૂ આણુ વહ્યું. ૩૦૭
- સાગર કહ્યું મરીઅચિ જે કહિઉં કપિલ આગલિ વચણુ તે લહિઉં;
તે ઉત્સૂત્ર શાસ્ત્રિં બોલીઉં નવિ હું સદહતો તિમ કીઉં. ૩૦૮
- 5 તે મુઝ મિચ્છાદુક્કંડ હુયો આણુસમજિં તે સહી જાણ્યો;
ભગવતીનંદ આણુસારિં કહ્યા અનંતા ભવ તે મિં સદહ્યા. ૩૦૯
- પણિ શ્રીહીરવિજયસૂરિ વાણિ નિસુણી હવય નવિ કરવી તાણિ;
ભવપન્નર દીસય છય ઇહાં નવિ અનંતા દીસય તિહાં. ૩૧૦
- શ્રીભગવતીની મેલિ જેહુ અનંત ભવ સદહતા તેહ;
10 મિચ્છાદુક્કંડ બીજો ભણ્યો તે પણિ સહ્યું સંધિં સુણ્યો. ૩૧૧
- ઉત્સૂત્ર ભાષીનંદ અનંત સંસાર નિયમયં હું સદહતો સાર;
તે પણિ મુઝનંદ થયું અજ્ઞાન સાચું હીરવચણુ સુપ્રધાન. ૩૧૨
- પણિ તે અધ્યવસાયની મેલિ સંજય અસંજય અનંતો લેલિ;
હોય સંસાર જે વિપરીત ભણ્યો તે મિચ્છા દુક્કંડ તુમે સુણ્યો. ૩૧૩
- 15 કેવલીના તનુથી કો જીવ ન મરય સદહતો હું સદીવ;
પણિ જગગુરૂનંદ કહણિં કલિઉં આચારંગિ આવી મિલિઉં. ૩૧૪
- શ્રીભગવતી પ્રમુખ સિદ્ધાંત તેહની મેલિં હવય એકાંત;
અવસ્યંભાવી પણય જો મરય કદાચિત નાં નહી આણુંસરય. ૩૧૫
- જે વિપરીત કહિઉં સદહિઉં તેથી જે વલી વાંકું થયું;
20 તે મિચ્છાદુક્કંડ જાણ્યો સંધ સહૂ તે મનિ આણ્યો. ૩૧૬
- બાર બોલતણો જે પટો તેથી જે બોલ્યો ઉલટો;
એ મિચ્છાદુક્કંડ પાંચમો ભાવ ભલો એ સહૂ મનિ રમો. ૩૧૭
- બીજું જે કાઈ ગચ્છવિરૂદ્ધ પરંપરાનંદ સૂત્રવિરૂદ્ધ;
શ્રીપૂજ્યની વલી આણુ વિરૂદ્ધ સદહવાણું તેહ અશુદ્ધ. ૩૧૮
- 25 તે સવિ સંધ સહૂની સાધિ મિચ્છાદુક્કંડ દીધો ભાષિ;
તિહાં સાગર સઘલાનાં મતાં કીધાં સંધ ચતુર્વિધ છતાં. ૩૧૯
- સાધિ ગીતારથ તિહાં સહૂહની એણી જણસિં એણી પરિ નીંપની
હવય પહુતું સહૂ નિજ નિજ ઠામિ ટલિઓ કલેસ તે સઘલય ગામિ. ૩૨૦

તોહુઈ ન ટલઈ જીવ સલાવ નવિ મેહલઈ નિજમનનો ભાવ;
છાનું છપનું નિજમત કહઈ એણીપરિ તેહુ તિહાં કણિ રહઈ. ૩૨૧

॥ ઢાલ ॥

શ્રીમંધરસામીની આલોઅણના તવનની દેસી, ઢાલ.

5 જૂઓ જૂઓ સહજ ગતિ ભાવિઉં. આંચલી.

લીંબડઈ આંબ લાગઈ નહી લાગઈ નહી રે કૌચઈ ફલ કેલિ તો;
સાયરપરિ એ વારની નિત નાવઈ રે બાહુલિય વેલિ તો. જૂઓ. ૩૨૨
હૃદસિઉં મીંઠો ન એલીઓ હૃદ પાઈએ રે નવિ નિર્વિષ નાગ તો;
હૃદિં પષાલિઓ દિન ઘણા તોહુઈ બિજલો રે નવિ કહીઈ કાગ તો.

10 જૂઓ. ૩૨૩

હુરજન સુજન પણુઈ નહી વલી દોરડી રે બલી હોઈ રાષ તો;
પણિ ન ટલઈ તે આમલો જો કીજઈ રે ઉપાયના લાષ તો. જૂઓ. ૩૨૪
તિમ સાગર એ કુમત પણુઈ નવિ છાંડઈ રે પોતાનો સલાવ તો;
ભાવ ઘણા તે પાલટઈ કરઈ જનમન રે અતિ દોદલભાવ તો. જૂઓ. ૩૨૫

15 સાગરમત વાલા સવે તે કીધા રે જણુ બાવન દૂરિ તો;
સંઘ બાહિરિ તે કાઢીઆ અતિરાઢીઆ રે મદગાલિઆ ભૂરિ તો.

જૂઓ. ૩૨૬

તોહુઈ પણિ છાંડઈ નહી મતમાંડવા રે વલી કરઈ એક ગ્રંથ તો;
સર્વજ્ઞશતક તે જાણુવો તેમાંહિં રે આણ્યો વિપરીત પંથ તો.

20 જૂઓ. ૩૨૭

પાંચ યોલ ઉથાપવા કરઈ છાનો રે નવિ જાણઈ કોય તો;
જાણી સંચલ તેહુનો જોવરાવીઓ રે પણિ છતો અનહોઈ તો.

જૂઓ. ૩૨૮

તવ ત્રિણિ નગર નષેધીઆં સાગરનઈ રે નવિ રહેવું તિહાહિં તો;
25 વડપણુ માટિં પઠાવીઆ સૂરતિમાં રે રહ્યા થાનકૂમાંહિં તો. જૂઓ. ૩૨૯
હીરતણો જે પટોધરૂ તપાગચપતિ રે વિજયસેનસૂરિંદ તો;
રાજસલાઈ જયવર્યો વાહી સવેરે હૂઆ મતિમંદ તો. જૂઓ. ૩૩૦

ચોમાસું ભૂપતિ કન્હઈ રહિઆ તિહાં કણિ રે ઘણા ધરમના ગાલતો;
 હીરવિજયસૂરિ રાજીઆ પ્રતિબોધી રે નૃપ લીધો લાલ તો. જૂઓ. ૩૩૧
 આઠ વિધાન સધાવીઆં જેસિંગસીસરે નંદિવિજયનઈ પાસઈ તો;
 દેષી ભૂપ અજળ થયો દીઈ પુસક્યમ રે નામ રંજીઓ તાસ તો. જૂઓ. ૩૩૨
 5 ભૂપ જેસિંગ પ્રતિં કહઈ પુસકઈમકું રે મુંકો અહા પાસિ તો;
 નૃપ કહણિં ગુરૂ તિમ કરી હવઈ વિચરઈ રે તિહાંથી ઓહુલાસિ તો.
 જૂઓ. ૩૩૩

નૃપ આદેસથી પાંગર્યા નવકલપી રે કરતા સુવિહાર તો;
 મહામિનગરિ સંઘવીનતી અવધારી રે ચોમાસું સાર તો. જૂઓ. ૩૩૪

10

॥ ઢાલ ॥

ચોપઈ.

હવઈ શ્રીહીરવિજયસૂરિંદ જસમુખ દીઠઈ પરમાણુંદ;
 રાધિનપુરથી પાટણુ ભણી પાંગરીઆ શ્રીતપગચ્છધણી. ૩૩૫
 તિહાંથી ચોમાસા પારણુઈ વિમલાચલ યાત્રા કારણિં;
 15 જાણી નિજ આયુ અવસાન કરઈ સાધન બહુ થઈ સાવધાન. ૩૩૬
 હીર કહઈ સંઘ-નિસુણુઈ સહૂ યાત્રાતાણું અહા મન છઈ બહૂ;
 નિસુણી સંઘ રલીઆયતિ થયો તીરથ કરવા સહૂ સામયો. ૩૩૭
 દેસિ દેસિ પાઠવીઆ લેખ તે ઉચ્છાહુ ધરઈ સવિસેષ;
 એક શ્રીશેત્રુંજઈ તીરથ સાર ખીજું હીરજી ગુણ ગણધાર. ૩૩૮
 20 એક દૂધ નઈ સાકર મિલી બહુ સંપદનઈ પુણિયં ભલી;
 થાવર જંગમ તીરથ લહી સંઘ ઘણા તિહાં આવઈ સહી. ૩૩૯
 રાજનગરનો સંઘ અતિઘણો સહસ રથ પાલો બહુ ભણો;
 પંભાયતિનઈ સંધિં સુણો નવસઈ સેજવાલાં તે ગણો. ૩૪૦
 દેષી ડેરા પ્રમુખ અનેક વિવિધ સજઈ અનઈ સુવિવેક;
 25 અતિ રંજ્યો કહઈ નવરંગપાન સાહુશ્રીમલનઈ દેઈ બહુ માન. ૩૪૧
 કુંણુ મુલક પોતઈ તાહુરઈ જે માટિં આ દોલતિ ધરઈ;
 સાહુ ભણુઈ માહુરઈ વ્યાપાર ઉપરાજી પરચી કરૂં સાર. ૩૪૨

- કહઈ તુમનઈ સાખાસી પાન કુહુ કામ મુઝનઈ ઘો માન;
એમ પ્રસંસ્યા કીધી ઘણી સહૂઈ સંધિં તે સવિ સુણી. ૩૪૩
- સંધ પાટણનો બહુલો મિલ્યો કુંભુગેર પ્રમુખ ઘણો તે ભલ્યો;
આગરાઈ આડંબર કરી વલી આવઈ સંધ તિહાં લાહુરી. ૩૪૪
- 5 મેડતા સીરોહી જલોર માલવ મેવાડો બહુ જોર;
રામપુરા વાગડનો સંધ દખ્યણ દેસતણો મનિ રંગ. ૩૪૫
- સૂરતિ દીવિખંદિરનો વલી વટપદ્ર ભરૂઅચિ તેમાંહિ ભલી;
દમણિ વસહી ઘણદીવીતણો ચેઉલિ દલોલી આબ્યો ઘણો. ૩૪૬
- કચ્છ દેસ કોલીહારો વલી નવાનગરનો આબ્યો મિલી;
10 એમ અનેક સંધ આબ્યા ઘણા યાત્ર કરેવા સોહામણાં. ૩૪૭
- શ્રીશત્રુંજય તીરથતાણી વલી શ્રીહીર વંદેવા ભણી;
માણસની સંખ્યા ખિ લાષ સુણી તેહવી મિં કહી એ ભાષ. ૩૪૮
- હીરવિજયસૂરિં કરી જાત્ર ઓગણપંચાસઈ ગુણપાત્ર;
હવઈ સંધ વીનતીઈ ગુણગેહુ હીરવિજયસૂરીસિર તેહ. ૩૪૯
- 15 ઉંના નયરિ પધારઈ પ્રભુ દીવિતણો સંધ આવઈ વિભુ;
ચોમાસું ઉંનામાં કરિઉં ભવિયણિ બહુપરિ ધન વાવરિઉં. ૩૫૦
- અવસર જગગુરનો પામેવિ શ્રાવક ભાવ ધરઈ મનિ એવ;
ખિંખપ્રતિષ્ઠા કીજઈ કાજ એમ જાણઈ મનિ સાહ લખરાજ. ૩૫૧
- લેઈ મુહૂરત શુભ દિવસિં સાર કરી આડંબર અતિ સુખકાર;
20 તેહ્યા મુનિવિજય કવિરાય જેહના ગુણ બહુલા સંભલાય. ૩૫૨
- સુણી પ્રસંસ્યા વાચકપદ દીધ સંધ ઓછવ કરી લાહુ લીધ;
કરી પ્રતિષ્ઠા કરઈ વિહાર સંધ કરઈ તિહાં વીનતી સાર. ૩૫૩
- દેલવાડઈ પૂજ્ય રહો ચોમાસિ માનિઉં સંધ મનિ ધરઈ ઓહોલાસિ;
ચોમાસું તિહાં રહઈ ગુરહીર દીધ દેસના જિમ જગિ વીર. ૩૫૪
- 25 દેહ ચિન્હ જાણી નિજ આય પભણઈ હીરવિજયસૂરિરાય;
તેડાવો વેગિં અનુયાન લિખ્યો લેષ જેસિંગ બહુમાન. ૩૫૫
- લિખ્યો લેષ વિજયસેનસૂરિંદ હીરશરીર અછઈ બહુમંદ;

- તેણુઘ કારણિ ગુરવંદન કાજિ પંથિ થઈ જલ પીવું રાજિ. ૩૫૬
વાંચી લેખ સંઘનઈ જેસિંગ કહઈ ગુરલેખતણો સુપ્રસંગ;
સંઘ કહઈ ચોમાસું કરો ગુર કહઈ એહ અટક મત ધરો. ૩૫૭
મહિમનગરથી કારણુ લણી પાંગરીઆ તપગચ્છના ધણી;
5 પાટણનયરિ પધાર્યા પ્રભુ પરવપજૂસણુ તિહાં કરઈ વિભુ. ૩૫૮
કરી પજૂસણુ કરઈ પ્રસ્થાન એતલે આબ્યો લેખ નિદાન;
વાંચઈ લેખ કરિ ધરી જેસિંગ ભાદ્રવસુદિ એકાદસી સંગ. ૩૫૯
અનસન કરી સમરઈ નવકાર પુહુતા સરગિં હીર ગણુધાર;
રાતિ ઘડી છ જાતઈ સુણો સુરવિમાન મહિમા કરઈ ઘણો. ૩૬૦
10 ચિતાધૂમિ ફલિઆ સવિ અંબ દેવમહોચ્છવ કરઈ અવિલંબ;
થૂલમહોચ્છવ કરઈ નરદેવ બહુ ભાવિં તે શિવસુખહેવ. ૩૬૧
લહી ઉદંત ગુરનો એહવો વયરાગિં તપ કરઈ નવ નવો;
પાટણિ ચોમાસું ગુર કરી ચાલઈ થૂલવંદન મનિ ધરી. ૩૬૨
શેત્રુંજ તીરથ યાત્રા કરઈ તિહાંથી ઊંનાભણી પાંગરઈ;
15 જઈ વંદઈ ગુરની પાહુકા સાથિં બહુ શ્રાવકશ્રાવિકા. ૩૬૩
વંદી થૂલ મનિ ચિંતઈ અસ્યું હીરધ્યાન મુઝ હઈકઈ વસ્યું;
જે જે સુખકારણુ આહાલાહ તે શ્રીહીરતણો સુપ્રસાદ. ૩૬૪
ગીતારથ હુતા જે ગુરપાસિ તેહનઈ તેડ્યા મનિ ઓહુલાસિ;
કહઈ શ્રીવિજયસેનસૂરિંદ, છઈ સુખ સંયમ મનિ આણુંદ. ૩૬૫
20 દીઈ દિલાસા સહુ સાધુનઈ હીરહિતસીષ પૂછઈ સાધુનઈ;
જે હિતસીષ કહી ગુરિં હીરિ તે તિમ આરાધઈ મનિ ધીર. ૩૬૬
તિહાંથી ગુરપાહુકા વંદેવિ ગુજ્જર દેસ સોહાવણુ હેવ;
રાજનગરિ ચોમાસું રહઈ સોમવિજય વાચકનઈ કહઈ. ૩૬૭
ગુરસેવા તુમે સાચી કરી ગુરવચને હિતપણું આદરી;
25 રહવું ચોમાસુ મુઝ પાસિ હીર પરંપર કુહુ ઓહુલાસિ. ૩૬૮
તેણુઘ અવસરિ સૂરતિ ચોમાસ ધરમસાગર વાચક ચિરવાસ;
તિહાંતેણુઘ નિજમત વાસિત કીધ બહુશ્રાવકનઈ નિજમતિ દીધ. ૩૬૯
તે જાણી મુક્યા ષંભાતિ તિહાં આબ્યા થયા કે દિનરાતિ;

- આવ્યો તસ આયુનો છેહ તેથી પરવસિ થયું તસ દેહ. ૩૭૦
- મૂત્રકૃચ્છરોગિં આવયાં કરણી સાર અપરગતિ વર્યા;
જે તસ સીસ લખધિસાગર તેહનં આગર ગુણ આગર. ૩૭૧
- કૃપાવંત વાચકપદ દીધં લખધિસાગર વાચક મનિ દીધં;
5 ઉદેરી નવિ કરમ કલેસ સદહણા નવિ છાંડમ લેસ. ૩૭૨
- વાચકપદ વરસ છ માસનં અમદાવાદિ સમય સાંઝનં;
વોલાવ્યાં વિજયદેવસૂરિંદ વાંદી વલીયા મનિ આણુંદ. ૩૭૩
- નદીમાંહિં લૂ લાગી ઘણી તેથી પરભવિ પુહુતા સુણી;
ગુર અંદોહ થયો અતિઘણો કરમવિપાક સહુ લહુ આપણો. ૩૭૪
- 10 એક અવસરિ સૂરતિ ચોમાસ રહ્યા કનકવિજય પંન્યાંસ;
સુમતિવિજય વાચકના સીસ હીરવચન પરપં નિસદીસ. ૩૭૫
- તે સાથં અતિ કરમ વિવાદ સાગરવાસિત શ્રાવકવાદ;
ઉથાપં હીરગુરના બોલ નવિ શંકાય તેહ નિટોલ. ૩૭૬
- બુહુરો સૂરો સંઘમાં વડો તે બાંધં સાગરનો ધડો;
15 કો નવિ લોપં તેહની લાજ હાજ હાજ સહૂય સમાજ. ૩૭૭
- પણિ ન ખમં ગુરભગતા મુનિ ફિરી ઉત્તર આપં સુણં હની;
તિમ કરતાં તે વાધં કલેસ એકેં નવિ સાંપં લવલેસ. ૩૭૮
- તેહ વાત ગુર પાસં ગંઠ બિહું ઉપરિ ગુરનં રીસ થં.
વારણ લેષ પાઠવીઆ તિહાં સાધુ શ્રાવક વાંદેયો ધંહાં. ૩૭૯
- 20 શ્રાવકનં દીધી ઘણી સીષ મુનિ સાથિં કાં બોલો તીષ;
જે આરાધ્ય વિરાધો મ કો ગુરવાણી લોપી નવિ સકો. ૩૮૦
- કનકવિજય વિબુધનં કહં શ્રાવકસિંહ બોલિં દુષ દહં;
વલતું વિબુધ કહં ગુર સુણો એહ વૃતાંત અછં અતિઘણો. ૩૮૧
- સૂરતિ તે સાગર નામકા તિહાંના શ્રાવક અતિબોલકા;
25 હીરવિજયસૂરી તુલ્ય ગોર તેહનં ગાલિ દીધં એ ભોર. ૩૮૨
- તે ન ખમાય સુણતાં કાનિ ચાલં તો સીષ દેહં બહુમાનિ;
સુણતાં સહગુરની રીસ ટલી કરમ કૃપા તેહનં ગુર વલી. ૪૮૩
- વલતં ચોમાસં આદેસ પંડિત બાણી અતિહિં વિસેસ;

- શ્રીકલ્યાણવિજય ઉવઝાય સૂરતિ આવી ચોમાસું ઠાય. ૩૮૪
- હીરવયણમય દીઘ ઉપદેસ જેહ વચનિ રંજ્યા સુનરેસ;
તે સુણીનઈ સાગરનું મન્ન જિમ ગંધ ન રહઈ વિચલિઈ અન્ન. ૩૮૫
- તો તે વુહુરો સૂરો ભણઈ વાચક ખોલ સવે અવગણઈ;
૫ વાચક તાસ ન ચડાવઈ મુષિં તે મનમાનિઈ ખોલઈ સુખિં. ૩૮૬
- વાચક વિરચિઓ એક ઉપાય જેથી મનનું વાંછિત થાય;
કીધો સંઘ ઘણો તિહાં હાથિં જેણઈ ખલ ચાલઈ સાગર સાથિ. ૩૮૭
- દોસી પુંજે શાસ્ત્ર પ્રવીણ સાહુ ગોપી ગુરૂવચનાધીન;
દોસી નાંનજી રાયમદ્દ રાજકાજ જાણીતો ભદ્ર. ૩૮૮
- ૧૦ ખલવંત ખંધવ ચ્યારઈ જોડિ દુસમનના ટાલઈ તે ડોડ;
સિંઘજી વર્દ્ધમાન સોમજી જેથી દુષ્ટ લહઈ ખોલજી. ૩૮૯
- એ ચ્યારઈ ખંધવ વરજોડિ હીરભગત કીધા નરકોડિ;
તેહની સહૂથી અધિકી લાજ કીધાં જેણઈ ધરમ ખહુકાજ. ૩૯૦
- સંઘવી થઈનઈ યાત્રા કીધ સેત્રુંજ ગોડી આખૂ પ્રસિદ્ધ;
૧૫ સંઘભગતિ કીધી જેણઈ ઘણી સેવા કીધી હીરગુરૂતણી. ૩૯૧
- જિનશાસન દીપાવક ઘણું કરું વષાણ કેતું તે તણું;
સાહુ નાગજી નાથજી જિ જોડિ કૃણુદાસ કરઈ ધરમનાં કોડ. ૩૯૨
- દાન સીઅલ તપ ભાવના સાર એ ચ્યારઈ અધિકા વ્યવહાર;
સુરતરૂ પરિ વાંછિત દાતાર સાધુ સાધવીની ભગતિ અપાર. ૩૯૩
- ૨૦ ગુપત દાન તે દીઘ ઘણું પીહર દોહિલા દુરખલતાણું;
સંઘવી ધનજી નઈ તેજપાલ વર્દ્ધમાન નાથજી પરસાલ. ૩૯૪
- એ આદિં સંઘ કીધો હાથિ ખૂઝવી લાયો સાગરસાથિ;
તે વારઈ સૂરાનઈ ઘણું તિમ તિમ તે ખોલઈ અતિઘણું. ૩૯૫
- ન ગણઈ આચારજિ ઉવઝાય ઉથાપઈ ખહુ ગ્રંથ સમુદાય;
૨૫ ખાર ખોલ ઉથાપઈ વલી વાંચવા ન દીઘ એહવા કલી. ૩૯૬
- હીરરચિત પ્રનોત્તર ગ્રંથ તે વાંચણ ન દીઘ એ પંથ;
એકાંતવાદ થાપેવા ભણી શાસ્ત્રતણી કરઈ ષપ તે ઘણી. ૩૯૭

મારગાનુસારીનો જે ભાવ તે વિપરીત કરઈ એ સભાવ;
 તે સવિલિખી મોકલિઈ ગુરૂપાસિ તે વાંચીનઈ હુઈયિ વિમાસિ. ૩૯૮
 પાંચબોલનો લિખીઓ પટો તે સહૂઈ સુણુયો પરગટો;
 હીરવિજયસૂરિ ગુરૂઓ નમઃ સંવત સોલ સત્તાવન સમ. ૩૯૯
 5 વરસે માગસિર વદિ ચોથિ શની વિજયસેનસૂરિ લખઈ ગચ્છધણી;
 સૂરતિખંદિર સંઘ સમુદાય યોગ્ય સુણુયો ધરી મન ઠાય. ૪૦૦
 પહુઈલો બોલ સુણુવો એહ ચોમાસઈ મુનિસ્યુ ધરી નેહ;
 બાર બોલનો પટો છઈ જેહ સભામાંહિં વાંચેવો તેહ. ૪૦૧
 બીજો બોલ સુણો હવઈ હેવ બારબોલ સદહણા એવ;
 10 પડપણા તેથી વિપરીત નવિ કરવી કુણિં એ ગચ્છ રીતિ. ૪૦૨
 પ્રનોત્તરસમુચ્ચય જે ગ્રંથ વાંચતઈ ના ન કહઈ એ પંથ;
 ચોથો બોલ હવઈ હું ભણું સુણો સુરૂપ ભવિયણુ તે તણું. ૪૦૩
 એકાંતવાદ થાપેવા કાજિ છૂટક આલાવા ગાહા ભાજિ;
 સિલોક પ્રમુખ હુંડી કુણિં કરી તે નવિ વાંચવી એ ચિતધરી. ૪૦૪
 15 પાંચમો બોલ હવઈ સાંભલો મારગાનુસારી બોલ નિરમલો;
 તેહ વિચાર કરવો બોલ બાર કરવો તેહનો લેઈ આણુંસાર. ૪૦૫
 તેહ પ્રમાણ બાણેવું પડે તિમ કહતાં સઘલું પાધરું;
 મારગાનુસારીનો સિઓ વિચાર તે કહીઈ સુણુયો ભવિ સાર. ૪૦૬
 દાન વિનયઈ અલપ કષાય ભવ્ય દાષિણ લજ્જાલુ દયાય;
 20 પરાપકાર પ્રિયભાષીપણું ઇત્યાદિક બોલ જે જે ભણું. ૪૦૭
 જિનવચન આણુંસારિં જેહ મારગાનુસારી ભણીઈ તેહ;
 ચોસરણુ પ્રમુખ સિદ્ધાંતિં કહિઈ તે સાચું સહી મિં સદહિઈ. ૪૦૮
 ચોસરણુગાથા:—

“ અહવા સર્વં ચિય વીયરાયવયણાણુસારિ જં સુકડં ।

25 કાલત્તણ્ણવિ તિવિહં અણુમોણ્ણમો તયં સર્વં ” ॥ ૪૦૯ ॥

એ બોલ પાંચપટો પ્રેમીઓ તે વાંચ્યો જે શુરિં લેખીઓ;
 તોહુઈ તેહ ન માનઈ કરસ્યું ગુરૂવચન નવિ હુઈયકઈ વસ્યું. ૪૧૦

- તો વલી વાચક તેહ ઉદંત લિખી જણાવઇ ગુરનઇ સંત;
 તે ઉપરિ ગચ્છનાયક લિખઇ શ્રીસૂરતિખંદિરનઇ વિષઇ. ૪૧૧
- સ્વસ્તિશ્રીજિન કરી પ્રણામ વિજયસેનસૂરી ગુણધામ;
 યોગ્યં સકલ સંઘ સમુદાય ધરમલાલ જાણેવો ઠાય. ૪૧૨
- ૫ ઈહાં સુખિં ચાલઇ ધર્મધ્યાન શ્રીદેવગુર પ્રસાદિ બહુમાન;
 અપરં એક ઉદંત સાંભલિઓ વુહુરો સૂરોસાગરનઇ મિલિઓ. ૪૧૩
- શ્રીકલ્યાણવિજય ઉવઝાય તે સાથિં ચૂકી બોલાય;
 તે સાંભલી થાઇ અસંતોષ હવઇ અહનઇ વાંછો સંતોષ. ૪૧૪
- તો હવઇ સમસ્ત સંઘની સાષિ જે બોલિઉં તે નિજમુખિ દાષિ;
 10 શ્રીકલ્યાણવિજય ઉવઝાય તાસ ચરણિ લાગી મનિ ભાય. ૪૧૫
- વુહુરા સૂરા પાંહિં એતલો મિચ્છાદુક્કડ દેવરાવો ભલો;
 પછઇ સંતોષ થયાનો લેખ અહનઇ જણાવયો સવિસેષ. ૪૧૬
- જે શ્રીવાચક લિખિઉં આવસ્યઇ તો તે અહ્મ હઇયડઇ ભાવસ્યઇ;
 જે એ અહ્મ કહણુ નવિ થાય તો સૂરતિ કે ચોમાસું ન ઠાય. ૪૧૭
- 15 વલી વયણુ એક બીજું સુણો જે અવિનય કરઇ મુનિનો ઘણો;
 સૂરાનઇ ધરિ પાણી અન્ન સાધુ સાધવી નહી વાંછઇ મન્નિ. ૪૧૮
- એહવી ચીઠી લપસ્યું અહ્મો પછઇ કહેસ્યો ન જણાવિઉં તુહો;
 એહવું લિખિત લહી આકરું જાણિઉં એ તો થાસ્યઇ ષરૂં. ૪૧૯
- સંઘસાષિં મિચ્છાદુક્કડ દીધ તો તેહનઇ સંઘમાંહિં લીધ;
 20 હવઇ શ્રીસોમવિજય ઉવઝાય મરૂદેસિં વિચરઇ મનિ ભાય. ૪૨૦
- સાઠિઇ શ્રીનયવિજયઉવઝાય સૂરતિ ચોમાસું તે જાય;
 ઉપદેસી શ્રીહીરગુર વાણિ સાગરમતની કીધી હાણિ. ૪૨૧
- સોલ બાસદૃઇ શ્રીગુરુરાય સૂરતિખંદિરિ કરી સુપસાય;
 ચોમાસું આબ્યા તિહાં સુખિં સંઘસહૂ ધન પરચઇ લપિં. ૪૨૨
- 25 સાગરિં તિહાં હલામણુ કરી કેતા સાધુતણી મતિ ફરી;
 ઉપાયો તેણુઇ અનરાગ દોસી નાંનજીઇ જોઇ લાગ. ૪૨૩
- સાગરનઇ દીધી તેણુઇ સીષ શ્રીગુરિં તે પણિ જાણી તીધ;
 ગુરિં જાણ્યો સાચો નાંનજી સકલ ધરમ તણો ઠામજી. ૪૨૪

- એ આ મન ચીંતવિઉં કરઇ એહનું કીધું કુણું નવિ ફિરઇ;
 તેજિમ કહઇ તિમ શ્રીગુરુ કરઇ તો નાનજી ગુરુ કહિઉં મનિ ધરઇ. ૪૨૫
 નાનજી વચન જે ચિતિ અણુંસરઇ તો સૂરતિમાં લીલાં વરઇ;
 તિહાંથી વિજયસેન સૂરિરાય યાતરા કારણિ સોરઠિ જાય. ૪૨૬
- 5 ઉંના નગરિ રહ્યા ચોમાસ તિહાં કણિ છઇ દીવિં બંદિર પાસિ;
 તિહાં પ્રતિબોધ્યો અતિ આદરી સકલ ફરંગીનો પાદરી. ૪૨૭
 તેણુ પધરાવ્યા દીવિ મઝારિ ઘણા લાલ હૂયા તેણી વારિ;
 સોલ છાસદૂધ દેલવાડઇ ગામિ વાચક પદ હવું તેણુ ઠામિ. ૪૨૮
 સત્સદ્દૂધ દેવપાટણિ જોઇ ધરમવિજય વાચક પદ હોઇ;
 10 સોલસત્તરિઇ હવઇ ચોમાસ નવઇ નગરિ શ્રાવક ફલી આસ. ૪૨૯
 એહવઇ વલી સૂરતિનો સંચ થયો તે સુણ્યો પરપંચ;
 ધરમસાગર વાચકના સીસ વાચક નેમિસાગર સુજગીસ. ૪૩૦
 ભક્તિસાગર પંડિત છઇ પાસિ કલ્યાણકુશલ લાલસાગર તાસ;
 દેવસાગર એ પંડિત ચ્યાર એવં તે છત્રીસ અણુગાર. ૪૩૧
- 15 ચોમાસું તિહાં રહી ગહગહઇ નિજમત શ્રાવક આગલિ કહઇ;
 શ્રાવકનઇ નિજ ગ્રંથ પાઠવઇ છૂટક અલાવા અરથ આઠવઇ. ૪૩૨
 એમ શ્રાવક બહુ કીધા હાથિ કોઇ ન માંડઇ તેહનઇ સાથિ;
 તેણુ તિહાં પોતાનઇ રાજિ આચારજિ વસિ કરવા કાજિ. ૪૩૩
 આરાધઇ ચિંતામણિ મંત્ર હોમ ધૂપ કીધા બહુ તંત્ર;
 20 તેણુ આચારજિનું થયું બહુમાન તો તે મંડઇ અધિકાં તાન. ૪૩૪
 ગચ્છનાયકના બોલ ઉથાપિ નિજમત પડપઇ આપો આપિ;
 એહવઇ પૃથિવીપતિ જાંગીર દોષી વચને લાગો વીર. ૪૩૫
 વેષધારી ભપરિ કોપીઓ મુતકલનઇ દેસોટો દીઓ;
 મલેછ ન જાણુઇ તેહ વિચાર આચારી મોકલ અણુગાર. ૪૩૬
- 25 નાસરડું પડિઉં બહુ દેસિ ભલા હુતા તેણે રાખ્યા વેસ;
 સૂરતિ ષંભાતિં ચોસાલ સાહિબ હુતા તે થયા દયાલ. ૪૩૭
 ઠામ ઠામના તેડ્યા મુની દિશોદિસિંથી આવઇ સુણી;
 નંદરબારથી નયપંન્યાંસ નેરથકી ગુણવિજય વિદ્વાંસ. ૪૩૮

- શ્રીમુનિવિજય વાચકનો સીસ ચોપડાથી દર્શન સુમુનીસ;
 સૂરતિ ખંદિરિ આવ્યા હસી હરખ્યા તિહાં કણિ શ્રાવક વસી. ૪૩૯
 સાગરનંદ ગમતું નવિ થયું નૂર મુહુડાનું તે ફિરી ગયું;
 જાણુઈ એ તો વિજય વિજ્યાત જાણુઈ છંદ સંઘલી અહ્મ ધાત. ૪૪૦
- 5 કહુઈ શ્રાવકનંદ એહનંદ તુહાઈ નવિ રાષેવા અહી કણિ કિહાઈ;
 એહવું જાણી વિજયના સાધુ પાંગરવા લાગા નહી પાધિ. ૪૪૧
 તે જાણીનંદ દોસી નાંનજી આવ્યો ધાઈ દીઈ માનજી;
 અહો સહૂનંદ તેડાવ્યા અછંદ આલવું રાજસૂત્ર થયા પછં. ૪૪૨
 તેતલઈ ભગતિસાગર બોલીઓ શ્રાવક એ હઠ કાં તુહો કીઓ;
 10 નહી રહવા દેઉં અહી અહો એહનંદ રાષર્યો તો કિમ તુહો. ૪૪૩
 તેણુઈ વડશ્રાવક મેલીઆ પોતઈ જે મતિમાં ભેલીઆ;
 છતાં નાંનજી કુણિં ન બોલાય નાંનજી જિમ કહુઈ તે તિમ થાય. ૪૪૪
 આહાર વસ્ત્ર આલઈ વાણીઆ તો તુહો કાં બોલો તાણીઆ;
 અહો સહૂનંદ અહીઆં રાષર્યું તુહા ના કહી એ બોલિઉં કર્યું. ૪૪૫
- 15 એહવાં વચન શ્રાવકનાં સુણી વલતા નવિ બોલ્યા તે ભણી;
 સહૂઈં સંપિં રહવું ઇહાં કોઈઈં નવિ જાવું કીહાં. ૪૪૬
 પણિ તે સાગરનંદ નવિ રૂચિઉં સંઘ વલ્યા પછી બહુ તેણુઈ બકિઉં;
 તો સાગર સવિ જાણુઈ એમ એહનંદ વાજિ આણીઈ કેમ. ૪૪૭
 વાતિં મરમ વચણની આલિ કરઈ પણિ એ મુકંઈ તે ટાલિ;
 20 તોહઈ તે લાગા તસ પૂઠિ જાણિઉં એહની ભુંડી મૂઠિ. ૪૪૮
 તો શ્રાવકનંદ કહિઓ વૃત્તાંત નિજમત એ થાપઈ એકાંત;
 તો શ્રાવક દર્શનનંદ કહુઈ હીરવચન જે જે સદહુઈ. ૪૪૯
 તે સહૂ શ્રાવક છંદ તુમ પાસિ એહનંદ હરાવી લ્યો સાળાસિ;
 કહુઈ દર્શન મુઝર્યો આસિરો એ પણિ વાચક નહી પાસિરો. ૪૫૦
- 25 એહનંદ દેવઈ ગચ્છપતિ માન હૂં તો સાધુ માંહિં સામાન્ય;
 શ્રાવક કહુઈ થાપો ગુરૂહીર અહો સહૂ તુમારી તીર. ૪૫૧
 જે તુહાનંદ એ માટિ ગુરૂ કહુઈ તો અહો નિરવહવઉં મનિ વહુઈ;
 દર્શનિ તેહના લીધા બોલ તે સાથિં કરઈ વાત નિટોલ. ૪૫૨

- પ્રશ્નપ્રત્નોત્તર કરઈ જળાપ સાગરનઈ લાગો સંતાપ;
 તેણુઈ લિખીઆ ગચ્છપતિનઈ લેખ સાચાં પોતાં લિખઈ વિશેષ. ૪૫૩
 તે કાગલ ચડ્યા શ્રાવક હાથિ દીધ વીર મિલી દર્શન સાથિ;
 તેહમાં લિખિઉં બહુ વિપરીત તે વાંચીનઈ આણિઉં ચીતિ. ૪૫૪
- 5 ઉતારા કીધા છ સાત શ્રાવકનઈ તે જણાવી વાત;
 એક લિખિઉં શ્રાવકનઈ દીધ બીજું તો માફઆડિ પ્રસિદ્ધ. ૪૫૫
 સોમવિજય વાચકપ્રભુ ભણી જેહની ગચ્છમાં શોભા ઘણી;
 ત્રીજું નંદિવિજય ઉવઝાય લિખિત પઠાવિઉં સહૂ મનિ ભાય. ૪૫૬
 ચોમાંસું ઉતરીઉં જસ્યઈ સાગર તિહાંથી ચાડ્યા તિસ્યઈ;
- 10 એહુવે શ્રીવિજયસેનસૂરિંદ ગુજરાતિં આવઈ આનંદ. ૪૫૭
 આચારજિ વાચક મુનિ ઘણા સાહામા જઈ તે કરઈ વંદણા;
 નેમિસાગર વાચક એમ ભણુઈ દર્શન તુમ અમ ઘણું અવગણુઈ. ૪૫૮
 ઇત્યાદિક કથન બહુ કહ્યાં તે શ્રીગુરિં મનમાંહિં વહ્યાં;
 આવઈ રાજનગરિ તે સહૂ સૂરતિનો સંઘ આવ્યો બહુ. ૪૫૯
- 15 એહુવઈ દર્શન વંદઈ ગુરુ ભાય હૃદયડઈ આણી અતિ ઉચ્છાય;
 સહૂ જાણુઈ ગુરુ કરસ્યઈ રીસ પણિ ગુરુદષ્ટિ તે અમૃત સરીસ. ૪૬૦
 ઉસમાપુરમાંહિં તે કહઈ સાગર હૃદયડઈ દ્રોહ બહુ વહઈ;
 આચારજિ પંડિત ધનવિજય સાગરની પષિ પૂરી ભજઈ. ૪૬૧
 વિજય ઘણા વાંછઈ એતલું દર્શનવિજયનઈ થાયો ભલું;
- 20 મેલી મુનિ સભા ગુરુરાય બિહૂયનઈ તેડઈ મનિ ભાય. ૪૬૨
 પૂછઈ શ્રીગુરુ કહુ સિઉં થયું કેણુઈ કારણિ બોલ્યા સામહિયું;
 વીનવઈ દર્શન કારણ તેહ કહનારનઈ પૂછીજઈ એહ. ૪૬૩
 તસ પૂછિઉં તો તે એમ કહઈ એણુઈ ગુરુ ગાલિ કહી તે દહઈ;
 કહઈ દર્શન કેા છઈ સાષીઓ સાગરિ વુહુરો કાહા નો ભાષીઓ. ૪૬૪
- 25 ગુરુ કહઈ તેડો તે વાણીઓ તેણે તે તેડી આણીઓ;
 તે કહઈ મિં કાંઈ નવિ સુણિઉં એણુઈ કેાઈ નહી અવગણિઉં. ૪૬૫
 સાગર જૂઠા લવઈ અસરાલ ગુરિં પોટા તે લહ્યા રીસાલ;
 એમ અનેક બોલિં નહી પરા ગુરિ જૂઠા જાણ્યા સાગરા. ૪૬૬

- તવ દર્શન કાગલ એક દીઠ તે ગુરૂ હાથિ ધરી વાંચીય;
અસમજસ તેમાંહિં લખિઉં લખતાં જાણે કાંઈયં લખ્યું. ૪૬૭
તે માંહિલા કહું કે ખોલ સાંભલતાં ટલસ્યઈ દંદોલ;
સમકિતીઈ નિજ સમકિત લાણી ચર્ચા અમર્યું કીધી ઘણી. ૪૬૮
- 5 નિજ સમકિત થાપઈ બહુ ભાતિ શ્રાવકનઈ સીધવઈ દિનરાતિ;
નાન સંજ્ઞાનું ઉપર ઘણું તેણુઈ કરી નવિ ચાલઈ અહતણું. ૪૬૯
તવ મિં ચિંત્યો એહુ ઉપાય એહુના મીલતા જે વસિ થાય;
તો નિજ સમકિત આપું સહી સમકિતનું મત ચાલઈ નહી. ૪૭૦
સમકિત મતિં જે શ્રાવક હતા આપણું સમકિત નવિ માનતા;
10 નિજ સમકિત આપેવા લાણી લટપટ મિં તેહનઈ ઘણી. ૪૭૧
તવ તે ઉપાસક આઝ્યા ઠામિ નિજ સમકિત મિં દીધું તામ;
ભિન્ન પડપઈ એ આપથી નવિ બીહઈ એ સંતાપથી. ૪૭૨
એહનઈ ગુરૂ નામિં બહુ બલા ઘણા શ્રાવક કીધા દોદલો;
કાઢિઓ પણિ નવિ જાય એહુ માગ પયસાર સવિ જાણુઈ તેહ. ૪૭૩
- 15 શ્રાવક પાઠ કરી નવિ સકઈ એ જાણુઈ તો સંઘમાં બકઈ;
તે માટિં એ મોટું સાલ આપણું નવિ ચાલઈ એક વાલ. ૪૭૪
ગચ્છ નાયકઈ જઈ એક વાર સીધામણુ દેસિઉં દુષકાર;
એહવા ખોલ ઘણા તે અછઈ વીનવઈ દર્શન વાંચ્યા પછઈ. ૪૭૫
સિદ્ધાંતિં સમકિતના લેદ પંચ કહ્યા તે ન કરં છેદ;
20 નિજ સમકિત પોકારઈ એહુ પૂછીજઈ ગુરૂ સાહિબ તેહ. ૪૭૬
એક ગચ્છમાં જે સમકિત દોય શાખા સંઘાડઈ જે હોય;
એહુ વિચાર મિં સમજ્યો નહી પૂજ્ય કહો જિમ સમજું સહી. ૪૭૭
હસી કરી સૂરીસર લણુઈ એણુઈ વચનિં આગમ અવગણુઈ;
દર્શનનઈ વલી પૂછેં હસી સમકિત સંજ્ઞા કહો તે કસી. ૪૭૮
- 25 અવધારો પૂજ્ય એહુ વિચાર સમકિત કહેતાં દર્શન સાર;
દર્શન તે માહરૂં અભિધાન સંજ્ઞાંતરનું એહુ નિદાન. ૪૭૯
તુમ આણા આરાધું સહી ભાષા ચુકી ન ખોલું વહી;
કાગલમાં મુઝ કીધી ભગતિ તેણુઈ કારણિ હું પુછું યુગતિ. ૪૮૦

- ભગવનજી સમકિત એહનું પૂછો તે કેહવઉં તેહનું;
તુમ આણા વિણુ જે ઉપદેસ કહણુ વલી તુમચઇ આદેસિ. ૪૮૧
ખિહુમાં લિન્ન કુહુ તે કુંણુ ગચ્છ એકમાં કુહુ એ સિઉં ટુંણુ;
જો એણુઇ નિજ સમકિત દીઠ તો ગચ્છલેદ એ કરઇ પ્રસિદ્ધ. ૪૮૨
- 5 લિન્ન લિન્ન એ દીઇ ઉપદેસ પૂછો તે કુંણુ કારણુ વિસેસ;
વિજયસેનસૂરિ પૂછઇ અસ્યું ભગતિસાગર એ લિખિઉં કર્યું. ૪૮૩
નવિ બોલાય તેણુઇ આપ પ્રકટિઉં પેલા ભવનું પાપ;
નવિ જવાપ તિહાં એકઇ થયો સાગરનો મહિમા બહુ ગયો. ૪૮૪
આંખા થઇ ઊઠ્યા તેણીવાર દર્શન સાખાસી થઇ સાર;
10 દર્શન વંદઇ નિજ ગુરૂ પાય બોલ બપરિ થયો તુલ્લ પસાય. ૪૮૫
તતપિણિ નાનજી દોસી ઉઠાર ગુરૂપદ પંકજ વંદઇ અપાર;
કચપચનું તે કારણુ સુણી નાનજી વીનતી કરઇ બહુગુણી. ૪૮૬
સાગરસ્યું એકલડો સીહુ દર્શન ચર્ચા કરઇ અખીહુ;
હીરગુરૂ વચને એહનઇ રંગ વલી અમ સાહાબિં દુઝો અભંગ. ૪૮૭
- 15 સાગર વચને જો કર્યું કહો સાચું બુદ્ધું મનમાં વહો;
તો અમ કુટુંબની જાણો ટેવ દર્શન સાધુની કરસ્યું સેવ. ૪૮૮
એહવું વચન સુણી ગુરૂરાજ કહઇ અવિચાર્યું ન કરું કાજ;
દર્શનના ગુણુ જાણું અહો વલી વષાણ્યા ગુણુ બહુ તુલ્લે. ૪૮૯
નહી અવગુણુ એહમાંહિં કર્યો નાંનજી તુમ કહણિં મનિ વસ્યો;
20 સૂરતિમાં અધિકારી વિશેષ તુમનઇ નવિ દુહવીજઇ રેષ. ૪૯૦
તવ નાનજી વંદઇ ગુરૂપાય ગુરૂ દિલાસાઇ નિજ થાનકિ જાય;
એમ વિવાદ દિવસ ત્રિણિ લગઇ સાગર જણુ જણુ આગલિ રગઇ. ૪૯૧
આચારજિ પાસઇ જઇ કહઇ એ તો અહનઇ ગાઢો દહઇ;
તુમે સાહિબ અહો સેવ્યા આમ એણુઇ અવસરિ અહ રાખો મામ. ૪૯૨
- 25 કુહુ ભગવનનઇ અહ્મારઇ લીઇ દર્શનનઇ સીધામણુ દીઇ;
તવ આચારજિ આત્મા એકાંત કહઇ નેમિસાગર છઇ માંહંત. ૪૯૩
એણીવાતિં થાઇ દલગીર દિઓ દિલાસા તો રહઇ હીર;
દર્શનનઇ સીધામણુ દીઓ ગુરૂ કહઇ વાંક સ્યો તેણુઇ કીઓ. ૪૯૪

- વાંક વિના મિં કાંઈ ન કહાય ન્યાય જોતાં સાગર અન્યાય;
તો આચારજી વલી વીનવઈ મિચ્છાદુક્કડ દેવાડો હવઈ. ૪૯૫
- ગુરૂ આચારજી ચિત રાખવા તેડ્યા સહૂયનઈ સાધવા;
પલણુઈ વિજયસેનસૂરિરાય કહણિ અમારઈ જો મનિ ભાય. ૪૯૬
- 5 દર્શન વાંક નહી લવલેસ મિચ્છાદુક્કડ ઘો અહ્મ ઉપદેસ;
સુણી ગુરૂવાણિ દર્શન વીનવઈ તુમ કહણિ સવિ કરવું હવઈ. ૪૯૭
- પણિ એક વાંક કરો જે સરઈ મિચ્છાદુક્કડ તે ઉચ્ચરઈ;
ગુરૂ કહઈ વાંક કર્યો હું કહું ઉંટ દેહ સરલું ર્યું લહું. ૪૯૮
- પોસ્તી જિમ મિલીઆ છ સાત માહોમાંહિં ચલાવઈ વાત;
10 એક કહઈ જલિ લાગઈ આગિ તો મછટી કાંહા જઈ ભાગિ. ૪૯૯
- કહઈ એક તો તે જઈ આકાસિ ઓહોલાણુઈ આવઈ જલપાસિ;
સાચ કહઈ એક હોવઈ એમ વાત સુણો તે ઊપરિ તેમ. ૫૦૦
- થલમિં આગિ લગઈ જળ જડઈ તળ ભયસાં ઝાડું જઈ ચડઈ;
એહવાતમાં કુહું કર્યું અડઈ બીજ પણિ તરૂઅરિ જઈ ચડઈ. ૫૦૧
- 15 જિમ એ સાચી વાત ન સવે તિમ સાગર શુધિ નહી બોલવે;
એહવાત મુનિવરસઈ અઢી સુણતાં સાગર સીસક ચઢી. ૫૦૨
- સુણી ગુરૂ વાચ દર્શન બોલીઓ જો ભગવન તુહો આસિજ દીઓ;
તો હીર જેમ્નિંગનાં વચણુ વિરૂદ્ધ બોલાયું હોવઈ જે અસુદ્ધ. ૫૦૩
- તેહનો મિચ્છાદુક્કડ હયો ગુરૂ રલીયાયતિ એ મિં ભયો;
20 સાગર લાજ થઈ તિહાં હીણુ એકઈ પાસઈ બઈઠા દીન. ૫૦૪
- એહવઈ સંઘ ષંભાયતિતણો ગુરૂ વંદેવા આવ્યો ઘણો;
વંદી પૂજી શ્રીગુરૂ પાય સુણુઈ ઉપદેસ મનિ હરષ ન માય. ૫૦૫
- સંઘવી સોમકરણુ શ્રીવંત સંઘનાયક પૂછઈ ધરી ષંતિ;
બાર બોલ શ્રીગુરૂહીરના તુમ મુષિ સુણવા છઈ ભાવના. ૫૦૬
- 25 શ્રીગુરૂ શ્રીમુખિ વાંચઈ બોલ સુણી શ્રાવક કહઈ કાં નહી તોલ;
સાગર અરથ એમ નવિ કહઈ તે વિપરીતપણું કાં લહઈ. ૫૦૭
- ગુરૂ કહઈ આજ પછી બીજો કહઈ તો સાગર સીષામણુ લહઈ;
વલી ગંધારિથી આવ્યો લેષ સાગર વાંક ઘણો એ રેષ. ૫૦૮

- ગુરુ કહ્યું કાં માંડો દંદોલ મર્યાદાંઈ રહો નિટોલ;
 એમ કહી મોકલીઆ હુદારિ ગુરિ સાગરથી મન ઉતારિ. ૫૦૬
 રાજનગરમાં રહ્યું ચોમાસિ સંઘ વીનતી કરઈ એક પાસ;
 મરુસ્થલીથી વાચક રાય તેડો સોમવિજય ઉવઝાય. ૫૧૦
- 5 તો ગુરુ તેડાવઈ અવિલંબ જે ગુરુહીરતણું પ્રતિબિંબ;
 આંખ્યા આદરિ ગુરુ બહુ માન જે ગુરુહીરતણા સુપ્રધાન. ૫૧૧
 ગુરુ પાસઈ છઈ શ્રીવિજયદેવ વાચક સોમવિજય કરઈ સેવ;
 અહુમદપુરિ આવઈ ચોમાસિ નંદિવિજયવાચક ગુરુ પાસિ. ૫૧૨
 એહવઈ શ્રીગુરુના ભાણેજ ધીરકમલ સાગરસિઈ હેજ;
- 10 તેણુઈ ચતુરાઈસિઈ લેખ સાગરનઈ લિખીઓ સુવિશેષ. ૫૧૩
 તે માંહિ વાચક અવતંસ સોમવિજય ઉપરિ તસ ડંસ;
 તેણુઈ લેખમાં કીધી આલિ સોમવિજયનઈ લિખી બહુ ગાલિ. ૫૧૪
 કાગલ તે ગુરુ હાથે ચડ્યો તવ તે માંડલિ બાહિરિ પડ્યો;
 એહવઈ કો મુનિ પુસ્તક એક સોમવિજય કરિ આપઈ છેક. ૫૧૫
- 15 વાંચી પૂછઈ વાચકરાય એ પુસ્તક આંખ્યું કુણ ઠાય;
 તો મુનિ પલણુઈ સુણ્યો હેવ તે કારણ હું કહું સંષેવ. ૫૧૬
 પંભાયતિ જવ બાદર સોર સાત દિવસ લૂટાણું જોર;
 તત્પિણિ પુસ્તક સંગ્રહ કીધ ઘણે માહતમે બહુપરિ લીધ. ૫૧૭
 તે માંહિ ધરમી એકનઈ વડપણ આવિઈ ઘણું તે કન્હઈ;
- 20 અંત્ય સમઈ જાણી કહ્યું અસ્થું અણસણ કરવાનઈ મન ધસ્થું. ૫૧૮
 તેડાવઈ તે તપાના ચતી ગચ્છનાયકનઈ કરઈ વીનતી;
 જેસિંગિ મુજ દીધ આદેસ આરાધના તસ દીઓ ઉપદેસ. ૫૧૯
 પ્રત્યાખ્યાન કરાંખ્યું સહુ તવ તેણુઈ આગ્ર કરી બહુ;
 પોથી એક છઈ પુસ્તકતાણી વાચતાં બુદ્ધિ ઉપજઈ ઘણી. ૫૨૦
- 25 મિં પૂછિઈ એ સ્યાની અછઈ તો તે બોલ્યો પૂછ્યા પછઈ;
 નામ ન જાણું પણિ તુલ્લેલીઓ ભણો ભણાવો એ લાલ દીઓ. ૫૨૧
 લીધા પૂઠિં કરિ ધરી આજ લેઈ પુસ્તિકા સારો કાજ;
 તવ મિં કહિઈ ઠામિ રહસ્યઈ મન્ન તે બોલ્યો હાજ હું ધન્ન. ૫૨૨

- તવ મિં પુસ્તક લેઈ વાંચીઉં સાગરનું જાણી સંચીઉં;
 પ્રગટ ન કીધું તેણી વાર તુમ દૂર પાણું હઈઈ વિચારિ. ૫૨૩
- તુમે સહૂય મિલીઆ ગુરરાજ અવસર જાણી આપિઉં આજ;
 તો વાચક એક અવસર જોઈ ગુરનઈ વાત સુણાવઈ સોઈ. ૫૨૪
- 5 ગ્રંથ એક હાથિ લાગો છઈ નવો સાંભલવા સરિષો તેહવો;
 ગુર કહઈ વાર વાચક લાણઈ સમુદાય સહૂઈ તેહો સુણઈ. ૫૨૫
- તો શ્રીવિજયદેવ અનુચ્ચાન બયઠા સોમવિજય સુપ્રધાન;
 નંદિવિજયવાચક આવીઆ લાલવિજય પંડિત ભાવિઆ. ૫૨૬
- તેહ્યા રામવિજય બુધ બિહૂ ચારિત્રવિજય વિહૂય તે કહું;
 10 કીરતિવિજય બુધ ગુરના વજીર સહૂય વયઠા હઈયડઈ ધીર. ૫૨૭
- ગુર આદેસિં વાંચઈ એક લાલવિજયપંડિત સુવિવેક;
 ગુર આદિ ચિત દેઈ સહૂ સુણઈ સુણત સુણત જેસિંગજી લણઈ. ૫૨૮
- એ દીસઈ વિપરીત વૃત્તાંત એણઈ ઉથાપ્યો બહુ સિદ્ધાંત;
 મિચ્છાદુષ્કંડ દીધા બોલ પાંચ તે ઉથાપ્યા નહી પલપાંચ. ૫૨૯
- 15 વલી ઉથાપ્યા એણઈ બોલ બાર ગુરનો ભય નાણ્યો એ લગાર;
 વલી શ્રીવિજયદાનસૂરિરાય તેહનઈ મિચ્છાતી કહવાય. ૫૩૦
- જગ ગુર હીર જે જિન સમ લહિઓ તેહનઈ અનંત સંસારી કહિઓ;
 વલી અજ્ઞાની કહ્યા કે સૂરિ પૂરવસૂરિ ઉથાપ્યા ભૂરિ. ૫૩૧
- એમ અનેક હેલ્યા અનુચ્ચાન એ તો હાલાહલ વિષપાન;
 20 કહઈ જેસિંગ જલિ બોલો એહ મ કરો વિલંબ કરો તુમે તેહ. ૫૩૨
- સુણી હરાણુ થયા પંડિતા પાપીઈ સી દીધી પતા;
 સંવત નામ નહી તે કસ્યું જીરણુ જાણાવાનું મન વસ્યું. ૫૩૩
- એણઈ કીધો જિણુ આણાભંગ એહનો હવઈ નવિ કરવો સંગ;
 શ્રીગુર આપ મુખિં કહઈ અસ્યું જેહવું હઈયડઈ હુતું તસ્યું. ૫૩૪
- 25 સુણો વાચક એક મનની વાત માહારા મનનો એ અવદાત;
 હું જાણું એ છઈ માહંત એહનું ભુંડું કહઈ નહી સંત. ૫૩૫
- સોમવિજયસરિષા ગુણવંત એહના અવગુણ કાં કહઈ સંત;
 એહવી બુદ્ધિ જે મિં મનિ વહી તેહનો મિચ્છાદુષ્કંડ સહી. ૫૩૬

- એ પાપી ઘોટા નહી શંક એણુધ ધરમ કરિઓ ઘણું ભંગ;
 એહનઉં કપટ મિં નવિ લહિઉં એહવું સહૂય આગલિ કહિઉં. ૫૩૭
- સંઘ સાધિ એ ગ્રંથ યોલીધ વાંચ્યે તે બાહિરિ તોલીધ;
 તવ અનુચાન વિજયદેવસૂરિ સાગરપણિ તાણુધ તે ભૂરિ. ૫૩૮
- 5 કહ્યું અનુચાન સાગર વિજ્યાત તેહનધ પૂછી કર્યો વાત;
 ગુરૂ કહ્યું તેહનધ સિઉં પૂછીધ જેણુધ આપણો ગુરૂ દૂષીધ. ૫૩૯
- તોહ્યું તેહ ન મુંક્યું હકું તો વાચકિ રાખ્યો તે પરકું;
 તેણુધ વાત જણાવી હલારિ વેગિ આવો ગુજર મઝારિ. ૫૪૦
- અહમ્મદપુર કરી ચોમાસ અમદાવાદિ પૂર્યું સંઘ આસ;
 10 મૂલા સેઠનધ ઉપાસિરધ શ્રીગુરૂ માસકલપ તિહાં કરધ. ૫૪૧
- આળ્યા મેઘવિજય ઉવઝાય બીજા આળ્યા બહુ મુનિરાય;
 ભણ્યું ભણાવ્યું એક ચીંતવ્યું એક નવ નવાં કવિત તે કરધ. ૫૪૨
- ધ્યાન ધર્યું એક કાઉસ્સગિ રહ્યા એક આતપના ઉપસર્ગ સહ્યા;
 એક ચિંતામણિ કરધ અનુમાન વાદિં એક યોલધ સુપ્રમાણ. ૫૪૩
- 15 ધરમકથા કે મુનિ વાચંત કે મુનિ બયઠા ગણ્યું સિદ્ધાંત;
 કે કાળ શુદ્ધિ ઉદ્ધર્યું કે મુનિ વહાં વીઆવચ્ચ કરધ. ૫૪૪
- એમ અનેક સાધ્યું મુનિવરા સંયમ યોગ સવે હિતકરા;
 એહવ્યું સાહુ સૂરા સંઘાતિ નેમિસાગરવાચક આયાતિ. ૫૪૫
- આવી વંદ્યું શ્રીગુરૂપાય તસ ઉતરવા દીધો ઠાય;
 20 પાસધું શાંતિદાસનધ ધરે ભગતિસાગર પંડિત મુષિ ધરે. ૫૪૬
- તેણુધ મંહ્યો એક દંભ ઉપાય જેણુધ લોક પોતાનો થાય;
 ભગતિસાગર પોતધ પાંગરધ મોટે મોટે ધરિ તે ફિરધ. ૫૪૭
- લોક મનમાં ધાલ્યું વાસના તેણુધ સહૂ આવ્યું આસના;
 લોક વચરાગ દેખાડ્યું ઘણું પણિ કો ન લહ્યું દંભ તેહ તણો. ૫૪૮

25 ઉક્તં ચ

ધૂતા હોઈ સુલબ્યણા અસઈ હોઈ સુલજ્જ ।

ષારાં પાણી નિરમલાં વહુફલાં અકજ્જ ॥ ૫૪૯ ॥

દૂહા.

- દંભ દેખાડય અતિ ઘણો વિનય વચન બહુ માનિ;
આચારજિસિઈ બહુ મિલય લાગય તેહનય કાનિ. ૫૫૦
- એણુય અવસરિ એક અભિનવી વાત હવી સુણો તેહ;
દેવસાગરિ કાગલ લખ્યો હાથે લાગો તેહ. ૫૫૧
- 5 નેમિસાગરનય વીનતી લખી ભગતિ બહુ ભાતિ;
અહી દુસમન મિલીઆ સવે તેહ કરય તુમ તાતિ. ૫૫૨
- તે દુસમનિ હાલાહલં દીધું વિષ ગુરૂઅંગિ;
તેહવય પૂરણ પરિગમિઈ બીજો ન ગમય સંગિ. ૫૫૩
- જો પ્રભુ કબહીક તુમ સમો ગારૂડી આવય વેગિ;
10 તો તે વિષ ઉતારવય દુસમન લાગય નેગિ. ૫૫૪
- નહીંતરિ ધણી વંઠો અછય કહસ્યો ન જણાવિઈ તેહ;
કર્યો હાથિ ઉપાસકા થોભ દીધ જિમ કેહ. ૫૫૫
- ઇહાં તન્મય સહૂય થયું તુલ્ય તણો નહી કોઇ;
શ્રીપાલ શાંતિદાસ સાહ સહી આપણુડા હોઇ. ૫૫૬
- 15 નવાવગરનો સેડીઓ હાથિ આવય તો ભદ્ર;
જિમ કામ.હોઇ થોભણ તણો હું અહી છઉં એકલ. ૫૫૭
- પણિ મુજ રહવા નવિ દીધ નવિ થાય કે ઉપાય;
તાલપુટ વિષ ઉતારવા તુલ્ય આવો ઉવઝાય. ૫૫૮
- એ નિસુણી મુજ વીનતી જો રહસ્યો તેણુય ઠાય;
20 વાત વિગડસ્યય તો સવે પછય નહી ચાલય ઉપાય. ૫૫૯
- અસમંજસ પણ એ ઘણું વચન લખ્યાં તે માંહિ;
સહૂ તેડ્યા સંભલાવવા તેડ્યા સાગર તિહાંય. ૫૬૦

॥ દાલ ॥

રાગ ગોડી, મારૂ.

- 25 દેસી, ચંદ્રાસ માહિલા અથવા બંભણવાડિના તવન સમરવિની દેસી.
વાંચ્યો લેખ સહૂ સુણય મનિ ધરય અંદોહ,
હાહા એણુય સિઈ લિખ્યું કીધો ગુરૂસિઈ દ્રોહ;

- ગુરુનંદ્ર એહ વચન લિખિઉં કસિઉં એહનંદ્ર કીજઈ,
 દંડ કસ્યો કુહુ એહનંદ્ર કેણી પરિ દીજઈ. ૫૬૧
- તતપિણિ આચારજિ ભણુઈ દસ આંખિલ દેવાં,
 તવ કિરી સવિ પરિવાર સાર કહઈ આંખિલ કેહવાં;
 5 ગુરુ ગાલિ ગચ્છ લેદ કાજિ વાચક સવિ હેલ્યા,
 તેહનંદ્ર દસ આંખિલ દેઈ કસ્યું માંહિં લેલ્યા. ૫૬૨
- તો આચારજિ મન વિના કહઈ બાહિરિ કાઢો,
 સહુ કહઈ એહ પ્રમાણુ વાણિ નવિ કરેવો ટાઢો;
 શનિવારિં તે કાઢીઓ નિજ ગચ્છથી દૂર્ય,
 10 ચઉવિહુ સંઘમાંહિં પછઈ તે કીધો હનૂર્ય. ૫૬૩
- એક દિન શ્રીવિજયસેનસૂરિ મુનિ મંડલી મેલી,
 કહઈ આ ગ્રંથ નવો અછઈ સૂરી આગમ હેલી;
 તે માટિં જલિ બોલીઈ સહુનંદ્ર પૂછીજઈ,
 ચઉવિહુ સંઘતાણીય સાષિ કુહુ તો એમ કીજઈ. ૫૬૪
- 15 નિસુણી વયણુ નેમિસાગર કહઈ ગ્રંથ તે કેહો,
 આપો તો વાંચી જોઉં ગુરિં દીધો સીહો;
 સોમવિજય ઉવઝાય પાસિ છઈ ગુરુ કહઈ લીઓ,
 તે જઈ વાચક વીનવઈ અદ્ધ વાચન દીઓ. ૫૬૫
- તવ તે ગ્રંથ છત્રીસ પત્ર કાઢીનંદ્ર આખ્યાં,
 20 સો કહઈ પરિપૂરણુ દીઓ પણિ તેણુઈ નાખ્યાં;
 તવ તે લેઈ નિજ થાનકિં વાંચીનંદ્ર જોયુ,
 કીધો તે ધર્મસાગરિં દેખીનંદ્ર રોયુ. ૫૬૬
- હવઈ જો એ હૂં હા ભણું એ ગ્રંથ બોલાય,
 તો મુઝ ગુરુનાં વયણુડાં એહ વિચ્છેદિ જાય;
 25 તો અનુયાન કન્હઈ જઈ પૂછઈ કસિઉં કીજઈ,
 કઈ એથી અલગો રહું કઈ બોલણિ દીજઈ. ૫૬૭
- બુદ્ધિ કહઈ અનુયાન તાન એહવું ઉપાઈ,
 મ કરીસિ ચિંતા તું કસી હું થાઈસિ સપાઈ;

- ગુરુનંદં વડપણુ વરસ એક બિં જીવિત હોસ્યઇ,
પછઇ તુલ્લ પડપણા કરસ્યું તે જોસ્યઇ. ૫૬૮
- એહવું આમંત્રણુ તે કરી નિજ થાનકિંજાય,
ઠાણું અઠાર તે સાગરા એક ચિત્તિં થાઇ;
5 કરીય સજાઇ તે પાંગરી એક દિવસિં વધાણુ,
બઇઠઇ જઇ તે સલામાંહિં કરઇ અતિહિં ભંગાણુ. ૫૬૯
- વાંદી ગ્રંથની પુસ્તિકા ગુરુ પોલઇ ઠાવઇ,
કહઇ ગ્રંથ એ અલ્લ ગુરિં કીધો મનિ ભાવઇ;
હવઇ હોઇ જો આગના એ ગ્રંથ વંચાય,
10 જગ પ્રસિદ્ધ એ કીજઇ તો વારૂ થાય. ૫૭૦
- ગુરુ કહઇ એ પોટો અછઇ નહી સમય પ્રસિદ્ધો,
ગુરુગાલી એહમાં લખી અસમંજસ કીધો;
કહઇ ગુરુ શાસ્ત્રવિરુદ્ધ એ તે કિમ વંચાય,
કહઇ એકાંત સાચો અછઇ કિમ પોટો થાઇ. ૫૭૧
- 15 એહવો કુંણુ અધિકો અછય જેહ કરસ્યઇ પોટો,
જે પૂછઇ એહ માંહિલું દેઉ ઉત્તર મોટો;
એમ કહી તે ભક્ત્યા સવે કહઇ ચોટો નઇ રોટો,
જિહાં મિલસ્યઇ તિહાં લેયસિઉ જો તુલ્લ દેસોટો. ૫૭૨
- તતપિણિ શ્રીવિજયદેવસૂરિ સાગર કર સાહી,
20 તાણી બયસાયા સવે તુમ હસમન જાહી;
એહવઇ શ્રાવક શ્રાવિકા માહિ બોહોસિ મચાણી,
એક ભઠી સાગરપણિં બોલઇ બોલજ તાણી. ૫૭૩
- અવસર બોલખી શ્રીગુરુ પિણુ મુંકી પધાર્યા,
જે કરઇ તે થોડું અછઇ જો મિં એ વધાર્યા;
25 તો બોલઇ નેમિસાગર દીવાણુ હજૂર,
ગ્રંથ સાચો કરસ્યું અલ્લે બલ ધરી મહમૂર. ૫૭૪
- તેહ વચણુ સુણી સવે શ્રાવક વિનઇવંત,
આર ગીતારથ અતિ ભલા બઇસઇ શ્રુતવંત;

- સોધી ગ્રંથ વંચાવીછ શ્રીગુરુ કહ્યું વારુ,
મુઝ બધઠં તે પંડિતા સોધો ઉદારુ. ૫૭૫
- વાચક સોમવિજય ભલો બુધ લાભવિજય એહ,
બીજા બે જો સાગર કહ્યું તેડીજઈ તેહ;
5 સંઘ કહ્યું ભલું એહ સહી શ્રીગુરુ આદેસઈ,
ધરમમારગ હોઈ તિમ કહ્યું નવિ કુહુનઈ રેસઈ. ૫૭૬
- સાગરનઈ કહી એહ વાત પણિ તે નવિ માનઈ,
કહ્યું આચારજિ બઈસસ્યઈ ચ્યાર અહા મન માનિં;
તો ગુરુ કહ્યું એમ હોઈ નહી નહી જોરનું કામ,
10 આપણું વીરપરંપરા હીરવચણિં મામ. ૫૭૭
- શ્રાવકમાહિં શ્રાવક બહુ કરઈ વાદવિવાદ,
એક એક થાપ ઊથાપવઈ વાધ્યો ઉનમાદ;
કો કહ્યું ગુરુ માઠઉં કરઈ એ માંહત વિરોધઈ,
સાગર કહ્યું તે તિમ કરી કાં ગ્રંથ ન સોધઈ. ૫૭૮
- 15 એક કહ્યું પોટા સદા એ સાગર સઘલા,
ત્રિણિ પાટ એહનઈ થયા કલિ કરતાં સખલા;
એમ દિન હોઈ બહુ વિરોધ મુહિ છૂટા બોલાઈ,
લુહુડા વડા નવિ લેખવઈ ન ગણઈ તૃણ તોલાઈ. ૫૭૯
- ગોચરીઈ સવિ મુનિવરા એહવો સંચ દેખી,
20 વીનવઈ શ્રીગુરુરાયનઈ કાં મુકો ઉવેષી;
કરો એક વાત હવઈ તુહો જિમ ધરમ ન જાય,
કહ્યું તે એક સાચું કરો જન મુખિ ન બોલાય. ૫૮૦
- કહ્યું જો એ માનઈ નહી માહરઈ ગુરુસિઉં કામ,
નિજ ગુરુ પાટ પરંપરા રાખઈ મન કામ;
25 એમ જાણી શ્રીવિજયસેનસૂરી કહ્યું ગ્રંથ,
પાણી આણી બોલીઈ એ વિપરીત પંથ. ૫૮૧
- તવ આચારજિ કહ્યું અસ્યું બોલો જો એહ,
તો જાણો કુસલી નહી અનુચાન સ તેહ;

- સાગર કહ્યું ગ્રંથ સાથે એહ માથાં બંધાણાં,
જે બોલો તો એ સહી મરણ કરી માથાં કાણાં. ૫૮૨
- એહ ઉપદ્રવ સાંભલી ગુરવાચક પૂછ્યું,
કહ્યું સોમવિજય ઉવઝાયરાય એહનું સહલુંછ્યું;
5 જે હવઘ શ્રીવિજયદેવસૂરિ ચિતિ નાવઘ એહવું,
તો જિમ તાસ સંતોષ હોય તુમે કરવું તેહવું. ૫૮૩
- ગ્રંથ કરી અપ્રમાણ એહ ને પટો એક લખવો,
મતાં કરાવી તેહમાંહિં નિજ પાસઘ રખવો;
ગુરુચિતિ વાત સુધા સમી સુણી અતિહિં સોહાણી,
10 મધિ લાજન કાગલ દેઘ વર લેષણિ આણી. ૫૮૪
- લખઘ પટો શ્રીગચ્છપતિ વિજયસેન સૂરિંદ,
શ્રીસંયુત હીરવિજયસૂરિ પ્રણમી આણુંદ;
સંવત સોલ એકોતરિંદ વરસિં વૈશાખ,
માસ અનૂઆલી નિર્મલી ત્રીજ દિવસિં એ લાખ. ૫૮૫
- 15 રાજનગરિ શ્રીવિજયસેન સૂરીસર લેષઘ,
સકલ સાધુનઘ સાધવી શ્રાવક શ્રાવિકા સુલેષઘ;
યોગ્ય ચક્રવિહ સંઘ એહ અપરં ગચ્છ ધોરી,
હીરવિજયસૂરિં બાર બોલ કહ્યાં ગુણવંત જોરી. ૫૮૬
- જે જિમ તે તેણી પરિં કરવા સુપ્રમાણ,
20 પણિ તેહ બોલજ આસિરી કે બાણ અબાણ;
નવો અરથ કરીનઘ કુણિં પડપણા નવિ કરવી,
ગચ્છ વિરૂદ્ધ પડપણા નવી કલપી ન ધરવી. ૫૮૭
- બોલ ॥ ૧ ॥
- તથા વલી સર્વજ્ઞશતક ગ્રંથ સૂત્ર વૃત્તિમાંહિં,
25 શ્રીગુરુહીરવિજયસૂરિં જે સાગર પાંહિં;
મિચ્છાદુષ્કંડ પાંચ બોલ દેવરાવ્યા જેહ,
તેહ બથાપી બોલ પાંચ કહ્યા વિપરીત તેહ. ૫૮૮
- તે માટિં એ સર્વજ્ઞશતક ગ્રંથ છઠ અપ્રમાણિ,

- એ ગ્રંથ કુણિં વાંચવો નહીં ન લખાવવો જાણુ;
 જે કો વાંચઈ લખાવઈ એહ તેહનઈ વિધમાન,
 ગચ્છ ઠળકો દીઈ તેહનઈ ગચ્છનાહ અમાન. ૫૮૯
 તથા લખાવઈ વાંચાવઈ એહ શ્રાવક તો તેહનઈ,
 5 દેવો સંઘ બાહિરિ તણો ઠળકો ગુરિં એહનઈ;
 તથા વલી વ્યાખ્યાન વિધિ શતક સૂત્રવૃત્તિ,
 ઓષ્ટિકમતભિત્સૂત્રસૂત્ર દીપિકા તસ વૃત્તિ. ૫૯૦
 વલી તેહનો બાલાવબોધ એ પ્રમુખ જે ગ્રંથ,
 જે સઘલા સાગરિ કર્યા જેમાં વિપરીત પંથ;
 10 તે સ્ત્રિ ગચ્છનાયક તણી આણિં સોધ્યા વિણુ,
 કુણિં નવિ વાંચવા એહ ગ્રંથ પ્રવચનપરીધ્યા લણિ.
 ગચ્છનાયકની સાધિસિઈ સોધ્યા વિણુ ઘોટા,
 જે વાંચઈ તવ તેહનઈ ગચ્છ ઠળકા મોટા;
 માનવી આણુ સહુ કુણિં જે કો નહીં માનઈ,
 15 ગચ્છનાયકિં રૂડી પરિં સીષ દેવી ન છાનઈ.
 લખીય પટો એ તેડીઆ વિજયદેવસૂરિંદ,
 મતુંઅ કરો કહઈ શ્રીગુરુ સુણતાં મુનિવૃંદ;
 વિલંબ કરઈ અનુચાન તાન નવિ મુંકઈ ડંસ,
 તવ પલણુઈ શ્રીવિજયસેનસૂરી અવતંસ. ૫૯૩
 20 કાંઈ કરો તુમે કાણિ તાણિ મ કરો એણી વાતિં,
 કઈ કઈ વાર કહિઈ અહો તુહનઈ એકાંતિં;
 હવઈ જે સાગરમત તાણો તુમે તો વાર ન લાગઈ,
 બીજો ગચ્છપતિ થાપતાં તુહ કહણુ ન માગઈ. ૫૯૪
 તેણુઈ વચને મનિં ચમકીઓ કરઈ મતું વિણુ ચિત્તિં,
 25 પછઈ વાચક સહુ તણાં કર્યાં મતાં ગુરૂરીતિં;
 ગચ્છવાસી પંડિત સવે મતાં તાસ કરાવી,
 સીહવિમલ વીરસાગર કીર્તિકનક બોલાવી.
 કહઈ જાઓ સાગર પાંહિ એમાં મતુંઅ કરાવે, ૫૯૫

- ન કરઇ તો તે જે કહઇ તે સાંભલી આવો;
 તવ તે ચ્યારઇ પંડિતા સાગરકઇ જાઇ,
 મતુંઅ કરો પટા માંહિ તુલ્લે તવ ઊઝ્યા ધાઇ. ૫૬૬
 તવ સમજાવઇ પંડિતા અભિમાન ન કીજઇ,
 5 જે ગચ્છનાયક આપણા તસ વચણ માનીજઇ;
 કહઇ સાગરસિઉં મતુંઅ કરી અહો પોટા થાઉં,
 નિજગુરૂ વચણ તે છોડિ કરિ એ ગુરૂ કિમ ધ્યાઉં. ૫૬૭
 જે એહમાંહિ મતું કરૂં તો અનંત સંસાર,
 થાઇ તે માંટિ અહો મતુંઅ ન કરૂં લગાર;
 10 પોહુર લગઇ સમજાવીઆ નવિ સમજઇ તેહ;
 તો તે ચ્યારઇ પંડિતા ગુરૂનઇ કહઇ એહ.
 કહણ ન માનઇ એકસિઉં મતું ન કરઇ ટેક,
 વાત સુણી જિમ ઊછલઇ વરસાલઇ લેક;
 નિસુણી શ્રીગુરૂ મુનિ સવે મંડલીઇ એમ,
 15 પ્રીતિ સંતોષ મિલતા વસિ સમજાવો કેમ. ૫૬૮
 કહઇ પછઇ વાંક મ કાઠસ્યો વિચારી ન કીધું,
 જોર કરિઉં કહવું નહી કહું ગચ્છ પ્રસિધ્ધું;
 તવ તે વગવસિ મુનિવરા કહઇ અનેક,
 પણિ તે ન માનઇ સાગરા નાણઇ હૃદયકઇ વિવેક. ૬૦૦
 20 તો શ્રીગુરૂ સંઘનઇ કહઇ જઇ મતું મનાવો,
 વિનય ધરમ જિન શાસનિ કરી સુખ ઉપાવો;
 દોસી પનીઆ સાહ સિંધજી કુંપા સાહજ સૂરા,
 પારષિ જેઠા ભીમજી સાહ પેતા હજૂરા. ૬૦૧
 સોની વિદ્યાધર રામજી સાહ કૂકા જીવા,
 25 સાહ નાના નઇ સોમજી વિસા બહૂઆ સુખીવા;
 વાઘજી સાહ પ્રમુખ ઘણો સંઘ મિલી તિહાં જાઇ,
 વંદઇ વિનય કરી ઘણો વિનવઇ મનિ ભાય.
 શ્રીવિજયસેનસૂરી ગચ્છપતિ ગુરૂ હીરનઇ પાટિ, ૬૦૨

- તાસ વચન તુમે માનવાં ફહવો સ્યા માટિં;
 શ્રીઠાણાંગ સિદ્ધાંત સૂત્ર વૃત્તિં એમ ભાષિઉં,
 ત્રિહું પ્રકારે અવિનય મિથ્યાત હોઇ તે દાષિઉં. ૬૦૩
- 5 નિરાલંબતા અવિનયં બીજું અભિરામ;
 પ્રેમ દ્રેષ નાના પ્રકાર અવિનય એ ત્રીજું,
 ત્રિણિ મિથ્યાત ટાલો તુહો જો તો અહો ભીજું. ૬૦૪
- જે પ્રભુ ગુરૂ ગાલી દઇ એ પહલું મિથ્યાત,
 બીજું ગચ્છ કુટંબના આલંબન ધાત;
 10 ત્રીજું નાના પ્રેમ દ્રેષ આરાધ્ય વિરાધ્ય,
 વિરાધ્ય તે આરાધ્ય એક હોઇ નવી સાધ્ય. ૬૦૫
- એ ત્રિણિ મિથ્યાત તુમ કન્હઈં ગુરૂ લોપતાં લાગઈ,
 શાસ્ત્ર ભણ્યાં તોહઈં તુમ તણી મતિ કાંઈં ન જાગઈ;
 નિસુણી વાત વિખ્યાત તેહ ભકિતસાગર ભાસઈ,
 15 મિથ્યાત તો લાગઈ ષરં મતું કરં અવરાંસઈ. ૬૦૬
- એહ અહ્મારઈ કિહાં ગુરૂ ગુરૂ તે ધર્મસાગર,
 તાસ વચન અહો પાલવું સુણયો સહૂ નાગર;
 સંઘ કહઈં એ કહણુથી અન્નાણુ મિથ્યાત,
 લાગઈ છઈં તુહનઈં સહી કાં મુકો ધાત. ૬૦૭
- 20 સાગર કહઈં નવિ માનવું ગુરૂ કહઈં એ જેહ,
 તો સંઘ તાસ ઉત્તર લહી ગુરૂનઈં કહઈં તેહ;
 લોહપણું પથરપરિં તિમ લોહ વષાણો,
 કઠિન પણુઉં તિમ એહનું તુમે હઈંયડઈં આણો. ૬૦૮
- 25 ઘણું અ કહેવું હવઈં કર્યું તુહ આણુ ન માનઈ,
 તે ઉપરિ કરવું હવઈં જે તુમ મનિ ભાવઈ;
 વલી શ્રીગુરૂ માઝ્યાડિ સંઘ તેડીનઈં ભાસઈ,
 તુમે જઈં સમજવો હવઈં માનઈં જો વરાંસઈ. ૬૦૯

- તેં તિહાં જઈનઈ વીનવઈ વાચક અવધારો,
કહણુ માનો તુહો ગુરૂતણું કાં કોધ વધારો;
તુહા શાપાઈ જેહવા શ્રીવિદ્યાસાગર,
વિદ્યા વિનય વિવેક જ્ઞાન વચરાગના આગર. ૬૧૦
- 5 તેણુઈ નિજ શોભા કરી તપગચ્છ વધારિઓ,
તુમે વિપરીત પડપણા કરી કાં ભવ હાર્યો;
કાં પંપણુ શાપાતાણું થાઓ આણુહિ વિમાસિં,
એમ ગુરૂ વચણુ ઉદંધતાં કો નહી રહઈ પાસઈ. ૬૧૧
- 10 તે પણિ તેણુઈ ના કહી કહઈ ગુરૂનઈ આવી,
કહઈ ગુરૂ ખરહાનપુરતણો તિહાં સંધ બોલાવી;
વારૂં થયું શેત્રુંજ તણી યાત્રા તુમે આવ્યા,
સાગરનઈ સમઝાવવા તુહાનઈ બોલાવ્યા. ૬૧૨
- પછઈ કહસ્યો ઉતાવલા થયા ભગવન એ સ્યું,
તેહનઈ તુમે સમઝાવવા જાઓ મિલી તે સ્યું;
- 15 જીવરાજ સેઠ સંધવી વલી વીરૂ વિમલદાસ,
ઠાકર સિંધજી હાંસજી ઋષુજી વીરદાસ. ૬૧૩
- બ્રહ્મચારીમાંહિં મુખ્ય ભાઈ જીવા મેઘા પાસ,
વીરજી પુંજ બા વીરજી ભીમા મુષવાસ;
ઠાકર લાલજી ઠાકર સિંભૂજી રતન,
- 20 ઉદયકરણ કલ્યાણદાસ સોની ભોજૂ ધન. ૬૧૪
- ઇત્યાદિક સંધ સહૂ મિલી સાગર બોલાવઈ,
વાત કહઈ તસ તામ તેહ બોલઈ જિમ ભાવઈ;
તોહઈ પણિ વલી વલી કહઈ તુમે માનો સાચું,
શ્રીગુરૂ આણુ વિણા જિહાં જાસ્યો તિહાં કાચું. ૬૧૫
- 25 ગચ્છપતિ આણુ વિરાધતાં સંધનઈ નવિ માનો,
તો નહી થાસ્યો આરાધક નહી વાધઈ વાનો;
એમ અનેક યુગતિં કરી સમઝાવ્યા નવિ જાય,
જિમ જિમ સંધ ઘણું કહઈ તિમ તિમ વાંકા થાય. ૬૧૬

- તો સંઘ આવી વીનવધ ગચ્છપતિ અવધારો,
કહણુ ન માનઈ તુમતાણું સીષ દીજઈ અપારો;
ગુરૂ કહઈ સીષ દેતાં રષે તુમે પાસું કરતા,
સંઘ કહઈ તુમ આણુ વિણુ હીંડસ્યઈ એ ફિરતા. ૬૧૭
- 5 એહનઈ કોઈ સંગ્રહઈ નહી એ નિશ્ચય જાણો,
તુહા આણુ વિણુ નહી નમઈ કોઈય મનિ આણો;
જેસિંગણ મનિ ચીંતવઈ પરપંચ સ્યો કરવો,
એકાંતિ કહવરાવીઈ બહુ બુહુલો ધરવો. ૬૧૮
- 10 તેહ્યા ઠાકર લાલણ સંઘમાંહિ પ્રધાન,
કામનિપુણ જાણઈ સવે સઘલઈ સાવધાન;
કહઈ શ્રીગુરૂ સુણિ લાલણ તું માહરો ભગતો,
નિજ ગુરૂ વચણુ આરાધવા સાચો તું સગતો. ૬૧૯
- સાધુ સંયમ મારગ સવે જાણઈ તું સાર,
સીષ સીષામણુ સાવધાન સાધુ ભગવ અપાર;
I5 તેણુઈ કારણિ તું તિહાં જઈ તેહનઈ સમજાવી,
કહેવું એમ તિં તેહનઈ એ મતિ કાં આવી. ૬૨૦
- કહ્યો મિં તું પાલીઓ તુઝ લાજ વધારી,
વાચક પદ લેઈ કરી તિં કીધી ખ્વારી;
અણ્ય કસ્યું નવિ ગયું અછઈ કહેણુ કીજઈ ટાંક,
20 પ્રેમ ન રાખ્યો એમ પછઈ તુહો કાઠસ્યો વાંક. ૬૨૧
- ખીજો વાંક કસ્યો હોઈ તો તે છવરાય,
હીરવચણુ ઊથાપતાં મિં તે ન ધમાય;
એહ વાત એકાંતિ જઈ કહ્યો જિમ સમજઈ,
જો કબહી તસ મન વલઈ તો કટકટ ખૂઝઈ. ૬૨૨
- 25 શ્રીગુરૂનાં એ અમીય સમાં વચણું મનિ ધારી,
તિહાં જઈ વાંદઈ લાલણ ગચ્છપતિ હિંતકારી;
કહઈ વાચક નેમિસાગરૂ કિમ ઇહાં તુમે આવ્યા,
ગુરૂપાસું સુંકી કરી વલી અણુખોલાવ્યા. ૬૨૩

- તો કહ્યું ઠાકર લાલજી વીનતી છઈ કામ,
તે જો મનિ તુમે આણુસ્યો તો વાધસ્યઈ મામ;
સાગર કહ્યું મતું વિના કહ્યું તે કહ્યો,
બીજાં કામ કહ્યો સવે એ જાણી રહ્યો. ૬૨૪
- 5 તો વલતું કહ્યું લાલજી પૂજ્ય એમ ન કીજઈ,
વડા વડેરા તુહા તણા તિહાં ચિત્ત ધરીજઈ;
પહેલાં પાટ બિહું લગઈ મિચ્છા દુષ્કંડ દીધાં,
ધરમસાગર ઉવઝાયનાં તેથી કારય સીધાં. ૬૨૫
- 10 કહ્યું અહમગુરુ અપંગ હતા તેણુઈ કારણિ કીધાં,
અહો ન કરું હવઈ તે પરિં નિજગુરુ વચણુજ પીધાં;
પૂજ્ય કહ્યું સુણો લાલજી એમ તાણિ જો કીજઈ,
તો સંસાર છાંડી કરી સીદ્ધિ સંયમ લીજઈ. ૬૨૬
- 15 ગુરુ અવિનય કરતાં સુણો પ્રત્યનીકપણું હોય,
વીર વચણુ ઉથાપતાં જમાલિ યું જોય;
પ્રત્યનીક જે ગુરુ તણો શુભ ઠામ ન પામઈ,
શુની સડી પરિ ભાવવું નવિ પડવું ભામઈ. ૬૨૭
- પહલઈ ઉત્તરાધ્યયનિ સૂત્રિ એ ભાવ પ્રકાશ્યો;
તેણીપરિ ગુરુ ઉથાપતાં તુમે તેહવા થાસ્યો. ૬૨૮
- 20 ઉક્તં ચ ગાથાઃ—
પટિળીયં ચ બુદ્ધાણં વાયા અદુવ કમ્મુણા ।
આવિ વા જહ્વા રહસે નેવ કુજ્જા કયાહ્વિ ॥ ૬૨૯
- જહા સુળી પૂરૂંકણી નિક્કસિજ્જહ સન્વસો ।
एवं दुस्सीलपटिणीए मुहारि निकासिज्जह ॥ ૬૩૦
- 25 એમ જાણી સિદ્ધાંત ગુરુ વચણું આરાધો,
છાંડો એ વિપરીતપણું સુધું સંયમ સાધો;
શાસ્ત્ર સવે સાગર કહ્યું અહો વાંચી જાણું,
પણિ ન કરું એ મતું અહો ગ્રંથ વાંચું વપાણું. ૬૩૧

બાલપણથી લાલીઆ તુમ લાજ વધારી,
તે ગુરૂ સાહામા હવઈ થઈ કાં હો દુષકારી;
એમ ચાલિઉં આવઈ અછઈ અનુચાનસિઉં મિલતું,
ભટ્ટારક દુષ લહઈ ઘણું અદ્વતી નીસરતું.

૬૩૨

5 તે માટિ કહવું નહી કસિઉં એણી વાતિ,
નંવિ પ્રીછઈ તે સાગરા પ્રીછંબ્યા બહુ ભાતિ;
જાણી સરૂપ એ તેહનું હવઈ લાલજી ઠાકર,
કહઈ ગુરૂનઈ એ માનઈ નહી મુકો મારી ટાકર.

૬૩૩

॥ ઢાલ ॥

10

રાગ મલ્હાર.

હવઈ નિસુણી રે તાસ સરૂપ અવિનય પાણું,
ગુરૂ ચિતઈ રે ધિગ્ ધિગ્ એ દષ્ટિરાગ ધણું;
ધિગ્ મુઝ છતઈ રે મુઝ ગુરૂ વચણ માનઈ નહી,
તો લાલચિ રે ધણું અ ધણું કસિઉં કરું કહી.

15

ત્રોટક.

કહિઉં ધણું એ તોહઈ ન માનઈ પ્રસિદ્ધ છાનઈ બહુપરિ,
તો સીધ ચઠવિહુ સંઘ દેષત દેઉં એહનઈ તેહપરિ;
જિમ વીર હીર પરંપરા એ ચાલઈ અવિચલ સાસનિ,
સહૂ લોક જાણઈ એહ પોટા કોઈ ન જાઈ આસનિ.

૬૩૪

20

સહૂ સુણયો રે સાહૂ સાહુણી સાવય સાવીઆ,
જે હીરગુરૂ રે સારવચણ મનિ ભાવિઆ;
લષી ચીઠી રે વાંચઈ તે સુણયો હવઈ,
શ્રીહીરગુરૂ રે ગુરૂયો નમ એણીપરિ કવઈ.

કવઈ એણી પરિ વિજયસેનસૂરિ સંઘ ચઠવિહુ યોગ્ય એ,
25 અપરં એ વાચક લખિધસાગર સીસ હૂયો અયોગ્ય એ;
નેમિસાગર તણું વાચક પદ લેઈનઈ હવઈ એહસિઉં,
સંબંધ ટાલ્યો ગચ્છનો વલી ન મલયું કુણિ તેહસિઉં.

૬૩૫

તથા પંડિત રે ભક્તિસાગર સાથિ વલી,
ટાલ્યો ગચ્છનો રે સંબંધ તે સાથિ મિલી;
એ સમાચાર રે જાણ્યો સહુનં જણાવ્યો,
તથા શ્રીગુરુ રે વચણ સદા મનિ ભાવ્યો.

5 ભાવ્યો જે બોલ પાંચઠ મિચ્છા દુકડ દેવરાવ્યા હતા,
તે બોલ એથાખ્યા ગુરુ સરાખ્યા અતિહિ વિપરીત બોલતા;
તે માટિ એહુનં જગ્ગ ઠળકો વચણ ચળકો મિં દીઓ,
સંવત સોલ એકોતિરં એ સુદ્ધ આષ્ટમીઠ કીઓ. ૬૩૬

એ ચીઠી રે સાત નગરના સંઘ જિહાં,
10 રાજનગરિં રે હાજઠ વાંચી ગુરુ તિહાં;
હવઠ એહુનં રે મિલસ્યઠ તેહ નીસારીઓ,
એહ સાથિં રે આલાપ સંલાપ વારીઓ.

વારીઓ સંબંધ તેહ સાથિં તોહુઠ મિલઠ અનુગ્રાન એ,
બાહિરીભૂમિં જાઠ તિહાં કણિ સાગરનં દીઠ માન એ;
15 પ્રચ્છન્ન વાતિં રમઠ ધાતિં નહી ય ધાતિં એ સહી,
નિજ હાથિ કરવા દૂરિ ધરવા રાધિનપુરિ આજ્ઞા કહી. ૬૩૭

જેસિંગળ રે રાજનગરથી અસાઉલિં,
પધારઠ રે જન પૂજઠ તિહાં પાઓલિં;
આચારજિ રે રાજપુરઠ તિહાં સંચરઠ,
20 સાગરસિઉં રે નિત નિત મિલતાં હિત ધરઠ.

મિલતા તે નિસુણી વાત તેહની શ્રીગુરુ મનિહિ વિમાસ એ,
નહી લલું મિલતા હવઠ તેહસિઉં જણાવીઠ એ તાસ એ;
કહેવરાવીઉં તુમે ઇહાં આવો વાત એક કહવી અછઠ,
તેહ નિસુણી તુહે નિશ્ચય બીજઠ કહી જાઓ પછઠ. ૬૩૮

25 તે જાણી રે નાણી હૃદયિઠ વાતડી,
તવ રાજપુરિ રે વાસો વસઠ એક રાતડી;
સુપ્રભાતિં રે ગુરુ અણુવંદણ મનિ ધરી,
નદી ઉતરી રે આળ્યા તે ઉરામાપુરી.

ઉસમાપુરિં તે ગયા જાણી ગુરુ ન વંદા પાય એ,
 શ્રીવિજયસેનસૂરી કહ્યું નિસુણો સોમવિજય ઉવઝાય એ;
 એ થયો વાંકો દીસેં અંધો એણુધ ગચ્છ નવિ ભદ્રરથ,
 જે વારીધ તે કરધ અધિકું કહીઉં એ નવિ મનિ ધરધ. ૬૩૬

5 કહ્યું ગચ્છપતિ રે સોમવિજય વાચકવર,
 જો તુહા મનિ રે વાત આવધ એ સુંદર;
 તો આચારજિ રે આજથી ખીજો થાપીધ,
 કુહુ તેહનધં રે આચારજિ પદ આપીધ.

આપીધ પદવી તેહનધં હવધ શકુન સાધિ લહી કરી,
 10 જે આણુ પાલધ ગચ્છ સંભાલધ જૂઓ ચિત્ત દેધ કરી;
 તવ વીનવધ વલી સોમવાચક પૂજ્યજી અવધારીધ,
 નહી કામ એ ઉતાવળું પ્રભુ વલી ચિત્તિ વિચારીય. ૬૪૦

હવડાં તસ રે બાલસભાવ અછધ ઘણો,
 તસ મિલતો રે પણિ ચેલો છધ તુહાતણો;
 15 તુહા માટિં રે એહુ નિશ્ચિંત અછધ ઘણું,
 નવિ જાણુધ રે વિણુસતું પરથી આપણું.

આપણું પરથી ન લહ્યું મનથી વિણુસતું વર કાજ એ,
 બોલિં બંધાણો નહી ચ શ્યાણો વહ્યું તેહની લાજ એ;
 જવ એહુ ચિંતામાંહિં પડસ્યધ તેહુ અડસ્યધ એહુનધં,
 20 સાવધાન હોસ્યધ સહૂઅ જોસ્યધ સીષ દેસ્યધ તેહુનધં. ૬૪૧

ગચ્છનાયક રે નિસુણી વાચક વાતડી,
 વલી પલણુધ રે આંધિ કરી ખિ રાતડી;
 તુમે જાણુતા રે કાંધં ભૂલો છો બાપડા,
 વિણુ થંલધં રે ઘર નવિ થોલધં ચાપડા.

25 ચાપડા દીધધ ઘર ન થોલધં અતિહિં ખોલધં તે સહી,
 તિમ એહુ જાણો હધય આણો ગચ્છ ભાર થોલધં નહી;
 મુઝ થકી ટલીઓ તાસ મિલિઓ મન ન વલીઓ એહુનો,
 કસી આસ તાસ વિસાસ તો હવધ કર્યો કરવો તેહુનો. ૬૪૨

- દૂધ વિણુઠઉં રે કાજિ ન આવઇ તે વલી,
 હુતી સાકર રે પણિ વિષ સાથિં જઇ ભલી;
 કલંકિત રે સસિ પૂનિમનો સુંદર,
 સુકોમલ રે કમલ તે કંટકિ દૂષકર.
- 5 દુષકર ગુણુ અવગુણી સાથિં મિલિં હોઇ એ સહી,
 એક સહજ સંગતિ ભાવ ન ટલઇ વાત એ શ્રીગુરિ કહી;
 જેહ થકી ઉદય હોનાર હોઇ તેહ ન ટલઇ ગુર થકી,
 આચરઇ તેહવઓ હોઇ જેહવો નહી ય કેહવો કહઇ બકી. ૬૪૩
- 10 સુણો દૂધનઇં રે કુંણુ કરઇછઇ ઉજલો,
 સસી સીલો રે શરદિં આછો નિર્મલો;
 કુંણુ ચિત્રઇ રે મોરનાં પિચ્છ બહુ પરિં,
 તિમ કોકિલ રે કુંણુ સીષવઇ મધુરસ્વરિં.
- સીષવઇ કહુ કુંણુ સહજગતિ તસ ખીણું કો નહી કારણું,
 ધુર થકી તિમ એ સહજ જાણો અવર નહી ય વિચારણું;
 15 મુઝ થકિં કહણુ કસિસિઉં ન માનઇ ગુણુ ન જાણઇ તુહ તણું,
 તે પછઇ કસિઉં તુમ પાલસ્યઇ એ વચણુ કરસ્યઇ આપણું. ૬૪૪
- એ તુહનઇં રે દુષ દેસ્યઇ સહી અતિ ઘણું,
 ઉતારસ્ય રે મુઝ મિલતાનાં ભામણું;
 નહી માનઇ રે સાગરનાં એ પામણું,
 20 તેણઇ કારણિ રે વચણુ કહું સોહામણું.
- સોહામણું મુઝ વચણુ માનો તુહ વાનો વાધસ્યઇ,
 થાપસ્યું ખીલો ગચ્છનાયક તેહ ગચ્છ સવિ સાધસ્યઇ;
 વલી વાયક સોમવિજય કહઇ નિસુણો પ્રભુ તુહો તાતળ,
 ચોમાસ પારણિ જો એ ન માનઇ કરો પછિં એ વાતળ. ૬૪૫
- 25 ઉસમાપુરથી રે વિજયદેવસૂરિ ચાલયા,
 અતિ રીસિં રે રાધિનપુરિ તે નવિ ગયા;
 જઇ વીસલ રે નયરિં ચોમાસું રહઇ,
 હવઇ સાગર રે સરહમાંહિં આવી રહઇ.

તિહાં રહ્યો આવી મિલકો ભાવી કમલનદી એમ તે કહ્યું,
 એ ગુરુ તુમારો જીવંત જિહાં લગિ તિહાં અહનદી સહી દહ્યો;
 પરપંચ કો કરો તુહો એહવો જિમ સંતાપ સધલો ટલ્યો,
 તે કહ્યો થાસ્યો ભલું અવસરિ આતલ્ય કસ્યું નવિ મીલ્યો. ૬૪૬

5 હવંત શ્રીગુરુ રે ષંભનયરિ ભણી આલવા,
 પાંગરીઆ રે ભવિયણ સમકિત આલવા;
 વલી શ્રીસંઘ રે ગુરુરાજનદી વીનતી કર્યો,
 પૂજ્ય એક દિન રે રહો તો અહા કારજિ સર્યો.

સર્યો કારજિ જનહુકેરાં સુણત વચણાં તુમ વલી,
 10 સાગરવચણુની બ્રાંતિ કાઢી મતિ કરો અમ નિરમલી;
 તુમ વચણુ સુણતાં શંક નીકલ્યો સાગર દુષ દીધો તુમ ધણું,
 તે કારણુ સુણીયો ચિત્તિ ધરીયો કહો સર્યો હવંત તેહતાણું. ૬૪૭

॥ ઢાલ ॥

દેશી હીરનિર્વાણની, પહેલી જગગુરુ ગાઈયો; એ દેશી.

રાગ-જયવદ્ધલ.

15 સંઘવચન જેસિંગ સુણી મનડોધ ધરી વિષવાદ;
 અઢીય સહસ જન દેષતાં સુણતાં કર્યો સુપ્રસાદ રે, ગુરુઆરાહીયો.
 સંયમ સાધન એહ રે; ગુરુગુણ ગાઈયો. આંચલી. ૬૪૮

મિં સાગર વીસાસીય કીધો એ અનુચાન;
 તેણુયો મોહો એ કુવાસના મુઝસિઈ માંડ્યો એ તાન રે. ગુરુ ૦ ૬૪૯

20 અલપ નાણુ જાણી કરી સ્થવિર વારંત્યો હોય;
 મિં પદ એહનદી જો દીઓ તો સાહામો કાં ન હોય રે. ગુરુ ૦ ૬૫૦

હીરો જલિ ભીંતરિ રહ્યો તૃણ તરી આવ્યો છેક;
 હીરા સમ નાણી ભણ્યો ગુરુ સેવ્યો સુવિવેક રે. ગુરુ ૦ ૬૫૧
 હીરગુરિ વાર્યા હતા મ કરો સાગર સંગ;

25 તે જો ચિતિ નવિ સાંભર્યાં તો હૂઓ એહસિઈ પ્રસંગો રે. ગુરુ ૦ ૬૫૨
 તેહ વચણુ સંભાર્યો જે ગુરુ ભગતા હોય;
 તેથી જે વિપરીતપણુયો સુખ નહી પામ્યો વલી સોય રે. ગુરુ ૦ ૬૫૩

- સાગર સંગતિ જે કરઈ તે વિગડઈ નિરધાર;
મુઝ છતઈ આચારજિ ખીજાં કુંણુ આધાર રે. ગુરૂં ૬૫૪
- મિં જાણિઉં એ માહરો કિમ હોસંયઈ પર એહ;
હંસો કાગાસિઉં મિલિઓ કાગ કહવાણો એ તેહ રે. ગુરૂં ૬૫૫
- 5 ઉછેરી વિષ વેલડી અમૃત ફલની આસ;
સફલ હોઈ કિમ તે તિહાં જિહાં હોઈ વિષવાસ રે. ગુરૂં ૬૫૬
- તાસ કુસંગતિ જે કરઈ તે નહી માહરો સીસ;
તેણુઈ જો ગુરૂ હેલીઆ નહી લહઈ તેહ જગીસ રે. ગુરૂં ૬૫૭
- મિં કાઢયા ગચ્છ બાહિરા સાગર તેહ વિખ્યાત;
10 તેહનઈ કોઈ નવિ લીઈ માહારો જે જગિ હોઈ રે. ગુરૂં ૬૫૮
- મુઝનઈ એણે સાગરે જેહવી અશાતા દીધ;
તિમ વલી જે તસ પાલસ્યઈ તેહનઈ એ પરિ કીધ રે. ગુરૂં ૬૫૯
- મુઝ છતઈ નવિ આવીઆ મિચ્છાદુક્કડ દેય;
તો નવિ લેવા એહનઈ સાંભલયો સહૂ તેય રે. ગુરૂં ૬૬૦
- 15 સોમવિજય વાયકપતિ મુઝ મનિ જિમ ગુરૂહીર;
તિમ સહૂ સંઘ આસધયો થાયો સાહસ ધીર રે. ગુરૂં ૬૬૧
- એમ ભલામણુ બહુપરિં દેઈ કીદ્ધ પયાણુ;
બારેજઈ ગુરૂ આવીઆ સંઘ કરઈ બહૂત મંડાણુ રે. ગુરૂં ૬૬૨
- સોયંત્રઈ ગુરૂ આવીઆ પંભનયરનઈ પાસિ;
20 યતી ઘણા આગલિ થકી પાઠવીઆ તે ઓહોલાસિ રે. ગુરૂં ૬૬૩
- નંદિવિજય વાયક સહૂ પુહુતા શ્રીપંભાતિ;
છડા રહ્યા તિહાં શ્રીગુરૂ વાસો રહઈ એક રાતિ રે. ગુરૂં ૬૬૪
- આહાર કરંતાં જેહવું કેવલી જાણુઈ તેહ;
પાસઈ ધીરકમલ હુતા સાગરવાસિત તેહ રે. ગુરૂં ૬૬૫
- 25 આહાર કરી ગુરૂ પાંગર્યા પુહુતા નારિ આરામિ;
બઈઠા આંખા તરૂ તલઈ પાણી પીવાનઈ કામિ રે. ગુરૂં ૬૬૬

॥ ઢાલ ॥

રાગ મારણી.

દેહવડં થયું તિહાં ગુરૂ કેરું ચલું જલ નીલું નાંખઈ રે,
તવ પાસઈ કીરતિવિજય બુધ તેહનઈ ગુરૂ એમ ભાષઈ રે;
5 સીષ દ્વાષઈ રે હિત ભાષઈ રે પરભવિ જાતાં કોઈ ન રાષઈ રે,
સીષ ભાષઈ રે. આંચલી. ૬૬૭

જે જિનચક્રી મોટા મુનિ તસ એહજ ગતિ જગ આપઈ;
નિસંગી સંગીપણિ જાઈ જગરીતિ જ્ઞાની ભાષઈ રે. સીષ૦ ૬૬૮
એહવી જગની રીતિ લહીનઈ મનિ ધરવો નહી પેદ રે;
10 વીર હીર તેહ પણિ એ પરિ એ જાણો સવિ વેદ રે. સીષ૦ ૬૬૯
થઈ થિર ચિત્ત કરી હુંસિઆરી કરી સહૂનઈ સાવધાન રે;
કોઈ ઉપાય થયો હવઈ વેશુ આવિઈ આવિઈ આયુ પ્રમાણુ રે.
સીષ૦ ૬૭૦

પમિત પામણાં નિજ મુષિ ભાષઈ રાષઈ નહી રાગ દોસો રે;
15 માહારઈ પેદ નહી કો સાથિં મુઝસિઈ મ ધરસ્યો રોસો રે. સીષ૦ ૬૭૧
મિં મહાવીર પરંપરા રાષવા મુનિ ઓલંભ્યા રે;
દ્વેષ નહી તે સાથિં માહરઈ તે અનુચાનિં આરંભ્યા રે. સીષ૦ ૬૭૨
આચારજિનઈ એક સંદેસો કહ્યો તુમે સંભારી રે;
મિં એ સવિ કીધું તુમ કાજિં વાત નહી તુમ ખ્યારી રે. સીષ૦ ૬૭૩
20 પણિ જો નિજ ગુરૂ વચન પરંપર રાષયો નહી અહંકારી રે;
તો તુમ ખિહૂ ભવ નહી સમરાઈ પછઈ પછતાસ્યો ભારી રે.
સીષ૦ ૬૭૪

તો હવઈ અણુસણુ કેન કરાવઈ કરઈ નિજ મુખિ ચઉવિહાર રે;
તતપિણિ ગુરૂ મુષિ નવિ બોલાય હુઓ તે હાહાકાર રે. સીષ૦ ૬૭૫
5 ગુરૂ પાલખીઈ પુહુઢઉ એમ સુણી કહઈ નિષેધ સંકેતો રે;
તવ મુનિ કલપ ઝોલિકા પોઢી પુહુતા ગુરૂ પંભાતિં રે. સીષ૦ ૬૭૬
મુનિ પંધિં રાતિ ખિ પુહુર જાતઈ અકળરપુરિ ગુરૂ આવ્યા રે;
કરી સંજ્ઞાઈ પંભનચરથી નંદિવિજય બોલાવ્યા રે. સીષ૦ ૬૭૭

લણી અખર હિત સીષ દીધ બહુ આપ સંઘાડો ભલાવધ રે;
કહ્યું એક દુષ હુધિયડ્ય લેધ બહિં તે મુઝ મનડું હરાવધ રે.

સીષ૦ ૬૭૮

કહ્યું વાચક ભગવનજી તેસિઉં મુઝ આગલિ તે પ્રકાસો રે;
5 ગુરૂ અખર લણીનધં દેષાડ્ય મોટો પડ્યો વરાંસો રે. સીષ૦ ૬૭૯
રાજનગરિ બીજો આચારજિ થાપણુ ન દીઓ જેણુધ રે;
દાય પડિં ડંસ ધરસ્યધ તેહવધ રાષવું નથી એ તેણુધ રે. સીષ૦ ૬૮૦
સોમવિજય ઉવઝાય વયણુથી મિં નવિ દીધું તિવારિ રે;
દેઉં હવડાં જો તુહનધં રૂચિ હોધ ચેતો અજી એ વારિં રે. સીષ૦ ૬૮૧

10 વલતી વીનતી વાચક જપધ નંદિવિજય ઉવઝાય રે;

સોમવિજય વાચક નહી અહીઆં પૂછ્યા વિણુ નવિ થાય રે.

સીષ૦ ૬૮૨

પણિ ગુરૂજી જો એ આચારજિ નહી માનધ એ બોલ રે;
તો બીજો એ સૂરિ થાપેવો ટલસ્યધ સવિ દંદોલ રે. સીષ૦ ૬૮૩
15 તો ગુરૂ કહ્યું નિશ્ચય થાપેયો અછધ અહારો આદેસ રે;
કરસ્યો તો ધર રહસ્યધ થાભ્યો એ નહી તુમારો લવલેસ રે.

સીષ૦ ૬૮૪

કહ્યું વાચક એ દુખખ નિવારો એ કરસ્યું ઉપચારો રે;
ગુરૂ થિર મન થઈ આરાધધ સમરધ શ્રીનવકારો રે. સીષ૦ ૬૮૫
20 ચ્યાર સરણસિઉં અરિહંત પદ જપધ વિજયસેનસૂરિ રાયા રે;
સરગપુરી સુર સુખ ભોગવતાં અમરપુરી સોહાવધ રે. સીષ૦ ૬૮૬
પરભાતિં સંઘ પંભનયરનો સામહીધ સહૂ આવધ રે;
વાટિં શ્રીગુરૂ વાત સુણીનધં હાહા રવ ઉપાવધ રે. સીષ૦ ૬૮૭
કરધ રૂદન નરનારી દુષભરિં દૈવ કસિઉં તિં કીધું રે;
25 આપી અહ્મ હાથિં ચિંતામણિ રચણુ ઉદાલી લીધું રે. સીષ૦ ૬૮૮
કલપવૃથ્ય ઉગ્યો ધર આંગણિ દૈવ કરસ્યું તિં છેલો રે;
તાહારૂં કુણિં ન બિગાડિઉં કાંઈ તિં કાં અહ્મ દુખખ લેલો રે.

સીષ૦ ૬૮૯

- વાચક નંદિવિજય પ્રમુખા મુનિ કરઈ ગુરુ દુખખ વિલાપો રે;
એકવાર દર્શન સુખખકારી આવી દેખાડો આપ રે. સીષ૦ ૬૬૦
- સિઈં પ્રભુ તુલ્ક વિષુ તિહાં નવિ સરતું કીધી ઉતાવલિ એહ રે;
પ્રભુ ઈહાં તુલ્ક વિષુ કિમ સરસ્યઈ તુમ સમ હિતકર કેહ રે. સીષ૦ ૬૬૧
- 5 જાણિઉં પ્રભુ સાગરિ નવિ માની સુધી તાહારી આણુ રે;
તેણુઈ કારણિ તું અતિહિં દૂહવાયો તો છાંડિઉં એ ઠાણુ રે. સીષ૦ ૬૬૨
- લોકઉપાણો તિં કરિઓ સાચો ઉત્તમ કલિથી ભાજઈ રે;
તિમ તું સાગર કલિ દેખીનઈ પુહુતો થાનક તાજઈ રે. સીષ૦ ૬૬૩
- વાંક કસ્યો પ્રભુ તુમ નહી કહીઈ સહૂ વાંછઈ સુખ ઠામ રે;
10 તે માટિં પ્રભુ સરગિ પધાર્યા કરિઉં પોતાનું કામ રે. સીષ૦ ૬૬૪
- પુણ્યહીન પ્રભુ જીવ હમારા કલિયુગમાંહિ અવતારા રે;
તુલ્ક સરિષા પ્રભુ ગુરુ અહો સેવ્યા તુમે મુંક્યા નોધારા રે. સીષ૦ ૬૬૫
- એમ અનેક વિલાપ કરતાં ગુરુગુણ બહૂત ચિતારઈ રે;
સંઘ મિલી શિખિકા નીંપાઈ તે માંહિં ગુરુ બચસારઈ રે. સીષ૦ ૬૬૬
- 15 જિમ જિન તનુ ઈંદ્રાદિક દેવા લેઈ જઈ બહૂત મંડાણુ રે;
તે દેખી બહુ ધન વરસંતા હોઈ લોક હરાણુ રે. સીષ૦ ૬૬૭
- સૂકડિ અગર ચિતાઈ પુહુઠાઢયા ભવિયણુ પૂજઈ રંગિં રે;
આઠ સહસ મહમુંદી આવી પૂજણુઈ પ્રભુનઈ અંગિં રે. સીષ૦ ૬૬૮
- મુખ કપૂર ભરિઉં પ્રભુજનું સંસકરિઉં તનુ વેગિં રે;
20 તેણુઈ થાનકિ થૂલ કીધું સંધિં મહિમા વાઢ્યો લોગિં રે. સીષ૦ ૬૬૯
- લેખ લખી રાજનગરિ જણાવિઉં સોમવિજય ઉવઝાય રે;
નિસુણી વાત શ્રીગુરુની સાચી વજઘાત સમ થાય રે. સીષ૦ ૭૦૦
- જેસિંગસિઈં કીધઈ એણુઈ અવસરિ દૂરિ થઈનઈ વિછોહ્યા રે;
બાલક પરિ સમઝાવી મુંક્યા તિં બહુ ભવિ પડિયોહ્યા રે. સીષ૦ ૭૦૧
- 25 તિં તપગચ્છનાં વચન પલાવી રાષી ગચ્છની સોહ રે;
તું નિસંગી સરગિ જાતાં નાણ્યો સેવક મોહ રે. સીષ૦ ૭૦૨
- પ્રભુ તુઝ પરિ હવઈ નિજ સેવકની કુંણુ કરેસ્યઈ સાર રે;
તુઝ પરિ ભૂપસભાઈ વાદી જીપસ્યઈ કુંણુ ગણુધાર રે. સીષ૦ ૭૦૩

- સકલ ફરંગી તુઝ પાયે પ્રણમ્યા જિનધર્મ નહી તસ ઓધિ રે;
 તુઝ રાજિં નંદિવિજય જે વાચક તાસ તણુઘ પ્રતિઓધિ રે. સીષ૦ ૭૦૪
 બહૂત પ્રતિષ્ઠા પ્રભુ તિં કીધી થાખ્યાં ગિંબ અસંખ્ય રે;
 કીધા બહુ ઉપગાર જીવનઈ તુઝ ગુણની સી સંખ્ય રે. સીષ૦ ૭૦૫
 5 એમ અનેક ગુણ મુખિ બોલંતઈ નયણે નીર ભરાય રે;
 ગદગદ સાદિં નવિ બોલાય એ દુષ હૃદય ન માય રે. સીષ૦ ૭૦૬
 જ્ઞાનવંત નહી અતિહિં અદોહા જ્ઞાની નહી અતિ મોહા રે;
 જ્ઞાની જાણુઘ રાગ વિછોહા કહવું એ સવિ સોહા રે. સીષ૦ ૭૦૭
 તોહુઘ પણિ છઉમત્યપણાનું એહવું અછઈ સરૂપ રે;
 10 રાગિં રાગ નીરાગ વયરાગિં જિમ ગૌતમ જિન ભૂપ રે. સીષ૦ ૭૦૮
 તિમ શ્રીસોમવિજય વાચક પ્રભુ ગુરૂ ગુણ રાગિં મોહ્યા રે;
 વયરાગી પણિ ઉત્તમ ગુરૂ ગુણ જાણુઘ કાંઈ વિછોહ્યા રે. સીષ૦ ૭૦૯
 હવઈ નિજગુરૂનું હેવ જણાવા વિસલનંયરિં વિચારી રે;
 શ્રીવિજયદેવસૂરી પ્રતિં લેષ લખઈ હિતકારી રે. સીષ૦ ૭૧૦
 15 જેસિંગજી ગુરૂ સરગિ પધાર્યા તે સવિ ભાવ અવધારો રે;
 તોહુઘ પણિ નિજસેવક ઊપરિ ધરયો પ્રેમ અપાર રે. સીષ૦ ૭૧૧
 હવઈ તુમ આણા નિશ્ચઈ પાલેવી અવર નહી કો કામ રે;
 તુમે ગુરૂવચણ પલાવસ્યો તો થાસ્યઈ તુમ મામ રે. સીષ૦ ૭૧૨
 વલતું વિજયદેવસૂરિં લિખિઉં ગુરૂવચણ તે સાચાં રે;
 20 રૂડીપરિં તે અહો પલાવસિઉં લિખ્યાં વચન પણિ કાચાં રે. સીષ૦ ૭૧૩
 તેહ લેષવાંચી સહુ મુનિજન આનંદો બહુ પરિવાર રે;
 પણિ તસ મનની વાત કુંણ જાણુઘ તસ મનિ અવર વિચારો રે.
 સીષ૦ ૭૧૪

॥ ઢાલ ॥

25

રાગ આસાઉરી.

દૂહા.

ચોમાસાનઈ પારણુઘ પટણીસંઘ બહુ રાગિ;
 પાટણિ પૂજ્ય પધારવા વીનતી કરઈ પાયલાગિ.

૭૧૫

- કહ્યું ગુરૂ આવેવું તિહાં માહરઈ છઈ એક કામ;
તે જો તુમથી નીપજઈ તો આવું તેણુઈ ઠામિ. ૭૧૬
- કહ્યું અબજી કારણ કહો ગુરૂ કહ્યું સાગર કાજ;
મતું મિચ્છાદુક્કડ વિના લેતાં રહ્યું મુઝ લાજ. ૭૧૭
- 5 અબજી કહ્યું એમ કિમ હુસ્યઈ માનેસ્યઈ સહૂ કેમ;
ગુરૂ કહ્યું તે દોહિલું અછઈ પણિ માહરઈ કરવું એમ. ૭૧૮
- લાજિ પડ્યા કહ્યું તે ભલું કીધાં મતાં મંડાણુ;
વિજયદેવસૂરિ જે કરઈ તે અહારઈ સુપ્રમાણુ. ૭૧૯
- સંઘ વાંદી પાટણિ ગયુ ગુરૂ મહિસાણુઈ જાય;
10 રાજનગર સંઘ આવીઓ વંદન ગુરૂના પાય. ૭૨૦
- ગુરૂ ચિતિ ચિંતઈ કરૂં કસિઈ એ લેસ્યઈ મુઝ ઘેરિ;
સાગર લેવા નહી દીધ મિં ન બોલાય ફેરિ. ૭૨૧
- એમ જાણી ષિણ મુંકતઈ વેગિં જાઈ ધીણોજિ;
નિસુણી રાજનગર તણો સંઘ જાણુઈ એ ચોજિ. ૭૨૨
- 15 તો સંઘ પૂઠિં નવિ ગયો ફિરી આવ્યો નિજ ઠામિ;
વિજયદેવ પાટણિ ગયા સાગર ફેરઈ કામિ. ૭૨૩

॥ ઢાલ ॥

રાગ આસાઉરી,

- પાટણિ પ્રભુ આવી તેહાવઈ સાગર લેવા કાજિં રે,
20 ધન્યવિજય પાઠવીઉં પૂઠિં તે આવઈ નિજ દાહાજિં રે;
દષ્ટિરાગ બહુ માઠો જાણો. આંચલી. ૭૨૪
- કાં ભવિ હઈયડઈ નાણો રે કરી કદાગ્રહ આપ વષાણો;
જાણતા તે કાં તાણો રે. દષ્ટિં ૭૨૫
- દષ્ટરાગ લગઈ સંયમ શોભા જેહવું લીપણુ છારિં રે;
25 દષ્ટીરાગથી બોધિ ગમાવઈ કીધું જાઈ હારિં રે. દષ્ટિં ૭૨૬
- દષ્ટિરાગિં ગુરૂવચણુ ઉથાપી સાગર લેવા વ્યાપ રે;
માપી સંગ કરઈ હરિઆલિં ન લહઈ નિજ સંતાપ રે. દષ્ટિં ૭૨૭

- તિમ નવિ જાણુઈ તે દષ્ટિરાગી વિણસંતું નિજ કાજ રે;
કરી કદાગ્રહ ગ્રહિઉં તે થાપઈ નવિ વાધઈ એમ લાજ રે. દષ્ટિ૦ ૭૨૮
અમદાવાદિં ધનવિજય આવઈ મિલઈ સાગરનઈ જાય રે;
વાત વિચાર કરી તે સાથિં પછઈ વંદઈ ઉવઝાય રે. દષ્ટિ૦ ૭૨૯
5 સોમવિજયવાચક પ્રભુ પલણુઈ કિમ આવ્યા અહી વેગિં રે;
તે કહઈ કામ હુતું ષંભાતિ આવ્યો તે ઉપયોગિં રે. દષ્ટિ૦ ૭૩૦
કહઈ વાચક ગચ્છ સમાચારી તેહતણા તુમે જાણુ રે;
નિજ ગુરૂઈ જે બાહિર કાઢ્યા તસ મિલો કિમ બહુ માણુરે. દ૦ ૭૩૧
તાસ પાય જઈ તુમે વંદો કરો એકાંતિ વાત રે;
10 એ સુંદર નહી તુમ સરિધાનઈ એ લુંડી તુમ ધાત રે. દષ્ટિ૦ ૭૩૨
તે કહઈ ગચ્છ નાયક આદેસિ હૂંએ કરું સવિ કામ રે;
તો વાચક કહઈ અહો ન જાણ્યો એવડો તાસ વિરામ રે. દષ્ટિ૦ ૭૩૩
નેમિસાગરનઈ સીષ દેઈનઈ મોકલીઓ ષંભાતિ રે;
તિહાં શ્રાવકનઈ નિજ મત વાચો ગ્રંથાકરો એ સાચો રે. દષ્ટિ૦ ૭૩૪
15 ભક્તિસાગર ધનવિજયની સાથિં પાટણિ કીધ પ્રવેસો રે;
ઉપાસિરઈ બીજઈ ઉતાર્યા ગુરૂનો લહી આદેસો રે. દષ્ટિ૦ ૭૩૫
ધણીય વિના સહૂઈ તે પાસઈ, મુનિ શ્રાવક સહૂ જાય રે;
સહૂ નિસુણુઈ તેહની પરપણા તેહનઉં ગાયું ગાઈ રે. દષ્ટિ૦ ૭૩૬
જનમુખિ એહ સરૂપ સુણીનઈ સોમવિજય ઉવઝાય રે;
20 વાચક નંદિવિજય ષંભાતિથી તેડાવઈ સુખદાય રે. દષ્ટિ૦ ૭૩૭
કહઈ પાટણિ જાઓ ગુરૂપાસઈ સેવા કર્યો સાચી રે;
નિજ ગુરૂ કેરાં વચણ પલાવતાં બુદ્ધિ મ કરસ્યો કાચી રે. દષ્ટિ૦ ૭૩૮
નંદિવિજય વાચકનઈ સાથિં પંડિત મુનિ પરિવારો રે;
શ્રીવિજયસેનસૂરીસર કેરા ભગતા અતિહિં ઉદારો રે. દષ્ટિ૦ ૭૩૯
25 હબદપુરઈ શ્રીવાચક આવ્યા તાસ વંદેવા આવઈ રે;
ગુરૂ વજીર વડશ્રાવક તિહાંના વાચક તાસ બોલાવઈ રે. દષ્ટિ૦ ૭૪૦
જેસિંગિં ગચ્છ બાહિરિ કીધા તાસ કામ કિમ દીધા રે;
કહઈ શ્રાવક તે ગુરૂ આદેસિં તેણઈ ગુરૂ વચણ ન સીધા રે. દષ્ટિ૦ ૭૪૧

- તો શ્રાવકે જઈ ભગતિસાગરનંદ ઉપાસિરઈથી કાઢઈ રે;
તે કોઈનંદ ધરિ જતરીઆ વાત પડી તસ ટાઢઈ રે. દષ્ટિ૦ ૭૪૨
માનહીન થઈનંદ તે આલ્યા રાજનગરિં તે પુહુતા રે;
વાચક આડંબરસિઉં આળ્યા પાટણમાંહિ સમુહુતા રે. દષ્ટિ૦ ૭૪૩
૫ હરખધરી વંદઈ ગુરૂપાયા નંદિવિજય ઉવઆયા રે;
પણિ પ્રેમિં તસ નવિ જોલાયા પૂછિંઉ નહી સુણિં આયા રે.
દષ્ટિ૦ ૭૪૪
- પરમગુરૂશ્રીવિજયસેનસૂરિ તાસ ન પૂછી વાત રે;
સ્વયં દ્રુપદ અણસણ કિમ કીધું એ માઠી તસ ધાતારે. દષ્ટિ૦ ૭૪૫
૧૦ વાચક શંક ન આણુઈ તેહની બીજા મુનિ સવિ બીહઈ રે;
જો સાગરની વાત સુણાવઈ શ્રાવકનંદ વાચક સીહઈ રે. દષ્ટિ૦ ૭૪૬
તો તસ કહતાં ગછપતિ વારઈ પટીઆલા કો મ વાંચો રે;
શ્રાવકનાં મન દોદલાં થાઈ તે માટિં એ સાંચો રે. દષ્ટિ૦ ૭૪૭
વાત સુણી વાચક મન ચિંતઈ એહ વાત નહી વાર રે;
૧૫ હીર પરંપર કહતાં વારઈ કિમ હોસ્યઈ એ તાર રે. દષ્ટિ૦ ૭૪૮
મેઘવિજય વાચક તવ તિહાં કણિ ધર્મવિજય ઉવઆય રે;
તાસ આદેસ પ્રદેસિં દીધા પાસઈ રહ્યા ન સુહાય રે. દષ્ટિ૦ ૭૪૯
માલવઈ મેઘવિજય વાચકનંદ ધર્મવિજયનંદ હલારિં રે;
ગુરૂ વંદી ચાલઈ તે તિહાં જવ કહઈ ગુરૂ આપ વિચારિ રે.
૨૦ દષ્ટિ૦ ૭૫૦
- માલવઈ ઇંડરમાં થઈ જાઓ સંષેસરિ થઈ હલારિં રે;
રાજનગરિ જતાં ફેર થાસ્યઈ તેણુઈ કારણિ કહું બ્યારિં રે.
દષ્ટિ૦ ૭૫૧
- તે વલતું કહઈ તિહાં જવું થૂલ વંદેવા કાજિ રે;
૨૫ ગુરૂ જાણુઈ એ તેહના થાસ્યઈ સોમવિજયની લાજિં રે. દષ્ટિ૦ ૭૫૨
પ્રકટ પણિઈ વાર્યા નવિ જય તે આલ્યા ઉવઆય રે;
તેહ ઉદંત સવે સાંભલીઆ વાચક ચિતિ ન સોહાય રે. દષ્ટિ૦ ૭૫૩
સોમવિજય વાચક સુવિચારી ગુરૂનંદ લિપીય જણાવઈ રે;
હું સેવક પ્રભુ પાસઈ આવું જો પ્રભુ ચિત્તિ આવઈ રે. દષ્ટિ૦ ૭૫૪

તો વલતું ગુરુ એમ જણાવઇ ઈહાં નહી તુમ કામ રે;
 પંભાતીસંધિં અહી લિખીઉં થૂલ થયું અલિરામ રે. દષ્ટિં ૭૫૫
 તાસ પ્રતિષ્ઠા કરવા કાજિં ભગવન અહીય પધારો રે;
 નહી તો વાચક સોમવિજયનઇ દેયો અનુમતિ સારો રે. દષ્ટિં ૭૫૬
 5 તે માટિં તુમે તિહાં જાવું એહવઉં લિખીય જણાવિઉં રે;
 ગુરુનઇ ગુરુવાહલા નવિ દીસઇ સાગરમત મનિ ભાવિઉં રે. દષ્ટિં ૭૫૭
 બોલ બિ બોલ પડપઇ પિણુમાં સાગર મત આણું સારી રે;
 તે સુણી નંદિવિજય વાચક કહઇ વચણ ભલાં હિતકારી રે.
 દષ્ટિં ૭૫૮

10 એ તુમે સિઉં માંડિઉં અવિચારિઉં કાં ગુરુવચણ ન ભાવો રે;
 પણિ ગુરુવચણ તે કુણિં ન લોપાય કાં નિજ ચિત્ત ચલાવો રે.
 દષ્ટિં ૭૫૯

જો ગુરુવચણ પલાવસ્યો પૂરાં તો સહુ અછઇ તુમારું રે;
 નહી તો કેા તુલનઇ નહી માનઇ મુંહુંડઇ કહીય પચારું રે.

15 દષ્ટિં ૭૬૦

એમ અનેક જણુ સ્યઇ સમજાવઇ પણિ તે ચિત્તે ન આવઇ રે;
 છાનાછાના લેષ લખાવઇ એમ સહુ જન સમજાવઇ રે. દષ્ટિં ૭૬૧
 રાજનગરિ પંભાતિં લખિઉં સંઘ સંપેસરઇ આવો રે;
 પરક એક કરવો છઇ છાનો તે માટિં રખે તુમે નાવો રે. દષ્ટિં ૭૬૨

20 સાગરનઇ ધીર તિ ઘણી દીઇ દીઇ વલી પેત આદેસા રે;
 તપત તપત મિલતાનઇ આપઇ ગુરુ ભગતાનઇ સેસા રે. દષ્ટિં ૭૬૩
 નંદિવિજય વાચક સવિ જાણી વાત સવે દુષ પાવઇ રે;
 તેડાવઇ દર્શનનઇ તવ તે કુંણુગેરથી તે આવઇ રે. દષ્ટિં ૭૬૪
 કહિઉં સરૂપ સઘલુંએ તેહનઇ તેહપિઇ લેષ લખાવઇ રે;

25 સોમવિજય વાચકનઇ સઘલું ગછપતિ સરૂપ જણાવઇ રે. દષ્ટિ ૭૬૫
 કાગલ વાંચી સોમવિજય બોલ છત્રીસ લખીય જણાવઇ રે;
 સાગર ગુરુ સાથિં વિઘટાવઇ કુહુ કિમ તે ચિત્તિ આપઇ રે. દષ્ટિં ૭૬૬
 મોટા બોલ છત્રીસ ઉથાપઇ નિજમત લોકનઇ આપઇ રે;

ગુરના વચન લેખય સંતાપય તુમ શોભા તે કાપય રે. દષ્ટિ ૭૬૭
 બોલ છત્રીસ તે વિગતિં સુણુયો શાસ્ત્ર અપ્યરની સાષિં રે;
 વિજયદેવસૂરિનયં જણાવય ભાગતું રહય જિમ લાષિં રે. દષ્ટિ ૭૬૮

॥ ઢાલ ॥

- 5 રાગ રામગિરી તથા કેદારો.
 હીરવિજયસૂરિ પટોધરૂ શ્રીવિજયસેનસૂરિંદ રે;
 તાસ પ્રણુમી બોલ કેતલા લપય વાચક ઇંદ રે.
 ચતુર પણુય ચિતિ આણુયો. આંચલી ૦ ૭૬૯
 ભવ્ય સવિ જીવના મન તણા ટાલવાનયં સંદેહ રે;
 10 બોલ કેતલાએક ચિત ધરી કહ્યા સવિ સંભલો તેહ રે. ચં ૭૭૦
 પન્નવણાદિક ચઉદસ તેહ ગ્રંથનયં આણુંસારિં રે;
 સૂખ્યમ અનાદિ નિગોદ જે અવ્યવહારિ તે સારિ રે. ચં ૭૭૧
 તે વિણુ બીજ સવિ જીવડા વિવહારીઆ જણાય રે;
 સંમયસારસૂત્રમાંહિં કહિઉં જીવ દુવિહ કહવાય રે. ચં ૭૭૨
 15 સંવ્યવહારી અવિવહારીઆ તિહાં કણિ જેહ અનાદિ રે;
 કાલ સૂખ્યમ એ નિગોદમાં રહ્યો તાસ નહી આદિ રે. ચં ૭૭૩
 કહીઈં ન પાચ્યો ત્રસાદિકપણું તે અવિવહારીઓ જાણિ રે;
 જે વલી સૂખ્યમનિગોદથી નીકલીઓ કરમ પ્રમાણિ રે. ચં ૭૭૪
 બીજ સવિ જીવડાનયં વિષય ઉપજો જઈ તે જીવ રે;
 20 તે વિવહારીઓ જાણુવો એમ જાણો સદીવ રે. ચં ૭૭૫
 વલી કબહીક તે જીવડો જાય સૂખ્યમ નિગોદિ રે;
 તોહયં પણિ તેહ વિવહારીઓ જાણુયો છઈ એ તસ ભેદ રે. ચં ૭૭૬
 એમ અપ્યર સવિ સૂત્રના કહય તેહથી વિપરીત રે;
 સાગરિં ગ્રંથમાંહિં આણીઉં તિહાં ધર્યો તુમે ચીત રે. ચં ૭૭૭
 25 બાદર નિગોદ સૂખ્યમ રસ અપ તેઉ વાજિકાય રે;
 અવ્યવહારી એ છઈ કહ્યા એણી પરિં સૂત્ર વિઘટાય રે. ચં ૭૭૮
 પહલો એ બોલ વીચારવો દેઈ દષ્ટિ સિદ્ધાંતિ રે;

સાગર કહણુ તે નહી મિલધ યોયો મનમાંહિ એકાંતિં રે. ચ૦ ૭૭૬
 જોલ ખીજો તથા સાંભલો શ્રીઆચારાંગની વૃત્તિં રે;
 ભગવતીસૂત્રનંદ વૃત્તિ વલી યોગશાસ્ત્રવૃત્તિં ઘો ચીંત્ય રે.

ચ૦ ૭૮૦

5 ઇત્યાદિક ગ્રંથની મેલિં એ કેવલિના દેહથી જાણિ રે;
 કદાચિત અવસ્યભાવી પણુઇ ત્રસ થાવર જીવમનિ આણિરે. ચ૦ ૭૮૧
 તેહુ બિહુયની વિરાધના હોય તો ના નહીય જણાય રે.
 સાગર કહઇ છઇ તે સર્વથા વિરાધના એકઇ નવિ થાય રે. ચ૦ ૭૮૨
 શ્રીઆચારાંગસૂત્રવૃત્તિમાં કહ્યા છઇ અપ્યર જેહ રે;

10 તેહુ ભવિયણુ સવે સાંભલો સંષેપિં હું કહું તેહ રે. ચ૦ ૭૮૩
 સાધુ સદૈવ નિજ ગુરૂતાણી આગન્યાનો પ્રતિપાલ રે;
 અપ્રમત્તપણુઇ વલી વિહરતો એહવો સાધુ દયાલ રે. ચ૦ ૭૮૪
 તેહજ જાતુએ આવતો કરતો ઘણું પાય સંકોચ રે;
 કરપદ અવયવ પ્રસારતો લેતો વલી મુંકતો સોચ રે. ચ૦ ૭૮૫

15 રજોહરણાદિકિં પુંજતો વસતો નિજ ગુરૂકુલ વાસિ રે;
 ભૂમિ પુંજનંદ નિશ્ચલ પણુઇ કર સંકોચ પ્રસાર રે. ચ૦ ૭૮૬
 ફૂકડીપાય પરિ જાણુવું સૂઝ મયૂર પરિં સાર રે;
 પરજીવ વધ ભય મનિ ધરી સૂઝ એકપાસઇ વિચારી રે. ચ૦ ૭૮૭
 એણીપરિ અપ્રમત્ત પણુઇ સહી મુનિ વિચરઇ નિત ભાણિ રે;

20 તોહઇ કદાચિત અવસ્યપણુઇ કોઇ અવસ્થાઇ માનિ રે. ચ૦ ૭૮૮
 કાયકરસથકી જીવડા પામઇ પરિતાપિ કે ગ્લાનિ રે;
 અવયવવિધૂંસ કેતા લહઇ કે હોઇ જીવિત હાનિ રે. ચ૦ ૭૮૯
 કરમનો ખંધ વિચિત્રતા જીવ પ્રતિ તું એહ માનિ રે;
 સૈલેસિવસ્થાઇ જાણુવો મસાપ્રમુખ વધ આણિ રે. ચ૦ ૭૯૦

25 દેહસંક્રાસથી હોઇ સહી સુણો સૂત્રિં એ વાત રે;
 ખંધ ઉપાદાન કારણ થકી પણિ અભાવિં ન ખંધાત રે. ચ૦ ૭૯૧
 ઉપશાંતપીણુમોહાદિકિં હોઇ સયોગિગુણુસંધ રે;
 એ ત્રિહું ઠાણિ અકષાયથી હોઇ સમયતણો ખંધ રે. ચ૦ ૭૯૨

- અપ્રમત્તનં રે જઘનથકી અંતરમૂહૂર્તનો બંધ રે;
કોડાકોડી ઉતકૃષ્ઠથી હવં પ્રમત્તનં જાણિ રે. ચ૦ ૭૬૩
- આકુટિવિષ્ણુ જઘન્ય તિમ અધિક ઉતકૃષ્ઠિ આણિ રે;
લગવતી શતક અઠારમં આઠ ઉદ્દેશ પ્રમાણિ રે. ચ૦ ૭૬૪
- 5 લગવતી શતક વલી સાતમં કહિઓ સહી એહ વૃત્તાંત રે;
પાસિ બિહુ પૂઠિ આગલિ સદા વિચરં જોઈ યુગાંત રે. ચ૦ ૭૬૫
- ભાવિત આત્મા મુનિવર હોઈ કેવલી જાત રે;
તેહનં દેહના કાસથી કુકડવર્તિકા પોત રે. ચ૦ ૭૬૬
- કીડી સરિષા બહુ જીવડા લહં મરણ તતકાલિ રે;
10 કો કહં જિન સવિ જાણુતો કિમ મુંકં કરપાય દયાલ રે. ચ૦ ૭૬૭
- તેહનો ઉત્તર જાણુવો એણી જણસિ. તસ આય રે;
વલી એક કારણ બીજું સુણો હું કહું તે મનિ. લાય રે. ચ૦ ૭૬૮
- વીર્યાતરાયથી આપની શક્તિ પણિ તેહ સયોગ રે;
જીવદ્રવ્યં સહિત તે સહી કહીં સદ્રવ્ય તે ભોગ રે. ચ૦ ૭૬૯
- I5 એહ કારણ બીજું સુણો છતં સયોગ સદ્રવ્ય રે;
કેવલીનં ચલ હોઈ સહી ઉપકરણાં સુણો. ભવ્ય રે. ચ૦ ૮૦૦
- જેહ આકાશ પરદેસડં કેવલી ઠવં કર પાય રે;
ચલપણા માટિ તે પરદેસડં ફિરી તિહાં ન ઠવાય રે. ચ૦ ૮૦૧
- તે માટિ કેવલી જાણુતો નવિ ટલં અવશ્યભાવ રે;
20 જીવ મરં આણુપૂરવીં કેવલીદેહથી સભાવિ રે. ચ૦ ૮૦૨
- કેવલીનં ધરીઆવહી કહી શ્રીયલગવતી સૂત્ર માંહિં રે;
તેહ કારણ જીવવંધ તણું કેવલીદેહથી જાંહિ રે. ચ૦ ૮૦૩
- યોગશાસ્ત્રની વૃત્તિમાં કહિઉં હિંસા હોઈ પ્રમાદિં રે;
જીવવંધ હો તથા હો નહી અપ્રમાદિં ન થાય રે. ચ૦ ૮૦૪
- 25 જીવની વિવિધ આણુપૂરવી જલમાંહિ આગિ વિષ. યોગ રે;
ઘાતપાતાદિ પરતનુથકી હોઈ મરણવસિ રોગ રે. ચ૦ ૮૦૫
- તિમ કેઈ કેવલીદેહથી મરં જીવ કર્મનં યોગિ રે;
નહી સમું તેહ નિષેધતાં જ્ઞાનીનં નહી કર્મભોગ રે. ચ૦ ૮૦૬

ત્રીજે બોલ હવઠ સાંભલો શ્રાદ્ધપ્રતિક્રમણસૂત્રવૃત્તિ રે;
પ્રમુખ દસ ગ્રંથની શાપિસિઉં કહીઠ છઠ એહ ધરો ચિત્તિ રે.

ચ૦ ૮૦૭

મરીઅચિં કપિલનઠં એમ કહિઉં તિહાં ઇહાં કપિલ છઠ ધર્મ રે;
5 વયણુ એ ઉત્સૂત્ર જાણીય સાગરિં કરિઓ તિહાં મર્મ રે. ચ૦ ૮૦૮
હુભાષિત કહીઠ ઉત્સૂત્ર નહી એમ બહુ ગ્રંથ લોપાય રે;
સૂત્રિં બિહું એકજ ભાષીઆ ઉત્સૂત્ર દુરવચન કહેવાય રે. ચ૦ ૮૦૯
પડિકમણાસૂત્રચૂરણિં કહી ગાથા નિસુણો ભવિ તેહ રે;
વલીય ગાથા બીજી આગમિં એણુઠ અધિકારિ લખઉં જેહ રે. ચ૦ ૮૧૦

10 ગાથા:—

દુઃખાસિણેણ ઇક્કેણ મરીઈ દુક્ખસાયરં પત્તો ।

ભમિઓ કોડાકોડી સાગર સિરિનાયધિજ્ઞાણં ॥ ૮૧૧ ॥

અરથ સુણો એહ ગાથા તણો મરીચિ દુરવચન કહીઉં એક રે;
એક કોડાકોડિસાગર ભમિઓ ભમિઓ સંસારિ ધરી ટેક રે.

15

ચ૦ ૮૧૨

શ્રાદ્ધવિધિ ગ્રંથિ વલી એમ કહિઉં આશાતના તણુઠ અધિકારિ રે;
તેહ સુણુયો ભવિ ભાવસિઉં કહુંઅ તસ ભાવ સુવિચારિ રે. ચ૦ ૮૧૩
ઉત્સૂત્ર ભાષવાથી કહી અરિહંત સમય ગુરૂ સાર રે;
તેહની મોટી અવજ્ઞા ઘણી હોઇ હેતુ અનંતસંસાર રે. ચ૦ ૮૧૪
20 સૂરિ સાવધ અભિધાનથી મરીચિ જમાલિ કુલવાલિ રે;
એણુઠ જો એક ઉત્સૂત્ર લવિઉં તો કર્યા ભવ અસરાલ રે. ચ૦ ૮૧૫

ગાથા:—

ઉસ્સૂત્તમાસગાણં વોહીનાસો અ અણંતસંસારો ।

પાણચ્છેવિ ધીરા ઉસ્સૂત્તં તા ન માસંતિ ॥ ૮૧૬ ॥

25 વીરચરિત્રિ વલી એમ કહિઉં મરીચિ રોગિ પીડ્યો અંગિ રે;
પ્રભુ યતી તેહ અસંયતી જાણી નવિ સાચવઈ રંગિ રે. ચ૦ ૮૧૭

- તેહ અરતી મનિ ધ્યાયતો મરીચિ વિધિવસિં હૂઓં ભદ્ર રે;
એકદા સમય તસ એક મિલિઓ કપિલકુલપૂત્ર અવદ્ર રે. ચ૦ ૮૧૮
કહઇ પ્રભુ ધરમ મુઝનઇ કહો મરીચિ ઉપદેસઇ જિનધર્મ રે;
કપિલ કહઇ તુહોસિઉં કરો જો તુહા નહી જિનમર્મ રે. ચ૦ ૮૧૯
5 મરીચિ કહઇ તિહાં ઇહાં અછઇ પણિ હું કરી ન સકું તે ધર્મ રે;
પુનરપિ કહઇ તુમ મારગિં કાંઈ ચ છઇ ધર્મનો મર્મ રે. ચ૦ ૮૨૦
તે જિન ધર્મનો આલસૂ જાણી ચિંતઇ એ મમ યોગ્ય રે;
તવ કહઇ તિહાં અનઇ ઇહાં અછઇ કપિલ હૂઓ મરીચિનઇ ભોગ્ય રે.
ચ૦ ૮૨૧
- 10 એહ ઉત્સૂત્ર ઉપદેસથી સાગર એક કોડાકોડિ રે;
મરીચિ સંસાર ઉપરાજીઓ એહ સુવિચાર મનિ જોડિ રે.
ચ૦ ૮૨૨
- એણી મેલિં બિહુ એકજ ઉત્સૂત્ર દુરભાષિત બોલ રે;
સાગર ભેદ કહઇ તિહાં તે વિચારો ન દિઓ કોલ રે. ચ૦ ૮૨૩
- 15 હવઇ સુણો બોલ ચોથો ભાણું ભગવતી પ્રમુખ સિદ્ધાંતિ રે;
ભવ પનર દીસઇ જમાલિનઇ આઠ ગ્રંથ સાથિં એકાંતિ રે. ચ૦ ૮૨૪
અનઇ ઉપદેસમાલા તણી હેયોપાદેય તે વૃત્તિ રે;
શ્રીસોમમુંદરસૂરીકૃત બાલાવબોધ ધરો ચિત્તિ રે. ચ૦ ૮૨૫
- તેહ આણુંસારિ અનંત ભવ જણાય તે માટિ વૃદ્ધવાણિ રે;
20 નિશ્ચય જાણઇ તે કેવલી અનંતજ થાપઇ એક તાણિ રે. ચ૦ ૮૨૬
- શ્રીઅભયદેવસૂરીતણા શ્રીગુણચંદ્રગણિ જાણિ રે;
તાસ કૃત વીરચરિત્રિં કહિઉં વચણુ તે ભવિય મનિ આણિ રે. ચ૦ ૮૨૭
- વીરિં નિજમુખિં કરી ભાસિઉં ભમિય પંચ વાર જમાલિ રે;
સુર તિરયંચ નરનઇ વિષઇ મુગતિ લહસિઇ અંતકાલિરે. ચ૦ ૮૨૮
- 25 વલી વીરચરિત્ર હેમસૂરીકૃતિં કહિઉં એમ દોષવસેણુ રે;
તપઇ કરી જીવ જમાલિ પરિ હોઇ કિલમિષ દેવ તેણુ રે. ચ૦ ૮૨૯
- તિહાંથી ચવી પંચવાર ભમી સુર નર તિરિય ભવિ જાણિ રે;
લહસિઇ જમાલિ સમકિત વલી મુગતિં અંતિં મનિ
આણિ રે. ચ૦ ૮૩૦

- ઉપદેસમાલવૃત્તિકરણિકામાહિં કહિઉં તેહ વૃત્તાંત રે;
 ભવ કેતલાએક ભમી કરી મહાવિદેહિં કર્મ અંત રે. ચ૦ ૮૩૧
 દોઘટ્ટીવૃત્તિં વલી એમ કહિઉ ચવી કિલમિજખ ભવાંતિં રે;
 ચ્યાર પંચ વાર સંસારમાં ભમી સુર તિરિનૃ ભવાંતિં રે. ચ૦ ૮૩૨
- 5 મહાવિદેહિં સો અવતરી. સીઝસ્યઘ અંતિં જમાલિ રે;
 ભગવતીસૂત્રિં હવઘ જે કહિઉં તેહનો ભાવ મનિ ભાલિ રે. ચ૦ ૮૩૩
 ગૌતમિં વીર પૂછિઉં અસિઉં દેવભવથી તે જમાલિ રે;
 ચવી અવતાર કિહાં પામસ્યઘ કુહુ જિન જીવ કૃપાલ રે. ચ૦ ૮૩૪
 વીર કહુઘ ગૌતમ સાંભલો ચ્યાર પંચ વાર સંસારિ રે;
- 10 તિરીય માણું દેવભવ તે કરી સીઝસ્યઘ અંતિ એમ સારિ રે. ચ૦ ૮૩૫
 શ્રીસર્વાનંદસૂરિ વિરચિતે ઉપદેસમાલની વૃત્તિં રે;
 કરી વિપરીત પડપણા અનંતસંસાર ધરિ ચિત્તિ રે. ચ૦ ૮૩૬
 એમ અનંતા એક ગ્રંથિં કહ્યા પનર બહુ ગ્રંથ સિદ્ધાંતિ રે;
 નિશ્ચય જાણુઘ તે કેવલી સાગર કહુઘ અનંત એકાંતિં રે. ચ૦ ૮૩૭
- 15 તેહ કહતાં બહુ ગ્રંથતાણી હેલણા હોઘ અપાર રે;
 તેહ સુમતિં ચિતિ આણુયો જિમ હોઘ ભવતણો પાર રે. ચ૦ ૮૩૮
 પાંચમો ખોલ હવઘ સાંભલો ભગવતીસૂત્ર ચઉસરણુ રે;
 પ્રમુખ અનેક ગ્રંથ સાષિસિઉં કહિઉં તે નિસુણો દેઘ
 કરણુ રે. ચ૦ ૮૩૯
- 20 સયલ મિથ્યાતી સંખંધીઉં જિણુવયણુનઘ આણુંસારિ રે;
 ધરમ કરતવ્ય અનુમોદવું હીસઘ છઘ એહવું સાર રે. ચ૦ ૮૪૦
 કોઘ કહુઘ જે મિથ્યાતી તણું કરણી અનુમોદવું નાંહી રે;
 સર્વથા ધર્મકરણી સવે એહ વિચારવું તાંહિ રે. ચ૦ ૮૪૧
 સમકિતદષ્ટી સંખંધીઉં સવિ અનુમોદીઉં તેહ રે;
- 25 પછઘ સવિ ધરમ સાધારણુ કરણી અનુમોદીઉં જેહ રે. ચ૦ ૮૪૨
 ચોસરણુસૂત્રવૃત્તિ ચિતિ ધરી ભાવ વિચારયો એહ રે;
 તેહ ગાથા એ વષાણુસિઉં જ્ઞાનીઘ ભાસીઉં જેહ રે. ચ૦ ૮૪૩

ગાથા યથા:—

અહવા સર્વં ચિઅ વીઅરાયવયણાણુસારિ જં સુકઢં ।

કાલત્તણ્ણવિ તિવિહં અણુમોણ્ણમો તયં સર્વં ॥ ૮૪૪ ॥

અર્થ:—

- 5 હવઈ જિનવચન આણુસારીઆં ધરમકર્ત્તવ્ય સવિ તેહ રે;
જિનભવન ખિંખ પ્રતિષ્ઠાદિકા પ્રવચન લિખાવું જેહ રે. ચ૦ ૮૪૫
તીર્થયાત્રા સંઘવાત્સલ્ય શાસનિં કરઈ જે પ્રભાવ રે;
જ્ઞાન સખાયત જે વલી ધર્મ સાનિધ્ય સભાવ રે. ચ૦ ૮૪૬
ઉપશમ સંવેગ માર્દવ પ્રમુખ સવિ ધરમનાં કાજ રે;
10 જે રે મિથ્યાતી સંખંધીઆં જિણુવયાણુનઈ અનુંસાજ રે. ચ૦ ૮૪૭
તેહ મન વચન કાયા કરી કરિઉં કરાવિઉં અનુંમોદિ રે;
તિ ત્રિણિ કાલિ અનુમોદીઈ જિમ મન હોઈ પ્રમોદિ રે. ચ૦ ૮૪૮
આરાધનાપતાકા નિસુણી કરી મનિ ધરો એહજ ભાવ રે;
દાન રૂચિ વિનય અનુકંપ એ પરોવચારિત્ત સભાવ રે. ચ૦ ૮૪૯
15 દાષિણુ દયા પ્રિયભાષણું એમ વિવિહુ ગુણ ખહુ ભત્તિ રે;
તે શિવમારગકારણું સકલજગજતૂ હિત ચિત્તિ રે. ચ૦ ૮૫૦
તે સવિ હોઈ અનુંમોદવું ધરમ કરણી સુખકાર રે;
આલપંપાલ છોડી કરી ખોલ એ માનો ઉદાર રે. ચ૦ ૮૫૧
ખોલ પાંચમો એ વિચારવો છૂકો સુણો ખોલ સુવિચાર રે;
20 મહાનિશીથાદિ દશ ગ્રંથની સાષિસિઉં હોઈ નિરધાર રે. ચ૦ ૮૫૨
ઉત્સૂત્રભાષીનઈ જાણવો અધ્યવસાયની મેલિ રે;
સંખ્ય અસંખ્ય અનંત ભવ અનંતજ સાગર કહઈ ગેલિ રે. ચ૦ ૮૫૩
તેહ ન ઘટઈ એમ પૂછવું અખ્યર નિસુણો સિદ્ધાંતિ રે;
ભગવતીસૂત્ર માંહિઉં કહિઉં જમાલિઆ તણઈ દષ્ટાંતિ રે. ચ૦ ૮૫૪
25 ગૌતમઈ પૂછિઉં મહાવીરનઈ ઉત્સૂત્રભાષીનઈ સંસાર રે;
કેતલો કહઈ ભગવંત તે સંખ્ય અસંખ્ય અપાર રે. ચ૦ ૮૫૫
પનરભવ દીસઈ જમાલિનઈ કોડાકોડિ સાગર એક રે;
મરીઅચિનઈ રે સંખ્યા કહી અનંત સાવધ સૂરિ છેક રે. ચ૦ ૮૫૬

- અધ્યવસાયની મેલિ એ સંખ્ય અસંખ્ય અનંત રે;
 હોઈ સંસાર એમ જાણવો ઉત્સૂત્રભાષીનઈ સુણો સંત રે. ચ૦ ૮૫૭
 જેહુ નિયમિં અનંતજ કહઈ તેહ સિદ્ધાંત વિરૂદ્ધ રે;
 ઉત્સૂત્રપણું હોઈ તેહનઈ તસ કિમ સમકિત શુદ્ધ રે. ચ૦ ૮૫૮
 5 એહપણિ હૃદય વિચારયો દેઈ ખહુ શાસ્ત્ર અનુયોગ રે;
 સાતમો ખોલ હવઈ ચિતિ ધરો કરી પ્રવચનઈ ઉપયોગ રે. ચ૦ ૮૫૯
 શ્રાદ્ધવિધિ શ્રીવિચારામૃતસંગ્રહ પ્રમુખ નવ ગ્રંથ રે;
 તેહની શાષિસિઉં એમ કહિઉં ચોથિં પજૂસણ પંથ રે. ચ૦ ૮૬૦
 વીરથી નવસઈ નઈ ત્રાણું આણિઉં કાલિકસૂરિં રે;
 10 વીરસિદ્ધાંત આદેસથી માનિઉં સુવિહિત ભૂરિં રે. ચ૦ ૮૬૧
 જલધિ કહઈ ચ્યારત્રહુપન્નઈ ચોથિં પજૂસણ કીદ્ધ રે;
 એમ કહતાં વિઘટઈ સહી ગ્રંથ ખહુ દૂષણ દીદ્ધ રે. ચ૦ ૮૬૨
 પ્રભાવકચરિત્ર નિશીચૂરણિં કહી વાચના હૂઈ સાર રે;
 નવસિંત્રાણું વરસિં નૃપ ધ્રુવસેન વચનિં ઉદાર રે. ચ૦ ૮૬૩
 15 નવસઈ નઈ અસીય પાઠાંતરિં વાચના કલપની હોઈ રે;
 પરષદાઈ નવત્રાણું ન મિલઈ ચ્યારત્રહુપન્નઈ જોઈ રે. ચ૦ ૮૬૪
 ચોથિં પજૂસણ નવશત ત્રાણું કીદ્ધ પ્રમાણ રે;
 ભાવ ભલો એ ચિતિ ભાવયો મનિ ધરી શાસ્ત્ર સુજાણ રે. ચ૦ ૮૬૫
 આઠમો ખોલ હવઈ સાંભલો પંચાશક સૂત્રની વૃત્તિં રે;
 20 ઉપદેસરત્નાકર વલી પ્રમુખ ગ્રંથિં દીઓ ચિત્તિ રે. ચ૦ ૮૬૬
 શ્રાવકનઈ દ્રવ્ય ભાવ એ સ્તવ કહ્યાં અછઈ નિરધાર રે;
 જલધિ કહઈ ભાવ નહી શ્રાદ્ધનઈ સર્વથા દ્રવ્યસ્તવ સાર રે. ચ૦ ૮૬૭
 તેહ ન ઘટઈ એ વિચારવું ઉપદેસરત્નાકર ભાવ રે;
 તેહ નિસુણો હવઈ હું કહું ગાથા એકનો વરભાવ રે. ચ૦ ૮૬૮

25 ગાથા:—

સાઢોવમળાઢોવં જહોસહં અપ્પવહુગુણં ચઢહા ।

સાવજ્જળવજ્જળાઈયમેણહિં તદેવ ધમ્મોવિ ॥ ૮૬૯ ॥

અર્થ:—

- સાવધ અનવધ ભેદિં કરી ધરમના ચ્યાર પ્રકાર રે;
સાટોપ અનાટોપ અલપ બહુગુણા સરૂપ એ ચ્યાર સુવિચાર રે. ચં ૮૭૦
સાવધ પટકાય મરદનાદિક તેહ તો દ્રવ્યસ્તવરૂપ રે;
5 શ્રીજિનચૈત્યકરણાદિક જીરણ ઉદ્ધાર સરૂપ રે. ચં ૮૭૧
તીર્થયાત્રા દેવપૂજનં પદપ્રતિષ્ઠા ગુરૂભક્તિ રે;
સાહુમીવત્સલ પ્રમુખ એ કહિઓ દ્રવ્યસ્તવ નિજ શક્તિ રે. ચં ૮૭૨
તેહથી અન્ય ભાવસ્તવ સામાર્થ્ય પોસહ પ્રમુખ્ય રે;
એ દ્રવ્યભાવ બિહુ ગૃહસ્થનઘં હોઈ કરતાં સિવસુખ્ય રે. ચં ૮૭૩
10 આદિવચનિ વલી સાધુનઘં સાતિશય સૂરિકૃતધર્મ રે;
તેહપરિં ચઉવિહુ જાણવો ભાષિઓ શાસ્ત્રિં એ મર્મ રે. ચં ૮૭૪

॥ ઢાલ ॥

રાગ મલ્હાર.

- બોલ નુંમો હવઘ સાંભલો ગુરૂ વાચ લીય એ આદિં રે;
15 ચ્યાર એ ગ્રંથ સાષિંસિઈં સુણી મ પડો પરમાદિં રે. ચં ૮૭૫
જ્ઞાનસાગર કુલમંડનસૂરિ પટ ન જણાય રે;
જલધિ કહુઈ તેહ પટોધરૂ એમ શાસ્ત્ર લોપાય રે. ચં ૮૭૬
બોલ દસમો મનિ ભાવયો ઠાણાંગસૂત્ર તસ વૃત્તિ રે;
વિશેષાવશ્યકવૃત્તિ પ્રમુખસિઈં ધરયો ચિરચિત્ત રે. ચં ૮૭૭
20 નિહ્નવ સાત કહ્યા દેસથી વલી સર્વથી એક રે;
નિહ્નવ સવિ પર પજખીઆ કહુઈ તે ન વિવેક રે. ચં ૮૭૮
નામ સાર કહ્યા આઠ એ જ્ઞાનવંતિં જણાય રે;
અધિક ક્રિમ હોઈ મતિ આપથી કહુતાં તેહજ થાય રે. ચં ૮૭૯
હવઘ સુણો બોલ ઇચ્યારમો રાયપસેણીવૃત્તિમાંહિં રે;
25 પાંચસઘં ધનુષ પ્રતિમા કહી ઉરધલોક છઈ જિહાંહિં રે. ચં ૮૮૦
શ્રીસંધ્યાચારવૃત્તિં કહ્યાં સાતહાથ પ્રમાણ રે;
બિહુ પરિં પ્રતિમા શ્રીજિનતણી તે સહૂનઘં પ્રમાણ રે. ચં ૮૮૧

જલધિ ધનુષ સઘં પાંચનું દ્વષી તેહ વ્યાખ્યાન રે;
 થાપઈ એકજ સાત હાથનું કુહુ એમ કિમ થાઈ રે. ચ૦ ૮૮૨
 સાશ્વતા જિન તવનિં કહિઉં બિહુ ભેદનું માન રે;
 તેહ ભવિયણુ તુમે સાંભલો કહું ધર્યો તુમે કાન રે. ચ૦ ૮૮૩

5 ગાથા:—

પઢિમા પુણ ગુરુઆઓ પળંધણુસય લંહુયં સત્તહત્યાઓ ।

મણિપીઢે દેવચ્છંદયંમિ સીહાસણે નિસન્ના ॥ ૮૮૪ ॥

હવઈ પલાણું બોલ બારમો મનિ આણુયો જાણુ રે;
 અવિચ્છિન્ન સુવિહિત સાધુની પરંપરાઈ વષાણુ રે. ચ૦ ૮૮૫

10 પૂનિમ અમાંસ સહૂ સાધુનઈ દીસઈ આરાધિ સદૈવ રે;
 શ્રાદ્ધ એકનઈજ જલધી કહઈ મુનિવરનઈ એ નૈવ રે. ચ૦ ૮૮૬

તેહ નિરણુય કરવો સહી ન ઘટઈ એમ જોય રે;
 પરંપરાગમ કહિઓ જિણુવરિં પોટો કિમ હોય સોઈ રે. ચ૦ ૮૮૭

મનિ રમો બોલ હવઈ તેરમો સુવિહિત પરીપાટિં રે;
 15 દર્શન શુદ્ધિ પ્રકરણાદિકિં શ્રાદ્ધવિધિં એ માટિં રે. ચ૦ ૮૮૮

ભાવ તેહના સુવિચાર્યો પરપખી કૃત સાર રે;
 જિનતણાં ચૈત્ય તે વાંદવાં પૂજવા યોગ્ય સુખકાર રે. ચ૦ ૮૮૯

અનઈ વલી હીરવિજયસૂરી પ્રસાદિત બાર બોલ રે;
 તેહમાંહિં પણિ એમ કહિઉં અનઈ જલધિ નિટોલ રે. ચ૦ ૮૯૦

20 કહઈ પરપખીઈ જે કર્યાં જિનચૈત્ય તે જાણિ રે;
 હોલીના રાયનઈ સારિષાં કિમ ઘટઈ એ વષાણુ રે. ચ૦ ૮૯૧

ગાથા:—

ચેઈયદન્વવિણાસે તદન્વદુવિહમેષ અ ।

સાહુ વિક્ષમાણો અણંતસંસારીઓ મણિઓ ॥ ૮૯૨ ॥

25 ગાથા એ શ્રાદ્ધવિધિગ્રંથની સુણો તેહનો ભાવ રે;
 તેહની વૃત્તિમાંહિં જે લખ્યો નિસુણો થિર આણી સભાવ રે. ચ૦ ૮૯૩

દેવદ્રવ્ય તે બિહુ પરિ કહ્યો મૂલ ઉત્તર ભેદિ રે;

- મૂલ તે સ્થંભકુંભાદિક દેહરાતણા તું વેદિ રે. ચ૦ ૮૬૪
- ઉત્તર તેહ આચ્છાદના ઇટિ કાંઠ પાષાણ રે;
- વલી બિહુ ભેદ બીજા કહ્યા સ્વપરપખ્ય નિદાણ રે. ચ૦ ૮૬૫
- સ્વપખ્ય શ્રાવકાદિક કહ્યા પરપખ્ય જાણિ મિથ્યાત રે;
- 5 એમ અનેકપરિ બહુપરિ દેવદ્રવ્ય વીજ્યાત રે. ચ૦ ૮૬૬
- તેહ જે દેવદ્રવ્ય વિણસતો દેવીનઈ જે ઉવેષધ રે;
- વલી ઉદાસીનપણું મનિ ધરઈ વિણસતું ન ગણઈ તે લેખઈ રે. ચ૦ ૮૬૭
- શ્રાવક સખલ નખલો તથા વલી સાધુ સુજાણ રે;
- સર્વસાવધથી વિરમીઆ નવિ કરઈ પાપનિયાણ રે. ચ૦ ૮૬૮
- 10 જે કરઈ સાધુ ઉવેષણા તો કરઈ અનંતસંસાર રે;
- એહવું જાણી સવિ ભવિયણો સંભાલયો સુખકાર રે. ચ૦ ૮૬૯
- બિંબ સરિષાં સ્વપરપખ્યના કહ્યાં શાસ્ત્રિં એ જાણિ રે;
- હોલીના રાય સમ જે કહઈ તેહનઈ હોઈ સહી હાણિ રે. ચ૦ ૮૭૦
- ખોલ સુણો હવઈ ચઉદમો ગ્રંથિં દેઈ ઉપયોગ રે;
- 15 ઉપદેસરત્નાકર સહી દસાશ્રુતચૂરણિ સંયોગ રે. ચ૦ ૮૭૧
- તેહ આણુંસારિ સમકિતધરૂ અથવા તેહ મિથ્યાતી રે;
- ધરમરૂચિ હોઈ જેહનઈ ક્રિયાવાદી કહાતી રે. ચ૦ ૮૭૨
- જલધી કહઈ જેહ સમકિતધરૂ તેહજ ક્રિયાવાદી રે;
- ન ઘટઈ એ વચણ કહવું કદા એહ વચણ ઉનમાદી રે. ચ૦ ૮૭૩
- 20 દશાશ્રુતરૂકંધની ચૂરણિં કહિઓ એહવો ભાવ રે;
- તે અકિરીઆવાદી ભણિઓ વલી ક્રિયાવાદી એ ભાવ રે. ચ૦ ૮૭૪
- સમકિતનઈ શત્રુસમં જગમાંહિં મિથ્યાત રે;
- તેહ અનાદિ સવિ જીવનઈ પછઈ સમકિત વાત રે. ચ૦ ૮૭૫
- તેણઈ મિથ્યાત પહલું કહિઉં તેહના બહુય પ્રકાર રે;
- 25 અભિગહિ અણુભિગહિઅં સુણો અભિગ્રહિત વિચાર રે. ચ૦ ૮૭૬
- મુગતિ નિર્વાણિ નથી કદા મનિ સદહણા એવ રે;
- અણુભિગ્રહીત મિથ્યાતનું હવઈ નિસુણો તુમે દેવ રે. ચ૦ ૮૭૭
- સન્નિ અસન્નિ અજ્ઞાનિનઈ હોઈ તેહ મિથ્યાત રે;

- અકિરિઆવાદી હવધ જે લણ્યો તેહતણી સુણો તુમે ધાતુ રે. ચ૦ ૬૦૮
 લવ્ય અલવ્ય કૃષ્ણપખખીઓ તે નિયમિ કરી હોધ રે;
 જેહ કિરિઆવાદી કહિઓ તાસ લક્ષણ જોધ રે. ચ૦ ૬૦૯
 નિયમિ એ લવ્ય હોધ સહી શુકલપખી અવશ્ય રે;
 5 અંત્ય પુદ્ગલ પરાવર્તમાં તે સીઝધ અવશ્ય રે. ચ૦ ૬૧૦
 સમકિત દૃષ્ટી અથવા વલી મિથ્યાદૃષ્ટી પણિ હોધ રે;
 કિયાવાદી એ લખ્યણ કહ્યાં વિચારયો જ્ઞાનસ્થુ જોધ રે. ચ૦ ૬૧૧
 બોલ પનરમો વલી ભાસીધ સામાચારી વિશેષિં રે;
 શ્રાવક પોસાયત હૂતો રાતિ પાછિલી શેષિં રે. ચ૦ ૬૧૨
 10 કરવું સામાયક કહિઉં અછધ તે કહધ એહ ઉત્સૂત રે;
 તેહ ન ઘટધ એમ બોલવું દ્વપાય ઘણું સૂત રે. ચ૦ ૬૧૩
 કહીઉં પંચાશકચૂરણિં રાતિં અંતિમ યામિ રે;
 જીઠી પોસાયત શ્રાવક સૂતો છધ જેણુધ ઠામિ રે. ચ૦ ૬૧૪
 ઇરીઆવહીય તે પડિક્કમી સામાધયિ ઉચ્ચાર રે;
 15 કરધ જિમ કોઈ જાગધ નહી પડિકમણુલગધ સાર રે. ચ૦ ૬૧૫
 એહવું એ ચૂરણિ કહિઉં અછધ કિમ થાધ ઉત્સૂત રે;
 તેહ માટિં એ વિચારયો જિમ રહધ નિજસૂત રે. ચ૦ ૬૧૬
 બોલ લિપીધ હવધ સોલમો યોગશાસ્ત્રસૂતવૃત્તિં રે;
 વલી ષટ્દર્શનસમુચ્ચય તેહની વૃત્તિ ધરિ ચિત્તિ રે. ચ૦ ૬૧૭
 20 તેહ આણુંસારિ એ એમ કહિઉં દિગંબરાદિ પરપખ્ય રે;
 જૈન કહીધ એહવું અછધ દીસધ તેહ પરતખ્ય રે. ચ૦ ૬૧૮
 જલધિ કહધ નહી જૈન તે ન ઘટધ એ વિચાર રે;
 શ્રીગુણરત્નસૂરિ વિરચિતા ષટ્દર્શન વૃત્તિ આણુંસાર રે. ચ૦ ૬૧૯
 જૈન તે બિહું પરિં જાણવા સેતંબર દિગપદ્ધ રે;
 25 એઘો મુહપત્તી લોચાદિક ચિન્હ એ છે સેતપદ્ધ રે. ચ૦ ૬૨૦
 ચિહ્ન સુણ્યો દિગંબર તણાં નગ્ન લિંગ રહધ વન્નિ રે;
 આહાર લિધ કરપાત્રમાં મૌનપણુધ સહી મન્નિ રે. ચ૦ ૬૨૧
 ચ્યાર સંજ્ઞા કહી તેહનધ કાપ્ટાસંગી મૂલસંગી રે;
 માથુર ગોખ્યસંગી વલી દ્રવ્ય રહિત નિસ્સંગી રે. ચ૦ ૬૨૨

- આરે નહં લિક્ષા લોજનેં ખત્રીસ હોઇ અંતરાય રે; ચ૦ ૬૨૩
તેહમાં ચઉદ તે ટાલવાં એણીપરિં તે કહવાય રે.
- ખીજો આચાર સેતપટપરિં દેવ ગુરૂ દયા ધર્મ રે; ચ૦ ૬૨૪
નહી તસ તર્ક્ક શાસ્ત્રાદિકિં પ્રક્રિયા લેદનો મર્મ રે.
- 5 રાગ નહં દ્વેષ રહિત સદા હતમોહ મહામદ્દ રે; ચ૦ ૬૨૫
કેવલજ્ઞાન નહં દર્શન એહવો દેવ જિન લદ્દ રે.
- દેવ પુરંદરિં પૂજ્યો યથાઅરથ પ્રકાસી રે; ચ૦ ૬૨૬
સકલ કરમતણો પય કરી હૂઓ શિવપુર વાસી રે.
- દેવ એહવો અરિહંત નમઇ પંચ મહાવ્રત ધારી રે; ચ૦ ૬૨૭
10 માનઇ મુનિ એહવા ગુરૂપણુઇ શમદમ ગુણુ ધારી રે.
- પંચ પરમેષ્ઠિ તે નિતિ જપઇ અચર્યાં પડપઇ ઉમેદિ રે; ચ૦ ૬૨૮
પ્રમાદ કરણી કરતાં ઘણું ચિતિ ધરઇ બહુ પેદ રે.
- શયલપણું લેખઇ નહી દ્રવ્યલિંગી સમાન રે; ચ૦ ૬૨૯
શાસ્ત્રિં એ જૈન એણીપરિ કહ્યા ન કહઇ તેહ અબાણુ રે.
- 15 સતરમો બોલ નીહાલયો આવશ્યકચૂરણિવૃત્તિ રે; ચ૦ ૬૩૦
ઋષભચરિત્રનઇ નમુત્યુણું તસ વૃત્તિ ધરી ચિત્તિ રે.
- ધરણુપતીઇં નમિવિનમીનઇં અડતાલીસ હજાર રે; ચ૦ ૬૩૧
વિદ્યા આપી છઇ એમ કહિઉં એહ શાસ્ત્ર આણુંસાર રે.
- સાગર અડતાલીસજ કહઇ કિમ મિલઇ તે કહો વાત રે; ચ૦ ૬૩૨
20 ઋષભચરિત્રઇં એમ આણીઉં સુણો તેહ વિખ્યાત રે.
- ઋષભદેવિં ચારિત્ર લીઉં દેઇ શતપૂત્રનઇ રાજિ રે; ચ૦ ૬૩૩
તવ નમિ વિનમિ દેશાંતરિં ગયા એહૂ વિનોદનેં કાજિ રે.
- આવી પૂછિઉં તેણુઇ ભરતનઇં કહઇ હૂં દેઉં તુમ રાજ રે; ચ૦ ૬૩૪
તે કહઇ તાત દીઉં લીઉં એમ લેતાં અમ લાજ રે.
- 25 તેહ જઈ તાત સેવા કરઇ રહીઆ બિહુ પાસિ રે; ચ૦ ૬૩૫
નિત નવ કમલ પૂજા કરઇ કહઇ પૂરો રાજની આસ રે.
- નિરીહુ ન વદઇ ભગવંત તે ત્રિકશુદ્ધિ કરઇ સેવ રે; ચ૦ ૬૩૬
નાગપતિં વંદનિં આવીઓ પૂછઇ સેવનું હેવ રે.

- નાગપતિ કહ્યું પ્રભુ નવિ દીઠ હૂં દેઉં તુમ રાજ રે;
 તે કહ્યું તુઝ દીઠ નવિ દીઠ અહા તાતસિઉં કાજ રે. ચ૦ ૯૩૭
- લગતિ એકાગ્ર જાણી કરી સંક્રમી પ્રભુતણું અંગિ રે;
 સહસ અડતાલીસ અતિભલી વિદ્યા દીઠ મનિ રંગિ રે. ચ૦ ૯૩૮
- 5 ગિરિવૈતાલ્ય ખિહુ શ્રેણિનું દીઠ તેહનં રાજ રે;
 તિહાં જંઘ રાજ તે ભોગવં સરિઉં તેહનું કાજ રે. ચ૦ ૯૩૯
- શાસ્ત્રમાંહિં એણી પરિ કહિઉં નવિ માનં તે જેહ રે;
 અખિય અડતાલીસ સહી કહ્યું વિચારયો મનિ તેહ રે. ચ૦ ૯૪૦
- નિસુણો હવં જોલ અઢારમો દેવગુરૂપણું હોઈ રે;
 10 અરિહંતનં વિષં એમ કહિઉં એણું શાસ્ત્રિં એ જોઈ રે. ચ૦ ૯૪૧
- પંચાશકવૃત્તિમાંહિં કહિઉં લલિતવિસ્તરાવૃત્તિ રે;
 ધર્મરત્નપ્રકરણાદિકિં જૂઓ તસ વૃત્તિ દેઈ ચિત્તિ રે. ચ૦ ૯૪૨
- બારમં સૂત્રપંચાશકિં ગુરૂશબ્દ વધાણ્યો રે;
 ગુરૂ કહિઓ ધરમ આચાર્ય તીર્થ કરાદિક મનિ આણ્યો રે. ચ૦ ૯૪૩
- 15 તથા જયવીરરાય સૂત્રમાં જગગુરૂ એમ લાખિઉં રે;
 તેહનો અરથ તે સાંભલો પંચાશક ચોથં દાખિઉં રે. ચ૦ ૯૪૪
- યથા કહું અરથ ઉપદેસક ગુરૂ કહિઓ તેહજ માન્યો રે;
 તે તીર્થકરાદિકનં વિષં ગુરૂશબ્દ વધાણ્યો રે. ચ૦ ૯૪૫
- જલધિ કહ્યું ગુરૂપણું નહી દેવપણું એકજ હોઈ રે;
 20 એમ કહી શાસ્ત્ર દૂસં ઘણું કિમ માનીં સોઈ રે. ચ૦ ૯૪૬
- કહું હવં જોલ ઓગણીસમો જીવાલિગમ ઉપંગિ રે;
 ભગવતી પંચવણાદિક આઠ ગ્રંથનં સંગિ રે. ચ૦ ૯૪૭
- સાત અથવા આઠ જુ કહી અધિકી નવિ હોઈ રે;
 જલધિ કહ્યું દેવલોકનં વિષં પ્રતર પ્રતર પ્રતિં જોઈ રે. ચ૦ ૯૪૮
- 25 એ બાસટ્ટિ પ્રતરાં મિલી પૃથિવી સંતરી હોઈ રે;
 તેહ પૂછીનં વિચારવું ભાવ શાસ્ત્ર બહુ જોય રે. ચ૦ ૯૪૯
- ભગવતીસૂત્રિ પૃથિવી કહી રત્નપ્રભાદિક સાત રે;
 સિદ્ધસિલા વલી આઠમી એહ ભાવ વિખ્યાત રે. ચ૦ ૯૫૦

- જેહ સત્તરિ પૃથિવી કહ્યું તેહનો છઠ કિહાં ઠામ રે;
તેહ તુમે ચિત્તિ વિચારયો આપમતિં નહી કામ રે. ચ૦ ૬૫૧
- બોલ નિસુણો હવઘ વીસમો પંચાશકસૂત્રવૃત્તિ રે;
લલિતવિસ્તરાવૃત્તિં વલી ધરયો તુમે ચિત્ત રે. ચ૦ ૬૫૨
- 5 પ્રસંસા અનુમોહના જાણ્યો એકજ ભાવ રે;
તે કોઈએક જૂદા કહ્યું ન ઘટય તેહ સભાવ રે. ચ૦ ૬૫૩
- બોલ એકવીસમો સાંભલો દ્વસમદંડિકા નામ રે;
ગ્રંથ પ્રનોત્તરસમુચ્ચય વલી એહ અરથનો ઠામ રે. ચ૦ ૬૫૪
- ભરતપેત્રમાંહિં આપણા જાણ્યા વિણ પરદેસિ રે;
10 સાધુછઘ એહવું સંભાવીઘ અબિધ કહ્યું હું ન માનેસિ રે. ચ૦ ૬૫૫
- શ્રીતપાગચ્છવિણ અવર કો નહી સાધુ સંસારિ રે;
એહ કહેવું ન ઘટય સહી જિનવચન સંભારિ રે. ચ૦ ૬૫૬
- હવઘ સુણો બોલ બાવીસમો ભગવતીસૂત્ર ચોલંગીરે;
સીલસંપન્ન નામ એગનો સુઅસંપન્ન અલંગી રે. ચ૦ ૬૫૮
- 15 એહનો ભાવ ભવિ સાંભલો પૂછય જોતમ એગ રે;
વીર કહ્યું સુણિ એ કહું ચ્યાર પુરૂષ સુવિવેગ રે. ચ૦ ૬૫૮
- સીલસંપન્ન એક જાણવો શ્રુતતણી તસ હાણિ રે;
શાસ્ત્રસંપન્ન એક જાણીય નહી સીલ મનિ આણિ રે. ચ૦ ૬૫૯
- એક શ્રુતસીલસંપન્ન કહિયો નહી બિહૂયસંપન્ન રે;
20 ચ૦ ૬૬૦
- જેહમાં સીલ છઠ શ્રુત નહી દેસથકી તેહ આરાધિ રે;
તેથી વિપરીતપણું જે કહ્યું તે ન હોઈ અહીંસાધિ રે. ચ૦ ૬૬૧
- બોલ ત્રેવીસમો સાંભલો યોગગિંદુસૂત્રવૃત્તિં રે;
લોકોત્તર જે નિહનવાદિક તે સવે હલ્યા પ્રવૃત્તિં રે. ચ૦ ૬૬૨
- તે લૌકીકમિથ્યાત્વીયકી કહ્યું સાગર ભારે રે;
25 તેહ કહ્યું નહી સુંદર યોગગિંદુ સંભારિ રે. ચ૦ ૬૬૩
- બોલ ચોવીસમો ચિત્તિ ધરો જિમ જિમ ગણુઈ શ્રીનવકાર રે;
તિમ તિમ ઉત્સૂત્રભાષીપરિં કરઈ અનંતસંસાર રે. ચ૦ ૬૬૪

ગાથા:—

જનં કુમર્દવગ્ગો અરિહંતાઈણ નામ સમરંતો ।

પડસમયં મહપાવં અણંતભવકારણં જણઈ ॥

૯૬૫

જિમ જિમ ધરમક્રિયા કરઇ તિમ તિમ મુગતિથી દૂરિ રે;

5 એહ કહવું ન ઘટઇ સહી કહઇ તસ ભવ ભૂરિ રે.

અં ૯૬૬

ગાથા:—નોકારસ્તવનં—

નમુક્કાર એક અક્ષર પાવં ફેડેઈ સત્ત અયરાઈં ।

પન્નાસં ચ પણં સાયરસયયં સમગ્ગેણં ॥

૯૬૭

ભાવ એક કહિઓ સવિ જીવનઇ નહી એકનઇ સારિ રે;

10 જેહ આરાધઇ તે ફલ લહઇ એહ શાસ્ત્ર આજીંસારિં રે.

અં ૯૬૮

ગાથા:—

જો ગણઈ લક્ષમેગં પૂણઈ વિહિજિણનમુક્કારં ।

તિત્થયરનામગોઅં સો બંધઈ નત્થિ સંદેહો ॥

૯૬૯

શિવકુમાર વ્યસની હૂતો નવિ સદહઇતો ધર્મ રે;

15 તેહ નોકાર પ્રસાદથી રહિઓ જીવતો મર્મ રે.

અં ૯૭૦

વલી પરલોક જીપરિ કહિઉં અંડપિંગલ ચાર રે;

રાજ્ય લહી મુગતિરમણી વરી જેહ મિથ્યાતી અઘોર રે.

અં ૯૭૧

વલીય એક ચોર મિથ્યાતીઓ સૂલી રોપીઓ ભૂપિ રે;

તેહ નોકારના પદથકી હૂઓ દેવતા રૂપિ રે.

અં ૯૭૨

20 પુલિંદ પુલિંદી મિથ્યાતીઆં મુનિમુખિ નવકાર રે;

સુણી સુરભવ નરભવ કરી લહ્યાં મુગતિસુખ સાર રે.

અં ૯૭૩

ધરણુપતિ ઈંદ્ર પદવી લહિઓ અંડકોસિ જિન દેષિ રે;

સુર થયા એહ મિથ્યાતીઆ લહસિઇ મુગતિ તતષેવ રે.

અં ૯૭૪

ગાથા:—

25 જનં કુમર્દવગ્ગો અરિહંતાઈણ નામ સમરંતો ।

પડસમયં મહપાવં અણંતભવકારણં જણઈ ॥

૯૭૫

- એ ગાથા સાગરની કરી તેહ ગ્રંથ અશુદ્ધ રે;
 ગ્રંથ કરતા ઉપદેસક તસ માનઈ તે મુદ્ધ રે. ચ૦ ૬૭૬
- તે કહઈ એહ માનું નહી માનુ હીર કહઈ જેહ રે;
 તેહ ષોઠો ગ્રંથ એહ જલિ નવિ યોલવઈ તેહ રે. ચ૦ ૬૭૭
- 5 એમ જિનશાસનિં ધરમના અછઈ યોલ અનેક રે;
 જીવ અનેક મુગતિં ગયા આરાધતાં એક એક રે. ચ૦ ૬૭૮
- ઋષભનો જીવ પૂરવભવિં ધનસારથવાહુ રે;
 તેહ પણિ પ્રથમ ગુણુઠાણીઓ મુનિ સાથિંછઈ રાહુ રે. ચ૦ ૬૭૯
- પખરિ લેઈ આમંત્રીઆ દીઈ ફલ સહકાર રે;
 10 સાધુ સચિત્ત તે નવિ લીઈ વહરાવઈ ઘૃત સાર રે. ચ૦ ૬૮૦
- તેહ વુહરાવત અરજઈ તેણુઈ તીર્થ કરગોત રે;
 દાનથકી તેહ મિથ્યાતીઓ હૂઓ જિન ઇંજુગોત રે. ચ૦ ૬૮૧
- સીઅલ પાલી કે મુગતિં ગયા તપ તપી અનેક રે;
 તામલિ પૂરણુ તાપસા થયા દેવપતિ છેક રે. ચ૦ ૬૮૨
- 15 પૂરવભવિ કુમરનૃપ જીવડઈ જિન પૂજીઆ ફૂલિ રે;
 પાંચ કોડીનઈ મિથ્યાતીય લહિઉં રાજ્ય બહુ મૂલિ રે. ચ૦ ૬૮૩
- ધીવર હરિઅલ કોલીઆ દયા પાલી સંસારિ રે;
 પ્રથમ ગુણુઠાણુઈ તે રહ્યાથિકા લહ્યા મુદ્ગતિ સાર રે. ચ૦ ૬૮૪
- કે મુનિ દર્શનથી લહ્યા કે સ્વયં પ્રતિબોધ રે;
 20 કે ભવ અથિરતા દેષિકરિ સુષ કરણનીરોધ રે. ચ૦ ૬૮૫
- પત્રરસઈ તાપસ દીધીઆ શ્રીગૌતમિં બાણુ રે;
 તેહ જિનપંથ લહતા નહી લહ્યા કેવલ વરનાણુ રે. ચ૦ ૬૮૬
- ભૂષ ભંજેવાનઈ કારણિં મુનિ હૂઓ દુમક જીવ રે;
 દ્રવ્યસામાયકથી હૂઓ રાયસંપ્રતિ પીવ રે. ચ૦ ૬૮૭
- 25 એમ નય યોલ અનેક છઈ કહતાં લાભઈ ન પાર રે;
 જે જિનવચન એકઈ સહી આરાધિં સિવસાર રે. ચ૦ ૬૮૮
- કો કહઈ તે સિઉં વષાણીઈ જેહ પંથ અશુદ્ધ રે;
 સુણિ રે પંથ ન વષાણીય એક વચન જે શુદ્ધ રે. ચ૦ ૬૮૯

- જિમ કોઈ દેહકુત્સિત અછંદ એકઅવયવ સાર રે;
 તેહ ભલો જિનવચનથી એમ જાણિ નિરધાર રે. ચ૦ ૯૯૦
- બોલ હવં સુણો પંચવીસમો પરપંથીકૃત ધર્મ રે;
 જલધિ કહં તેહ લેખં નહી સુણો તેહનો મર્મ રે. ચ૦ ૯૯૧
- 5 નહીય અકામ તે નિર્જરા નહીય અજ્ઞાન તે કષ્ટ રે;
 કિંતુ કહીં જાણિ બંધસબું એહ વચણ તે દુષ્ટ રે. ચ૦ ૯૯૨
- ઉપદેસમાલસૂત્રિં તથા વલી વૃત્તિં એ સાધિ રે;
 ધરમક્રિયા કહી પરપંથીની જાણિ તું એણી મેલિં ભાષિ રે. ચ૦ ૯૯૩
- થોડું આગમ આણું સારીઈં ઘણું અજ્ઞાન કષ્ટ રે;
 10 પાણિ નહી નિષ્ફલ સરવથી એહ અપ્યર રૂપષ્ટ રે. ચ૦ ૯૯૪

ઓપઠ.

- કહસિઈં બોલ હવં છવીસમો શ્રીહીરવિજયસૂરીસિર નમો;
 તેહ પ્રસાદિત જે બોલજાર તિહાં કહિઓ જે મારગાનુસાર. ૯૯૫
- તેહ વિપરીત અરથ કો કરં તે ન ઘટં ભવમાંહિં ફરં;
 15 જે કો જંતુ કરં ઉપગાર પાલં કંઈણા અતિહિં ઉદાર. ૯૯૬
- દાન દીં નં ન કરં કપાય વિનય સાચવં ધરમહ કાય;
 બોલાવિઓ અતિ મીઠં વદં એહ બોલ બીજાય વદં. ૯૯૭
- તે મારગાનુસારી કહ્યા ગુરૂપરંપર સૂત્રિં લહ્યા;
 કહં સાગર સદહણા આપ મારગાનુસારીનો એ વ્યાપ. ૯૯૮
- 20 એમ કહતાં પૂરં નહી પડં પોતામાંહિં આવી અડં;
 મારગિ જાતાં જે મહેસરી પરપંથીનાં ઘર આણુંસરી. ૯૯૯
- સાધુવેસ ભણી તે દીં પુણ્ય નહી કહો પાપ લેખીં;
 પાપિં કિમ ધનસારથવાહ પ્રથમ તીથંકર હૂઓ નાહ. ૧૦૦૦
- મલેછાદિક ઉપદ્રવ ઊપનં મુનિ ધરમાંહિં રાષં છનં;
 25 ચૈત્ય વિધન મિથ્યાતીં ટલિં તે ભુંડું કં રૂડું કલિં. ૧૦૦૧
- પરપંથીં પ્રત્યાખ્યાન સુવિહિત સાધુ મુખિ સુવિધાન;
 તે પોટું કં સાચં કરિં મારગાનુસારી કીડું આણુંસરિં. ૧૦૦૨

- તેણુઠ તે યોલ બાર આણુંસાર મારગાનુસારી અરથ ઉદાર;
તેથી જે વિપરીત ઉચાર તે જાણેવો સઘલો છાર. ૧૦૦૩
- હવઠ સત્તાવીસમો યોલ સુણો પરતરગચ્છઈ સંબધ એહ તણો;
શ્રીજિનપ્રભસૂરીશ પ્રવીણ સાતસઈ કીધાં જિન તવન નવીણ. ૧૦૦૪
- 5 આરાધી શ્રુતદેવતિ કહઈ તપગચ્છ ઉદય અધિક ગહગહઈ;
વીરપરંપર અડતાલીસ પદોધર સોમતિલકસૂરીસ. ૧૦૦૫
- સ્તવન ભેટિ કીધાં તેહનઈ તેણુઠ વિસ્તાર્યાં ગુણ જેહનઈ;
૧ પંડિતપણું વપાણિ તાસ વારે જ્ઞાનતણો અભ્યાસ. ૧૦૦૬
- તે માટિં સોમતિલકસૂરિનઈ કહ્યા અજ્ઞાની સાગરમુનિં;
10 સાગરગ્રંથિં અછઈ એ સાધિ એહ વિચાર ન ઘટઈ મનિ રાષિ. ૧૦૦૭
- યોલ અઠ્ઠાવીસમો પલણેસિ પાપકરમ જે કરઈ બહુ લેસ;
આલોઆણુ જો તેણુઠ ભવે તો છૂટઈ કરમજ તે સવે. ૧૦૦૮
- પણિ જનમાંતરિ નાલોઈ સકઈ અંબુધિમતના એહવઉં બકઈ;
પણિ તે ન ઘટઈ માંહિં જેહ જ્ઞાનાધરમકથાંગિં એહ. ૧૦૦૯
- 15 આલોયું દીસઈ પરભવે તે તરીઆ સંસારજ સવે;
શ્રીઉવાઈવૃત્તિં વલી સાધિ શ્રાદ્ધવિધિ ગ્રંથિં વલી ચિત રાષિ. ૧૦૧૦
- શ્રીવાસુપૂજ્યચરિત્રિં સુણો રાયપુણ્યાઠિ અધિકારિં ભણો;
રામ સંગ્રામ વામન બંધવા કરમ આણાલોઈ પરભવા. ૧૦૧૧
- રામતણો જીવ હસ્તી હોઈ અવધિનાણિ સમકિતધર સોઈ;
20 અંતિં પૂરવજનમહતાણું કરમ આલોયું તેણુઠ અતિઘણું. ૧૦૧૨
- સુરસુંદરીઈ કીધી મુનિ હાસિ ધ્યાન ચૂકાવિઉં તેહ વિમાસિ;
તેણુઠ ભવિ નાલોયું જેહ સુરસુંદરી ભવિ છૂટી તેહ. ૧૦૧૩
- એમ અનેક ભવ કીધાં પાપ આલોઈ છુટાં તે આપ;
જનમાંતરિ તે સવિ જાણુવું એહ વચણ હૃદયડઈ આણુવું. ૧૦૧૪
- 25 યોગણુત્રીસમો યોલ સાંભલો હીરગુરૂ શ્રીવિજયસેનસૂરિ ભલો;
તેણુઠ વિપરીત લહી તસ ચાલ નામિં ગ્રંથ તે કુમતકુદાલ. ૧૦૧૫
- જલિ યોદ્યો તે જાણી અશુદ્ધ તેહનઈ એહવું આણુઈ મુદ્ધ;

સર્વજ્ઞશતકિં એહવું જાણિ જેણુધ એ ગ્રંથ બોલ્યો પાણી આણિ. ૧૦૧૬
 તેણુધ કીધી જિનઆશાતના પ્રવચન હેલિઉં એ વાચના;
 તેણુધ કારણિ મિથ્યાતીમાં લીહ એહવું આણિઉં વચણ અબીહ. ૧૦૧૭
 તેહ વચણનું સૂત્રજ સુણો સર્વજ્ઞશતકિં એ અવગણો;
 ૬ હીર જેસિંગ જો મિથ્યાત્વી કહ્યા તો સાગર ગચ્છ બાહિર રહ્યા. ૧૦૧૮

સૂત્રમ્:—આગમવ્યવહારિવચોનુયાયિનમુત્સૂત્રકન્દકુદાલગ્રન્થ-
 કર્તારં હીલયંતોઽર્હદાદીનામાશાતનયા પરિત્યક્તસમ્યક્ત્વા इति
 वयं वदामः ।

- એહવું વચણ સુણી ગુરુલગત કાંઈ ન ચેતો જાણી વિગત;
 10 જો ગુરુ ઉપરિ હોઈ રાગ તો તસ મુહ જોવા નહી લાગ. ૧૦૧૯
 પૂરવિં ગુરુ જેણુધ નવિ માનીઆ ધરમીઈ તે અંગી નવિ કીઆ;
 જો ગુરુ મિથ્યાતી તુમ દીષ સમકિત કિહાંથી પરંપર સીષ. ૧૦૨૦
 તાસ પ્રતિષ્ઠા પ્રતિમા નમો તો તુમે સહી સમકિત નીંગમો;
 એણી મેલિં તેમાંહિં નહી ધર્મ જે ગુરુનંદ કહઈ એહવા મર્મ. ૧૦૨૧
 15 જે ગુરુનંદ એ ઓપમ દીધ તેહનંદ જે ગચ્છમાંહિં લીધ;
 તેહમાં સમકિત કિહાંથી ધર્મ તેહનું વચણ સુણિં બહુ કર્મ. ૧૦૨૨
 એમ જાણી મ કરો તસ સંગ તસ સંગિં હોઈ સમકિત ભંગ;
 સમકિત ભંગિં હોઈ મિથ્યાત તેણુધ સંસાર ઘણો એ વાત. ૧૦૨૩
 બોલ ત્રીસમો હવઈ સાંભલો મુકો મન કેરો આમલો;
 20 નિસુણો સૂત્ર સિદ્ધાંતહ વાત જિમ સિવસુખ પામો વિખ્યાત. ૧૦૨૪
 ઠાણુંવૃત્તિં પાઠ એ ભણિઓ તવસેણ પજિખઆણિ સુણિઓ;
 ચઉદસિએ આચરિઆણિ એહવું કહિઉં છઈ એમ જાણિ. ૧૦૨૫
 તે આશ્રી અંબુધિ એમ કહઈ એહ પાઠ પરપખી વહઈ;
 તેણુધ પાલટીઓ છઈ એ પાઠ અથવા ગણાની લિખ નાઠ. ૧૦૨૬
 25 એહવું કહવું ન ઘટઈ સહી વિચારામૃત ગ્રંથિં સાધિ કહી;
 શ્રીકુલમંડનસૂરિ કીધ સમર્થન એહનું સુપ્રસિદ્ધ. ૧૦૨૭
 જે એ પાઠતણો અભિપ્રાય નથી જણાતો એમ કહવાય;

તે માટિં ઘોટો એ ન થાય હવઘ એકત્રીસમો ઓલ કહવાય. ૧૦૨૮

અઢમી પત્તરસી સુગાથ એહવું કહઈ પરપખી સાથ;

એમ અંબુધિ કહઈ છઈ સુણો પણિ ન ઘટઈ એ અરથ તે તણો. ૧૦૨૯

તે માટિં કુલમંડનસૂરિ કીધું સમર્થન એહનું ભૂરિ;

5 હવઘ ઓલ યત્રીસમો કહું શ્રાદ્ધવિધિગ્રંથિ એ સાધિ લહું. ૧૦૩૦

કસેલાતણું પાણી નીંતરિઉં ગત્યા પછી પચપાણિં કરિઉં;

તેણુછ પચપાણુતણો નહી ભંગ નવિ કલપઈ કહઈ અંબુધિ ચંગ. ૧૦૩૧

તે પૂછી કરવો નિરધાર હવઘ તેત્રીસમો ઓલ વિચાર;

ઉપદેસપદનીવૃત્તિં કહિઉં ઉદ્ધાવિવ સર્વ સિંધવ લહિઉં. ૧૦૩૨

10 એહ કાવ્ય સુમતિં આણીઉં કાંઈ અણુઘટતું નવિ જાણિઉં;

અંબુધિ કહઈ અસંગત એહ એમ ન ઘટઈ મનિ ધરયો તેહ. ૧૦૩૩

કાવ્યમ્:—

ઉદ્ધાવિવ સર્વસિંધવ: સમુદીર્ણસ્ત્વાયિ નાથ ! દૃષ્ટય: ।

ન ચ તાસુ ભવાન્ પ્રદૃશ્યતે પ્રવિભક્તાસુ સરિત્સ્વિવોદધિ: ॥ ૧૦૩૪

15 એહ કાવ્યતણો સુણો ભાવ સાયર નદી સમાવસભાવ;

તિમ જિન તુઝ દર્શનિ સવિ મિલઈ પણિ પરમાંહિં તુ નવિ ભલઈ. ૧૦૩૫

ઉપદેસપદપ્રકરણમાંહિં કહિઉં તે મનમાંહિં મિં સદહિઉં;

ગાથા નિસુણો તે હું લાણું અરથસહિત મહાતિમ તે તણું. ૧૦૩૬

ગાથા:—

20 સવ્વપ્પવાયમૂલં દુવાલસંગં જઓ જિણકૂવાયં ।

રયણાયરતુલ્લં સ્વલુ તઓ સવ્વં સુંદરં તંમિ ॥

૧૦૩૭

અરથ:—

દુવાલસંગ જે જિણુવરિ કહ્યાં સર્વસિદ્ધાંત મૂલ મિં લહ્યાં;

તે રયણાયર સરિપાં સવે નિશ્ચય એણીપરિ ઓલિઉં કવે. ૧૦૩૮

25 તેણુછ કારણિ જે જે સુંદરં પરસમઈ દીસઈ શુભકરં;

તે સિદ્ધાંતવચણુ જાણુવું એહ વચણુ હઈયઈ આણુવું. ૧૦૩૯

આગઈ કવી હૂઓ ધનપાલ તેણુઈ જિણુ સંસ્તુતિ કરી વિશાલ;
નામઈ ઋષભપંચાસિકા સુણો વચણુ તે ઉપાસકા. ૧૦૪૦

ગાથા:—

પાવાંતિ જસં અસમંજસાવિ વચણેહિં જેહિં પરસમયા ।

5 તુહ સમયમહોઅહિણો તે મંદા વિંદુનિસ્સંદા ॥ ૧૦૪૧

અરથ:—

- હે ભગવંત પરશાસનતણાં અસમંજસ વચણુ જિહાં ઘણાં;
તે શાસ્ત્રઈ પણિ જસ પામંતિ જાણિઉં મિં તે કારણુ અંતિ. ૧૦૪૨
તુમ સિદ્ધાંતપયોનિધિ સાર તે ભિરાય અતિહિં અપાર;
10 તાસ બિંદુ તેમાંહિં ભલ્યા તણુઈ જસ તે પામઈ મોકલા. ૧૦૪૩
એણુઈ કારણિ પરનઈ સિદ્ધાંતિ જે જે વારૂ વચણુ એકાંતિ;
તે કહણુ જિણુ તાહારૂં સહી સ્તવીઈ તેણુઈ કારણિ તે લહી. ૧૦૪૪
બોલ કહું હવઈ ચોત્રીસમો તેહનો ભાવ સહૂઈ મનિ રમો;
ગુણુસ્થાનકમારોહ એ નામ ગ્રંથિં કહિઉં અછઈ અભિરામ. ૧૦૪૫
15 વ્યક્તમિથ્યાતી હોઈ અભવ્ય તિહાં કોઈ અરથ કરઈ છઈ નવ્ય;
કહૂઈ છઈ જે જે હોઈ અભવ્ય તે અવ્યક્તમિથ્યાતી કવ્ય. ૧૦૪૬
એમ કહતાં વિઘટઈ સિદ્ધાંત તેણુઈ કહવું ન ઘટઈ એકાંત;
બોલ કહું હવઈ પાંત્રીસમો તે સુણતાં આલસ નીંગમો. ૧૦૪૭
ભગવતીસૂત્રવૃત્તિની સાધિ વલી પ્રવચનપરીખ્યા ભાષિ;
20 કહિઉં તેમાંહિં કેવલીથકી જીવઘાત થાઈ એ બકી. ૧૦૪૮
નવિ લાભઈ પણિ આરંભિકીક્રિયા કહી જીવઘાતઈ થકી;
સર્વજ્ઞશતકમાંહિં કહિઉં એમ તે કહું પંડિત માનઈ કેમ. ૧૦૪૯
કેવલી તનુંથી ન હોઈ ઘાત અજ્ઞાની પરિ ન કરો વાત;
જ્ઞાનવંત ન કહૂઈ એમ કદા જે કહૂઈ તે અજ્ઞાની સદા. ૧૦૫૦
25 છત્રીસમો બોલ હવઈ સુણો તેહ વિચાર અછઈ અતિઘણો;
કોઈએક કહૂઈ છઈ જે વિવહારસિ આવ્યો જીવ ઉદાર, ૧૦૫૧
તે ઉત્કૃષ્ઠચિકે સંસાર માંહિં રહૂઈ તો અસ્યો વિચાર;

- પુદ્ગલપરાવર્ત અસંખ્ય પછઠ મોખ્ય જાઇ એહવી અંધિ. ૧૦૫૨
- એમ ન ઘટઇ જે માટિં તેહ વડી સંઘયણિ ભાવ ભાવો એહ;
- અખર કહ્યા અછઇ એહવા તે કહીઇ સુણ્યો કેહવા. ૧૦૫૩
- પુદ્ગલ પરાવર્ત અનંત રહઇ સંસારમાંહિ તે જંતુ;
- 5 તે માટિં કહવું સુવિચારિ એ છત્રીસઇ જોલ વિચારિ. ૧૦૫૪
- લિપીઓ લીઠં સૂધું કરી પાઠવિઉં ગુરનઇ આણુંસરી;
- સાગરસાથિં મોટા એહ વિઘટઇ જોલ મનિ ધરયો તેહ. ૧૦૫૫
- તેહ વિચાર કરી અલિરામ કરી વિમાસણ કરવું કામ;
- ગુરઆણા જે અંગીકરઇ નહિ તો સાગર ગચ્છ બાહિરિ ફરઇ. ૧૦૫૬
- 10 દેખી લખિત લેખનો એ પટો વિજયદેવ મનિ ધરઇ ઉલટો;
- એ પાપી મુઝ પૂઠિં થયા સાગર તો સહી બાહિરિ રહ્યા. ૧૦૫૭
- મનિ વિષવાદ ધરઇ અતિઘણો ન સકઇ પ્રગટ કરી મનતણો;
- જે વાંચઇ નિજગુરના જોલ તે વાંચતાં વારઇ નિટોલ. ૧૦૫૮
- વાંચઇ જોલ છત્રીસઇ લેવિ સાગરમત જિથાપન હેવ;
- 15 રીસ ચડાવી નાંખી દીઇ ઋણુમારગ તે વાંકો વીઇ. ૧૦૫૯
- નિસુણી સોમવિજય ઉવઝાય વલી એક લેખ લખઇ મનિ ભાય;
- જે ભગવનનો હોઇ આદેસ તો તુમ પાસઇ રહું આવેસિ. ૧૦૬૦
- વડપણિ કરે તુમારી સેવ એ ઇચ્છા છઇ મુઝનઇ દેવ;
- તો ગુર લખી પઠાવઇ આજ અહાપાસઇ નહી છઇ તુમ કાજ. ૧૦૬૧
- 20 એહ સરૂપ જાણી ગુરતાણું હીરવયણુથી વિપરીત ઘણું;
- તિહાંથી નંદિવિજય ઉવઝાય પાંગરીઆ કુણુંગરિં જાય. ૧૦૬૨
- તવ પંભાતી અમદાવાદિ સંઘ સંખેસરિ આવઇ આહાલાદિ;
- તતપિણિ મુનિ પાઠવિઆ બેય કહઇ ગુર તિહાં જોલાવઇ તેય. ૧૦૬૩
- શ્રાવક કહઇ નાવું તિહાં પાટણુનગરિ ગુર છઇ જિહાં;
- 25 તો આણુસમઇ પરકિઉં બિહુ આવી મિલવું તિહાંકણિ સહૂ. ૧૦૬૪
- તિહાં પાટણુથી ગુર આવતાં શકુન ન થાય મન ભાવતાં;
- ફિરીફિરીનઇ આવઇ તિહાં આણુસમઇ સંઘ મિલીઆ જિહાં. ૧૦૬૫
- મિલી બચઠા નઇ કરઇ વિચાર સાગરનઇ લેવા નિરધાર;

- સહસ્રાષિં કહધ અમદાવાદિ આવી મિલવું બિહુય સવાદિ. ૧૦૬૬
 મૂલ પટો જે શ્રીગુરુતણે મતં તિહાં મિચ્છાદુક્કડ લણે;
 એણી જિણસ્યઈ સહુ સંઘની સાષિ એકાંતિં તે વિપરીત રાષિ. ૧૦૬૭
 સહુઈ આવિઈ નિજ નિજ ઠામિ ગુરુ ફિરી પુહુતા પાટણિગામિ;
 5 પ્રાહ્મણપૂત્ર ગૌશ્રૃંગિં સીસ કર્યો વિચાર પટમાસી ઈશ. ૧૦૬૮
 છાના તેડાવી સાગરા રાગદ્વેષના જે આગરા;
 ચૈત્ર અમાવસિ મૂહૂરત જોઈ સાગર લીધા લહું નહી હોઈ. ૧૦૬૯
 માણસ પ્રેષિ કહધ વધામણી મેલ સાગરસિઈ હૂઆ એ લણી;
 નિસુણી રાજનગર પંભાતિ શ્રાવક બોલઈ જૂજૂઈ ભાતિ. ૧૦૭૦
 10 કહિઈ અસ્યુંનઈ કીધું કસ્યું મેલ કસ્યો એ સહુઈ હસ્યું;
 અપરાધી લેઈ ગચ્છમાંહ મેલ મેલ પોકારઈ એ કાંહ. ૧૦૭૧
 હોઈ બિ ભાઈની વઢવાડિ અથવા નાતિતણી હોઈ આડિ;
 તે વિષ્ણુ લઈ એકઠા હોઈ તેહનઈ મેલ કહધ સહુ કોઈ. ૧૦૭૨
 પણિ અપરાધી જોરિં લીધ શ્રાવક કહધ અણુસમજિઈ કીધ;
 15 મેલ કહવો એ યુગતું નહી વાંક સવે કુહુ કિહાં ગયુ વહી. ૧૦૭૩
 વડાવયણ લોપીનઈ કીધ આપિં જગમાં અપજસ લીધ;
 વેચાયા અહ્ય કુણિં નવિ લીધ શ્રાવક બોલઈ જગત્ર પ્રસીદ્ધ. ૧૦૭૪
 તો હવઈ શ્રાવક કહધ ગુરુબોલ માનઈ તે વાંદિ રંગરોલ;
 એમ સમજીનઈ કાગલ લખઈ મૂલપટઈ મતં કીધા પપઈ. ૧૦૭૫
 20 મિચ્છાદુક્કડ લીધા વિના જો સાગર લીધા આસના;
 કીધો પરઠ તે નવિ રાષીઓ ગુરુવયણે અતિ છેહ દાષીઓ. ૧૦૭૬
 તો હવઈ અહ્ય ગુરુવચને કામ પછઈ કહસ્યો અહ્ય લોપી માંમ;
 જો ગુરુનાં વયણ અણુંસરી કરસ્યો કામ વિચારી કરી. ૧૦૭૭
 તો તુમ સાથિં ગુરુવિવહાર નહી તો નહી જાણો નિરધાર;
 25 એમ શ્રીસોમવિજય ઉવઝાય મેઘવિજય તિમ વાચકરાય. ૧૦૭૮
 નંદિવિજયવાચક જાગતા ધર્મવિજય તિહાં ધુરિ આગતા;
 તેણે મિલી પણિ લિપિઈ એમ સંધિં કાગલ લિખીઆ તેમ. ૧૦૭૯
 વિજયદેવસૂરિ હાથિ પહુત વાંચી વલતું લખઈ એ સૂત;

- કરવું તે કીધું સુવિચારિ જે અહ્ન મનિ માનઈ નિરધાર. ૧૦૮૦
- તુહનઈ એ સી કરવી વાત ગચ્છપતિ હું માહારી એ ધાત; ૧૦૮૧
- પરૂપણા મિં ચિત્તિં ધરી સાગર કહઈ હીરપરિ તે ધરી. ૧૦૮૧
- એહ લિખિત તે અમદાવાદિ વાંચઈ મનિ હોઈ વિષવાદ;
- 5 તો સંઘસાથિં સમઝી કરી વાચક ચ્યારઈ બહુબલ આદરી. ૧૦૮૨
- લેખ લખી પૂછાવી મુની સંઘ સમત્ત કરી સવિ હુની;
- સંવત સોલવરસ બહુતરિં વૈશાખ સુદિ તેરસિ આસુરઈ. ૧૦૮૩
- વાચકમેધવિજયઉવઝાય સોમવિજય સવિ વાચકરાય;
- વાચક ભાણુચંદ્રમુણિંદ નંદિવિજયવાચક મુનિઈંદ. ૧૦૮૪
- 10 વિજયરાજ વાચક ઉવઝાય ધર્મવિજય દીઠઈ ઉચ્છાય;
- પંડિત પ્રમુખ ગીતારથ સહુ લિખિત કરી મુનિ મિલીઆ બહુ. ૧૦૮૫
- શ્રીતપગચ્છ સકલ સમવાય યોગ્યં સયલ નયર સમુદાય;
- કેવલીઆશ્રી તથા જમાલિ મરીઅચિનઈ ઉત્સૂત્ર ન ભાલિ. ૧૦૮૬
- ઉત્સૂત્રભાષીનઈ નિયમેન અનંતાજ ભવ કહીઈ તેન;
- 15 ખાર બોલ અનઈ શાસ્ત્રવિરૂદ્ધ કરઈ પરૂપણા તેહ અશુદ્ધ. ૧૦૮૭
- તે માટિં ધર્મસાગર પાસિ રાજનગરમાંહિં ઉદાસ;
- સકલસંઘ પુરપાટણુતણા તેહ સમખ્યજનમાં નહી મણા. ૧૦૮૮
- શ્રીહીરવિજયસૂરિં તે છતા મિચ્છાદુક્કેડ દેવરાવ્યા હુતા;
- તેહ ઊથાપણિ કીઉ વિરૂદ્ધ સર્વજ્ઞશતક વલી ગ્રંથ અશુદ્ધ. ૧૦૮૯
- 20 તે પણિ વિરૂદ્ધ પરૂપ્યા ભણી સાગર સહૂય થયા રેવણી;
- વિજયસેનસૂરિં તે દૂરિ કીધા કૂડા-જાણી ભૂરિ. ૧૦૯૦
- સર્વજ્ઞશતક જે ગ્રંથ અપ્રમાણ કીધો તે સહુ જાણુઈ જાણુ;
- વાંચઈ તેહ ભણાવઈ જેહ શ્રીગુરૂ આણુમાંહિં નહી તેહ. ૧૦૯૧
- તેણુઈ તે સાગર ગછથી દૂરિ તેહનઈ કો આદર ન દીઈ ભૂરિ;
- 25 જે તસ પાસઈ કરસ્યઈ આહાર તે સાથિં નહી સંગ લગાર. ૧૦૯૨
- જે ગછલેદી સાથિ સંબંધ કરસ્યઈ તે સાથિં નહી બંધ;
- તસ મંડલી જે કરસ્યઈ આહાર તે સાથિં નહી આહાર વિવહાર. ૧૦૯૩
- વિજયદેવસૂરિં તે ગ્રહ્યા તો તે ગછથી અલગા થયા;

- લોપી નિજગુરૂની મર્યાદ એમ તેણુ ડીધા ઉનમાદ. ૧૦૯૪
- તે માટિં કહય સુવિહિત સાધુ અહો તો વીરપરંપર લાધ;
હીરવયણિ જેહનઈ અપરાધ તે સાથિં સવિમંડલિ બાધ. ૧૦૯૫
- સાગર તથા સાગરનઈ પાસિ તેહસિઈ નહી સંબંધ વરાંસિ;
5 જે સાગર માનઈ ગુરૂબોલ તો તે સાથિં હોઈ રંગરોલ. ૧૦૯૬
- વિજયદેવસાથિં એ આડિ સાગરનઈ સુંકઈ તે તાડિ;
નિજગુરૂ આણુ મનાવી લીઈ તો તેહનઈ મનાસઈ વાંદીઈ. ૧૦૯૭
- જિહાં લગઈ એ એમ ન થાય તિહાં લગઈ કોઈ તિહાં ન જાય;
એ સાથિં કો નહી સંબંધ ગચ્છ સહૂઈ એમ કીધો બંધ. ૧૦૯૮
- 10 લિખ્યાં કરીઃ મોકલીઆં બહૂ ઠામિ ઠામિ જે જાણુઈ સહૂ;
પેતિ પેતિ દીધા આદેસ સાગરનઈ કો ન દીઈ પ્રવેસ. ૧૦૯૯
- નંદિવિજયવાચક કહઈ અસ્યું ગુરૂવચને માહારૂં મન વસિઈ;
જે ગુરૂ આણુ આરાધઈ આસિ તે સહૂ આવો માહરઈ પાસિ. ૧૧૦૦
- એમ જાણી ચડતી તસ દિશા સાગરીઆ મનડઈ અતિ ડસ્યા;
15 જાણુઈ કાંઈ કરીય ઉપાય કરીય જિમ એ દૂરિં જાય. ૧૧૦૧
- અસ્યું વિમાસી મિલી દીવાણિ કરી સજઈ કરવા હાણિ;
તે જાણી સૂધો સંબંધ વાચકિં કીધો એ બંધ. ૧૧૦૨
- જઈ મિલીઆ સાહિબ બલવંત પાન અબદલા કીધો અરિઅંત;
તાસપાસિ બોલી પારસી અતિપ્રસન્ન તે બોલ્યો હસી. ૧૧૦૩
- 20 કુહુ પુસકઈમ તુમારૂ કામ તુમ હુસમનનું ફેડું ઠામ;
વાચક કહઈ હુસમન કો નહી પણિ એક વાત સાહિબ સુણો સહી. ૧૧૦૪
- માહરઈ એક અછઈ ગુરૂભાય તે બેપીર હૂઓ મહારાય;
તેણુ ડીધા એક નવા કતેબ તે અમ ગુરિં નવિ રાખ્યા હુસેબ. ૧૧૦૫
- તેમાંહિં ગુરૂ ગાલી લખી તે નિસુણી મન થાઈ હુષી;
25 તે માટિં જે સાહિબ સુણુઈ તો તે અહી આવઈ એમ લણુઈ. ૧૧૦૬
- તો તે નિસુણી અબદલાપાન વાચકનઈ દીઈ બહુ માન;
કહઈ બોલાવું અબ તે ઈહાં અહદી મોકલસિઈ અહો તીહાં. ૧૧૦૭
- લખી કુરમાન અહદી આપીઓ તે બિહુનઈ બાંધી અહ દીઓ;

- આણ્યો અહીં જાણ્યા તેણે તો તેણે જાણ્યો ભયરસેણ. ૧૧૦૮
 માણસ ચ્યાર મોટાનંદ મિલ્યા મેલ મેલ એમ કહીનંદ ભલ્યા;
 ચોમાસું સહુ એકજ રહ્યું પછં કહવું જે તે એ કહ્યું. ૧૧૦૯
 રાજનગરિ તે આવં વહી કરસ્યંદ જિમ વાત ગુરિં કહી;
 5 એમ જાણી લાણસાત્રી ભલ્યો દેવો નામિં છંદ નિરમલો. ૧૧૧૦
 દોસી વેણી નગરનો સેઠ તિમ દોસી મનીઓ શુભ દેઠ;
 સાહા નાના વધૂઆ વરલાજ નૃપ વહીતાં કરંદ શુભ કાજ. ૧૧૧૧
 એ ચ્યારંદ વાચકનંદ વીનવંદ કહણુ અદ્વારં કરવું હવંદ;
 વાચક કહ્યું ગુરવચને કાજ તે માનંદ તો રહ્યું તુમ લાજ. ૧૧૧૨
 10 પૂછાવો જે તે એમ કરંદ ચોમાસા પારણિ ચિત ધરંદ;
 વિજયદેવસૂરિ આવંદ અહીં સંઘ સાધિ અમદાવાદિં રહી. ૧૧૧૩
 વાચકનંદિવિજયસિંહ મિલી એક વિચાર કરી મન રલી;
 સાગરપાંદ કરાવંદ મતું મિચ્છાદુષ્કંદ દિંદ સહુ છતું. ૧૧૧૪
 ન કરે તિહાં લગંદ રાષંદ દૂરિ તો તુમ કહણિ હોંદ મહમૂરિ;
 15 તો તેણે પાટણિ ગુરંદ લિખિંદ સયલ વૃતાંત વાચક તેણે
 અધિં. ૧૧૧૫
- ભયભારિં અંપાણુ લણુંદ તુમે કીધું તે કુંણુ અવગણુંદ;
 પણુ હંદંદ પોટામાં પોટ ન લહ્યું કો જે કપેટનો કોટ. ૧૧૧૬
 તાસ લિખિંદ આવિંદ દેખિંદ મહાજન સહુંદ થયું સાધિંદ;
 20 કર્યાં લખીનંદ કીધો મેલ તો તેણે કપટિં પાડ્યો ભેલ. ૧૧૧૭
 કાગલ લખ્યો આદેસ વિદેસ અન્ન ન દેવું એ આદેસ;
 કરી મેલનંદ કરંદ દંદોલ કાગલ ગછ ભેદવા નિટોલ. ૧૧૧૮
 વિણુ વાકિં ઓલંભો લખંદ તે કોંદ લેખંદ નવિ સખંદ;
 સોમવિજયવાચકની આણુ મેઘવિજય નંદિવિજય. સુજાણુ. ૧૧૧૯
 25 ધર્મવિજય એ ત્રિણિ વાચકા તેહની આણુ લહી તિહાં થકા;
 દર્શનવિજયગણિ પાંગરંદ નયર ખરહાનપુર લાણી સંચરંદ. ૧૧૨૦
 પંભનચરથી તે પાંગરંદ જંખૂસરિ તે આવી કરંદ;
 હીરવચણુ વાસિત સહુ મતાં ભરંઅચિ સૂરતિ અતિ શોભતાં. ૧૧૨૧

- સૂરતિમાં દોસી નાનજી સાથિ જોલ અંધ કીધા હાથોહાથિ;
 જો વિજયદેવ સૂરિ ઇર્ષ્યાકરંધ તો અમ કુટંબ કહિઉં તુમ કરંધ. ૧૧૨૨
- અહારે ચ્યાર ખાંધવની જોડ તિમ તુમે પાંચમા લાઈ નહી ઘોડિ;
 અમે નિર્વાહ તુમારો કરૂં તે કરતાં મનમાં નવિ કરૂં. ૧૧૨૩
- હીરગુરૂવચને ધરો તુમે રંગ બહાનપુર જાતાં કરો ઉચ્છરંગ;
 ત્રિણિસંધ નામાનાં લેઈ મતાં દોસી પુંજનઈ મનિ જે હતાં. ૧૧૨૪
- તિહાંથી ચાલ્યા પાનદેસ લાણી નંદરખારિં વાત કીધી ઘણી;
 અનુંકમિ થોડે દિવસે કરી બરહાનપુર આવ્યા ઉલટ ધરી. ૧૧૨૫
- વાચકવિજયરાજનઈ વેગિ આવી વંદઈ મનનઈ નેગિ;
 તાસ સુણાવઈ સવિ માંમલો સંઘ સવે તે જાણ્યો ભલો. ૧૧૨૬
- 5 જસસાગરનઈ કીધો દૂરિ માંડલિથી તે વાંકો ભૂરિ;
 તવ તે સંઘ મિલી વીનવઈ પડ્યો વરાંસો અવધારો હવઈ. ૧૧૨૭
- કરી કૃપા બઈસારો પાસિ સંઘકહણ કીધું સુવિમાસિ;
 તો વાચકનઈ કહઈ એ અંધ બિહુ ચોમાસું રહઈ એ સંધિ. ૧૧૨૮
- લખિઉં કોઈનું નવિ માનવું આજ પહલું હવું તે હવું;
 10 હવઈ કરેવું જે અહો કવું ચોમાસા પારણિ પૂછવું. ૧૧૨૯
- બાદરપુરિ વાચક ચોમાસ ઇદલપુરિ વીરવિજય પંન્યાસ;
 સહરમાંહિં વલી જસસાગરો દર્શનવિજય રામવિજય મુનિવરો. ૧૧૩૦
- ઠાણા એકાદસસિઉં તેહ વિજય પાંચ છ સાગર એહ;
 ચોમાસું એકઠા તે રહ્યા નિજનિજ કરવા બિહૂ સામહ્યા. ૧૧૩૧
- 15 દર્શન સંભલાવઈ હીરવયણુ શ્રાવક જાણઈ ચિંતામણિ રચણુ;
 છત્રીસ જોલ સુણાવઈ તાસ સાગરમત કીધો નીરાસ. ૧૧૩૨
- બઈ તડું કીધું તેણીવાર દર્શનનઈ હૂઓ હરખ અપાર;
 દર્શનઈ તો વાચકરાજ વિજયરાજ ઘણું માનઈ લાજ. ૧૧૩૩
- તેહનઈ ઉપરિ કીધા ભલા ગુરૂવચને શ્રાવક નિરમલા;
 20 અધિકારી શ્રાવક બઈ ચ્યાર હીરવયણુ થાખ્યા નીરધાર. ૧૧૩૪
- તે દેખી દાઝઈ સાગરા ગુરૂનઈ લેષ લખઈ આકરા;
 એણુઈ સંઘ સવે વસી કીધ તો તેણુઈ ચોલલો દીધ. ૧૧૩૫

- કોઈ ન માનઈ તેહનઈ લિખિઈ લેખ મહોત કુણિં નવિ રખિઈ;
વાચક મેઘવિજયના સીસ ઇંદ્રવિજય ઊપરિ અતિ રીસ. ૧૧૩૬
- 25 ભાણુચંદ વાચકનઈ પાસિ સયલ સંબંધ કહિઓ સુવિમાસિ;
વાચક ખોલ લેઈ અજમેર પુહુતા પણિ તે પડિઓ ફેર. ૧૧૩૭
- 5 પંલનચરિથી સાગરીએ છેક લિપી મોકલીઈ મોટું એક;
જીવવિજય પંડિત અવગણુઈ તુમ આણાથી અલગું લણુઈ. ૧૧૩૮
- તેણુઈ તાસ ચોલંભો દીધ પણિ તે કામ રતિ નહુ સીધ;
તે માહુંત તપસીય નિરીહ કોઈ ન લોપઈ તેહની લીહ. ૧૧૩૯
- તેહનઈ હીરવચણિ મનરંગ ન ગમઈ કાંઈ સાગરનો સંગ;
10 રીસ કારણુ ગુરૂભગતાપણું ગુરૂ ભગતા ઊપરિ દુષ ધણું. ૧૧૪૦
- શ્રીગુરૂ વિજયસેનના સીસ અતિવચરાગિ રહઈ નિસદીસ;
ઉગ્ર ચારિત્ર ચલાવઈ પંથ સદહણા સાચી એ પંથ. ૧૧૪૧
- સોમવિજયવાચક આદેસિ ચોમાસું ન લીય સુનિવેસ;
પંડિત હંસવિજય શુદ્ધપથ્ય મહાવચરાગી વેલોરપથ. ૧૧૪૨
- 15 એહવા માહુંત લણી તસ દોસ દીધો આણી મનિ અતિ રોસ;
એ ચતુરાઈ જોયો અસી નિસુણુઈ જે તે ઊઠઈ હસી. ૧૧૪૩
- વલી એક જોયો તાસ વિવેક આપિ ઉપાધિ કરી વલી એક;
સૂરતિ નચરિ પજૂસણુ લણી છતઈ તિહાં ગુરૂ ભગતા મુણી. ૧૧૪૪
- પંડિત ધનહરષ બહુશ્રુતા કરઈ વષાણુ ગુરૂ આરાધતા;
20 તે ઊપરિ લિખીઓ આદેસ સાગરીઆ જૂદા નઈ રેસિ. ૧૧૪૫
- રાનેરથી અજિધના યતી જિનઆણા ભંગ ન ખીહઈ રતી;
બઈસી નાવા તાપી નદી ઊતરી આવ્યા તે પણિ બદી. ૧૧૪૬
- તેણુઈ તીહાં જૂદું કીધ વષાણુ ઇમ અનેક જૂદાના ઠાણુ;
વલી કાગલ લખીઆ બહુભાતિ લખી તે માંહિં બહૂ તાતિ. ૧૧૪૭
- 25 નચર બરહાનપુરિ જસસાગરો તાસ લખ બહુ રખે તુમે ડરો;
વિજયપથ્યમાંહિં જે મિલ્યા તે જાણેયો અહ્મથી ટલ્યા. ૧૧૪૮
- મેલ કરીનઈ કરૂં રેવણી એકઈ એક પ્રતિં અવગણી;
સંધ સવેનઈ કરયો હાથિ નવિ મિલવા દેયો તે સાથિ. ૧૧૪૯

વારિ વસતિ નવિ દેવું અન્ન ગામિ ગામિ લિખિઉં એ ધન્ન;
વીરશાસનિ સૂરિ બહુ હવા દાન નિષેધ ન કીધા નવા. ૧૧૫૦

એ સામાચારી એહથી પ્રગટ થઇ એ અનુચાનથી;
એતો નહી જિનશાસન માગ એહવા લેષ લખઇ દુષભાગ. ૧૧૫૧

5 લેષ વાલઇ લાલજી હાથિ દીયા દર્શનિં લાલજી કરિથી લીયા;
દર્શનવિજયવાચકનેં આપ લેષ સંભલાવઇ માંહિં સંતાપ. ૧૧૫૨

કરી ઉતારા રાખ્યા પાસિ કેઇ બીડી મોકલઇઓ હોદ્દાસિ;
સાહુ માનજી જે કાલૂપુરા તસ હાથિં તેડી દીધા પરા. ૧૧૫૩

તેણુઇ રાજનગરિ જઇ દીધ સોમવિજય વાચકિ તે લીધ;
10 વાંચી જાણ્યો તાસ અલોગ સંઘ તેડી જણાવ્યો યોગ. ૧૧૫૪

તે જાણીનઇં સહુ ગહુવરિઉં હૈ હૈ એણુઇ એ સિઉં કરિઉં;
ટાલી મનથી તેહની આસ સહુઇ જોલઇ અસ્યું વિમાસિ. ૧૧૫૫

એથી નવિ દીસઇ કાંઇ ભલું અતિ અધિક લખીઇ કેતલું;
શુર નૃપનાં મનમયલાં જોઇ કુહુ તિહાં કેહવું રૂઝું હોઇ. ૧૧૫૬

15

॥ ઢાલ ॥

રાગ રામગિરિ; દેસી આખ્યાનની.

એમ જાણી સંઘ અમદાવાદનો શુરનઇં લખીય જણાવઇ;
રાજનગરિ તુમે પૂજ્ય પધારો કઇ વાચક તિહાં આવઇ. ૧૧૫૭

વલતું તેણુઇ લિખિઉં એહવું અદ્વનઇં શકુન ન થાઇ;
20 વાચક આખ્યાનું કામ અહી નહી કરયો જિમ મનિ ભાવઇ. ૧૧૫૮

સંઘ પંભાયતિનઇં વલી લિખિઉં શુરઆણા જિથાપી;
જો સાગરનઇં લીધા જોરિં તો અપકીરતિ બ્યાપી. ૧૧૫૯

હવઇ જો રાજનગરિ તુમે આવી વાચકનઇં સમજાવી;
સંઘસાષિં મતં મિચ્છાદુક્કડ સાગરપાંહિં કરાવી. ૧૧૬૦

25 જો વિષ્ણુ કપટિં કલેસ ટાલસ્યો તો થાસ્યઇ સહી વાર;
નહીં તો જાણો તુમે તુમારં કોઇ નહીં તુમ સાર. ૧૧૬૧

- વલતો ઉતર લપીઓ એહવો કરવું હુતું તે કીધું;
તે ઊપરિ જાણો તે કર્યો એહવઉં લિખિઉં પ્રસિધઉં. ૧૧૬૨
- મેઘવિજયવાચક સુવિચારી લપીઉં એહવો ભાવ;
આવી ગુરૂની આણુ પલાવો તો જાઇ સવિ પાવ. ૧૧૬૩
- 5 તિહાં પણિ ઉતર તેહજ લિપીઇ પણિ નવિ ચિત્તિં ચેતઇ;
ખીજો ઉત્તર કાંઇ ન આપઇ નવિ જાણઇ હિતહેતઇ. ૧૧૬૪
- એહવઇ અવસરિ વાત હૂંઇ એક તે નિસુણો સાવધાન;
મકરૂખપાન તે ગુરૂરિ આવઇ લેઇ નૃપતું કરમાન. ૧૧૬૫
- નયર જાલોરિં જવ તે આવ્યા ભાણુચંદઉવઝાય;
10 મકરૂખપાન હજૂર જઈ મિલીઆ તે રલીઆયતિ થાય. ૧૧૬૬
- અતિ આદરસિઉં પૂછઇ પ્રેમિં મકરૂખપાન દેઈ માન;
કુહું કાંઇ કામ હોઇ જે તુમારઇ તે કરસ્યું સુપ્રધાન. ૧૧૬૭
- તો વાચક વલતું એમ ભાસઇ હૂંઇ છઇ એક નવાઈ;
હીરવિજયસૂરિ વચન ઊથાપી સાગર હૂઆ દુષદાઈ. ૧૧૬૮
- 15 તે પણિ વિજયદેવસૂરિ સાથિં સમઝી અલગું માંડઇ;
હીરવિજયસૂરિ વચણુ ઊથાપઇ ગછ સઘલાનઇ ભાંડઇ. ૧૧૬૯
- નિસુણી પાન ભાણુઇ સુણો વાચક સિદ્ધચંદ અહ્ય બેલિં;
આવઇ જો તે કહઇ તે કરસ્યું તવ સાથિં ચાલઇ ગેલિં. ૧૧૭૦
- પાન સાથિ તે આવઇ પંડિત સિદ્ધચંદ સમરત્ય;
20 સિદ્ધપુરિં તવ આવ્યા નિસુણી લેવા તસ પરમત્ય. ૧૧૭૧
- પોટણુથી વિજયદેવિં પાઠવિયા મુનિ શ્રાવક સંજીવ;
ધનવિજય નઇ અખણ મહિતો દસ વહલિ સાથિ પહૂત. ૧૧૭૨
- જઇ પંડિતનઇ સવે સુણાવઇ જે તે મિં કહવરાળ્યું;
વાચકપદ દેઉં અહી આવો તે તસ મનિ નવિ ભાળ્યું. ૧૧૭૩
- 25 કહઇ સિદ્ધચંદ સુણો તુમે શ્રાવક મુઝ ગુરૂ ભાણુચંદ;
તેહનઉં મન હસ્યઇ તિમ કરસ્યું અહ્ય મનિ એમ આણુંદ. ૧૧૭૪
- ઉપાધ્યાપદ મિં કયા કરૂં ઉંનકા ગુરૂમેરા ભાણુચંદ;
ઉંનકી આહ કરૂં મિં સખ દિન તું કયા દેવઇ સૂરિંદ. ૧૧૭૫

- મહિસાણા લગઈ પૂઠિ પૂહૂતા તોહઈ તે નવિ માનઈ;
 ઘેર ઘેર કયા કહો તુમ મોહિકું સિદ્ધચંદકું ન પિછાનઈ. ૧૧૭૬
- તેરા ગુરૂ હમકું કયા ડરાવઈ અળ કયું હમકું સીપાવઈ;
 ફિરી પાછા પાટણમાં આવઈ ગુરૂનઈ વાત સુણાવઈ. ૧૧૭૭
- 5 સિદ્ધચંદ રાજનગરિ પુહૂતા રાષી જગમાં માંમ;
 સોમવિજય વાચકનઈ વાંદઈ સમકિત રાષઈ ઠામ. ૧૧૭૮
- સાબાસી કોવિદ સિદ્ધચંદનઈ બિહુ ઠામે ધરી ટેક;
 આપ રાષી કીધું અજૂઆલું મોટો એહ વિવેક. ૧૧૭૯
- એક દિન દુસમન પ્રેરિઓ રાજ સિદ્ધચંદ્ર પ્રતિ ભાસઈ;
 10 તરણપણા તુમ હીસઈ અધિકા નહી ફકીરાઈ વરાંસઈ. ૧૧૮૦
- ધરિ દુનીઆં હય ગય તુમ આપું આપું મલક બહૂત;
 નિસુણી વાત અવનીપતિ કેરી ચિંતઈ રહઈ કિમ સૂત. ૧૧૮૧
- કહઈ તવ સિદ્ધચંદ વિચારી અવનીપતિ અવધારો;
 જે જેણઈ અંગીકૃત કીધું તે ન ટલઈ કિરતારો. ૧૧૮૨
- 15 કોપ્યો ભૂપ સુણી તે વાણી જો નવિ માનઈ બોલ;
 તો હાથી હેઠલિ નાંધીનઈ મારો એહ નિટોલ. ૧૧૮૩
- એ ભયથી પણિ નવિ તે ચૂકો એમ અનેક ભય દાખ્યા;
 પણિ તેણઈ તે આપ ન છાંડિઉં વ્રત પોતાનાં રાખ્યાં. ૧૧૮૪
- દેખી નૃપ તસ અતિઆ કીધો પુનરપિ પાસઈ તેડી;
 20 દેઈ દિલાસા બહુપરિ માન્યા નાંખ્યા પિશુન ઉથેડી. ૧૧૮૫
- એમ એક ટેક તિહાંકણિ રાષી બીજી આ અધિકારિં;
 વાચકપદ આચારજિ છાંડી માંડી મતિ આચારિં. ૧૧૮૬
- પરમ ગુરૂ શ્રીવિજયસેનસૂરિ તાસ પરંપર રાષી;
 શુદ્ધ સઘહણા એહની જગમાં કવિતાઈ અહીદાષી. ૧૧૮૭
- 25 નંદિવિજયવાચક વર બેલિં સિદ્ધચંદ કવિરાય;
 બીજા ગીતારથ મિલી સઘલા પ્રણમઈ શ્રીઉવચાય. ૧૧૮૮
- સોમવિજય વાચકનઈ વીનવઈ કહઈ હવઈ કરો ઉપાય;
 હીર પરંપર રાષો રૂડી જિમ મન વંછિત થાય. ૧૧૮૯

- આચારજિ પદ દીજઈ નૂતન તો રહઈ ગુર લાજ;
 સોમવિજય વાચક વલતું કહઈ ઉતાવલિ નહી કાજ. ૧૧૬૦
- કહી સંઘનઈ વલી લેષ લપાવઈ જો કખહી તે આવઈ;
 શ્રાવક સહૂનઈ વાત જણાવઈ તે પણિ સહૂ મનિ લાવઈ. ૧૧૬૧
- 5 દસ વીસ વાર ફિરી ફિરી લપતાં ઉતર તેહજ આવઈ;
 વલી સંઘ પંભનયરનો આવી વાચક આગલિ લાવઈ. ૧૧૬૨
- સંઘવી સોમકરણ સાહ સોમો કહનિ સુણો ઉવગાય;
 જો એક કહણ કરો અદ્વારં તો એ સહી મેલ થાય. ૧૧૬૩
- વાચક કહઈ ગુર હીર પરંપર રહતાં જે તુમ લાવઈ;
 10 તે કરસ્યું સહી કહઈયો અદ્ધનઈ પણિ તેહનઈ મનિ નાવઈ. ૧૧૬૪
- તો તે કહઈ જે વિજયસેનસૂરિ પટો લિખ્યો ગ્રંથમાટિ;
 વિજયદેવસૂરીનઈ નામિં લિખતાં આવઈ ઘોટઈ. ૧૧૬૫
- તો વાચક કહઈ ભલું ભણિઉં એમ જો તેહનઈ ચિત્તિ આવઈ;
 તો તેણે તે લિપીય જણાવિઉં તેહજ ઉત્તર લાવઈ. ૧૧૬૬
- 15 વલી શ્રીસોમવિજયવરવાચક વિનતી લપઈ વિનીત;
 તે ભવિયણુ તુમે સુણ્યો ભાવિં થિર કરીનઈ નિજચિત્ત. ૧૧૬૭

॥ ઢાલ ॥

રાગ રામગિરિ.

- સોમવિજય વાચક વલી લપઈ ગુર હિત હેવ રે;
 20 લોક કહઈ કો પાકો નહી સમજાવઈ વિજયદેવ રે. ૧૧૬૮
- જ્ઞાનવંતિં ન વરાંસીઈ કીજઈ દીર્ઘવિચાર રે;
 સાગર ગુરના વિરાધક હૂઆ બહુ દુષકાર રે. જ્ઞાન. આંચલી ૦ ૧૧૬૯
- બોલ છત્રીસ સિદ્ધાંતના ઊથાપઈ એ નિટોલ રે;
 પાંચ એ બોલ નિજગુરતણા હીરના બાર બોલ રે. જ્ઞાન ૦ ૧૨૦૦
- 25 પૂરવસૂરિ બહુ હેલીઆ હેલ્યા ગ્રંથ અનેક રે;
 એહ સાથિં કર્યો બંધડો કર્યો એહ વિવેક રે. જ્ઞાન ૦ ૧૨૦૧
- જો તુમે રાગવસિં પ્રભુ અવિચારિઉં એ કાજ રે;

કરસ્યો તો કેા તુમસો નહી નહી માનઈ કેા લાજ રે. જ્ઞાન૦ ૧૨૦૨
 વીર ગુરૂ હીર પરંપરા ઉથાપી નહી જાય રે;
 કહિઉંઅ માનો પ્રભુ પછઈ તુમે કસિઉં કાંઈય નહી થાય રે. જ્ઞાન૦ ૧૨૦૩
 5 તુમે જો ગુરૂ આણા માનો નહી તુમ માનસ્યઈ કુંજુ રે;
 એમ દષ્ટાંત તે બહુ લખ્યા પ્રભુ આવઈ નહી સૂણુ રે. જ્ઞાન૦ ૧૨૦૪

હાલ.

રાગ વયરાડી.

અતિ અભિમાન ન કીજીઈ જેણુઈ વિણુસઈ નિજ કાજ રે;
 10 વીનતી ન માનઈ એ કેાઈ તણી તો લોપી તસ લાજ રે. અતિ૦
 આંચલી. ૧૨૦૫

લાજ લોપી હવઈ તેહની દીઈ સવિ ષેત્ર આદેસ રે;
 હીરવયણુના આરાધક પ્રતિજોધઈ સવિ દેસ રે. અતિ૦ ૧૨૦૬
 સાગરનીય પડપણા જાણી અશુદ્ધ અપાર રે;
 15 આચારજી વિજયદેવનઈ માનઈ નહી અણુગાર રે. અતિ૦ ૧૨૦૭
 વલી સહૂ સંઘ વિમાસીનઈ લખઈ કરી એક વિચાર રે;
 અપરં પૂજ્ય અવધારયો સંભૂતિવિજય ગણુધાર રે. અતિ૦ ૧૨૦૮
 તાસતણો સીસ અતિસુંદર શ્રીચૂલીભદ્ર મુણિંદ રે;
 તાસ ભણાવઈ એ હિત ઘણુઈ ચઉદઈ પૂરવ આણુંદ રે. અતિ૦ ૧૨૦૯
 20 દસપૂરવ અરથિઈ થયાં એહવઈ અવસરિ નાણુ રે;
 વંદનિ આવઈ એ સહોદરી પૂછઈ બંધવ ઠાણુ રે. અતિ૦ ૧૨૧૦
 સાધુ કહઈ જૂઓ ઓરડઈ જવ ભગિની તિહાં જાય રે;
 તવ દેષાડઈ છતિ આપણી વાઘરૂપ તેણુઈ ઠાય રે. અતિ૦ ૧૨૧૧
 દેષી તેહના ભયથકી બીહીની બોલઈ નારિ રે;
 25 જો મુનિવર રે હાસું કરઈ તે જાણિઉં ગુરૂરાય રે. અતિ૦ ૧૨૧૨
 તવ તેણુઈ નિજરૂપ પ્રકટીઉં બહુનિ થઈ રલીયાતિ રે;
 ગુરિઈ જાણિઉં વિદ્યા એહનઈ જીરવાણી નહી ભાતિ રે. અતિ૦ ૧૨૧૩

- વલી એક વાત એહવધ સુણો આળ્યો એક નવો વિપ્ર રે;
 પૂછતો થૂલિભદ્રનઈ નવિ દીસઈ જૂઠં અકંપ રે. અતિ૦ ૧૨૧૪
 પૂછ્યા સાધુ કહઈ કર્યું તેહ સંઘાતિં કામ રે;
 વિપ્ર ભણઈ વિણકારણિં ઉપગારી મિત્ર નામ રે. અતિ૦ ૧૨૧૫
 ૬ સાધુ ભણઈ સુણિ જોસીઆ કર્યો કર્યો ઉપગાર રે;
 વલતું ખાંભણ એમ ભણઈ તસ ઉપગાર નહી પાર રે. અતિ૦ ૧૨૧૬
 મોહિ પિતા ઘરિ ધન ઘણું પોહુતા તે પરલોકિ રે;
 ધન સાંતિઈ નવિ મિં લહિઈ પાતાં પૂઠઈ થોકિ રે. અતિ૦ ૧૨૧૭
 પાતાં ધન જે આહિરિ હુતું તે પપીઈ અપાર રે;
 10 તેણઈ કારણિ પરદેસડઈ ફિરીઓ હું નિરધાર રે. અતિ૦ ૧૨૧૮
 ઘરિ આળ્યો તરૂણી ભણઈ સિંહ લાળ્યા રલી આજ રે;
 મિં કહિઈ દેસ બહુ ભચ્યો પણી સરીઈ નવિ કાજ રે. અતિ૦ ૧૨૧૯
 ઘરૂણી કહઈ મિત્ર તાહરો આવી પૂછ્યો ઉદંત રે;
 જાણિઈ તેણઈ દરિદ્રપણું ઠોકી દંડક અંત રે. અતિ૦ ૧૨૨૦
 15 વયણ અસ્યું મુખિ ઉચરિઈ ઈહાં એમ તિહાં એમ કાઈ રે;
 અસ્યું કહી સો મિત્ર વલ્યો સુણી મિં ષણીઈ તિહાંઈ રે. અતિ૦ ૧૨૨૧
 સોવન કલસ ભર્યો તિહાં કાઢી સચ્યો તેહ રે;
 દલિદ્ર ગયું સવિ મુઝતણું વાધ્યો વાન તસ દેહિં રે. અતિ૦ ૧૨૨૨
 તેણઈ ઉપગારિં સુધી હવુ ચરણ નમું હું તાસ રે;
 20 તે નિસુણી ગુરૂ મનિ ધરઈ વિદ્યામદનો વિલાસ રે. અતિ૦ ૧૨૨૩
 નવિ અધ્યયન ચાલઈ પછઈ જાણી સંઘ ઉદંત રે;
 વિનય કરીનઈ વીનવઈ એ તો મોટો માહંત રે. અતિ૦ ૧૨૨૪
 જ્ઞાનની વૃદ્ધિ હોઈ ઘણી ગુરૂ કહઈ એતલઈ યોગિ રે;
 અરથ સરિઓ હવઈ એહથી સૂત્રતણો અનુયોગ રે. અતિ૦ ૧૨૨૫
 25 પૂછઈ સંઘ બીજો અછઈ ચઉદપૂરવધર કોઈ રે;
 ભદ્રબાહુ સ્વામી તે અછઈ આવઈ ગુરૂ જોઈ રે. અતિ૦ ૧૨૨૬
 સંઘ લખી લેખજ પાઠવઈ ગુરૂ પ્રારંભઈ ધ્યાન રે;

- તેસુણી સંઘ લખઈ વલી બીજો ઉતર એ માન રે. અતિં ૧૨૨૭
 વલતું સંઘ લખઈ વલી જે લોપઈ સંઘ આણુ રે;
 તાસ આલોઆણુ સી પ્રલો તે લખયો અહનાણુ રે. અતિં ૧૨૨૮
 શ્રીભદ્રબાહુસૂરી લખઈ આણુ ન માનઈ જેહુ રે;
 5 સંઘ બાહિરિ કરવો તસ એહનો ઉત્તર એહુ રે. અતિં ૧૨૨૯
 વાંચી સંઘ લખઈ વલી પૂજ્ય વડા એ વિચાર રે;
 જાણઈ પણિ એ સંધિં લખિઈ ચિતમાં આવિઈ અપાર રે. અતિં ૧૨૩૦
 વાંચી તરત તે સંઘ લણી આવ્યા દિન અવિચિત્ત રે;
 તિમ તુમનઈ સંઘ બહુ લખઈ તુમે તિહાં ચિત્ત ન દીન રે. અતિં ૧૨૩૧
 10 તુમે સંઘ આણુ માનો નહી તુમ હોસિઈ તે દંડ રે;
 કહિઈ રે માનો પ્રભુ સંઘતણું મ કરો ગચ્છવિ પંડ રે. અતિં ૧૨૩૨
 તોહઈ ઉતર તેહજ આવઈ તેહનો તેહુ રે;
 સંઘવચણુ તેણુઈ લોપીઆં પાન સુણાવિઈ એહુ રે. અતિં ૧૨૩૩
 પાનિં આપ લિખિઈ વલી આવો દેઈ કરી મેલ રે;
 15 તેણુઈ લિખિઈ શકુન આવઈ નહી અરથ નહી એ લેલ રે. અતિં ૧૨૩૪
 પાનિં સંઘ તેડી કહિઈ તેડી શ્રીઉવચાય રે;
 સિઈઅ જૂઓ છો હવઈ તુમે એ તુમચો નહી થાય રે. અતિં ૧૨૩૫
 આચારજિપદ થાપના કરો ગુરૂ વચણુનઈ હેતિ રે;
 વાચક કહઈ તો વિચારીય જે ચેતઈ કાંઈ ચેતિ રે. અતિં ૧૨૩૬

20

ઢાલ.

રાગ સીધૂઓ.

- મુનિ જિ પાટણિ મોકલ્યા તેણુઈ જઈ શ્રીગુરૂ કબ્યા;
 વીનવ્યા વિનય કરી બહુ ભાવસિઈ એ. ૧૨૩૭
 સોમવિજયવાચક વિભુ તેણુઈ અહ મોકલીઆ પ્રભુ;
 25 સુણો પ્રભુ વીનતી જે તેણે કહી એ. ૧૨૩૮
 રાજનગરિ પ્રભુ આવીઈ શ્રીપૂજ્યનાં વચન પદાવીય;
 સોહાવીય ગચ્છ સઘલો પ્રભુ આપણો એ. ૧૨૩૯
 જે તિહાં તુમે આવો નહી તો તે અહી આવઈ સહી;
 એમ કહી મુનિવર જિ તે વીનવઈ એ. ૧૨૪૦

- સુણી તે ગચ્છપતિ ઉચરધ સાગર મતું નહી કરધ;
 ઉચરધ મિચ્છાદુક્કડ તે નહી એ. ૧૨૪૧
- વલતું મુનિવર કહધ એમ કુહુ પ્રભુ કહિઉં ન કરધ કેમ;
 પ્રભુ એમ નિજગુરૂવચન તે નવિ રહધ એ. ૧૨૪૨
- 5 નિજગુરૂવચન આરાધતાં સોભા સંયમ સાધતાં;
 વિરાધતાં વીર જમાલિતણી પરિં એ. ૧૨૪૩
- હેમસૂરિ કહધ સુણો સુખકરૂ રામચંદ્રસૂરિ સુંદરૂ;
 નહી વરૂ પદ દેવું બાલચંદ્રનઈ એ. ૧૨૪૪
- અજયપાલિ એક કુંદ કીઓ બાલચંદ્રનઈ નિજપદ દીઓ;
 10 નહી દીઓ તો અગનિસિલા ઉપરિ સૂઓ એ. ૧૨૪૫
- રામચંદ્રસૂરિ અણુસણુ કરી નિજગુરૂવચન તે ચિતિ ધરી;
 સુરપુરી પામ્યા અગનિસિલા રહી એ. ૧૨૪૬
- એમ તે ગુરૂનાં વચણુ કાજિં જીવ ઓમ્યો નિજગુરૂલાજિં;
 તુમ રાજિં કિમ જાઈ ગુરૂ બોલડા એ. ૧૨૪૭
- 15 તુમ કહણુ કિમ નવિ પાલધ વિપરીત બોલ કિમ નવિ ટાલધ;
 કાં ભાલધ અલગું મત તે માંડવા એ. ૧૨૪૮
- કહધ ગુરૂ ઘણું કહવું કર્યું એહ સાથિં અદ્ધ મન વસ્યું;
 નહી તસ્યું તુમ સાથિં મનમાહરૂં એ. ૧૨૪૯
- જો તુમે નેમિસાગર વાંદો તો અહી રહવા કરો છાંદો;
 20 નહી તો એ અહી તુમનઈ રહવું નહી એ. ૧૨૫૦
- સુણી તે મુનિ સિદ્ધાવીઆ અમદાવાદિં આવીઆ;
 ભાવીઆ વાત હવી તે સવિ કહી એ. ૧૨૫૧
- સુણી સંઘ એમ ચીંતવધ કર્યું વિચાર કરવો હવધ;
 તો હવધ આચારજિ પદ આપીધ એ. ૧૨૫૨

25

ઢાલ

રાગ ગોરી.

ચઉવિહ સંઘ મિલેવિ કરધ વિચારણા;

હીર પરંપરા કિમ રહધ એ.

૧૨૫૩

- નહી આચારજિ એહ પાટ ભગતે નહી;
આરાધક ગુરૂ વચનનો એ. ૧૨૫૪
- સાગર વાસિત એહ લોપી પરંપર;
નામ ધરાવ્યું અવરતુ એ. ૧૨૫૫
- 5 વીર હીરની આણુ ન રહ્ય એહથી;
ન રહ્ય ગચ્છ એહનયં કરિં એ. ૧૨૫૬
- વચણાં જેસિંગનાં એમ રાખી નહી સકય;
ગચ્છનું સૂત્ર સહૂ સુણ્ય એ. ૧૨૫૭
- વીરશાસનિં ગુરૂહીર તાસ પરંપરા;
10 વારૂ પરિ રહવા ભણી એ. ૧૨૫૮
- નવો આચારજિ હોય તો ગુરૂવચણડાં;
વારૂ પરિ તે વિસ્તરય એ. ૧૨૫૯
- તો હવયં સુવિહિત સૂરિ વડશાષાતણા;
તેથી કરવી થાપના એ. ૧૨૬૦
- 15 આગય એ અધિકાર પાટિ છયતાલયએ;
હઉઓ તે સહૂ સાંભલો એ. ૧૨૬૧
- ચિહું હાલીસમય પાટિ શ્રીજગચ્ચંદ્રસૂરિ;
તપા બિરદ જેહથી હવું એ. ૧૨૬૨
- શ્રીદેવેંદ્રસૂરિં પાટિ પસિતાલીસમય;
20 તિહાં વૃદ્ધ લઘુશાલા હવી એ. ૧૨૬૩
- પછય દેવેંદ્રસૂરિ થાખ્યા આચારજિ;
વિધાનંદસૂરિ ગછપતી એ. ૧૨૬૪
- વિચરય માલવદેસિ શ્રીદેવેંદ્રસૂરી;
આચારજિ વીળપુરિં એ. ૧૨૬૫
- 25 દૈવયોગિ તે બેહૂ અંતરિ દિન તેરનયં;
પરલોકિં તે પુહુતલા એ. ૧૨૬૬
- વિધાનંદના બાય શ્રીધમ્મકીરતિ;
ગચ્છ સઘલો તેણય રાખીઓ એ. ૧૨૬૭

- એમ ચાલિઈ પટમાસ ગછ તે સૂરિ વિના;
પછઈ ગછ પાટ ચલાવવા એ. ૧૨૬૮
- સુવિહિત નઈ નિજગોત્ર વડશાખા ભણી;
આચારજનઈ વીનવ્યું એ. ૧૨૬૯
- 5 ધર્મકીર્તિ ઉવઝાય તસપદ થાપના;
કીધી સંઘવચણુથકી એ. ૧૨૭૦
- તતપિણુ શ્રીસિદ્ધાંત તેહની વાચના;
ગછ અનુજ્ઞા કિમ થઈ એ. ૧૨૭૧
- તિમ કરતાં નહી દોસ શ્રીજિનશાસનિં;
10 ગછ પરંપર રાખવા એ. ૧૨૭૨
- ઈસિઈ વિમાસી સંઘ ચિતસિઈ ચીંતવઈ;
સહૂયનઈ પૂછીજીઈ એ. ૧૨૭૩
- સૂરતિનઈ ધંભાતિ બરહાનપુરવરિં;
સીરોહી પ્રમુખિં વલી એ. ૧૨૭૪
- 15 લિખિત અણુઁયાં તાસ ગામ નગરતણાં;
રાજનગરનો સંઘ કરઈ એ. ૧૨૭૫
- નંદિવિજયઉવઝાય સંઘ સવે મિલી;
સિદ્ધચંદ પંડિતવર એ. ૧૨૭૬
- ઈત્યાદિક તે સહૂઈ ગીતારથ બહુ;
20 મિલી વાચકનઈ વીનવઈ એ. ૧૨૭૭
- શ્રીસોમવિજય ઉવઝાય હીર પરંપરા;
કાજિં આચારજિ થાપવા એ. ૧૨૭૮
- શ્રીધર્મધોષ દૃષ્ટાંતિં અવર વિચારણા;
નવિ કરવી હવઈ એ સહી એ. ૧૨૭૯
- 25 કહૂઈ વિચારી તેહ સંઘ વચણુ સવે;
આવઈ અદ્ધ હૃદયકઈ સંહી એ. ૧૨૮૦
- સંઘનઈ કરઈ પ્રણામ તીથંકર પણિ;
તો સંઘ કહૂણુ કરવું સહી એ. ૧૨૮૧

- સંઘ કહણુ અજ્ઞાન નવિ માનઈ જેહ;
તેહ સહી સંઘ બાહિરો એ. ૧૨૮૨
- તેણુઈ સંઘની આણુ બાણી માનવી;
માની સોમવાચક લણુઈ એ. ૧૨૮૩
- 5 કુંણુ દેસ્યઈ પદ આજ કાજ કરો હવઈ;
હીર પરંપર રાષવા એ. ૧૨૮૪

॥ ઢાલ ॥

રાગ આસાઉરી, ચાલિ વેલિની.

- સંઘનાં વચણુ સુણી મનરંગિં સોમવિજય ઉવઝાય,
10 નંદિવિજયવાચકની જોડિં સિદ્ધચંદ કવિરાય;
પંભનચરિ વડ વાચક રાજઈ મેઘવિજય મુનિ ધોરી,
ભાણુચંદ વાચક સહૂ બાણુઈ રાજકાજ જસ જોરી. ૧૨૮૫
- વાચકશ્રીવિજયરાજ અનોપમ ધરમવિજય ઉવઝાય,
વાચક છ પંડિત મલી સહૂય એકમના તે થાય;
15 ઠામ ઠામનાં લિખ્યાં અણાવઈ સંઘ ઘણો તે બાણી,
શુદ્ધપરૂપક સુવિહિત સાચા આચારજિ મનિ આણી. ૧૨૮૬
- વડશાષા શ્રીવિજયસુંદરસૂરિ ભટ્ટારકનઈ પાસઈ,
આચારજિ પદવીનઈ કાજિં મોકલીઆ ઓહોલાસિં;
પરમગુરૂ શ્રીવિજયસેનસૂરિ હસ્ત ધરિ તજે સીસ,
20 વ્યાકરણુ સાહિત ન્યાય વષાણુઈ આપિ લણાવઈ જગીસ. ૧૨૮૭
- રામવિજયપંડિત સંવેગી જ્ઞાનાદિક ગુણુ દીપઈ,
શાસ્ત્ર સવેનો ઉત્તર આપઈ મોટા વાદી જીપઈ;
સંવેગી અતિ યોગ્ય બાણીનઈ આચારજિ પદ આપઈ,
શ્રીવિજયસેનસૂરીનઈ પાટિં વિજયતિલક નામ થાપઈ. ૧૨૮૮
- 25 પોસ સુદિ બારસિ બુધ દિવસિં વિજય મૂહૂરત શુભ વેલા,
લગન વિશેષ ઉદયકર બલવંત ગુણુ મિલિઆ સવિ ભેલા;
શ્રીવિજયતિલકસૂરી પદ દીધું વાચકપદ સિદ્ધચંદ,

- નંદિવિજય આચારજી પાસથી ખયડા તિહાં આણુંદ. ૧૨૮૯
- મકરૂખપાનતણા જે માણસ સાથિં આવ્યા જાણુ,
સંઘ ચતુર્વિધ તિહાંકણિ મિલિઓ કરઈ તે બહુત મંડાણુ;
મદ ઝરંતા જે મોટા હસ્તી સામહીઈ સિણુગાર્યા,
5 જાતિવંત જે ચપલ તુરંગમ ગોલ ગહું બહુચાર્યા. ૧૨૯૦
- સાખયલા સુરકુમર સરિષા રથતણા નહી પાર,
ઈંદ્રાણી ગુણુ ગાવઈ રંગિં પામઈ હરષ અપાર;
ગુહિરનીંસાણુ ગડઈ બહુ ભંભા પંચશબદ વલી વાજઈ,
મુનિ મોટા તિહાં સાહામા આવઈ એણીપરિ બહુત દિવાજઈ. ૧૨૯૧
- 10 શકંદરપુરિ ગુરૂરાજ પધારઈ દિઈ ભવિયણુ ઉપદેસ,
શ્રીસોમવિજય વાચક તિહાં વંદઈ નયરિં કરઈ પ્રવેસ;
રાજનગરિ શ્રીવિજયતિલકસૂરિ આડંબરસિઈ આવઈ,
ગંધરવ ગુણુ ગાવઈ ગુરૂ કેરા દાન ઘણું તે પાવઈ. ૧૨૯૨
- સોનઈઆ રૂપઈઆ નાણુ પૂજા કરઈ મનરંગિં,
15 લખ્ય ગમે શ્રાવક ધન પરચઈ નિજ મન કેરઈ રંગિં;
પડાપાંડ શ્રીફલ સોપારી નિત્ય પ્રભાવના કીજઈ,
રાતિજગઈ નાટક બહુ ગાતાં ધન વાચકનઈ દીજઈ. ૧૨૯૩
- ઈત્યાદિક ઓછવ અતિ અધિકા હોઈ ઠામોઠામિં,
સંઘ સવેનઈઆનંદ હોઈઓ વિજયતિલકસૂરિ નામિં;
20 જે જે ગીતારથ ગછધોરી તે તે આવી વંદઈ,
શ્રીવિજયતિલકસૂરિ શુદ્ધપરૂપક વંદી અતિ આણુંદઈ. ૧૨૯૪
- ધનવિજય પંડિતનઈ વાચક પદ થાપઈ ગુણુ જાણી,
વાચક આઠ ધુરંધર ધરમના ખુઝવઈ ભવિયણુ પ્રાણી;
ગચછ સવે તે આવી મિલીઓ ટલીઓ સવિ દંદોલ,
25 શ્રીતપગચછની શુદ્ધ પરંપર રાષી કર્યો રંગરોલ. ૧૨૯૫
- દેસિ દેસિ નિજનિજ આદેસિં પાઠવીઆ પરધાન,
અતિ ઓછવ બહુ સામીવત્સલ સાધુલગતિ બહુમાન;

શ્રીમુનિવિજયવાચક પ્રભુ કેરો શિષ્ય કરઈ ગુણગાન,
દર્શન કહઈ શ્રીવિજયતિલકસૂરિ નામિં નિત કલ્યાણ.

૧૨૯૬

॥ ઢાલ ॥

દ્વહા.

- 5 શ્રી વિજયતિલકસૂરી ગુરૂ પામ્યા પુણ્ય પ્રમાણિ;
કહઈ દર્શન ભવિયણ સુણો નિતનિત તાસ વષાણ. ૧૨૯૭
શ્રીહીરવિજયસૂરી મુખિં જેસિંગિ સુણ્યા જે ભાવ;
વિજયતિલકસૂરિ તિમ કહઈ સુણો ભવિ ધરી બહુ ભાવ. ૧૨૯૮
દાન સીયલ તપ ભાવસિઉં આરાધો ગુરૂદેવ;
10 પાપ પ્રમાદ સવિ પરિહરો એહજ શિવસુખ હેવ. ૧૨૯૯
તાસ આદેસ લહી કરી શ્રીનંદિવિજયઉવગાય;
માલવ દેસિ સિંધાવીઆ માંડવિ મનિ ઉચ્છાય. ૧૩૦૦
ભૂપ ભલી પરિ ભેટીઓ આદર કરી અપાર;
કહઈ જાંગીર ભલા હૂઆ તુલ્ય મેલિં કિરતાર. ૧૩૦૧
15 કહઈ ભૂપતિ તુમ દેષતઈ ચિતિ આયા ભાણુચંદ;
તેહ સતાબ જોલાઈય તે દેષિં આનંદ. ૧૩૦૨

॥ ઢાલ ॥

રાગ દેશાષ.

- 20 યથા કુણિં પ્રતિં કુણુ પ્રતિં કુણિં ન ચાલઈ, એ દેસી.
ચલે મેવડે તેવડે બિહુ સાથિં,
ધરી લાલ છાપું નૃપનું તે હાથિં;
જઈ રાજનગરિ મકરૂખપાન,
તસ આપીઉં તેહ વાંચઈ કુરમાન. ૧૩૦૩
કુરમાન વાંચી ગુરૂ પાસ આવઈ,
25 સીરાહીથી ભાણુચંદનઈ જોલાવઈ;
તિહાં વાચક ધરમવિજય પઠાવઈ,
તેજપાલ મહતા મનિ હરષ ભાવઈ. ૧૩૦૪

તસ સાહાજિથી નિજ ગુરૂઆણુ પલાવઈ,
અધિકારીઈ દેસ સવિ હાથિ આવઈ;
ભાણુચંદ તે દેસ તેહનઈ ભલાવઈ,
હવઈ પાંગરી તેહ રાજનગરિ આવઈ.

૧૩૦૫

5 શત એક એક અધિક મુનિ સાથિ વૃંદ,
પ્રણુમઈ ગુરૂ વાચક ભાણુચંદ;

.....

.....

૧૩૦૬

શ્રીયવિજયતિલકસૂરિ સૂરિરાજ,

10 દીઈ તાસ બહુમાન ગુરૂવચણુ કાજ;

કરી મેવડે ષખરિ તે પાન પાસે,
મિલી વાચકનઈ કહઈ મન ઓહુલાસે.

૧૩૦૭

કહઈ પાન તુમ પાંતિ ધરી નૃપ બોલાવઈ,
ભલી પરિં કરી તિહાંચકી તે ચલાવઈ;

15 સિદ્ધચંદ વાચક પ્રતિં સાથિ લેઈ,
આવઈ માંડવિં ભૂપનઈ ષખરિ દેઈ.

૧૩૦૮

મિલ્યા ભૂપનંઈ ભૂપ. આનંદ પાયા,
ભલઈ તુમે ભલઈ અહી ભાણુચંદ આયા;

તુમ પાસિથઈ મોહિ સુખ બહૂત હોવઈ,
20 સહરિઆર ભણુવા તુમ વાટ જોવઈ.

૧૩૦૯

પદાઓ અહા પૂતકું ધર્મવાત,
જિઈં અવલ સુણુતા તુહા પાસિ તાત;

ભાણુચંદ કદીમ તુમે હો હમારે,

સખહી થકી તુહા હો હમ્મહિ ખ્યારે.

૧૩૧૦

25 કુહુ કાજ કછુ હોઈ હવઈ જે તુમારઈ,

કરૂં તેહ એમ કહી હવઈ સોહ વધારઈ;

ભૂપતિ પ્રતિં તવ ભણુઈ ભાણુચંદ,

એક વાત સુણો પ્રભુ ટલઈ જિમ બહોત દંદ.

૧૩૧૧

તુમ તાતનઈ પાસિ ગુરૂ હીર આવ્યા,

- જગગુરુ કરી નૃપિં તે બોલાવ્યા;
હૂઆં તેહનંધ પાટિ શ્રીવિજયસેન,
તેણું જાસ ટીકો દીઓ મોહવસેન. ૧૩૧૨
- 5 તેહ બહૂત દંદોલ કરી હવો કોપી;
વડે ગુરૂતણાં વયણ હવંધ તેહ ન માનંધ,
ગુરુ હકમ વિણ ઇલમ એક કીઆ હંધ છાનંધ. ૧૩૧૩
- 10 તેણું પીર પરંપરા સચલ લોપી,
સબથિં વિપરીત તેણું વાત ઓપી;
તેણું કારણિં છોડિ તસ ઓર થાપ્યા,
ગુરુ હકમ ચલાવવા એ ઉથાપ્યા. ૧૩૧૪
- 15 કહંધ ભૂપ જિમ કામ હોસ્યંધ તુમારં,
તિમ કરીસિ વલી તેહનંધ જોર વારં;
લહી હકમ ઉપાસિરંધ રંગિં આવંધ,
દિન પ્રતિં જંધ સહરીઆરનંધ પઢાવંધ. ૧૩૧૫
- આશાતના સાગરા જેહ કરતા,
દીય ભૂપ સીષામણુ ષરીય તુરતા;
તવ આવીઆ ગુર્જરદેસિ લેખા,
રાજનગર સૂરતિ વટપદ્ર એષા. ૧૩૧૬
- 20 કરી લિખિત નૃપનાં તસ સીષ દીધી,
નૃપિં વાણિ કહી તેહપરિ તીહાં કીધી;
વલી વાત એહવંધ હવી સૂણો એક,
ખરહાનપુરથી દર્શન સાધુ સુવિવેક. ૧૩૧૭
- આવી વાચકાધીશના પ્રણમંધ પાય,
25 તવ પૂછંધ એ શ્રીયવાચક્રરાય;
થયું આવવું તુહા ઓમાસમાંહિં,
કસિઉં કારણ તેહ કાં ન લખિઉં આંહિં. ૧૩૧૮

ભાણુઈ દર્શન ઉદંત યે વાર એહ,
લખી માણસ સાથિંજણવિઉં તેહ;
તેણુઈ કામ ન એક લવલેસ કીધું,
તિહાં સાગરે ધીંગ ધીંગાણું કીધું.

૧૩૧૯

5 થાપ્યું અનુચાનપદ વાત સુણી જિવારિં,
નિજસંઘ અલગો કર્યો તેણુઈ તિવારિં;
આપણો સાથ સઘલો તવ કરઈ મંડાણુ,
વિજયતિલકસૂરિ નામ લીધઈ જય કલ્યાણુ.

૧૩૨૦

॥ હાલ ॥

10 રાગ સામેરી.

કહઈ દર્શન શ્રીઉવચાય સંવચ્છરીદિનિ તેણુઈ ઠાય;
ગોરીબાઈના ઉપાસરા તીરિં દેવ બુહારી નિકલતાં બધપીરિં. ૧૩૨૧
કલેસ કીધો તેણુઈ બહૂ આપણો સંઘ કૂટિઓ સહૂ;
વાચક સંઘ નાઠા જઈ કાકડી વિંગણુ મારતા પુઠિ થાઈ. ૧૩૨૨

15 જણુ બઈ ત્રિણુનઈ ઘણું વાણું કૂતકાં મારતાં માણસ ભાણું;
તેણુઈ જાણી કીધો કલેસ અમે નવિ જાણ્યો લવલેસ. ૧૩૨૩
એક શ્રાવકનો પાઉ તૂટો બીજનો સીસજ કુટો;
સહેર વસતામા કાંઈ કૂટો હવડાં નાસીનઈ તુમે છુટો. ૧૩૨૪
વિજયદેવનઈ કીધું જોર આપણુચું હૂઆ તે ચોર;

20 અમે નાચી આવ્યા ઠેકાણુઈ છાનામાના કોઈ ન જાણુઈ. ૧૩૨૫
વિજયદેવનઈ મુંકયા પોસા જઈ દીવાણુમાં તુરકનઈ પોશ્યા;
લાંચ દેઈ યવન કીધા હાથિ મ્લેચ્છિં ન માન્યો આપણો સાથ. ૧૩૨૬
એણુઈ આપણુનઈ બહુ દોસ્યા એણુઈ દ્રવિયં યવનનઈ પોશ્યા;
તવ આપણો સંઘ વિચારઈ ભાણુચંદ એ કામ સમારઈ. ૧૩૨૭

25 હવઈ કરીઈ એહ વિચાર મિલીઆ શ્રાવક હરખ અપાર;
સંઘ નાયક સવણુ ઓરી ઠાકરસિંઘજી ધરમનો ધોરી. ૧૩૨૮
ઠાકર હાંસજી સાહસધીર રૂડી રાજબાઈનો વીર;
રાજ્ય માનીતા અતિહિં ઉદાર સાહ છીતૂ જગજીવન સાર. ૧૩૨૯

- જગગુરુ કરી નૃપિં તે બોલાવ્યા;
હૂઆં તેહનંધ પાટિ શ્રીવિજયસેન,
તેણુમં જાસ ટીકો દીઓ મોહવસેન. ૧૩૧૨
- 5 તેહ બહૂત દંદોલ કરી હવો કોપી;
વડે ગુરૂતણાં વયણુ હવંધ તેહ ન માનંધ,
ગુરૂ હકમ વિણુ મલમ એક કીઆ હંધ છાનંધ. ૧૩૧૩
- 10 તેણુમં પીર પરંપરા સચલ લોપી,
સબથિં વિપરીત તેણુમં વાત ઓપી;
તેણુમં કારણિં છોડિ તસ ઓર થાપ્યા,
ગુરૂ હકમ ચલાવવા એ ઉથાપ્યા. ૧૩૧૪
- 15 કહંધ ભૂપ જિમ કામ હોસ્યંધ તુમારં,
તિમ કરીસિ વલી તેહનંધ જોર વારં;
લહી હકમ ઉપાસિરંધ રંગિ આવંધ,
દિન પ્રતિં જંધ સહરીઆરનંધ પઢાવંધ. ૧૩૧૫
- આશાતના સાગરા જેહ કરતા,
દીય ભૂપ સીષામણુ પરીય તુરતાં;
તવ આવીઆ ગુજ્જરદેસિ લેખા,
રાજનગર સૂરતિ વટપદ્ર એષા. ૧૩૧૬
- 20 કરી લિખિત નૃપનાં તસ સીષ દીધી,
નૃપિં વાણિ કહી તેહપરિ તીહાં કીધી;
વલી વાત એહવંધ હવી સૂણો એક,
બરહાનપુરથી દર્શન સાધુ સુવિવેક. ૧૩૧૭
- આવી વાચકાધીશના પ્રણમંધ પાય,
25 તવ પૂછંધ એ શ્રીયવાચક્રરાય;
થયું આવવું તુલ્ય ચોમાસમાંહિં,
કસિઉં કારણુ તેહ કાં ન લખિઉં આંહિં. ૧૩૧૮

ભણુઈ દર્શન ઉદંત યે વાર એહ,
લખી માણસ સાથિજણુવિઉં તેહ;
તેણુઈ કામ ન એક લવલેસ કીધું,
તિહાં સાગરે ધીંગ ધીગાણું કીધું.

૧૩૧૯

5 થાપ્યું અનુયાનપદ વાત સુણી જિવારિં,
નિજસંઘ અલગો કર્યો તેણુઈ તિવારિં;
આપણો સાથ સઘલો તવ કરઈ મંડાણ,
વિજયતિલકસૂરિ નામ લીધઈ જય કલ્યાણ.

૧૩૨૦

॥ ઢાલ ॥

10 રાગ સામેરી.

કહઈ દર્શન શ્રીઉવઆય સંવચ્છરીદિનિ તેણુઈ ઠાય;
ગોરીબાઈના ઉપાસરા તીરિં દેવ જુહારી નિકલતાં બઈપીરિં. ૧૩૨૧
કલેસ કીધો તેણુઈ બહૂ આપણો સંઘ કૂટિઓ સહૂ;
વાચક સંઘ નાઠા જઈ કાકડી વિંગણુ મારતા પુઠિં થાઈ. ૧૩૨૨
15 જણુ બઈ ત્રિણુનઈ ઘણું વાગું કૂતકાં મારતાં માણસ ભાગું;
તેણુઈ જાણી કીધો કલેસ અમે નવિ જાણ્યો લવલેસ. ૧૩૨૩
એક શ્રાવકનો પાઉ તૂટો બીજનો સીસજ કુટો;
સહેર વસતામા કાંઈ કૂટો હવડાં નાસીનઈ તુમે છુટો. ૧૩૨૪
વિજયદેવનઈ કીધું જોર આપણસ્યું હૂઆ તે ચોર;
20 અમે નારી આબ્યા ઠેકાણુઈ છાનામાના કોઈ ન જાણુઈ. ૧૩૨૫
વિજયદેવનઈ મુંકયા પોસા જઈ દીવાણુમાં તુરકનઈ પોશ્યા;
લાંચ દેઈ યવન કીધા હાથિ મ્લેચ્છિં ન માન્યો આપણો સાથ. ૧૩૨૬
એણુઈ આપણુનઈ બહુ દોસ્યા એણુઈ દ્રવિયં યવનનઈ પોસ્યા;
તવ આપણો સંઘ વિચારઈ ભાણુચંદ એ કામ સમારઈ. ૧૩૨૭
25 હવઈ કરીઈ એહ વિચાર મિલીઆ શ્રાવક હરષ અપાર;
સંઘ નાયક સવણુ યોરી ઠકરસિંઘજી ધરમનો ધોરી. ૧૩૨૮
ઠકર હાંસજી સાહસધીર રૂડી રાજબાઈનો વીર;
રાજ્ય માનીતા અતિહિં ઉદાર સાહ છીતૂ જગજીવન સાર. ૧૩૨૯

- જગગુરુ કરી નૃપિં તે જોલાવ્યા;
હૂઆં તેહનઘં પાટિ શ્રીવિજયસેન,
તેણુઘં જાસ ટીકો દીઓ મોહવસેન. ૧૩૧૨
- 5 તેહ બહૂત દંદોલ કરી હવો કોપી;
વડે ગુરૂતણાં વયણુ હવઘં તેહ ન માનઘં,
ગુરૂ હકમ વિણુ ઇલમ એક કીઆ હઘં છાનઘં. ૧૩૧૩
- 10 તેણુઘં પીર પરંપરા સચલ લોપી,
સખચિં વિપરીત તેણુઘં વાત ઓપી;
તેણુઘં કારણિં છોડિ તસ ઓર થાખ્યા,
ગુરૂ હકમ ચલાવવા એ ઉથાખ્યા. ૧૩૧૪
- 15 કહુઘં ભૂપ જિમ કામ હોસ્યઘં તુમારં,
તિમ કરીસિ વલી તેહનઘં જોર વારં;
લહી હકમ ઉપાસિરઘં રંગિ આવઘં,
દિન પ્રતિં જઘં સહરીઆરનઘં પઢાવઘં. ૧૩૧૫
- આશાતના સાગરા જેહ કરતા,
દીય ભૂપ સીષામણુ પરીય તુરતાં;
તવ આવીઆ ગુજ્જરદેસિ લેખા,
રાજનગર સૂરતિ વટપદ્ર એષા. ૧૩૧૬
- 20 કરી લિખિત નૃપનાં તસ સીષ દીધી,
નૃપિં વાણિ કહી તેહપરિ તીહાં કીધી;
વલી વાત એહવઘં હવી સૂણો એક,
બરહાનપુરથી દર્શન સાધુ સુવિવેક. ૧૩૧૭
- આવી વાચકાધીશના પ્રણમઘં પાય,
25 તવ પૂછઘં એ શ્રીયવાચક્રરાય;
થયું આવવું તુલ્ય ચોમાસમાંહિં,
કસિઈ કારણુ તેહ કાં ન લપિઈ આંહિં. ૧૩૧૮

- પીઠિમાંહિં સંઘવી વીર તસ નંદન અતિ ગંભીર;
સંઘવી વિમલદાસ સસૂત્ર માતા હાંસલદેનો પૂત્ર. ૧૩૩૦
- સંઘ મુખ્ય સાહુ વીરજી ભીમા સુત હીરજી દૃઢમાંહિં સીમા;
સિંભજી શુણ્ણગંભીર બાઈ ગંગાનો વડવીર. ૧૩૩૧
- 5 ઠાકર લાલજી ધનજી સુમાન સહૂ સંઘમાંહિં તે પ્રધાન;
સંઘ ધોરી ઋષુજી વધાણો દાન પુણિયં જેહુ ગવાણો. ૧૩૩૨
- સાહુ સિંઘજી આંબા સુભજી બ્રહ્મચારી સા જીવો વધાણિ;
સંઘવી રાયમદ્ધ ચતુર ચકોર જેહુનો બેટો ચાયમદ્ધ જોર. ૧૩૩૩
- ઈદલપુરિ પારખિ જાવડ લાલા પારખિ પાલા સિવજી વાહલા;
10 એ આદિ મિલી સહૂ સાંચ મુઝ મોકલીઓ મુનિનાથ. ૧૩૩૪
- જાણી કાજ અધિક મુનિરાય તેડી સિદ્ધચંદ ઉઝવાય;
કહધં કરવું એ સહી કાજ બહુ વાધધં સંઘની લાજ. ૧૩૩૫
- સુષ્ટિ સિદ્ધિચંદ કહધં ગુરૂ મેરા મિં આદેસકારી તેરા;
ધનકું હજૂર કરું મિં સમેરા અબ ભયા બહોત અમેરા. ૧૩૩૬
- 15 દર્શનકું સાથિ લેઈ બાદસાકું રૂકો દેઈ;
રૂકો વાંચી પૂછધં ભૂપ કુન આયા ચેલા અનૂપ. ૧૩૩૭
- સિદ્ધિચંદ પ્રભુ ચઢતું નૂર દર્શન કીધા ભૂપ હજૂર;
એ આયા હમ ગુરૂભાઈ ચિરંજીવો સુલતાન સવાઈ. ૧૩૩૮
- ભૂપ પૂછધં કયું તુમ મારે કયા ગુનહ કીયા તુમે ભારે;
20 કહે દર્શન ચીરંજીવો અકબરકુલદીપક દીવો. ૧૩૩૯
- તહંધવારકે દિન રોજ કીના બુતપાના યાતધં માર દીના;
મરીદ બીજે દેવકે જઈસે હુંદ અન્યાઈ નહી કો તઈસે. ૧૩૪૦
- માલ સાહિબ હંધ બહોતેરે ગુનહિ હંધ હજૂરત કેરે;
ભાનચંદકે મરીદહુ હંધ શ્યાને હજૂરતકી દુહાઈ માને. ૧૩૪૧
- 25 ભાનચંદ કહેનકું આયા તબ હજૂરત ચરણ મિં પાયા;
સુની બાત કહધં સુલતાન બાંધી લાવો ગુનહી અયાન. ૧૩૪૨
- આખો અહદી લખી કુરમાન આવી દીધું પુરમ સુલતાન;

- મૂપ હકમ સહી કરી આપઘં ગુનહીનઘં બહુ સંતાપઘં. ૧૩૪૩
- અહેદી આયો સુણીનઘં ત્રાઠા જીવ લેઘં લેઘં નઘં નાઠા; ૧૩૪૪
- અહેદી કબજિં જીવરાજ આયો ભોજૂ સોનિને પણિ પાયો. ૧૩૪૪
- અહેદી કહઘં રે કયું તુમે મારે ભાનચંદ મરીદકું તારે; ૧૩૪૫
- 5 પાદસાકે ગુનહી તુમ સારે અખ કયા કરો તુમ નોધારે. ૧૩૪૫
- માણિકચોકમાં તેહનઘં મારઘં ઉંચા બાંધવા દોર સંચારઘં; ૧૩૪૬
- ઘણી કાંબડી વાંસઘં ઉતારઘં કાકડી વઘંગણુ વઘર વધારઘં. ૧૩૪૬
- જવ બાંધી લેઘં જવા લાગા તવ તે નૃપ લયથી ભાગા; ૧૩૪૭
- સંઘ પાયે લાગા નહી તાડો કહઘં હવઘં તુમે અહા જીવાડો. ૧૩૪૭
- 10 કર જોડીનઘં મીનતિ માગઘં તવ સંઘનઘં કરણુ જાગઘં; ૧૩૪૮
- સંઘ ગિરજો પુણ્યવિભાગી તે માટિં એ કરણુ જાગી. ૧૩૪૮
- જોડાવ્યા ગુનહી પ્રસિદ્ધા અવગુણિ ગુણુ કરી જસ લીધા; ૧૩૪૯
- એ તો જગત્ર પ્રસિદ્ધ થયું કામ જગમાંહિં વાધી બહુ મામ. ૧૩૪૯
- દર્શનવિજય કહઘં તિમ કીજઘં અહેદીનઘં અનુમતિ લીજઘં; ૧૩૫૦
- 15 સંઘ આવી કહઘં રચું કરવું એહ સાચનું દુષ મનિ ધરવું. ૧૩૫૦
- દર્શન કહઘં રચિ સંઘની જેહવી લિખિ આપો અહેદીનઘં તેહવી; ૧૩૫૧
- સઘલા ઉપાસરા લિખિ લેવા વલી ભેટિ લેઘં જવા દેવા. ૧૩૫૧
- સિદ્ધિચંદનઘં દેવો જબાપ નહી તો વલી લાગઘં એહનઘં પાપ; ૧૩૫૨
- ૧૩૫૨
- 20 સેઠનો ખેટો ઉપાસરઘં આવઘં ભોજૂ સોનીનો ભાઈ ભાવઘં; ૧૩૫૩
- ચંદ્રઆ ભંડાર પ્રસિદ્ધ અમ દાવો ન લાગઘં નિષિદ્ધ. ૧૩૫૩
- એતલું જે લિખિત એ આપઘં અપજસ એ સઘલો કાપઘં; ૧૩૫૪
- તવ સઘલું લિખિ તે આપઘં સંઘ પાએ સિર વલી થાપઘં. ૧૩૫૪
- લિખીત કરાવ્યું તેણીવાર પોરમ પ્રભુડી મોહોર સફાર; ૧૩૫૫
- 25 લેઘં લિખીત નઘં અનુમતિ લીધી ઘરે જવાની સીધ લીધી. ૧૩૫૫
- ધરમ જાણતા તુમે અજ્ઞાની પણિ અમે હૂઆ છું જ્ઞાની; ૧૩૫૬
- આજ દિન ચઢતો છઠ અમારો દીસઘં પડતો દિવસ તુમારો. ૧૩૫૬
- અમ કરણી એ નીહાલો તુમ કરણી ચિતિ સંભાલો; ૧૩૫૬

- સંવચ્છરી દિનિં પામણાં કીજઈ કહઈ દર્શન પાપ ન લીજઈ. ૧૩૫૭
આજ મન સુદ્ધિં પમાવો જીવઅમારીપઠો વજડાવો;
તવ સંઘ સહૂઈ પમાવઈ સંઘ દર્શન ચિત્તિં ભાવઈ. ૧૩૫૮
પંચાંગુલિમંત્ર પ્રભાવિં તસ વિધિ સાધન વધાવિં;
- 5 જસ પામ્યો તેહનઈ પ્રસાદિં વલી નિજગુરુ કેરઈ આહુલાદિં. ૧૩૫૯
અહેદીને સમજાવી ચલાવઈ તવ અહેદી માંડવિ આવઈ;
ભાણુચંદનઈ પાચે પ્રણમઈ તખ ભાણુચંદ હજરતનેં વીનવઈ. ૧૩૬૦
જાણી અનુચિત નૃપ તેડાવઈ આચારજિ બિહૂચ આવઈ;
પૂછઈ માંમલો સ્યો છઈ તુમારઈ બોલઈ સાગર નૃપ અવધારઈ. ૧૩૬૧
- 10 ગુરુ ટીકાયત એ ન માનઈ ભાણુચંદ ભણુઈ રહુ છાનઈ;
ટીકાયત તેહજ કહીઈ જિહાં હીરપરંપર લહીઈ. ૧૩૬૨
હીરિં પોટા કીયા જે કતેખ અણુમાન્યાના એ હસેખ;
એ કહઈ ગ્રંથ સાચા સોઈ એમ પીરવચણુ નવિ હોઈ. ૧૩૬૩
નૃપ પૂછઈ કિઉં વિજયદેવ તે કહઈ કર્યાં જોરિં એવ;
- 15 જે પીર હવા આલમના કિમ કરઈ જોર તેસુ મના. ૧૩૬૪
કબહીક જો જોરિં કીધા તોહઈ તુમ પીર પ્રસીદ્ધા;
જો પીર માનો તે સાચા તો જાણો કતેખ તે કાચા. ૧૩૬૫
જો ગ્રંથ પરો એ કહસ્યો તો ગુરુવચણુ નહી રહસ્યો;
કહઈ સાગર જે કાંઈ પોટું તે સોધીનઈ કરસિઉં છોટું. ૧૩૬૬
- 20 નૃપ કહઈ સિઉં જ્ઞાન વડાઈ પીરથિં અધિકી કાંહાં પાઈ;
ગુરુ જાણી ગ્રંથ અશુદ્ધ કીધા પોટા ન લહઈ સુદ્ધ. ૧૩૬૭
જો તમે ગુરુવચણુ ન માનો તો કિમ વાધઈ તુમ વાનો;
આપ આપણા કરો જિઉં ખૂઝો અળ થિં કોઈ મત ખૂઝો. ૧૩૬૮
ભાણુચંદ કહઈ તે સાચા પીર ઇનકા ફકીર હઈ જાચા;
- 25 વિજયતિલક નામ હઈ જાકો નયનુમિં જ્ઞાન હઈ પાકો. ૧૩૬૯
એમ કહતઈ સાગર હઈયાઠ્યા દૈવેં તેહુ તિહાંકણિ ઝાઠ્યા;
તતપિણિ તેહનઈ તાવ ત્રાડઈ વેદનીઈ બરકા પાડઈ. ૧૩૭૦
નૃપ સભા ઊઠઈ જામ તે પણિ ઊઠઈ સભાથી તામ;

લડથડતા થાનક પામઈ અંતિયં અંતકાલ તે કામઈ. ૧૩૭૧
સાધિષ્ઠાયક આસ્થાન નૃપનું હોઈ સાવધાન;

..... ૧૩૭૨

તે ષોડું ધમીય ન સક્કઈ દીઈ સીધામણુ તિહાં થક્કઈ;
5 વસુધાધિપ વસુદેવ જેમ ઉચ્છેદી નાંખ્યો તેમ. ૧૩૭૩

જય વરીઓ જગિ જસ વાઢ્યો વિજયઈ નિજગુરૂ આરાધ્યો;
અતિ વિકટ વાદીનઈ જીપઈ વિજયસેનનઈ પાટિં દીપઈ. ૧૩૭૪

શ્રીવિજયતિલકસૂરિરાય પ્રતિબોધઈ ભવિ સમુદાય;
ગુજ્જરિ નૃપ સાથિં આવઈ નિજગુરૂનાં વયણુ પલાવઈ. ૧૩૭૫

10 નૃપપાસઈ શ્રીભાણુચંદ રાજનગરિ રહ્યા આણુંદ;
ઠામિ ઠામિં ભવિ પડિઓહઈ સૂરિ છત્રીસગુણે કરી સોહઈ. ૧૩૭૬

રાજનગરિં બહુ જય પાયો વિજયસેનકે પાટિ ગવાયો;
વીર હીરકો પાટિ દીપાયો સોહાસિણિ મોતી વધાયો. ૧૩૭૭

ઢાલ.

15

રાગ ધન્યાસી.

આવઈ ર ઋષલનો પૂત્ર વિમલગિરિ યાતરા એ, એ દેસી.

આવઈ આવઈ મહિયલિ વિચરતા એ;

નયરી સીરોહી સાર શ્રીવિજયતિલકસૂરી એ. ૧૩૭૮

20 તાર્યા તાર્યા ભવિક અનેક કુમતજલિ બૂડતા એ;

નાવા ગુરૂ આણુ વિવેક ભવિકજન તારવા એ. આંચલી. ૧૩૭૯

લાભ ઘણા તિહાંકણિ હોઈ એ;

પરચઈ દ્રવ્ય અપાર શ્રાવક બહુ ભાવસ્યું એ. ૧૩૮૦

નિત નિત ગીતારથ ઘણા એ;

25 આવી નમઈ ગુરૂપાય ને આણા સિરિ ધરઈ એ. ૧૩૮૧

વાચક શ્રીમુનિવિજયતણા એ;

દેવવિજયકવિરાય બાવન મુનિસિઉં નમઈ એ. ૧૩૮૨

[૧૧૫]

- એમ અનેક ગીતારથ એ;
વંદ્ય ગુરના પાય સાગરમત પરીહરી એ. ૧૩૮૩
- શુભ મૂહૂરતિ ગુર રાજ્યો એ;
દીઘ વાચક પદ સાર અપાર સોહામણાં એ. ૧૩૮૪
- 5 દેવવિજયપંડિત ભલા એ;
મુનિવિજયના સીસ તો વાચકપદ હવું એ. ૧૩૮૫
- વિમલહર્ષવાચકતાણા એ;
મુનિવિમલનંદ સાર તો વાચકપદ વલી એ. ૧૩૮૬
- દયાવિજય ગુરહીરના એ;
10 વાચકપદ વલી તાંસ તો ગુર સેવક ભણી એ. ૧૩૮૭
- પંડિતપદ વલી બહુ દીયાં એ;
બહુલ હવો પરિવાર રહ્ય તિહાં પરવર્યા એ. ૧૩૮૮
- દુર્જન દેખી નવિ સકય એ;
સજ્જન કેરું સુખ્ય તો દુખ્ય ઘણું દીધ એ. ૧૩૮૯
- 15 કોઈ કહ્ય કુણિં કાંઈ કરિઉં એ;
જાણ્ય જિનવર સોઈ તો ધીણ હોઈ તનું એ. ૧૩૯૦
- જાણી અંવસાન આયનું એ;
પૂછી ચક્રવિહ સંઘ તો સૂરિપદ થાપવા એ. ૧૩૯૧
- સુખન શકુનની સાષિસિઉં એ;
20 તેડાવઈ મનરંગિ તો રાજનગરથકી એ. ૧૩૯૨
- કમલવિજય કોવિદવર એ;
સોમવિજયના સીસ તો આવઈ વેગસિઉં એ. ૧૩૯૩
- સંવત સોલ છિઓત્તરઈ એ;
પોસ ધવલ તિથિ યોગ તો તેરસિ રૂઝડી એ. ૧૩૯૪
- 25 આચારજિ પદ થાપિઉં એ;
વિજયાણુંદ સુભ નામ તો આણુંદ ઊપનો એ. ૧૩૯૫

ઢાલ.

રાગ પરઝીઓ.

વિજયતિલકસૂરી ભણુઈ જી સુણો શ્રીવિજયાણુંદ;

શિષ્યા અતિ રલીઆમણી જી તુમ માનઈ ગચ્છવુંદ.

5

પટોધર તુમસિઈં ધરમસનેહ.

તુમે છો બહુ ગુણુ ગેહુ પટોધર તુમસિઈં ધરમસનેહ. આંચલી. ૧૩૯૬

વીર પરંપરિ આવીઆ જી હીરવિજયસૂરિ રાય;

વિજયસેન સૂરિ તસ પટિં જી નામિં નવનિધિ થાય. પટો ૧૩૯૭

તેણુઈ જિમ હીરપરંપરા જી આરાધી મનષંતિ;

10 તિમ તુમે તે આરાધવી જી જિમ હોઈ જય જયવંત. પટો ૧૩૯૮

લોપી જેણુઈ પરંપરા જી તેણુઈ નવિ રાષ્ટ્રું નામ;

ગચ્છથકી અલગા થયા જી ન સરિઈં તેહનું કામ. પટો ૧૩૯૯

આચારજિ સમ વાચકા જી પંડિત સવિ પરિવાર;

સંચમ સુખિં તે નિરવહઈ જી તિમ કરવું નિરધાર. પટો ૧૪૦૦

15 મરયાદા તપગચ્છતણી જી રૂઝ પલાવયો તેહ;

જેહુથકી ઈહ પર ભવા જી સમરાસ્યઈ સહજેહ. પટો ૧૪૦૧

કામ વિચારી ગચ્છતણું જી કરયો થઈ સાવધાન;

કાજ સરઈ જિમ આપણું જી જગમાં વાધઈ વાન. પટો ૧૪૦૨

વિદ્યા દેયો સુપાત્રિં જી તિમ વલી ગચ્છનો રે ભાર;

20 વિદ્યા પડી કુપાતરિં જી તે હોઈ દુખખકાર. પટો ૧૪૦૩

કહે કવિયણુ દષ્ટાંતસિઈં જી દીધી વિદ્યા કુઠામિ;

તે તેહનઈ હુઈ ઘાતકી જી સુણો સંબંધ અભિરામ. પટો ૧૪૦૪

એક નગરિં બાંભણુ વસઈ જી તેહનઈ નંદન દોઈ;

વિદ્યા ભણુવા તે દીયા જી સિદ્ધપુરૂષનઈ સોઈ. પટો ૧૪૦૫

25 સિદ્ધ કહઈ એક સુઝ દીઈ જી તો હું ભણાવું એહ;

બહુ સંતાન પણા ભણી જી આપઈ સુત એક તેહ. પટો ૧૪૦૬

વિદ્યા પઢાવઈ દોઈનઈ જી વડકો તે મતિહીન;

- લઘુ વિદ્યા સઘલી ભણ્યો જી વડો, થયો અતિદીન. પટો ૧૪૦૭
 બાંભણ તેડી તે દીધ જી આ બે તુમારા પૂત;
 ઘરિ લેઈ જાઓ સુત વડો જી લઘુ રાષઈ અદ્ધ સૂત. પટો ૧૪૦૮
 લઘુ બેટઈ પ્રચ્છન્ન પણઈ જી તાત જણાવિઉં હેવ;
 5 મુઝને ઘરિ તુમે તેડયો જી ભાઈ ન ભણ્યો કેવ. પટો ૧૪૦૯
 પિતા કહઈ લઘુ મુઝ દીઓ જી પોઢો રહઈ ગુરપાસિ;
 ગુરનઈ પોઢો નવિ રૂચઈ જી મૂરખ ન આવઈ રાસિ. પટો ૧૪૧૦
 બિહૂ લેઈ જાઓ એમ ગુર કહઈ જી આણી હૃદયમાંહિં રીસ;
 વિદ્યા ભણાવી મિં સવે જી તોહઈ ન પુહુતી જગીસ. પટો ૧૪૧૧
 10 ઘરિ આણ્યો સુત કહઈ સુણો જી ટાલું દરિદ્ર અપાર;
 રૂપ તુરંગમ હૂં 'કરં' જી સાંથિં ધર્યો સાર. પટો ૧૪૧૨
 લાખ દીનારા જે દીધ જી દેયો તેહનઈ હાથિ;
 તાસ લગામનઈ ચાળખો જી નવિ દેવા ધરી સાંથિ. પટો ૧૪૧૩
 એમ દ્રવ્ય આણી ઘર ભરઈ જી ટલિઉં દલિદ્ર અપાર;
 15 એહવઈ ગુર ચીતિ ચીંતવઈ જી સિઉં કરઈ વિપ્રકુમાર. પટો ૧૪૧૪
 દેષિ સરૂપ તે સિખ્યનું જી કરઈ વિચાર સુરંગ;
 જો વેચાથો આણીઈ જી તો ઘરિ રહઈ અભંગ. પટો ૧૪૧૫
 ગુર કરી રૂપ સોદાગર જી મૂલવઈ તુરંગમ તેહ;
 લાખ સવાયો તે દીધ જી લગામ સહિત જો દેવ. પટો ૧૪૧૬
 20 લોભવસિં તે હા ભણઈ જી આપ્યો તે લેઈ જાય;
 દ્રોહત ચાળખિ તે દીઓ જી બાંધ્યો જઈ એક ઠાય. પટો ૧૪૧૭
 આપિ અંધોલ કરી જમઈ જી એહવઈ આવિઓ પૂત;
 ના ના કરંતાં તાતનઈ જી તુરગિ ચડિઓ અદ્ધભૂત. પટો ૧૪૧૮
 ચડી ફેરવતો સરિં ગયો જી ચિંતઈ તુરગ વિપ્રસૂત;
 25 વિદ્યા બલિ એ વાંધસ્યઈ જી એ મોટો અવધૂત. પટો ૧૪૧૯
 એમ ચિંતંતો સરિં જઈ જી હઉઓ મીન અપીન;
 ગુર પૂછઈ નિજ પૂતનઈ જી કિહાં તુરગ સિઉં કીન. પટો ૧૪૨૦
 સુત કહઈ સરિ પાવા ગયો જી ઢીલું ધરિઉં રે લગામ;

- સો મુખથી કાઢી ગયો જી વલતું ન લહું કામ. પટો૦ ૧૪૨૧
- ચુર જાણી વિદ્યાબલિં જી બચઠો બગ થઈ જાય; પટો૦ ૧૪૨૨
- મત્સ્ય સવેનઈ તે ગલઈ જી તવ તે સાવધાન થાય. પટો૦ ૧૪૨૨
- બગ થયો જાણી માછલો જી પચઠો કુંભ મઝારિ; પટો૦ ૧૪૨૩
- 5 નારી કુંભ સિરિં ઠવે જી ચાલી નયરિ મઝારિ. પટો૦ ૧૪૨૩
- ઘરિ ગઈ ઉંબર બારણુઈ જી કુંભ થયો તે લંગ; પટો૦ ૧૪૨૪
- હાર થયો મુગતાફલિં જી દીસઈ અતિહિં સુરંગ. પટો૦ ૧૪૨૪
- સા ઉચ્છંગિં જવ ધરઈ જી દેષઈ તે રાયકુંઆરિ; પટો૦ ૧૪૨૫
- પૂછઈ એ સિઈ સા ભણુઈ જી કાંઈ નહી પાણીહારિ. પટો૦ ૧૪૨૫
- 10 જોર કસિઈ તિહાં દાસિનું જી આગલિ રાયકુંઆરિ; પટો૦ ૧૪૨૬
- હાર લેઈ કંઠિં ઠવિઓ જી હરખી હુઈય અપાર. પટો૦ ૧૪૨૬
- રાડી પડી તવ તે થયો જી હાર ટલી નરરૂપ; પટો૦ ૧૪૨૭
- કુંમરીસ્યું કીડા કરઈ જી નવ નવાં કરી સરૂપ. પટો૦ ૧૪૨૭
- દિવસિં હાર સોહામણો જી પયોધર વિચિ કરઈ રંગ; પટો૦ ૧૪૨૮
- 15 નિસિદ્ધિન લપટાયો રહઈ જી કુંમરી મનિ ઉચ્છરંગ. પટો૦ ૧૪૨૮
- સિદ્ધપુરૂષિ તે જાણીઓ જી શિષ્યતણો વૃત્તાંત; પટો૦ ૧૪૨૯
- ગાયન રૂપ ધરી ગયો જી અવનોપતિ સભાંત. પટો૦ ૧૪૨૯
- આપ કલા બહુ કેલવી જી આલાપી અતિરાગ; પટો૦ ૧૪૩૦
- સુણી સુઘડાઈ તેહની જી રંજ્યો ભૂપતિ નાગ. પટો૦ ૧૪૩૦
- 20 રંજ્યો ભૂપ ભણુઈ ઘણું જી દેઉં માગિઉં આજ; પટો૦ ૧૪૩૧
- મનમાનિઉં તે માગ્યો જી રષે કરો મનિ લાજ. પટો૦ ૧૪૩૧
- ગાયન કહઈ સુણિ રાજીઆ જી જો તું માગિઉં દેસિ; પટો૦ ૧૪૩૨
- તુમ કુંઆરી કંઠિં ભલો જી હાર અછઈ તે લેસિ. પટો૦ ૧૪૩૨
- કહઈ રાજા કુંઆરી પ્રતિં જી તુમ કંઠિં જે હાર; પટો૦ ૧૪૩૩
- 25 તે તુમે ગાયનનઈ દીઓ જી તુમ દેસિઉં એ ઉદાર. પટો૦ ૧૪૩૩
- કુંઆરી ચિતમાં ચીંતવઈ જી દીવ્ય એ હાર સરૂપ; પટો૦ ૧૪૩૪
- મિં પતિએ કરી માનીઓ જી રાતિં સુખ દીઈ અનૂપ. પટો૦ ૧૪૩૪
- કુંઆરી કહઈ હૂં ન દીઉં જી હાર હુઈઆનું હીર; પટો૦ ૧૪૩૪

- એ મિં ભાયગિં પામીઉં જ પાછો વડ્યો વજર. પટો૦ ૧૪૩૫
 રાઈ બીજો પાટવ્યો જ પોતાનો પરધાન;
 તેણુઈ જઈ તે પિં માંગીઓ જ સા ન દીઈ ધરી માન. પટો૦ ૧૪૩૬
 તો રાય આપિં આવીઓ જ પૂત્રી સાંભલિ વાત;
 5 ગાયન હઠ એ હારનો જ ન લીઈ અવર એકુ ધાત. પટો૦ ૧૪૩૭
 જો એ હાર ન આપીઈ જ તો ન રહઈ મુજ બોલ;
 બોલ વિના માણસ કસિઉં જ અધમમાંહિં નિટોલ. પટો૦ ૧૪૩૮
 બોલિં બાંધ્યા જીવડા જ આપઈ સંપદ કોડિ;
 જીવલગઈ તે આંગમઈ જાંહીરતાણી સી હોડિ. પટો૦ ૧૪૩૯
 10 કુંઆરિં હાર હઈઆ થકી જ રીસિં નાંખ્યો ત્રોડિ;
 થયા મંકોડા હારના જ કહઈ જઈ આસ્યા છોડિ. પટો૦ ૧૪૪૦
 ગાયન જાણી કૂકડો જ થઈ મંકોડા ચુણ્તિ;
 થઈ માંજર સો બાંભણો જ કૂકડ તેહ હણ્તિ. પટો૦ ૧૪૪૧
 ઠામિ આણેવા સીસનઈ જ ગુરિં તે કીધ ઉપાય;
 15 તેહ કુશિખ્ય હાડિં ગયો જ ગુરૂ હણીઓ કહવાય. પટો૦ ૧૪૪૨
 જો વિદ્યા એ કુશિખ્યનઈ જ સુંપી આપ્યો ભાર;
 તો તે ગુરૂ સીસિં હણિઓ જ એ જાણો નિરધાર. પટો૦ ૧૪૪૩
 વિદ્યા ન દેવી કુસીસનઈ જ કરવો સાર વિચાર;
 અવિચારિઉં જો કીજઈ જ તો હોઈ દુખ અપાર. પટો૦ ૧૪૪૪
 20 ચાણુસમઈ ચિહું જણે મિલી જ સાગર લીધા આલોચિ;
 તેહ વિચાર ન સંસીઈ જ હૂઓ તે જગિ સોચિ. પટો૦ ૧૪૪૫
 અનુચાનિં કુંણગેરમાં જ પાટીઈ કલસ કપાવિ;
 અપમંગલ જગિ નિંદીઉં જ નહી વારૂ તે ભાવિ. પટો૦ ૧૪૪૬
 એક વિપ્રઈ સુત સીધવ્યો જ કરીય કાજ વિચારિ;
 25 પિતા પરભવિ પુહુતા પછી જ રહઈ નિજમતિ આણુંસારિ. પટો૦ ૧૪૪૭
 એક દિન દેવી ગાયનઈ જ શ્રંગનો વૃત્તાકાર;
 હૂંસ હૂઈ સિર ઘાલવા જ પણિ તે કરઈ વિચાર. પટો૦ ૧૪૪૮

- માસ થયા છ વિચારતાં જ છેહકંઈ વિચારિઉં જેહ;
 સિર ઘાતિઉં તે સીંગમાં જ ભટકી ગાય અતિ તેહ. પટો૦ ૧૪૪૬
- ચાલી ચુહુટઈ આવટઈ જ દેખી થાય હરાણુ;
 જન હાંસુ મન ચોરતો જ નિંદઈ રાણો રાણિ. પટો૦ ૧૪૫૦
- 5 સો પલણુઈ મિં વિચારિઉં જ કીધું છઈ એ કામ;
 સો ન પ્રસંસઈ કોઈય જ હસીય ગામોગામિ. પટો૦ ૧૪૫૧
- એમ વિચાર જિંકે કરઈ જ તે હસીઈ ખહુલોકિ;
 સુવિચારિઉં સુપ્રસંસીઈ જ ભૂતલિ નઈ સુરલોકિ. પટો૦ ૧૪૫૨
- સાધુમારગમાં ઉપાસકા જ ભેલિં વિણસઈ કામ;
 10 તિમ શ્રાવકઘરિ મુનિવરા જ સમરઈ નિજ નિજ કામિ. પટો૦ ૧૪૫૩
- એમ અનેક પરિ ગુરૂ દીઈ જ અમીય સમીએ સીષ;
 અનુમતિ માગઈ અણુસણું જ સંભારઈ વલી દીષ. પટો૦ ૧૪૫૪
- ત્રસ થાવર જે વિરાધીઆ જ ભવિ ભવિ ભમતાં જેહ;
 લપિ ચોરાસી ચોનિ ભમતાં જ હૂં પામું સવિ તેહ. પટો૦ ૧૪૫૫
- 15 એણુઈ ભવિ પોખ્યાં પાપનાં જ થાનક જેહ અઢાર;
 પંચ પ્રમાદ જે પોષીઆ જ લોપી પંચાચાર. પટો૦ ૧૪૫૬
- પાંચ સુમતિ ન સૂધી ધરી જ લાગા ગુપતિં દોષ;
 સુવિહિત સાધુ જે અવગણ્યા જ કીધ અસંયમી પોષ. પટો૦ ૧૪૫૭
- સમરથ પણુઈ ઉવેષીઆ જ દેવગુરૂનઈ ધર્મ;
 20 તેસ હેલક નંવિ વારીઆ જ વલી કોઈ કુકર્મ. પટો૦ ૧૪૫૮
- શયલમુનિ જાણી કરી જ નવરાયા જે કોઈ;
 દીધી સીષ ગુરૂ લોપકાં જ પામું હૂં સવિ તેહ. પટો૦ ૧૪૫૯
- જે સંસારિં દુસમના જ ભવના કારણુ એવ;
 રાગ દ્વેષ ઊહુ પરિહરું જ કરું ઉપશમ રસ સેવ. પટો૦ ૧૪૬૦
- 25 જે ગુરૂ હીર જેસિંગનાં જ આણુ આરાધી સાચ;
 સંયમ સખાયત જે હવું જ તેહ પ્રસંસું જાય. પટો૦ ૧૪૬૧
- શરણુ કરઈ અરિહંતનું જ સિદ્ધ ધરમ મુનિ ચ્યાર;
 કરી અણુસણુ આરાધતાં જ મુષિ સમરઈ નવકાર. પટો૦ ૧૪૬૨

- શુભધ્યાનિં સો સૂરીસિરં જી પુહુતા સરગિ સોહાધ;
 ચઉદ્ધિસિ દિન ચડતઇ દિનિં જી વિજયતિલકસૂરિરાય. પટો૦ ૧૪૬૩
 ગુરૂ નિરવાણુ જાણી કરી જી શ્રીવિજયાણુંદસૂરિ;
 મનિ અંદોહ ધરઇ ઘણું જી ગુરૂગુણિં હુધયડું પૂરિ. પટો૦ ૧૪૬૪
 5 જિમ શ્રીગૌતમ ગણુધરૂ જી વીરતણુઇ નિરવાણિ;
 દુષ ધરિઉં તિમ ગચ્છપતિં જી જાણેવું એણુઇ ઠાણિ. પટો૦ ૧૪૬૫
 સમઝાવઇ સવિ પંડિતા જી એ સંસારની રીતિ;
 વીર હીર તેહૂ ગયા જી જેહસિઉં અવિહુડ પ્રીતિ. પટો૦ ૧૪૬૬
 જાણુ અંદોહ કરઇ નહી જી ન કરઇ જાણુ કપાય;
 10 જે કબહીક મનિ ઊપજઇ જી તો વારિ જલવાય. પટો૦ ૧૪૬૭
 અથિર સરૂપ સંસારનું જી જાણી તપગચ્છરાય;
 તપ જપ ષપ સંવેગસિઉં જી સાધઇ સંયમ સોહાય. પટો૦ ૧૪૬૮
 દીઇ દિલાસા સાધુનઇ જી સાધઇ ગુરૂઉપદેસ;
 દેસ નગર પુર પાટણિં જી ભવિ પડિઓહણુ રેસિ. પટો૦ ૧૪૬૯
 15 વિરહંતા નવકલ્પસિઉં જી પુહુતા દેસ મેવાડ;
 હીરવયણુ ઉપદેસથી જી ભાજઇ કુમતની જાડિ. પટો૦ ૧૪૭૦

॥ ઢાલ ॥

રાગ પરજીઆ.

- દેસના ગુરૂ દીઇ મીંઠી અમીય સમીય રસાંગ રે;
 20 કુમતિ રોગ બહુ તપતિ નાસઇ હોઇ નિરમલ અંગ રે. દેસના૦ ૧૪૭૧
 જ્ઞાન જાણો હુધય આણો જ્ઞાન રાણો અભંગ રે;
 જ્ઞાન પરઉપગારકારી જ્ઞાન કીજઇ સંગ રે. દેસના૦ ૧૪૭૨
 જ્ઞાનવંત અનંત ગુણ સુખ જ્ઞાનવંતિં શુભગતી રે;
 જ્ઞાનવંત સૂરિંદ પૂજઇ જ્ઞાન ધ્યાઇ યતીપતી. દેસના૦ ૧૪૭૩
 25 જ્ઞાનવંત ગુરૂવયણુ ન લોપઇ આણુ આરાધઇ મુનિપતી;
 જ્ઞાનવંત તે તત્ત્વ જાણુઇ જ્ઞાન ધરયો શુભમતી. દેસના૦ ૧૪૭૪
 જ્ઞાનવિષ્ણુ ગુરૂવયણુ લોપઇ જ્ઞાન વિના ન કીરતિ રતી;

- જ્ઞાનવિણુ સમુદાય હેલઈ તેહ નિસુણો વરમતી. દેસના ૧૪૭૫
- જ્ઞાનવિણુ પ્રક્રિયા ન જાણુઈ ડંસ આણુઈ મનિ અતી;
- જ્ઞાનવિણુ હઠવાદ હોઈ જ્ઞાનવિણુ નહી મદગતી. દેસના ૧૪૭૬
- જ્ઞાનવિના એક સૂરિ આગઈ ગુરૂપ્રસાદિ શોભા હતી;
- 5 તેહ નિસુણી નયરિ એકઈ આદરિ તેડયા ગછપતી. દેસના ૧૪૭૭
- તિહાં આગઈ જૈન યતીઈ હરાબ્યા સિવદર્શની;
- ભટ્ટતાપસ તેહ પંડિત બોલી ન સકઈ સ્પર્શની. દેસના. ૧૪૭૮
- એહવઈ તે સૂરિ પધાર્યા આડંબરસિઉ બહુ યતી;
- શ્રાદ્ધ ઓછવ અધિક અધિકા કરઈ દિન દિન ત્રીપતી. દેસના ૧૪૭૯
- 10 અન્યદર્શનિ ધરઈ મસ્છર દેષિ ન સકઈ ડંબરં;
- કરી વિચાર પારખું જોવા ભગત તાસ સભાસરં. દેસના. ૧૪૮૦
- રૂપવંત સુકાંતિ રૂડી મોહનમુખ મટકો ભલો;
- વિશાલલોચન ચાલિ ચમકતી જ્ઞાન વિણુ દીસઈ નિલો. દેસના. ૧૪૮૧
- કૂલ આહિસિ રૂપ રૂઆડું ગુણુ ન તેહવા તિહાં કસ્યા;
- 15 શબ્દ અસમંજસપણાના સાંભલી પ્રજન હસ્યા. દેસના. ૧૪૮૨
- જ્ઞાનબલ તસ હીન જાણી અરથ પૂછઈ પંડિતા;
- પૂજ્ય ધિન તુમે ગુણુ ગિર્યા આજ સહી અહો મંડિતા. દેસના. ૧૪૮૩
- જ્ઞાનબલ તિમ અધિક દીસઈ પુણ્યયોગિ આવી મિત્યા;
- અરથ ઉત્તર તુમે દેસ્યો મનોરથ સઘલા રૂડ્યા. દેસના. ૧૪૮૪
- 20 દંભવયણુ તે સુણી હરખઈ મરમ ન લહઈ તે તણા;
- કહઈ પૂછો અહો કહસિઉ શૈવ ભણુઈ હા સી મણા. દેસના. ૧૪૮૫
- કુહુ પૂજ્ય પરમાણુ આનઈ હોઈ ઈંદ્રી કેતલાં;
- એહ પ્રભુ સંદેહ છઈ મનિ આસિ દીઓ હોઈ તેતલા. દેસના. ૧૪૮૬
- સૂરિ કહઈ વિચાર ઊંડો પંચેંદ્રીથી ગતિ વડી;
- 25 તોહ સહી ષટ ઈંદ્રી તેહનઈ મહાનુભાવ સમજિ પડી. દેસના. ૧૪૮૭
- તેહ દંભિં અતિપ્રસંસઈ વારવારિં હા ભણી;
- સૂરિ જાણુઈ કહઈ સાચું ઓહુલસઈ મન અતિઘણું. દેસના ૧૪૮૮
- ઊઠિ તે નિજ ઠામિ પુહુતા કહઈ જ્ઞાન નહી રતી;

- એહુ અવસર જીતવાનો પછઇ ન એહવો એ યતી. દેસના. ૧૪૮૬
ભટ્ટ સઘલા ભૂપ સાષિં વાદ માગઇ ઘો યતી;
જ્ઞાનબલ નહી વાદ કેહવો નાસવા ધરી મનિ મતી. દેસના૦ ૧૪૮૦
મિથ્યાતીઈ અતિહિં હેલ્યા પહેલું બંહુ શોભા છતી;
5 તેહ પણિ લોપાણિ સઘલી જ્ઞાનવિણુ હૂંઈ એ ગતી. દેસના૦ ૧૪૮૧
મોહિં મોહ્યા દીઈ પદ તે સરાગી સંયમપણુઈ;
જ્ઞાનવિણુ તે ગણુ હેલાવઈ એમ જાણો ગુરૂ ભણુઈ. દેસના૦ ૧૪૮૨
સૂરિ માટિં સિઉ કરઈ જો ગુણુ ન હોઈ સૂરિના;
સૂરિ સુધું કહઈ જિનમત નહી તો પદ પૂરણા. દેસના૦ ૧૪૮૩
10 ઉચ્ચરગ નઈ અપવાદ જાણુઈ બિહુ ચલાવઈ ધૂંસરી;
કેવલી પણિ આહાર લીઈ છદમસ્તિં આણ્યો સરી. દેસના૦ ૧૪૮૪
તેણુઈ આણ્યો શુદ્ધઃજાણી દોસ ન કહઈ કેવલી;
લીઈ તે વિવહાર ન ટલઈ કહિં રૂચિ જાઈ ટલી. દેસના૦ ૧૪૮૫
ટલઈ રૂચિ એષણા મુનિનઈ હોઈ નિદ્ધંધસપણું;
15 દાતાર-દાનિં હોઈ અરૂચિ સાધુ સીદાય ઘણું. દેસના૦ ૧૪૮૬
તેહ માટિં વિવહાર રાષઈ કેવલી તો અવર કર્યું;
સર્વથી વ્યવહાર બલીઓ જ્ઞાનવંત કહઈ અર્યું. દેસના૦ ૧૪૮૭
દાન પાંચઈ જિન પ્રકાસઈ મુગતિ હેતિં બિ તિહાં;
અભયદાન સુપત્તદાણું ત્રિણિ સંસારિક કહ્યાં. દેસના૦ ૧૪૮૮
20 અભયદાન જે જીવ રાષઈ શુદ્ધધરમ જિકો કરઈ;
અરિહંતભાષિત સાધુપંથિં શુદ્ધસદ્ગુણા રહઈ. દેસના૦ ૧૪૮૯
જીવનઈ ઉપગાર જાણી પરપણા સૂધી કરઈ;
તેહનઈ ગુરૂબુદ્ધિ દેવું પાત્રપણું તે આણુંસરઈ. દેસના૦ ૧૫૦૦
અવરનઈ જે દીઈ દાનં ઉચિત અનુકંપા ભણુઈ;
25 કીરતિ તે ગુણુ બોલતાનઈ અનુકંમિં તે સિવ વરઈ. દેસના૦ ૧૫૦૧
દાન નવિ કો જિનિં નિષેધિઉં પાત્રાપાત્ર વિચારણા;
સાધુનઈ જે કોઈ નિષેધઈ તેહ કુગતિં ધારણા. દેસના૦ ૧૫૦૨
એક કહઈ જે પરનઈ દેવું તેહ ધરમ નિવારણા;

- મારી દેહક સાપનઈ મુખિ ઘાલવું એ વિચારણા. દેસના૦ ૧૫૦૩
 ધરમવંતનઈ એહ વાચા નહી યુગત ઊચારણા;
 ધર્મહીન ભવહીન હોઈ કહુઈ તે અપધારણા. દેસના૦ ૧૫૦૪
 એક કહુઈ પરકરઈ જે સ્તુતિ ભાવ આણી જિનતણી;
 5 તુરક માતંગ રસવતી સમ એહ મતિ ન ભલી ભણી. દેસના૦ ૧૫૦૫
 એમ અનેક કુધર્મ વાણી નવિ સુણુઈ તે હિતભણી;
 તેહનો ભવિ સંગ નિવારઈ ઠામિ મતિ રહુઈ આપણી. દેસના. ૧૫૦૬
 જિન સિદ્ધ સૂરી વાચકા મુનિવર આશાતના કરઈ તેહ તણી;
 તેહનઈ તે ઇહલોકિ અપજસ થાઈ પરભવિ રેવણી. દેસના. ૧૫૦૭
 10 સાધુ જિનસમ કહિઓ સાસનિ તેહનઈ કિમ હેલીઈ;
 અકલંકનઈ તે કલંક દીઈ હેલઈ તે દુરગતિ લીઈ. દેસના. ૧૫૦૮
 પરિહરૂ જે પ્રમાદ પાંચઈ જીવનઈ તે અતિ નડઈ;
 વ્યસન સાતઈ ત્યજવા તિં મુગતિ જાતાં નહી અડઈ. દેસના. ૧૫૦૯
 ચ્યાર વિકથા તે નિવારો આપ તારો ભવિજના;
 15 કરમિ જે જે ભાવિ ભલીય તેહ ભોગ સુભાવના. દેસના. ૧૫૧૦
 કરમ કીધાં કોઈ ન છૂટઈ જેહ જિનશાસન ધણી;
 મદલીજિન સ્ત્રીવેદ પામ્યા એહ કરણી આપણી. દેસના૦ ૧૫૧૧
 વીર થાપ્યો જમાલિ સૂરિં આણુ ઉથાપી જિનતણી;
 થયુ કિલમિષ દેવતા તે કરમિં સદમતિ અવગણી. દેસના૦ ૧૫૧૨
 20 અંગારમરદક સૂરિ મોટો પાંચસઈ મુનિ પરિવરિઓ;
 કરમપ્રતિ કોઈઈ ન ચાલઈ સહૂઈ મિલી દ્વરિં કરિઓ. દે૦ ૧૫૧૩
 ચઉદપૂરવધર અનંતા નિગોદિં તે તે ગયા;
 સૂરિમાટિં નવિ તર્યા તે કરમિં બહુ નરગિં ગયા. દેસના૦ ૧૫૧૪
 વલી જે ગુરૂઆણુ લોપી સુગુરૂપરિ ઉપદેસસ્યઈ;
 25 તેહ પણિ વિવહારથી એ નારકી નરગિં હુસ્યઈ. દેસના૦ ૧૫૧૫
 દીજઈ ઉપદેસ સાચો કદાગ્રહ છાંડીજઈ;
 જેહ ગુણ જેહમાંહિં હોઈ તેહ તાણી લીજઈ. દેસના૦ ૧૫૧૬

છય દર્શનમાંહિ જે કેા ધરઇ શમતા શુભચારી;
 તેહ પણિ નિસંદેહ પામઇ જિજ્ઞાસુ તે શિવપુરી. દેસનાં ૧૫૧૭
 સુમતિ સુભ પરિણામ રાષે મંત્ર નવપદ તે જપો;
 મોહ મમતા કપટ છાંડી સીલપાલો તપ તપો. દેસનાં ૧૫૧૮
 5 એણીપરિં શુભભાવ ધરતા ધરમ કરતા પ્રાણીયા;
 કેપિ સુરપુર કેપિ સિવપુર અનંતસુખ તે પામીઆ. દેસનાં ૧૫૧૯
 એમ જાણી હૃદય આણી જૈનવાણી ન ભૂલીઇ;
 લહો દર્શન સુખ અનંતાં પરધરિં કાં બૂલીઇ. દેસનાં ૧૫૨૦

॥ ટાલ ॥

10

રાગ ધન્યાસી.

નંદિષેણની સજ્જાયની દેસી.

દેશના ગુરૂની સુણી પ્રાણી ઘણા, સમકિત પામઇ તેહના નહી મણા;
 કે ગુરૂ વચને હોઇ દહમના, કુમત કહાગ્રહ છાંડઇ મનતણા.

ત્રોટક.

15

મન મયલ છાંડઇ સંગતિ માંડઇ હીરગુરૂ ભગતા તણી,
 વ્રત બાર સાર ઉચ્ચાર કરતા દેખીઇ કે સિવ ભણી;
 કે મોહ છાંડી લીઇ સંયમ તણ મતિ ઉપાધિની,
 તે આપિ કલપી કરઇ સાગરિ સર્વ ધર્મર્મઇ બાધિની. ૧૫૨૧

કે જીવ સરલા સય નવિ બૂઝતા, સાગરમતમાંહિં બહુ મુંઝતા;
 20 તેણુઇ જાણ્યો મરમ જિકો હતો, છાંડ્યા ફરિં તેણુઇ તેહ તો.

તેહ તો સાગર તજઇ નાગર આદરઇ ગુરૂવચણડાં,
 દાન સીલ તપ જે ભાવ ચ્યારઇ સાચવઇ તે રચણડાં;
 એમ અનેક પુર નગર ગામિં લાભ હોઇ અતિઘણા,
 શ્રીવિજયાણું દસૂરિ દીપઇ વાદ જીપઇ પરતણા. ૧૫૨૨

25 દિન દિન દીપઇ સૂરજ સમોવડિ, ચંદ્રકલાપરિ વાધઇ તડો વડિં;
 સેવકજનની ટાલઇ આપદા, છત્રીસસૂરિગુણ સોહઇ સંપદા.

સંપદા સોહઈ મનહું મોહઈ લહઈ સમકિત જન ઘણા,
 જિહાં જિહાં ગછપતિ પધારઈ તિહાં તિહાં નિત્ય વધામણા;
 વાચક શ્રીમેધવિજય મુનિવર નંદિવિજય વાચકવરૂ,
 ધનવિજય ઉવઝાય અધિકો ધરમકામ ધુરંધર. ૧૫૨૩

- 5 વિજયતિલકસૂરિ પાટિ પટોધરૂ, દેશ વિદેસિં વિચરઈ જયકરૂ;
 નિજવૈરાગિં સેવઈ જન ઘણું, તપતેજિં કરી રૂપ સોહામણું.
 સોહામણા શ્રીદેવવિજય નિરૂપમ વિજયરાજ વિખ્યાત એ,
 દયાવિજયવાચક વાચકપ્રભુ શ્રીધર્મવિજય સુન્નત એ;
 ઉવઝાયશ્રીસિદ્ધચંદ ચંદો આઠ વાચક સંપ્રતિ,
 10 પંડિત મુનિવર ઘણો પરિકર તેહ સારિં ગછપતી. ૧૫૨૪
 વાચક પંડિત મુનિવરિં સોલતો, સેવઈ ગુરૂપદ જનમન મોહતો;
 વાદવિવાદિં વચરી ભંજીઓ, જ્ઞાનકલાઈ બહુજન રંજીઓ.
 રંજીઓ બહુજન ગુણે ભરિઓ જ્ઞાનદરીઓ સાર એ,
 15 દિનદિન પ્રતિં તસ ઉદય અધિકો થાઈ બહુ જયકાર એ;
 સસિ સૂર તારા મેરૂ સારા જિહાં ભૂ રતનાકર,
 તિહાં લગઈ પ્રતિપો એહુ ગછપતિ વિજયાણું દસૂરીશ્વર. ૧૫૨૫

॥ ઢાલ ॥

રાગ ધન્યાસી.

- 20 એમ એ તપગછપતિ ગુણુ ગાયા શ્રીવિજયતિલકસૂરિંદા જી;
 ભણુતા ગુણુતાં સુણુતાં સહજિં ઘરિં ઘરિ હોઈ આણુંદા જી. ૧૫૨૬
 સંવત સોલ ત્રિહુંતર્યા વરષે પોસ માસ અન્નૂઆલી જી;
 ખારસિ બુધવારિં શુભ વેલા વિજય મૂહૂરત નેહાલી જી. ૧૫૨૭
 આચારજિપદ થાખ્યું અવિચલ વિજયતિલકસૂરિ નામિં જી;
 25 વિજય નામ દીપાવિઈ જગમાં ચિહુ દિસિ રાષિઈ નામ જી. ૧૫૨૮
 વિજયતિલકસૂરીસ પટોધર કીધુ જગ વિખ્યાત જી;
 સંવત છયોત્તરિ પોસ અન્નૂઆલી તેરસિ દિન સુપ્રભાત જી. ૧૫૨૯

- ધિન નરનારી જગહિતકારી નિત વાંદઈ ગુરૂ પાયા ॥;
 સુણુઈ વષાણુ અમૃતરસ ઓપમ સુખ દીઠઈ સુખ થાઈ ॥ ૧૫૩૦
- શ્રીતપગછનાયક મહિમાનિધિ નિતપ્રતિ દેઉ આસીસ ॥;
 વરસ અનંત અધિક ગુરૂપ્રતિપો વિજયતિલકસૂરી સીસ ॥ ૧૫૩૧
- 5 વીસલનયર કેસવસા નંદન ધિન સોમાઈ માય ॥;
 શ્રીરાજવિમલસીસ અનોપમ સોહઈ મુનિવિજય ઉવઝાય ॥ ૧૫૩૨
- તાસ સીસ પલણુઈ બહુ ભગતિં દર્શનવિજય જયકારી ॥;
 સસિ રસ મુનિનિધિ વરસિં રચીઓ રાસ ભલો સુખકારી ॥ ૧૫૩૩
- માગસિર વદિ અષ્ટમી રવિ હસ્તિં સિદ્ધિયોગ અતિધાસ ॥;
 10 નયર બરહાનપુર મંડણુ મોટો શ્રીમનમોહનપાસ ॥ ૧૫૩૪
- તાસ પ્રસાદિં એ વિસ્તરયો મહિમંડલિ એ રાસો ॥;
 જે ગીતારથ જગહિતકારી તેહતણો હું દાસ ॥ ૧૫૩૫
- કૃપા કરી મુઝ ભપરિઃસહૂઈ કરવો શુદ્ધ પ્રબંધ ॥;
 કાહાનો માતર ગાથા છંદિ જેહ અશૂદ્ધ હોઈ બંધ ॥ ૧૫૩૬
- 15 જિહાં લગઈ એ શાસન શ્રીજિનનું જિનઆણુના ધારી ॥;
 તિહાં લગઈ એ ભણુયો તુમે સુણુયો રાસ વિજય જયકારી ॥ ૧૫૩૭

ઈતિશ્રીતપાગચ્છાધિરાજશ્રીપશ્રીવિજયતિલકસૂરિ રાસઃ સાગર-
 હુંડીગર્ભિતરાસઃ સંપૂર્ણઃ ॥ શ્રીરસ્તુ ॥ કલ્યાણમસ્તુ ॥

વીજો અધિકાર.

ચોપઈ.

- સુણુયો હવઈ ખીજો અધિકાર વિજય જયકારીતણો એ સાર;
વિજયતિલકસૂરિ સરગિ પહૂત તેહનું આગલિ એહવું સૂત. ૧
- 5 વિજયદેવસૂરિ કીધ પ્રપંચ મેલતણો તે માંડ્યો સંચ;
પંભનયરિ તે કીધ સંકેત આળ્યા તિહાં પણિ ન મલિઉં ચેત. ૨
- વિજયાણુંદસૂરિ ફિરી આવીઆ મરૂમંડલ ભણી મનિ ભાવીઆ;
વિજયદેવ પંભાતિં રહ્યા લોક તેહના મતિ અતિ ગહગહિયા. ૩
- ચોમાસું તિહાં રહી પારણઈ ચાલણુદાર આળ્યા ખારણઈ;
10 વાટિં જતાં તુરકિં ગ્રહ્યા ઉંટ પુઠિ ખાંધ્યઈ તે વહ્યા. ૪
- પગિ ખેડી હાથે દસકલા એણી પરિ દિવસ ગયા કેતલા;
કરઈ દંડ મુંકાઈ તેહ દુષ દીઠઉં અતિ તિહાં નહી રેહ. ૫
- પેટલાદિ હાકિમ એમ કીધ ખાર હજાર મુદ્રા તેણઈ લીધ;
છૂટા મરૂમંડલિ તે ગયા તોહઈ મનિ ઉજલ નવિ થયા. ૬
- 15 વલી કાવ્યતરાં માંડ્યાં ઘણાં વચન ચાલવઈ મેલજતણાં;
માહોમાહિં મેલવાનિં મિલઈ પણિ કોઈય નવિ જાણઈ કલઈ. ૭
- ધરમવિજયવાચક મુનિ મિલઈ તેહનું મન તેમાંહિં ભલઈ;
સાગર છતાં ન થાઈ મેલ તેણઈ તે ચાલ્યો જાઈ ભેલ. ૮
- વિચરંતા આવઈ ગુજરાતિ રાજનગરિ સહૂય બહુ ભાતિ;
20 ધર્મવિજય તિહાં રહિયા ચોમાસિ વિજયદેવ પણિ તિહાં રહ્યા
ઓહાસિ. ૯

દૂહા.

- હવઈ નિસુણો આગલિ વલી જેહવો હવો સંખંધ;
તેહ સંષેપિં હૂં કહું હલહો જગિ લોભંધ. ૧૦
- 25 ધર્મવિજય વાચક વરૂ હુંતિ જેહનઈ આસ;
આચારનિપદવી તણી પુણ્ય ન પૂરું જાસ. ૧૧

- શકુન શાપિ નવિ તસ; હૂઈ નહી સુપનાંતર સાપિ;
 ગચ્છવાસી ગીતારથા તે પણિ ન ધરઈ સાપિ. ૧૨
- અરથી દોષ ન આપણો દેષઈ કંહીઈ કોઈ;
 ડંસિં મન મયલો રમઈ ભેદિં વિચરઈ સોઈ. ૧૩
- 5 સાગર પશિસિઈ તે મિલઈ આપિ લખઈ તે લેખ;
 હવઈ જે વાત હૂઈ સુણો તેહતણો એ વિશેષ. ૧૪

॥ ઢાલ ॥

રાગ મધુમાધવ.

- શ્રીગુરૂદીર જેસિંગની વાણી લોપી લીધા સાગર તાણી;
 10 તેહવી કીર્તિ ગવાણી. ૧૫
- વિજયદેવસૂરિ વિહાર કરંતા કૃતઅભિમાન ફલં શોચંતા;
 સાગરમત રોચંતા. ૧૬
- અનુંકમિ રાજનગરિ તે આવઈ શાંતિદાસ મનમાંહિં ભાવઈ;
 સાગરમત કિમ ફાવઈ. ૧૭
- 15 તો તેણુઈ શાંતિદાસ સખાઈ સાગરમતવાલાનઈ થાઈ;
 અશુદ્ધ પડપણા વાઈ. ૧૮
- ગ્રંથ વંચાવઈ જે ગુરિં નિષેધ્યો ન વિચારઈ તે મતનો વેધ્યો;
 એમ ચાલઈ તે વેધ્યો. ૧૯
- જે નિજગુરૂ વચણના વાસિત સાધુશ્રાવક તેણે ચિત્તવિમાસિત;
 20 તસ ગછપતિનઈ પ્રકાસિત. ૨૦
- પણિ વલતો ન હીઈ જખાપ ગછપતિ હઠ એ મોટું પાપ;
 તેણે સંભાલિઈ આપ. ૨૧
- તે પણિ વીરહીરની વાણી વિસ્તારઈ સઘલઈ સપરાણી;
 સાગરનઈ ન સુહાણી. ૨૨
- 25 કહઈ શાંતિદાસ એ સહૂનઈ કરવા ગણખાહિરિ એ નવિ આદરવા;
 સાગર મત વ્યાપરવા. ૨૩
- કહઈ મુનિ એ ગછ ખાહિરિ કરવો શાંતિદાસ મનમાંહિં ધરવો;
 એમ કરી ગછ શુદ્ધ કરવો. ૨૪

- માહોમાંહિં લાગે વાદ સાગરમતના કરઇ ઉનમાદ;
હુઉઓ અતિ વિષવાદ. ૨૫
- ગુરૂ પરિકર કહઇ તુમે એ માટિં ગછ સઘલો કીધો દહવાટિં;
કિમ રહસ્યઇ હવઇ ઘાટિં. ૨૬
- 5 ચારિત્રવિજયવાચક તે આંહિં પરિકર સહુ એકચિત્ત વિવાદિં;
ન બીહઇ સાગર સાદિં. ૨૭
- તવ તે શાંતિદાસ રીસાણુ બોલઇ બાંગડ અતિ સપરાણો;
આવી સુણઇ વધાણો. ૨૮
- સભામાંહિં કહઇ વચણુ અસિદ્ધા સંઘાડા નવ ગચ્છમાહિરિ કીધા;
વાંદઇ તસ સમ દીધા. ૨૯
- 10 કોઇ ન વાંદઇ તેહજ સાધો તેણે એ મોટો છલ લાધો;
અહી કીહો અપરાધો. ૩૦
- ગુરૂ બઇઠઇ શ્રાવક જે કાઢઇ તો-તે ચડીઆ અતિહિં આઢઇ;
વીનવીયા ગુરૂ ગાઢઇ. ૩૧
- 15 જે તુમે સાગરમત આણુંસરસ્યો તો નિશ્ચઇ એકલડા ફિરસ્યો;
ભવસાગર કિમ તરસ્યો. ૩૨
- સહુ મિલી ગુરૂનઇ કીધા ગાઠા એકાંતિં બોલ દીધા ટાઠા;
ચેત્યા વિણુ દુખ દાઠા. ૩૩
- જે સાગરનઇ તુમે નવિ કાઠો તો સહી માઠો તુમચો દિહાઠો;
અમનઇ એ હઠ ગાઠો. ૩૪
- 20 વિજયાણાંદસુરિ અમે આદરવઃ નિજગુરૂ વચન સહી ઉદ્ધરવા;
નિશ્ચઇ બોલ એ કરવા. ૩૫
- નિસુણી ગછપતિ મનમાં ચિંતઇ એ રીસાણુ જાઇ અંતિં;
મુઝ ચિંત્યવું રહઇ એકંતિં. ૩૬
- 25 પૂર્વિં વાચક સાત રીસાણુ મુઝનઇ મુંકી અલગા થયા શ્યાણુ;
ઇણુ ગઇ મોહિ કોણુ ઠેકાણુ. ૩૭
- તો ગુરૂ કહઇ હવઇ કહુ તે કરીય લખો પટો અહો સહુ આદરીય;
મતાં ગીતારથ કરીય. ૩૮

॥ ઢાલ ॥

૬૬૧.

- વચણુ જેસિંગનાં સાંભર્યાં નવિ કીધાં મિં તેહ;
તો સાગર મુઝ વહુડીઆ કૃતધન હૂઆ એહ. ૩૯
- 5 પટો સર્વજ્ઞશતકતણો અપ્રમાણુનો છે જેહ;
લખી પઠાવ્યો સાગરાં મતાં ન કીધાં તેહ. ૧૦
- તો તેણુઘ આચારજિં ગછખાહિરિ તે કીધ;
ચીઠી સઘલઘ મોકલી ખાહિર હૂઆ પ્રસિદ્ધ. ૧૧
- 10 તવ તે ઊપરિ વાણીઓ કોખ્યો યથા કૃતાંત;
વસતિ મુંકાવઘ તેહની વચણુ ખહુ દુષદંતિ. ૪૨
- વિજયદેવ છોછા પડયા નવિ ચાલઘ તે સાથિ;
તવ ચિંતઘ નિજચિત્તમાં વિજય કરૂં હવઘ હાથિ. ૪૩

॥ ઢાલ ॥

- 15 ધર્મવિજયવાચક ફિર્યાં જી જાણી લેખ આણુંસારિ;
વિજયદેવસૂરિ તસ લિપઘ જી મિલો તો કરીય વિચાર.
વાચક જી તુમસ્યું હવઘ નહી દંભ;
તુમ છો ગછના થંભ. વાચક જી આંચલી. ૪૪
- એકાંતિ કહી તે મિલ્યા જી કહઘ અખિધ કીધા ફૂરિ;
20 હવઘ તુમ કાં આવો નહી જી કહઘ સુણો વિજયદેવસૂરિ. વાં ૪૫
- જે તુમે અહ્મ ઈહો સહી જી તો અમ ગછનું કામ;
પૂછી કરસ્યો તો હવઘ જી મન રહસ્યઘ અમ ઠામિ. વાં ૪૬
- ગુરૂ સાગરિ ચંખ્યા કહઘ જી કરસ્યું કહેસ્યો તેહ;
જે અમ હાથિં આણુસ્યો જી સમવાય સઘલો એહ. વાં ૪૭
- 25 મન મયલું કપટિં ભરિઈ જી નવિ જાણુઘ કો તેહ;
ચિત આવર્જિઈ તેહનું જી ગહગહીઆ મનિ એહ. વાં ૪૮
- વિજયદેવિં મનિં ચીંતવઈ જી હાથિ ધરી સહૂ કોય;

આચારિજ અલગો કરી જી પછઇ કુંજી એહનો હોય. વાં ૪૯
ધર્મવિજય મનિ બેઢલું જી તેહ મનિ અધિક ઉમાહ;
પરિમાંડી તેણુધ લેલવા જી મનિ સંભારઇ દાહ. વાં ૫૦

કમઠ કષાય વહઇ ઘણો જી પાસકુંમરસિઉં જેમ;
5 વિજયાણુંદસૂરિ નિજગુરુ જી તે ઉપરિ વહઇ દંલ તેમ. વાં ૫૧

માયા મંડી તેહવઇ જી વૃદ્ધ ઉપાસક સાધ;
છલવયણે તે છેતરઇ જી જાણુઇ સહુ એ બાધ. વાં ૫૨

કહઇ સાગર ફરિં કર્યા જી જે હૂતો એ વેધ;
નિકલંક હવઇ અમે હૂઆ જી કરીઇ મેલ ઉમેધ. વાં ૫૩

10 વિજયદેવ ભટ્ટારકો જી આચારિજ ગુરુ આપ;
ગછ હાથિ હોસ્યઇ આપણુધ જી ટલઇ કરમખંધનું પાપ. વાં ૫૪

સહુ મનિ એ આવિઉં સહી. જી વારુ દઢ ખંધ;
મં તેજપાલ તેડાવીઓ જી મનિ ધરી એહ નિખંધ. વાં ૫૫

જેત્રુંજ યાત્રા મસિ કરી જી આવી નમઇ ગુરુપાય;
15 પરઠ કરઇ તે મેલનો જી ધાતિ ન આવઇ ઉપાય. વાં ૫૬

તવ તે યાત્રા ચાલીઆ જી કરી આબ્યા અહુઠાણિ;
વલી પ્રપંચ તે મંડીઓ જી લિખિત કરિઉં એ વિનાણિ. વાં ૫૭

હીર જેસિંગિં પટ જે લખ્યા જી માનઇ નહી તે ફરિ;
વાચક પંડિત પદ સવે જી તે સાળદિ ભરપૂરિ. વાં ૫૮

20 રાગ દ્વેષ નવિ રાખવા જી વંદનગછ મર્યાદિ;
વિજયદેવસૂરિં નિજકરિં જી લિપી સંઘ આપિઉં આદિ. વાં ૫૯

વિજયાણુંદસૂરિં લખિઉં જી જિહાં એ લિખિત મનાય;
ગુરુવયણાં લોપઇ નહી જી તો તુમ આણુ પલાય. વાં ૬૦

॥ દાલ ॥

25

દહા.

શાંતિદાસ આવી કહઇ મ કરો એહમિઉં મેલ;
મન મયલું જાણો નહી દુષકારી એ લેલ.

૬૧

- શ્રીવિજયાણુંદસૂરી ગુરુ કહ્યું નહીં અહા મનિ કે. રોસ;
અંતર જેહુ પડપણા તે તો ટાલ્યો દોસ. ૬૨
- અધિક માસ ચૈત્રહતાણી નવમી કીધો મેલ;
સંઘવણિનઈ ઉપાસિરઈ સંઘ મિલ્યો સવિ લેલ. ૬૩
- 5 વિજયદેવસૂરીતણા જે ગીતારથ વૃદ્ધ;
તે સવિ સંઘ સાથિં કરી કાલૂપુરિં પ્રસિદ્ધ. ૬૪
- શ્રીવિજયાણુંદસૂરીશ્વર વંદા આનંદપૂરિ;
કહ્યું પધારો નગરમાં જિહાં છઈ વિજયદેવસૂરિ. ૬૫
- તવ તે સહુ સાથિં મિલી આડંબરસિઈં આવિ;
10 વિજયદેવસૂરિ વંદિયા ટાલ્યો કલેસ સભાવિ. ૬૬
- પ્રભાવના પ્રમુખ સવે હૂઆ ઓછવ અમેક;
બયઠા સુખ સંતોષ ભરિ કરઈ બહુ વિનય વિવેક. ૬૭
- એહવઈ શાંતિદાસ એ મિલી દીવાણુ નિદેસ;
ખ્યાદા પાઠવીઆ ઘણા કરઈ ભંગાણુ પવેસ. ૬૮
- 15 મારિ મારિ મુખિં બચરઈ આવી કીધ દંદોલ;
તવ તે નાઠા તિહાંથકી મન હૂઆં ડમડોલ. ૬૯

॥ ઠાલ ॥

રાગ કેહારો.

- સાહુ નાનઈ ઘરિ આપણુઈ જી રાખ્યા નિજગુરુ માટિ;
20 દિન જે પછી બોલાવીઆ જી પુહૂતા ઇંડરઘાટિ.
સુણો જી ન ટલઈ ભાવીભાવ.
જે જિમ કામજ હોઈવું જી તે તિમ થાઈ સભાવિ;
સુણો જી ન ટલઈ ભાવીભાવ. આંચલી. ૭૦
- ઇંડરનયરિં આવીઆ જી શ્રીવિજયદેવસૂરિ;
25 શ્રીવિજયાણુંદસૂરિ સપરિકરા જી વિનય કરઈ ગુણભૂરિ. સુણો ૭૧
- રાજનગરિ સંઘનાયકો જી દોસી પનીઓ સુન્નાણુ;
વિજયાણુંદસૂરિ તેડીઈ જી કરવું પ્રતિષ્ઠા મંડાણુ. સુણો ૭૨

- લેખ લખ્યો ગુરુરાજનંદં જી અછંદં પ્રતિષ્ઠા કાજ; સુણો ૧૦ ૭૩
- આસિ દીઓ અનુંચાનનંદં જી અદ્ધ મનોરથ આજ. સુણો ૧૦ ૭૩
- ના લખી આવી ગુરુતણી જી ફિરી લખીઓ વલી લેખ; સુણો ૧૦ ૭૪
- આણુ લહી દીવાણુની જી કો ન ધરંદ તે દેખ. સુણો ૧૦ ૭૪
- 5 તો પણિ તેણુંદ નકારિઉં જી કામનો થયો એ વિલાંબ; સુણો ૧૦ ૭૫
- મનમયલું તવ ઉઘડિઉં જી લીમ ન લાગંદ અંબ. સુણો ૧૦ ૭૫
- ગુરુપણિને કાગલ લખ્યો જી એ સિઉં કીધું કાજ; સુણો ૧૦ ૭૬
- આચારજિપદ રાખીઉં જી ન રહી આપણી લાજ. સુણો ૧૦ ૭૬
- ગુરુ વલતું તેહનંદં લખંદ જી કારણ બદ્ધં એહ; સુણો ૧૦ ૭૭
- 10 સમવાય સહૂ હાથે કરી જી કરસિઉં તુમ મનિ તેહ. સુણો ૧૦ ૭૭
- તે કાગલ હાથે ચડ્યો જી રાજનગરનો સંઘ; સુણો ૧૦ ૭૮
- ગુરુનંદં તેહ જણાવિઉં જી કરંદ પ્રતિજ્ઞા ઉલંઘ. સુણો ૧૦ ૭૮
- વલી એક વાત નવી સુણો જી પાષી પામણા ઠામિ; સુણો ૧૦ ૭૯
- નામ ન લિંદ અનુચાનનું જી કિમ ચાલંદ તે કામ. સુણો ૧૦ ૭૯
- 15 ત્રીજંદ પણિ તવ કોવિદો જી વિદ્યાવિજય ભણુંતિ; સુણો ૧૦ ૮૦
- પંન્યાસ પ્રમુખ પમાવિઉં જી એમ કાં ગુરુ બોલંતિ. સુણો ૧૦ ૮૦
- સો ભણંદ રીતિ વડાતણી જી દીઠી તિમ મિં કીધ; સુણો ૧૦ ૮૧
- નામિં તુમે પમાવસ્યો જી તિમ સહૂ એહ પ્રસીધ. સુણો ૧૦ ૮૧
- તવ મન વિણુ નામ ભચારિઉં જી કિયા ચલાવી તામ; સુણો ૧૦ ૮૨
- 20 એમ કરતાં કિમ ચાલસ્યંદ જી રહસ્યંદ કિમ એ મામ. સુણો ૧૦ ૮૨
- એક વિચાર અલગો કરી જી થાપંદ નવો અનુંચાન; સુણો ૧૦ ૮૩
- આવી પૂછંદ અનુંચાનનંદં જી કહંદ જિમ વાધંદ વાન. સુણો ૧૦ ૮૩
- રાજનગર પંલાતિનો જી સંઘ લખંદ વલી લેખ; સુણો ૧૦ ૮૪
- તપગણપતિ પદ એમ કસિઉં જી કરસિઉં અતિહિં વિશેષ. સુણો ૧૦ ૮૪
- 25 હવડાં દેવું નહી ભલું જી સંઘતણો એ ભાવ; સુણો ૧૦ ૮૫
- વિજયરાજ વાચક વરૂં વીનવંદ સહજ સલાવ. સુણો ૧૦ ૮૫
- સંઘવયણુ ન ઉલંઘીય જી કાં કરો એહ આકૂટિ; સુણો ૧૦ ૮૬
- તાણુંતાં પ્રભુ તૂટસ્યંદ જી હાથથી જાસ્યંદ વિછૂટિ. સુણો ૧૦ ૮૬

- કરી કદાગ્રહ જો પ્રભુ જી કરસ્યો પદનો થાપ;
 પછઈ પછતાવો થાયસ્યઈ જી લોગવસ્યો તે આપ. સુણો ૦ ૮૭
- કહઈ ગુરૂ દેતાં જે હોઈ જી સહી કરવું એ કામ;
 લોપી સંઘ સહૂ સાધુનઈ જી દીધું પદ દુષ ધામ. સુણો ૦ ૮૮
- 5 વિજયાણું દસૂરીસિરૂ જી વિનયવંતમાંહિ લીહ;
 રાગ દોસ મનિ કો નહી જી કરઈ સેવા નિસિ દીહ. સુણો ૦ ૮૯
- પણિ તે તાકઈ નવિ ભલું જી જાણ્યો સહૂઈ સલાવ;
 પંલાતીસંધિં જઈ કરી જી વીનતી ચોમાસિ એ લાવ. સુ ૦ ૯૦
- ના ન કહવાય તેહતણી જી દીધો તેણઈ આદેસ;
 10 પંભનચરિ આવીઆ જી ઓછવ અતિહિં વિસેસ. સુણો ૦ ૯૧
- સૂરતિમાં તેણઈ સમઈ જી દોસી સોમો સુજાણ;
 પ્રેમ દોસી પૂજી તણો જી નાગજી નહી અયાણ. સુણો ૦ ૯૨
- આણ અણાવી તેહની જી પાંગરીઆ ગુરૂરાજ;
 જંખૂસરિ સંઘ કામ કામના જી વંદી સારઈ કાજ. સુણો ૦ ૯૩
- 15 ઇત્યાદિક સંઘ સવે મિલી જી દર્શન સાથિં વીચાર;
 પૂજ્ય ચોમાસું ઇહાં કરઈ જી તો હોઈ રંગ અપાર. સુણો ૦ ૯૪
- અંગ પૂજી લહણું પ્રભાવના જી હોઈ અસંખ્ય અપાર;
 ભરૂઅચિ ખંદિરિ આવીઆ જી ઓછવના નહી પાર. સુણો ૦ ૯૫

॥ ઠાલ ॥

20

દહા.

- સૂરતિસંઘ વધારીઓ તેણઈ લખીઓ એ લેષ;
 ત્રિણિ પખ્યિં ઉપાસિરા તુમ મનિ કર્યો વિશેષ. ૯૬
- સમઝી આવો તો ભલું સહૂ મનિ હોઈ સંતોષ;
 વલતો ઉત્તર ગુરૂ લખઈ નહી મનિ રાગ નઈ રોષ. ૯૭
- 25 વિજયદેવસૂરિગુરૂતણઈ આદેસિં ચોમાસિ;
 સૂરતિખંદિરિ આવવું જોયો તુમે વિમાસિ. ૯૮
- વિજય પખ્ય સંઘ સાથિ મિલી સાગરસિઈ નહી લાગ;

તુમે ખિહુ સમઝી જે કહે તે અહા સૂધો માગ. ૬૯
 વરીઆવિં ગુરૂ આવીઆ ભરૂઅચિનો સંઘ સાંથિ;
 સૂરતિસંઘ સહૂ સામહ્યો સફલ કરઇ નિજ આથિ. ૧૦૦
 શુભ મૂઢૂરત લગઇ તિહાં રહઇ વંદઇ વધારી સંઘ;
 5 વિજયતિલકસૂરિ ગાયતાં તેહુ ઉઠ્યા ઉલંઘ. ૧૦૧
 દોસી સોમા પ્રેમજી તેણઇ અતિ આદર કીધ;
 રહો વાસો ગુરૂપદકર્જિ કરીય મેલ પ્રસીધ. ૧૦૨
 તે કહઇ તિહાં આવ્યા પછી કરઇ મૂઢૂરત ગુરૂરાજ;
 હરખ્યા સહૂ શ્રાવક ઘણું સીધાં વંછિત કાજ. ૧૦૩

10

॥ ઢાલ ॥

વીવાહલાનો ઢાલ.

માઇ ધિન્નસુપન એ, એ દેસી.

પંચશત મુદ્રા અંગપૂજાઈ દિન આદિ;
 એમ દિન પ્રતિ યોછવ અધિકા હોઇ આહાલાદિ;
 15 દિન ત્રીજઇ વધારીઆ શ્રાવક આવ્યા પંચ,
 વાંદીનઇ કહઇ પ્રભુ કરવો હવઇ સ્યો સંચ. ૧૦૪
 ગુરૂ કહઇ સ્યા માટિં તે કહઇ કારણ એક,
 જો તે ચિત્તિ આવઇ તો થઇય સહૂ એક;
 તો ગુરૂ કહઇ કુહુ તે વાંકું જે તુમ ચિત્તિં,
 20 અમ તુમ ગુરૂ એકજ આણુ ધરું તસ પ્રીતિં. ૧૦૫
 તો કહઇ તે શ્રાવક શ્રીવિજયતિલકસૂરિ રાય,
 હવઇ ગીત તેહના કુહુ એમ કોઇ ન ગાય;
 તો સહૂઇ ચરણે આવી વંદઇ ભાવિં,
 અસી સીધ સુગુરૂની અહાનઇ છઇ એ સભાવિં. ૧૦૬
 25 તો પ્રભુ તસ ભાસઇ અહાનઇ તસ ઉપગાર,
 એમ કરતાં સામીદ્રોહપણુ એ અપાર;

વલી ગીત અદ્વારાં જિમ તુમે કુહુ તિમ કીજઈ,
એમ નહી કહઈ વલતું અવર ઉપાય ધરીજઈ.

૧૦૭

.....
.....;

5 શ્રીવિજયદેવસૂરિ વિજયતિલક રાજ,
એ ઊહુનાં ન ગાવાં તો સહી સમરઈ કાજ.

૧૦૮

પ્રભુ પલણઈ એહવું અમથી એ નવિ થાય,
સુણી ઉત્તર એહવો તે આળ્યા તિમ જાય;
ચોમાસામાંહિં વરસંતઈ વરસાતિ,

10 નવસારીથી તે પ્રીતિવિબુધ આયાતિ.

૧૦૯

વડી નદી ત્રિણિ તે વાહુણિ ઉત્તરી જાણિ,
આસાઢ વદિ સાતમિ ધાર ગાઉથી માનિ;
તેણઈ સાસન હેલિઉં કહવાણું જંગમાંહિં,
ષિણ અલગું માંડિઉં ગછલેદપણું તિહાઈ.

૧૧૦

15 શ્રીવિજયાણુંદસૂરિં તે પણિ મનમાં નાણિઉં,
તે દેખી સઘલે શ્રાવકિ મન તે તાણિઉં;

રાજનગર ધંભાતી સૂરતિનઈ સંધિં લખીઉં,
આદેસ તુમારઈ આચારજિ સહૂ સુષિઉં.

૧૧૧

તે ઉપરિ અલગું ષિણ એ કુણ ગછ રીતિ,
20 એમ આણ તુમારી ન હુઈ જણાય ચિત્તિ;

વિણ આણિં કીધું તો તસ દેવી સીધ,
છાવરસ્યો જો તો વાડ નહી એ દીધ.

૧૧૨

લખઈ વિજયદેવસૂરિ કારણિ કીધું એવ,
સાગરમાં જાતાં શ્રાવક રાષણ હેવ;

25 વાંચી તે સંધિં કર્યો વિચાર તે ઊંડો,

મેલ ધર્મ જાણીનઈ કીધુ પણિ નહી રૂંડો.

૧૧૩

આગલિ એ ન ચાલઈ જિમ હૂતું તિમ કીજઈ,
પૂછઈ નિજ ગુરૂનઈ તે કહઈ છેહ ન દીજઈ;

જે કહ્યું તે કરવું જે કર્યું તે તિમ હોઉ,
અલગું નવિ કરવું ભેદ મ કરસ્યો કોઉ.

૧૧૪

સુણી સાવય સાવી કહ્યું એ ધિન ગુરુજ,
જૂઓ તેહનું કરણી એ તો વહ્યું હજી લાજ;

5 તો તરણ તારણ એ વિજયાણું દસૂરિંદ,
સેવા એ ગુરૂની કરવી મનિ આણુંદ.

૧૧૫

॥ ઢાલ ॥

દહા.

10 મરૂમંડલિ સીરોહીઈ વિજયદેવ ચોમાસિ;
વિજયતિલકસૂરીતાણું થૂલ અછય જિહાં પાસિ. ૧૧૬

તિહાં મુનિ શ્રાવક ભાવસ્યું જાય વંદન કાજિ;
વારય તેહ ભટ્ટારકો નવિ જાવું મુઝ રાજિ. ૧૧૭

સંઘવી મેહાજલ ભલો ધર્મર્મતણો તે થંભ;
પાંચ રૂપઈઆ દિનપ્રતિં દેહરય પરચ નહી દંભ. ૧૧૮

15 દાતા સંવેગી સદા ક્રિયાવંત ગુણવંત;
તે તે ગુરૂનય વીનવય અવધારો માહુંત. ૧૧૯

વીર પરંપરિ હીરગુરૂ ખીન્ન જે કો સૂરિ;
કુંણિં નવિ થૂલ નિષેધિઉં જસ નામિં સંકટ દૂરિ. ૧૨૦

20 વારિઉં એ નવિ જાયસ્યય થાસ્યય ફિરી વિરોધ;
અવિચારિઉં નવિ કીજીય કાં ન ધરો શુભઓધ. ૧૨૧

એક અવિચારિઉં સૂરિપદ ખીન્નું ભિન્ન વષાણુ;
ત્રીન્નું લેષિં લિખિત તે ચોથું વારિઉં ગાન. ૧૨૨

થૂલ નિષેધ એ પાંચમું અવિચાર્યાં એ કીધ;
હોથે આવિઉં કાં પૂઓ કહીય સહૂ અપ્રસિદ્ધ. ૧૨૩

- તેણુઘ પ્રતિષ્ઠા દિન લગઈ રાખ્યા તે ત્રિણિ હૂત;
 તે દિન વોડ્યા પછી સવે વોલાવ્યા એ સૂત. ૧૩૭
- રાજનગરે પાંલાતિમાં ધિણુ અલણું મંડાવિ;
 ગછલેદ વડી તેણુઘ કીઓ કાંઈઈ ચિત્તિ વિલાવિ. ૧૩૮
- તે મુણી રાજનગરતણો સંઘ વિચારઈ ચિત્તિ;
 એથી એતો નીંપનું એ નહી કુહુનો મિત્ત. ૧૩૯

રાગ, માલવી ગોડો.

- કહધ ગઠપતિ શ્રીવિજયદેવસૂરિ તાસ તણે આદેસ રે,
હોસ્યધ તો હું કરીસિ પ્રતિષ્ઠા માહરધ એહ વિસેસ રે;
સૂરતિનો સંઘ કહધ પ્રભુ સુણીધ લખિહિં આવિહિં છધ એવ રે,
રાજનગરનધં સંઘિં પાઠવિહિં માણસ આદેસ હેવ રે. ૧૩૦
- 5 આજકાલિ પણિ તે આવેસિધ કર્યો સઘલાં કામ રે,
શુભ મૂહૂરત સાચવ્યો પ્રભુજી નહી એ વિલાંબનો ઠામ રે;
તવ પ્રભુ વેગિં સૂરતિ પધાર્યા રહી દિન ણિ મંડાંણિ રે,
રાનેરિ થધ વરીઆવિ પધાર્યા ભરૂઆચિ કીઠ્ઠ મંડાણુ રે. ૧૩૧
- કચરવાડાનો સંઘ તિહાં આવી પધરાવ્યા ગુરરાજ રે,
10 માણસ સહસ દસ તિહાંકણિ મિલિહિં એક પ્રતિષ્ઠા કાજ રે;
જિંબ અઢીસધં નાહાંનાં મોટાં રચણુ પીત પાપાણુ રે,
કરધ પ્રતિષ્ઠા સંઘ સલાધં અંજન વાસ સુવાન રે. ૧૩૨
- પાંચ દિવસ સંઘલગતિ કરી બહૂ ઘૃત સૂષડી અપૂટ રે,
ચાર સહધ વલી યાચક અધિકા મિલિઆ બાંધધ મોટ રે;
15 સંઘ સઘલ પહરાવધ વસ્ત્રિં નવનવે બહૂ મૂલ રે,
જણુ પ્રતિં આપી સર્વ સંતોખ્યા યાચકજન અનુકૂલ રે. ૧૩૩
- રૂપધ્યા દસ સહસ વ્યય કીધા સીંધાં સઘલાં કાજ રે,
તે દિનથી ધન સંતતિ સુખ ભરિ વાઢ્યો અધિકી લાજ રે;
સંઘ વોલાવ્યા સહૂધ નિજધરિ વપાણુ સુણુધ નિતમેવ રે,
20 કરધ પ્રભાવના સામીવત્સલ માસકલપ ગુરૂ હેવ રે. ૧૩૪

॥ ઢાલ ॥

દ્વહા.

- રાજનગરથી મોકલ્યું માણસ એક ગુરૂ પાસિ;
તે વલતું નવિ લખી દીધ તે થોભ્યો તસ આસિ. ૧૩૫
- 25 બીજું ત્રીજું તિમ વલી તેહની તેહજ રીતિ;
સીધ દેધ વાલધ નહી દંભ ધરધ નિજચિત્તિ. ૧૩૬

તેણુઘ પ્રતિષ્ઠા દિન લગઈ રાખ્યા તે ત્રિણિ હૂત;
 તે દિન વોલ્યા પછી સવે વોલાવ્યા એ સૂત. ૧૩૭
 રાજનગરે પંભાતિમાં પિણુ અલગું મંડાવિ;
 ગછભેદ વલી તેણુઘ કીઓ કાંઈ યિત્તિ વિભાવિ. ૧૩૮
 5 તે સુણી રાજનગરતણો સંઘ વિચારઈ યિત્તિ;
 એથી એતો નીપનું એ નહી કુહુનો મિત્ત. ૧૩૯

રાગ, માલવી ગોડો.

સુરસુંદરીના ઢાલની દેસી.

શ્રીમુનિવિજયના સીસ સોહાયા શ્રીદેવવિજય ઉવઝાયા;
 10 ગુરભાઈ દર્શનના સ ભાયા નિજ ગછપતિ વચનિં ઉભયા. ૧૪૦
 સાધુ પરિકર સઘલો ભેલી સંઘ સમુદાય સઘલો ભેલી;
 કરઈ વીનતી શ્રીગુર પાસઈ સુણો વીનતી સહુ એમ ભાસઈ. ૧૪૧
 મેલ કીધો હુતો વિજયદેવિં થયું ભિન્નપણું તેહની ટેવિં;
 એહના મનમાંહિ હતું કૂડું એણુઘ લખ્યણિં દેખાડયું ભુંડું. ૧૪૨
 15 અદ્વારઈ હવઈ તુહો નાથ મત કરયો તેહનો સાથ;
 ફૂડા કપટીસ્યું ન કરો સંગ મનમઇલાસ્યું કિસો રંગ. ૧૪૩
 દૂધિં ઘોયો ન ઉજલ કાગ તેહસિઈ નહી આપણો લાગ;
 જેહનઈ નહી વચનની મામ તેહનું સિઈ આણુઈ કામ. ૧૪૪

ઉક્તં ચ:—

20 વારીતો જે નવિ રહઈ વોલાવ્યો નવિ બાય;
 મેહલિઈ ટારસસીદરૂં જિમ ભાવઈ તિમ બાય. ૧૪૫
 શ્રીવિજયાણુંદસૂરિંદ કહઈ વાય સુણો નહી રૂંદ;
 તસ કહણુ કરો અંગીકાર પણિ ભિન્નપણું નહી સાર. ૧૪૬
 જો આપણુ તેહનઈ મિલિઆ તો વાંક ન ગણવો સલીઆ;
 25 એમ વાર વાર નહી વારૂ મન હાથિ કરો ઉપચારૂ. ૧૪૭
 કહઈ સંઘ સુણો ગુરરાજ એહ સાથિં નહી અદ્ધ કાજ;
 જેણુઈ હીરજેસિંગનઈ હેલ્યા તેહ સિઈ વલી તુહનઈ ભેલ્યા. ૧૪૮

- તોહુધ પણિ તે મનિ મયલો બોલિઉં નવિ પાલધ પહલો;
એહની તે મુંકો આસ તુહો ગછપતિ લીલવિલાસ. ૧૪૯
- પટા લિષીઆ ઠામો ઠામિં વિજ્યાણુંદસૂરીનામિં;
ધરમ જાણી કર્યો હુતો મેલ તેણુધ કીધો છોકર પેલ. ૧૫૦
- 5 લિજ્યા બોલથી ગછપતિ ચૂક્યો તે માટિં એ ગછપતિ મુંક્યો;
ગચ્છનો નહી એસ્યું સંબંધ જૂદા હૂઆ એ જાણો પ્રબંધ. ૧૫૧
- પાંચ નગરિં પાંચ સેખ મુંક્યા રાજનગર પંભાતિ નહી ચૂક્યા;
ખર્ડાનપુર સૂરતિમાંહિં દર્શન બુદ્ધ કરધ ઉચ્છાહિં. ૧૫૨
- સિવપુરી નડોલાઈ જાલોરિ મેહાજલ કરધ ન્યાતનિં જોરિં;
10 ગછ આવ્યો સઘલો હાથિં વાચક પંડિત મુનિ સાથિં. ૧૫૩
- શાંતિદાસથી એ રીસાણો અપયશ જગમાંહિં ગવાણો;
ગુજરાતિથી વિહાર કરાવ્યો વલતો તે દુષ ઉપાવ્યો. ૧૫૪
- મરૂમંડલિ ભાપરિ સેવધ નિજકરણીનાં ફલ લેવધ;
હવધ વિજ્યાણુંદસૂરિંદ કચરવાડધ અતિ આણુંદ. ૧૫૫
- 15 જંખૂસરિ આગ્રહ જાણી પૂજિં ચઉમાસી ચિત્તિ આણી;
સીણોર સંપેડાધીશ તામ લિખિત કરાવી જગીસ. ૧૫૬
- સંધિં તિહાં ગુરૂનંદ તેડાવ્યા કચરવાડાના સંધસિઉં આવ્યા;
ડભોઈઈ કીદ્ધ મંડાણુ સંપેડાનો સંધ સુજાણુ. ૧૫૭
- આવી સામહિઉં તિહાં કીધ કીધા ઓછવ અતિહિં પ્રસીદ્ધ;
20 પુણ્યવિજય વાચકપદ આપ્યું લેલ્યા પાસ લોઢણુ પુણ્યથાપ્યું. ૧૫૮
- સંપેડધ પૂજ્ય પધાર્યા તિહાં શ્રાવક ભાવ વધાર્યા;
સીણોરિં ગુરૂ પધારધ લાલ ઝાઝા તિહાં તે વધારધ. ૧૫૯
- તેહવધ આવિ તેડું પંભાતી પધારો ગુરૂ શિવતાતી;
વેગિં ગુરૂરાજ તિહાં આવ્યા સંધ સહુધનંદ મનિ ભાવ્યા. ૧૬૦
- 25 તિહાંથી રાજનગરિં સીધાવ્યા શાંતિ ભાવવિજય મનિ ભાવ્યા;
વાચકપદ તેહનંદ દીધાં કાજ સઘલાં સંધનાં સીધાં. ૧૬૧
- સોભાગી તપગછરાય જેહનંદ નામિં નવનિધિ થાય;
વિવહારી શ્રાવક ભાવિં ધન પરચધ ઉલટ આવિં. ૧૬૨

- કે કરઈ સીઆલ ઉચાર ઉપધાન વહઈ કે સાર;
 કે માલારોપણ કીજઈ ધર્મદાસસાહિં જસ લીજઈ. ૧૬૩
 વિસા બદા કેસવ ધર્મધોરી કીરતિ જગમાંહિં ગોરી;
 શ્રીગુરૂ જિહાં જિહાં પધારઈ મુદ્રાઈ લહણ વધારઈ. ૧૬૪
 5 પ્રભાવના પૂજા અંગ એમ આચરવ અધિકા રંગ;
 તપગછપતિ એ ઘણું જીવો આયુ અવિચલ હોયો અતીવો. ૧૬૫

॥ ઢાલ ॥

રાગ ધન્યાસી.

ઉધારમાંહિં.

- 10 આવઈ આવઈ ઋષલનો પૂત્ર ભરતનૃપ ભાવસ્યું એ. એ દેસી.
 નડોલાઈ નગરી સોહામણી એ,
 તિહાં વસઈ ઇલ્યનિધાન તો, સંઘપતિ ગુણુભર્યો એ;
 સીપા વીરપાલ કુલદિનમણી એ,
 મેહાજલ ગુણુગેહ તો, મનોરથ બહુ ધરઈ એ. ૧૬૬
 15 ચ્યાર બંધવની જોડલી એ,
 ચાંપા કેસવ પ્રધાન તો, કૃષ્ણો ગુણુમણી એ;
 જસવંત સંઘવી અતિભલો એ,
 વલી જયમલ વડબીર તો, કાકો બહુ ગુણી એ. ૧૬૭
 કમરાજ ગુણુરાજ જોડલી એ,
 20 મેહાજલના સુપુત્ર તો, ગુણુમણિ આગરા એ;
 નાથો નારાયણ હીપતા એ,
 કેસવવંશ અવતંસ તો, લખ્યમી કીરતિ ઘણી એ. ૧૬૮
 વર્દ્ધમાન રૂડો સોહામણા એ,
 ચાંપાનંદન સુખકાર તો, જગજન મોહતા એ;
 25 ધનરાજ સુખરાજ ખેલિ ભલી એ,
 કૃષ્ણાનંદન ગુણુવંત તો, ગુણુગણુ શોભતા એ. ૧૬૯

- હરચંદ સંઘવી બહુ ગુણી એ,
દાની વિનઈ અપાર તો, જ્યમલ સુત વડો એ;
ઋષભદાસ લક્ષ્મીદાસ લલા એ,
જસવંતના જસવંત તો, રૂપિં રાજતા એ. ૧૭૦
- 5 નિજ નિજ વંસ વધારતા એ,
વટશાખા વિસ્તાર તો, દિન દિન વાધયો એ;
ચ્યારબંધવ સીહ સારિષા એ,
કરઈ યાત્રા વીચાર તો, વિમલાચલતણી એ. ૧૭૧
- પૂજ્ય વાંદીજઈ ઉલટ ધરી એ,
10 તેડીજઈ મરૂદેસિ તો, ઉચ્છવ ઘણા કરી એ;
ચ્યાર બંધવ ચિતિ આવીઉં એ,
જેવરાવી મુહુરત સાર તો, ચોછવ રંગ ઘણા એ. ૧૭૨
- સંઘપતિ વીનતી બહુ કરઈ એ,
સંઘ આગલિ સુજાણુ તો, યાત્રા કારણિં એ;
15 સંઘ મુખ્ય સા કચરો:લલો એ,
ઠાકુરસી સુત તાસ તો, વલી શ્રાવક સુણો એ. ૧૭૩
- સા રૂપો જેસિંગળ એ,
વલી સા જીવો પ્રધાન તો, નાથો સુત વડો એ;
સા તોલા:સુત રૂચડો એ,
20 સૂરજ અતિ સુકુમાલ તો, ચંદ્રસેન સુત વડો એ. ૧૭૪
- ધના ટીલા બેહૂ જોડલી એ,
હેમો મરૂ સુત તાસ તો, અતિહિં શોભતા એ;
સા લોજો વલી શોભતો એ,
સા ફૂલ મનમાં ગેલિ તો, મુનિજન પોષતો એ. ૧૭૫
- 25 સા વેલો બહુ હરષસ્થું એ,
મનોહર સામલ સાથિ તો, ચ્યારે સુત લલા એ;

- ચાંપા તાલા બેહૂ જોડિ ભલી એ,
કેસવ કર્મસી ઉદાર તો, તેજો નાથો સીપો (?) સહી એ. ૧૭૬
- સંઘપતિ કેરી વીનતી એ,
કીધી સંઘિં પ્રમાણુ તો, બહુ જન હરખીઆ એ;
5 સાકી તો વલી સુત વડો એ,
ઝીપો રાયચંદ જાણિ તો, ધરમી અતિભલા એ. ૧૭૭
- બાંધવ બેહુ સારિષા એ,
પીથો નાથો વલી સાર તો, પ્રમુખ સંઘ ધણો એ;
વાચક દેવવિજય ગુણી એ,
10 ભાવવિજય શુભભાવ તો, સાથિં વિરાજતા એ. ૧૭૮
- નડોલાઈ નગરીથકી એ,
મેહાજલ સંઘનાહુ તો, મનોરથ ચિત્તિ ધરી એ;
વિમલાચલગિરિ યાતરા એ,
સંઘપતિ કરઈ પ્રયાણુ તો, સંઘ સાથિં કરી એ. ૧૭૯
- 15 કે આવઈ આવઈ શેત્રુંજગિરિ સાર કે, ભાવ ભલઈ કરી એ;
સોહઈ સોહઈ પ્રબલ પ્રભાવ કે, ભરતતાણી પરિં એ. આંચલી. ૧૮૦
- દેસિં દેસિં કુંકુમતરી એ,
પાઠવી દૂત પહાવિ તો, ભલી પરિં તે સહૂ એ;
નડુલાઈનગરીથકી એ,
20 વરકાણુઈ કરઈ યાત્ર તો, પૂજઈ રંગ ધરી એ. કે આવ૦ ૧૮૧
- સંઘ આવઈ ઠામ ઠામના એ,
દેસનગરના સાર તો, ઉદાર આડંબરિં એ;
હુય ગય રથ સવિ સજ્જ કર્યા એ,
પાષરીઆ કેકાણુ તો, નીસાણે નાદ ગડગડ્યો એ. કે આવ૦ ૧૮૨
- 25 મરૂમંડલ મેવાડનો એ,
સંઘ મિલીઓ બહુ રંગિ તો, અંગિ આનંદ ધણો એ;

- સીરોહીસંઘ આવીઓ એ,
 રાય તિહાં અપયરાજ તો, મિલીઆ રંગ ઘણુ ઓ. કે આવ૦ ૧૮૩
 બેડિ નીસાણુની રાય દીધ એ,
 વલી દીધ સુભટના ત્રંદ તો, હરષિ બોલાવીઆ એ;
 5 આણુ લહી નિજ નૃપતણી એ,
 સાજ ભલઈ સંઘ સાથિ તો, સીરોહીથી સંચરઈ એ. કે આવ૦ ૧૮૪
 પાટણિ દેવ બુહારીઆ એ,
 કુંભુગિરિ કીઠ મંડાણુ તો પુહુતા સંઘેસિરઈ એ;
 સંઘ ઘણુ આવી મિલઈ એ,
 10 યાત્રા કરી બહુ ભાવ તો, હરષ ઘણુ કરી એ;
 તિહાંથી ચાલ્યા ઉલટ ઘણુ એ,
 સંઘ આન્યો સિરખેજ તો, તેજ અધિક તપઈ એ. કે આવ૦ ૧૮૫
 દોસી મનિઆસિઈ મિલી એ,
 કરઈ વીનતી શુરરાજ તો, યાત્રા કારણિ એ;
 15 રાજનગરીસંઘ સામહો એ,
 ધોલકઈ કીઠ મંડાણુ તો, ચોમાસું કાગુણુતણું એ. કે આવ૦ ૧૮૬
 વિજયાણું દસૂરી આવીઆ એ,
 વલી વાચક સિદ્ધચંદ તો ભાવવિજય ભલા એ;
 પંડિત મુનિ બહુ પરવર્યા એ,
 20 સાધુ સવાશત માન તો, બીજા સહૂ મિલી એ. કે આવ૦ ૧૮૭
 સાધુ દર્શનિ થઈ પાંચસઈ એ,
 સ્વપરપણના જાણિ તો, વાંણિ અસી સુણી એ;
 બારસઈ સેજવાલાં ભલાં એ,
 એકશત રથનું પ્રમાણુ તો, ઉંટ અઠીસઈ સવે એ. કે આવ૦ ૧૮૮
 25 પંચસઈ સાર તુરંગમા એ,
 તેતા તે અસવાર તો, સુભટ સવે મિલી એ;

- હથિઆરખંધ સહસ સુણ્યા એ,
વલી ઉપરિ પંચસત્ત તો, માઝનધ જાણિધ એ. કે આવ૦ ૧૮૬
દેવગાયન સમ ગાયના એ,
ગાય ગીત રંગ રેલિ તો, રીતિ લલીપરિં એ;
5 તિમ નારી કોકિલ સરિ એ,
રૂપિં રંલસમાનિ તો, ગાય ગેલિસિઉં એ. કે આવ૦ ૧૮૦
ભારેછડ ગાડાં ઘણાં એ,
થાકાં જન વિશ્રામ તો, તરસ્યાં જલ પીધ એ;
વીસ સહસ માણસ ભલાં એ,
10 શ્રાવક અવર લોક તો, પાર ન પામીધ એ. કે આવ૦ ૧૮૧
વાટિં જે જે ગરાસીઆ એ,
લોખ્યા તાસ ગરાસ તો, ચાર નાસી ગયા એ;
પાલીતાણુધ પધારીઆ એ,
ચ્યાર જોડિ નીંસાણુ તો, ગુહિરાં ગડગડધ એ. કે આવ૦ ૧૮૨
15
.....;
પંચશબદ ભેરી લલી એ,
તિવલ નજેરી નાદ તો, સરણાઈ લલી એ; કે આવ૦ ૧૮૩
વીણા તાલ મદલ વલી એ,
20 ઘુઘરના ઘમકાર તો, પેલા પેલધ ઘણું એ;
કુંગર મોતી વધાવીઓ એ,
નવ નવ નાટારંભ તો, ગીત સેત્રુંજતણાં એ. કે આવ૦ ૧૮૪
પરવ મંડાવી સાકરજલિં એ,
એલચી વાસિત સાર તો, કુમકુમે છાંટણાં એ;
25 ચોક્કી ચકલધ સુલટ ઘણા એ,
દીસધ ઠામો ઠામિ તો, સંઘપતિ સેવકા એ. કે આવ૦ ૧૮૫
ગિરી ગરાસીઆ જે હૂતા એ,
ભીડી ગયા તે અપાર તો, અતિ અપમાનીઆ એ;

હરચંદ સંઘવી બહુ ગુણી એ,
 દાની વિનઈ અપાર તો, જયમલ સુત વડો એ;
 ઋષભદાસ લક્ષ્મીદાસ ભલા એ,
 જસવંતના જસવંત તો, રૂપિં રાજતા એ.

૧૭૦

5 નિજ નિજ વંસ વધારતા એ,
 વટશાખા વિસ્તાર તો, દિન દિન વાધયો એ;
 ચ્યારબંધવ સીહુ સારિષા એ,
 કરઈ યાત્રા વીચાર તો, વિમલાચલતણી એ.

૧૭૧

પૂજ્ય વાંદીજઈ ઉલટ ધરી એ,
 10 તેડીજઈ મરૂદેસિ તો, ઉચ્છવ ઘણા કરી એ;
 ચ્યાર બંધવ ચિતિ આવીઉં એ,
 જોવરાવી મુહુરત સાર તો, ચોછવ રંગ ઘણા એ.
 સંઘપતિ વીનતી બહુ કરઈ એ,
 સંઘ આગલિ સુભણુ તો, યાત્રા કારણિં એ;

૧૭૨

15 સંઘ મુખ્ય સા કચરો:ભલો એ,
 ઠાકુરસી સુત તાસ તો, વલી શ્રાવક સુણો એ.
 સા રૂપો જેસિંગળ એ,
 વલી સા જીવો પ્રધાન તો, નાથો સુત વડો એ;
 સા તોલા:સુત રૂચડો એ,

૧૭૩

20 સૂરજ અતિ સુકુમાલ તો, ચંદ્રસેન સુત વડો એ.
 ધના ટીલા બેહૂ જોડલી એ,
 હેમો મરૂ સુત તાસ તો, અતિહિં શોભતા એ;
 સા ભોજો વલી શોભતો એ,
 સા ફલ મનમાં ગેલિ તો, મુનિજન પોષતો એ.

૧૭૪

25 સા વેલો બહુ હરપચું એ,
 મનોહર સામલ સાથિ તો, ચ્યારે સુત ભલા એ;

૧૭૫

- ચાંપા તાલા બેહૂ જોડિ લલી એ,
કેસવ કર્મસી ઉદાર તો, તેજો નાથો સીપો (?) સહી એ. ૧૭૬
- સંઘપતિ કેરી વીનતી એ,
કીધી સંધિં પ્રમાણુ તો, બહુ જન હરખીઆ એ;
5 સાકી તો વલી સુત વડો એ,
ઝીપો રાયચંદ જાણિ તો, ધરમી અતિલલા એ. ૧૭૭
- બાંધવ બેહુ સારિષા એ,
પીથો નાથો વલી સાર તો, પ્રમુખ સંઘ ઘણો એ;
વાચક દેવવિજય ગુણી એ,
10 ભાવવિજય શુભભાવ તો, સાથિં વિરાજતા એ. ૧૭૮
- નડોલાઈ નગરીથકી એ,
મેહાજલ સંઘનાહુ તો, મનોરથ ચિત્તિ ધરી એ;
વિમલાચલગિરિ યાતરા એ,
સંઘપતિ કરઈ પ્રયાણુ તો, સંઘ સાથિં કરી એ. ૧૭૯
- 15 કે આવઈ આવઈ શેત્રુંજગિરિ સાદ કે, ભાવ લલઈ કરી એ;
સોહઈ સોહઈ પ્રબલ પ્રભાવ કે, ભરતતણી પરિં એ. આંચલી. ૧૮૦
- દેસિં દેસિં કુંકુમતરી એ,
પાઠવી દૂત પઠાવિ તો, લલી પરિં તે સહુ એ;
નડુલાઈનગરીથકી એ,
20 વરકાણુઈ કરઈ યાત્ર તો, પૂજઈ રંગ ધરી એ. કે આવ૦ ૧૮૧
- સંઘ આવઈ ઠામ ઠામના એ,
દેસનગરના સાર તો, ઉદાર આડંબરિં એ;
હુય ગય રથ સવિ સજ્જ કર્યા એ,
પાપરીઆ કેકાણુ તો, નીસાણુ નાદ ગડગડ્યો એ. કે આવ૦ ૧૮૨
- 25 મરૂમંડલ મેવાડનો એ,
સંઘ મિલીઓ બહુ રંગિ તો, અંગિ આનંદ ઘણો એ;

- સીરોહીસંઘ આવીઓ એ,
 રાય તિહાં અપયરાજ તો, મિલીઆ રંગ ઘણુ ઓ. કે આવ૦ ૧૮૩
 જોડિ નીસાણની રાય દીધ એ,
 વલી દીધ સુભટના વ્રંદ તો, હરષિ જોલાવીઆ એ;
- 5 આણુ લહી નિજ નૃપતણી એ,
 સાજ ભલઈ સંઘ સાથિ તો, સીરોહીથી સંચરઈ એ. કે આવ૦ ૧૮૪
 પાટણિ દેવ જુહારીઆ એ,
 કુંભુગિરિ કીઠ્ઠ મંડાણુ તો પુહુતા સંપેસિરઈ એ;
 સંઘ ઘણુ આવી મિલઈ એ,
- 10 યાત્રા કરી બહુ ભાવ તો, હરષ ઘણુ કરી એ;
 તિહાંથી ચાલ્યા ઉલટ ઘણુ એ,
 સંઘ આન્યો સિરખેજ તો, તેજ અધિક તપઈ એ. કે આવ૦ ૧૮૫
 દોંસી મનિઆસિઉં મિલી એ,
 કરઈ વીનતી ગુરરાજ તો, યાત્રા કારણિ એ;
- 15 રાજનગરીસંઘ સામહો એ,
 ઘોલકઈ કીઠ્ઠ મંડાણુ તો, ચોમાસું ફાગુણતણુ એ. કે આવ૦ ૧૮૬
 વિજયાણુદસૂરી આવીઆ એ,
 વલી વાચક સિદ્ધચંદ તો ભાવવિજય ભલા એ;
 પંડિત મુનિ બહુ પરવર્યા એ,
- 20 સાધુ સવાશત માન તો, બીજા સાહુ મિલી એ. કે આવ૦ ૧૮૭
 સાધુ દર્શનિ થઈ પાંચસઈ એ,
 સ્વપરપથના જાણિ તો, વાણિ અગ્રી સુણી એ;
 બારસઈ સેજવાલાં ભલાં એ,
 એકશત રથનું પ્રમાણુ તો, ઉંટ અઢીસઈ સવે એ. કે આવ૦ ૧૮૮
- 25 પાંચસઈ સાર તુરંગમા એ,
 તેતા તે અસવાર તો, સુભટ સવે મિલી એ;

- હથિઆરખંધ સહસ્ર સુણ્યા એ,
વલી ઉપરિ પંચસત્ત તો, માઝનઈ જાણિઈ એ. કે આવ૦ ૧૮૯
દેવગાયન સમ ગાયના એ,
ગાય ગીત રંગ રેલિ તો, રીતિ લલીપરિં એ;
5 તિમ નારી કોકિલ સરિ એ,
રૂપિં રંભસમાનિ તો, ગાય ગેલિસિઈ એ. કે આવ૦ ૧૯૦
ભારેછડ ગાડાં ઘણાં એ,
થાડાં જન વિશ્રામ તો, તરસ્યાં જલ પીઈ એ;
વીસ સહસ્ર માણસ લલાં એ,
10 શ્રાવક અવર લોક તો, પાર ન પામીઈ એ. કે આવ૦ ૧૯૧
વાટિં જે જે ગરાસીઆ એ,
લોખ્યા તાસ ગરાસ તો, ચોર નાસી ગયા એ;
પાલીતાણુઈ પધારીઆ એ,
અ્યાર જોડિ નીંસાણુ તો, ગુહિરાં ગડગડઈ એ. કે આવ૦ ૧૯૨
15
.....;
પંચશબ્દ ભેરી લલી એ,
તિવલ નફેરી નાદ તો, સરણાઈ લલી એ; કે આવ૦ ૧૯૩
વીણા તાલ મદલ વલી એ,
20 ધુધરના ધમકાર તો, પેલા પેલઈ ઘણું એ;
ડુંગર મોતી વધાવીઓ એ,
નવ નવ નાટારંભ તો, ગીત સેત્રુંજતણાં એ. કે આવ૦ ૧૯૪
પરવ મંડાવી સાકરજલિં એ,
એલચી વાસિત સાર તો, કુમકુમે છાંટણાં એ;
25 ચોકી ચકલઈ સુભટ ઘણા એ,
દીસઈ ઠામો ઠામિ તો, સંઘપતિ સેવકા એ. કે આવ૦ ૧૯૫
ગિરી ગરાસીઆ જે હૂતા એ,
ભઠી ગયા તે અપાર તો, અતિ અપમાનીઆ એ;

જાણી ગિરિનો ગરાસીઓ એ,

આવ્યો માણસ મેલિ તો, કહ્યું કિમ હુલવીઆં એ. કે આવ૦ ૧૬૬

અહા હકમ વિણ એણું ગિરિં એ,

ન ચડ્યું કે નરનારિ તો, તુમ જન કિમ ચડ્યું એ;

5 કહ્યું સંઘપતિ નૃપ હકમસિઉં એ,

યાત્રા કર્યું સહૂ લોક તો, લાગ કર્યો તુહા તણો એ. કે આવ૦ ૧૬૭

ઓહોસિ કરંતાં સુભટ સવે એ,

સજજ કર્યાં હથીઆર તો, હક્કારવ હૂઆ એ;

નાહા ગિરિના ગરાસીઆ એ,

10 પછંડા જઈ ગઢિ ગામિ તો, સંઘદલિ વીંટીઓ એ. કે આવ૦ ૧૬૮

નિવાર્ય માણસ લલાં એ,

ઠામિ ગયા સવે તેય તો, મીનતિ બહુ કર્યું એ;

સંઘદલ બલ દેખી કરી એ,

છાના છપીઆ તેહ તો, કહ્યું મુઝ કાંઈ દીઓ એ. કે આવ૦ ૧૬૯

15 સંઘ સવે યાત્રા કર્યું એ,

નિરભય થઈ રલીઆતિ તો, પુણ્ય પોતઈ ભર્યું એ;

સૂરજિકુંડિ તનુ શુચિ કરી એ,

ધોતિ પધાલી સાર તો, સાર કેસર ઘસ્યું એ. કે આવ૦ ૨૦૦

.....

20

અરચ્યું દેવ સુભાવસિઉં એ,

ભાવન ભાવઈ ઓહોલાસિ તો, માગ ન જનતણો એ. કે આવ૦ ૨૦૧

અગર ધૂપ તિહાં મહ્યું મહ્યું એ,

એક ગાયન નાચંત તો, ઓછવ અતિધણા એ;

25 એમ દિન દસ તિહાંકણિ રહ્યા એ,

દિન દિન ભોજન દાન તો, સંઘનઈ બહુ માનસિઉં એ. કે ૦ ૨૦૨

વીસ સહસ માણસ લલાં એ,

નિત નવલાં પકવાન તો, જાસક સહૂ જમ્યું એ;

- કરધ સવિ સંઘની પહરામણી એ,
સંઘપતિ સુત કમરાજ તો, સજ્જનિ પરિવર્યા એ. કે આવ૦ ૨૦૩
યાત્રા કરી બહુ ભાવસિઈ એ,
રૂપઈઆ સહસ પાંચ તો, ભંડારિં દીધ એ;
- 5 તલપદ લોક પશુ સવે એ,
ભોજન દેઈ પકવાન તો, વાન વધારીઆ એ. કે આવ૦ ૨૦૪
લોક કહધ ધન વ્યય ઘણો એ,
કીધો એણુધ અપાર તો, યાત્રા કારણિં એ;
યાત્રા કરી બહુ ભાવસિઈ એ,
- 01 આવ્યા અમદાવાદિ તો, દસ દિન તિહાં રહ્યા એ. કે આવ૦ ૨૦૫
સંઘવત્સલ વલી તિહાં હવાં એ,
સંઘવી કહધ ગુરુરાજ તો, સીરોહી રીધ એ;
શ્રીવિજયાથું દસૂરીસિર એ,
સંઘ સાથિં કરી યાત્ર તો, રાજનગરથી પાંગર્યા એ. કે આવ૦ ૨૦૬
- 15 મરૂમંડલિ પધારીઆ એ,
ઓછવ અધિક મંડાણુ તો, ભવિયણુ બુઝવધ એ;
સીરોહી પુજ્ય પધારીઆ એ,
ઓછવ કીધા અપાર તો, સામહીઉં ભલું એ; કે આવ૦ ૨૦૭
સીરોહીથી સંઘપતિ ચાલીયા એ,
- 20 આવ્યા નડોલાઈમાહિં તો, વાળાં વાજતઈ એ.
બીજું ચોમાસું ધવલીધ એ,
ત્રીજું નડુલાઈ ચોમાસ તો, ચોથું વાઘસિણિં એ. કે આવ૦ ૨૦૮
લૂણાવાસિ પધારીઆ એ,
સાહ કાહાનો પુણ્યવંત તો, બિંબ ભરાવીઆં એ;
- 25 કરી પ્રતિષ્ઠા તિહાં ભલી એ,
વાચકપદ એક દીધ તો, સીરોહી આવીઆ એ. કે આવ૦ ૨૦૯

ગુન્નરધરથી સહુ સંધિં એ,
 પાઠવીઆ પરધાન તો, શાંતિવિજયગણી એ;
 સંધ વીનતી સઘલી કરી એ,
 પધારઇ ગુરરાજ તો, રાજનગર ભણી એ. કે આવ૦ ૨૧૦

5

॥ દાલ ॥

રાગ ધન્યાસી.

- રાજનગરિ ગુરરાજ પધાર્યા ભવિયણુ અતિ આણુંદ છ;
 ધર્મધ્યાન બહુમાન ઉપાય પામઇ પરિમાણુંદ છ. ૨૧૧
- દાન દીઇ બહુ ગુરુપદેસિં પાલઇ સીલ સુભાવિં છ;
 10 તપ તપઇ વરભાવન ભાવિં ધન વાવઇ ગુરુ આવિં છ. ૨૧૨
- વાચક વિબુધ બહુ મુનિ પરવરીઓ રાજઇ શ્રીગુરરાજ છ;
 વિજયતિલકસૂરિ પાટપનોતો દીપાવઇ ધર્મકાજ છ. ૨૧૩
- ઉદયવંત અધિકેા મહિમંડલિ પ્રતિપો જગ ઉપગારી છ;
 મેરૂમહીધર મહી રવિ સસિહર સાયર ચિરતા ધારી છ. ૨૧૪
- 15 તિહાં લગઇ એ આસીસ અનોપમ તાર્યાં બહુ નરનારી છ;
 એ ગછધારી બહુ હિતકારી સાચો પરઉપગારી છ. ૨૧૫
- સંવત સસિ રસ નિધિ મુનિ વરસિં પોસ સુદિ રવિકર યોગિં છ;
 રાસ રચિઓ એ આદર કરીનઇ શાસ્ત્રતણુઇ ઉપયોગિં છ. ૨૧૬
- વીસલનયરિ કેસવસા નંદન ધિન્ન સોમાઇ માય છ;
 20 શ્રીરાજવિમલવાચક સીસ અનોપમ મુનિવિજય ઉવઝાય છ. ૨૧૭
- તાસ સીસ પભાણુઇ બહુ ભગતિં દર્શનવિજય જયકારી છ;
 તે ગુરૂની હું આણુ આરાધું જેણુઇ લાજ વધારી છ. ૨૧૮
- નયર બરહાનપુરમંડણુ મોટો શ્રીમનમોહનપાસ છ;
 તાસ પ્રસાદિં એ વિસ્તરયો મહિમંડલિ એ રાસ છ. ૨૧૯
- 25 જે ગીતારથ જગહિતકારી તેહ તણો હું દાસ છ;

ધર્મવંત વલી ગુણના રાગી આણી અધિક ઉહોદ્દાસ ૭. ૨૨૦

કૃપા કરી મુઝ ભપરિ સહૂઈ કરવો શુદ્ધ પ્રબંધ ૭;

કાહાનો માતર ગાથા છંદિં જેહુ અશુદ્ધ હોઈ બંધ ૭. ૨૨૧

જિહાં લગઈ એ શાસન શ્રીજિનનું જિનઆણાના ધારી ૭;

5 તિહાં લગઈ એ ભણ્યો સુણ્યો રાસ વિજય જયકારી ૭. ૨૨૨

ઇતિ શ્રીતપાગચ્છાધિરાજશ્રીહીરવિજયસૂરિવચનારાધક ।

ભટ્ટારકશ્રીવિજયતિલકસૂરિરાસઃ સાગરહુંડીગર્ભિતઃ સંપૂર્ણઃ ॥ ચિરં

જીયાત્ ॥ શ્રીખરહાનપુરનગરે લિખિત પં૦ દર્શનવિજયેન ॥ છે ॥

સ્વાન્યપરોપકારબુદ્ધિયુક્તેન ॥ કુમતનિરાકરણાય । કર્મનિ-

10ર્જરણાય ચ ॥ શ્રીરસ્તુ । કલ્યાણું ભવતુ ॥

- જાણી ગિરિનો ગરાસીઓ એ,
આવ્યો માણસ મેલિ તો, કહ્યું કિમ હુલવીઆં એ. કે આવ૦ ૧૯૬
અહા હકમ વિણ એણું ગિરિં એ,
ન ચડ્યું કે નરનારિ તો, તુમ જન કિમ ચડ્યું એ;
5 કહ્યું સંઘપતિ નૃપ હકમસિઈ એ,
યાત્રા કર્યું સહુ લોક તો, લાગ કર્યો તુલ્ય તણો એ. કે આવ૦ ૧૯૭
ઘોડોસિ કરંતાં સુભટ સવે એ,
સજ્જ કર્યાં હથીઆર તો, હક્કારવ હૂઆ એ;
નાહા ગિરિના ગરાસીઆં એ,
10 પછંડા જઈ ગઢિ ગામિ તો, સંઘદલિ વીંટીઓ એ. કે આવ૦ ૧૯૮
નિવાર્ય માણસ ભલાં એ,
ઠામિ ગયા સવે તેય તો, મીનતિ બહુ કર્યું એ;
સંઘદલ બલ દેખી કરી એ,
છાના છપીઆ તેહ તો, કહ્યું મુઝ કાંઈ દીઓ એ. કે આવ૦ ૧૯૯
15 સંઘ સવે યાત્રા કર્યું એ,
નિરભય થઈ રલીઆતિ તો, પુણ્ય પોતઈ ભર્યું એ;
સૂરજકુંડિ તનુ શુચિ કરી એ,
ધોતિ પધાલી સાર તો, સાર કેસર ઘસ્યું એ. કે આવ૦ ૨૦૦
.....;
20;
અરચ્યું દેવ સુભાવસિઈ એ,
ભાવન ભાવ્યું ઘોડોલાસિ તો, માગ ન જનતણો એ. કે આવ૦ ૨૦૧
અગર ધૂપ તિહાં મહ્યું મહ્યું એ,
એક ગાયન નાચંત તો, ઓછવ અતિઘણા એ;
25 એમ દિન દસ તિહાંકણિ રહ્યા એ,
દિન દિન ભોજન દાન તો, સંઘનઈ બહુ માનસિઈ એ. કે ૨૦૨
વીસ સહસ માણસ ભલાં એ,
નિત નવલાં પકવાન તો, જસક સહુ જમ્યું એ;

કરઈ સવિ સંઘની પહુરામણી એ,
સંઘપતિ સુત કમરાજ તો, સજ્જનિ પરિવર્યા એ. કે આવ૦ ૨૦૩
યાત્રા કરી બહુ ભાવસિઈ એ,
રૂપઈઆ સહસ પાંચ તો, ભંડારિં દીધ એ;

5 તલપદ લોક પશુ સવે એ,
ભોજન દેઈ પકવાન તો, વાન વધારીઆ એ. કે આવ૦ ૨૦૪
લોક કહઈ ધન વ્યય ઘણો એ,
કીધો એણુઈ અપાર તો, યાત્રા કારણિં એ;
યાત્રા કરી બહુ ભાવસિઈ એ,

01 આવ્યા અમદાવાદ તો, દસ દિન તિહાં રહ્યા એ. કે આવ૦ ૨૦૫
સંઘવત્સલ વલી તિહાં હવાં એ,
સંઘવી કહઈ ગુરુરાજ તો, સીરોહી રીધ એ;
શ્રીવિજયાણું દસૂરીસિરૂ એ,
સંઘ સાથિં કરી યાત્ર તો, રાજનગરથી પાંગર્યા એ. કે આવ૦ ૨૦૬

15 મરૂમંડલિ પધારીઆ એ,
ઓછવ અધિક મંડાણુ તો, ભવિયણુ બુઝવઈ એ;
સીરોહી પુજ્ય પધારીઆ એ,
ઓછવ કીધા અપાર તો, સામહીઈં ભલું એ; કે આવ૦ ૨૦૭
સીરોહીથી સંઘપતિ ચાલીયા એ,

20 આવ્યા નડોલાઈમાહિં તો, વાળં વાજતઈ એ.

બીજું ચોમાસું ધવલીઈ એ,
ત્રીજું નડુલાઈ ચોમાસ તો, ચોથું વાઘસિણિં એ. કે આવ૦ ૨૦૮
લૂણાવાસિ પધારીઆ એ,
સાહ કાહાનો પુણ્યવંત તો, બિંબ ભરાવીઆં એ;

25 કરી પ્રતિષ્ઠા તિહાં ભલી એ,

વાચકપદ એક દીધ તો, સીરોહી આવીઆ એ. કે આવ૦ ૨૦૯

શુભજરધરથી સહુ સંધિં એ,

પાઠવીઆ પરધાન તો, શાંતિવિજયગણી એ;

સંધ વીનતી સઘલી કરી એ,

પધારઇ ગુરરાજ તો, રાજનગર લણી એ. કે આવ૦ ૨૧૦

5

॥ ઢાલ ॥

રાગ ધન્યાસી.

રાજનગરિ ગુરરાજ પધાર્યા લવિયણ અતિ આણુંદ છ;

ધર્મધ્યાન બહુમાન ઉપાય પામઇ પરિમાણુંદ છ. ૨૧૧

દાન દીઇ બહુ ગુરુપદેસિં પાલઇ સીલ સુભાવિં છ;

10 તપ તપઇ વરભાવન ભાવિં ધન વાવઇ ગુરુ આવિં છ. ૨૧૨

વાગ્યક વિબુધ બહુ મુનિ પરવરીઓ રાજઇ શ્રીગુરરાજ છ;

વિજયતિલકસૂરિ પાટપનોતો દીપાવઇ ધર્મકાજ છ. ૨૧૩

ઉદયવંત અધિકો મહિમંડલિ પ્રતિપો જગ ઉપગારી છ;

મેરુમહીધર મહી રવિ સસિહર સાયર ચિરતા ધારી છ. ૨૧૪

15 તિહાં લગઇ એ આસીસ અનોપમ તાર્યાં બહુ નરનારી છ;

એ ગણધારી બહુ હિતકારી સાચો પરઉપગારી છ. ૨૧૫

સંવત સસિ રસ નિધિ મુનિ વરસિં પોસ મુદિ રવિકર યોગિં છ;

રાસ રચિઓ એ આદર કરીનઇ શાસ્ત્રતણઇ ઉપયોગિં છ. ૨૧૬

વીસલનયરિ કેસવસા નંદન ધિન્ન સોમાઇ માય છ;

20 શ્રીરાજવિમલવાગ્યક સીસ અનોપમ મુનિવિજય ઉવગાય છ. ૨૧૭

તાસ સીસ પલણઇ બહુ ભગતિં દર્શનવિજય જયકારી છ;

તે ગુરુની હું આણુ આરાધું જેણઇ લાજ વધારી છ. ૨૧૮

નયર બરહાનપુરમંડણ મોટો શ્રીમનમોહનપાસ છ;

તાસ પ્રસાદિં એ વિસ્તરયો મહિમંડલિ એ રાસ છ. ૨૧૯

25 જે ગીતારથ જગહિતકારી તેહુ તણો હું દાસ છ;

૧૫ દિવસ : આ પુસ્તક વધુમાં વધુ ૧૫ દિવસ
માટે રાખી શકાશે.

૨૨૦

૨૨૧

;

૨૨૨

ધક ।

॥ ચિરં

॥ છે ॥

સ્મૃતિ-

ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ ગ્રંથાલય

અમદાવાદ - ૯

૨૨૧

[૧૫૨]

ક્રમ ૧.૨

૨૨૧

દર્શન (વિજ્ઞાન)

પિદ્યાપિ

વિજ્ઞાન (વિજ્ઞાન) સ્વરૂપે રજી
દર્શન વિજ્ઞાન.

ક્રમ ૧.૨.

દર્શન (વિજ્ઞાન)

પિદ્યાપિ

૨૨૧

ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ ગ્રંથાલય

અમદાવાદ - ૬